

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI**

**ÇİN HALK CUMHURİYETİ DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI RESMİ
SİTESİNE GÖRE KUŞAK YOL GİRİŞİMİ SÜRECİNDE
TÜRKİYE-ÇİN DİPLOMATİK GÖRÜŞMELERİ (2013-2022)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SERPİL MELTEM ARSLAN

KOCAELİ 2023

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI**

**ÇİN HALK CUMHURİYETİ DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI RESMİ
SİTESİNE GÖRE KUŞAK YOL GİRİŞİMİ SÜRECİNDE
TÜRKİYE-ÇİN DİPLOMATİK GÖRÜŞMELERİ (2013-2022)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serpil Meltem ARSLAN

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Sema ORSOY

KOCAELİ 2023

**T.C. KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
TARİH BİLİM DALI**

**ÇİN HALK CUMHURİYETİ DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI RESMİ
SİTESİNE GÖRE KUŞAK YOL GİRİŞİMİ SÜRECİNDE
TÜRKİYE-ÇİN DİPLOMATİK GÖRÜŞMELERİ (2013-2022)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tezi Hazırlayan: Serpil Meltem ARSLAN

Tezin Kabul Edildiği Enstitü Yönetim Kurulu Karar ve No: 01.02.2023/05

Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Sema Orsoy

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Meryem Gürbüz

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Hayrettin İhsan Erkoç

KOCAELİ 2023

ÖNSÖZ

Çalışmamızda Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinden kamuoyuna yansımış olan, 2013 Eylül ayında başlayan ve 2022 yılı sonuna kadar devam eden Kuşak Yol Girişimi sürecinde Türkiye-Çin diplomatik görüşmelerini ele almaya gayret ettik. Bunu yaparken, Çin Dışışleri Bakanlığının verdiği haberleri Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı ve Dışışleri Bakanlığı resmî siteleri ile karşılaştırarak değerlendirmeye çalıştık. Bu haberlerden yola çıkarak, Çin Halk Cumhuriyeti'nin kurumsallaşmış bir nitelik taşıyan Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinden Türkiye'ye dair verdiği haberler doğrultusunda kamuoyunu ne kadar bilgilendirme gayreti içinde olduğunu ortaya koymayı temenni etmekteyiz. Diğer taraftan, Türkiye Cumhuriyeti Devleti açısından resmî sitelerde aktarılan haberlerin aynı ölçüde karşılık bulup bulmadığı saptamaya çalışacağız.

Bu tezin hazırlanmasındaki zorlu ve uzun süreçte yorum ve görüşleriyle beni sabırla destekleyen Danışman Hocam Dr. Öğr. Üyesi Sema Orsoy ve değerli jüri üyeleri Doç. Dr. Meryem Gürbüz ve Doç. Dr. Hayrettin İhsan Erkoç'a yürekten teşekkür ederim.

Çin Halk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğundaki konsoloslarıma, Siyaset ve Basın Ofisi'nden Yang Yun, Hu Yuzhe, Jia Yifan'a ve iş arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Bu süreçte desteğini esirgemeyen Dr. Murat Sözen'e minnettarım.

Serpil Meltem Arslan

15.02.2023

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET.....	ix
ABSTRACT	x
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
1. 2013 EYLÜL- 2015 ARALIK AYLARI ARASI TÜRKİYE*ÇİN DİPLOMATİK GÖRÜŞMELERİ.....	7
1.1. 2013 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	7
1.1.1. İkili Üst Düzey Görüşmeler.....	7
1.1.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı ile Görüşme.....	8
1.1.3. Türk Basın Mensupları ile Görüşme.....	9
1.1.4. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu	9
1.1.5. Türkiye Çin Büyükelçisi Murat Salim Esenli'nin Görev Süresinin Bitişi.....	9
1.2. 2014 YILINDA YAPILAN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	12
1.2.1. Türkiye Çin Orta Doğu İstişareleri.....	12
1.2.2. Türkiye Çin Dışişleri Bakanlığı Ortak Çalışma Grubu Toplantısı (2014).....	13
1.2.3. Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye	14
1.2.4. Asya'da İş birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) IV. Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi.....	16
1.2.5. Çin Orta Doğu Özel Temsilcisi Büyükelçi Wu Sike'nin Türkiye Ziyareti.....	21
1.2.6. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a Tebrik Mesajı.....	24
1.2.7. Birleşmiş Milletler (BM) 69. Genel Kurul Toplantısı'nda İkili Görüşmeler.....	25
1.2.8. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu	26
1.2.9. Afganistan'a İlişkin İstanbul Süreci Dördüncü Dışişleri Bakanları Konferansı'nda İkili Görüşmeler	26
1.2.10. Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbüro Üyesi ve ÇKP Siyasi ve Hukuki İlişkiler Komisyon Başkanı Meng Jianzhu'nun Türkiye Ziyareti.....	28
1.3. 2015 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	30
1.3.1. Türkiye-Çin Terörle Mücadele İstişaresi (2015)	30
1.3.2. Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi	32
1.3.3. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Çin Ziyareti.....	33
1.3.4. Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye	43
1.3.5. G20 İşleri Özel Temsilcisi Wang Xiaolong'un G20 Antalya Zirvesi Öncesi Türkiye Ziyareti	44
1.3.6. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu	45

1.3.7.G20 Antalya Zirvesi	45
İKİNCİ BÖLÜM	51
2.2016 OCAK-2019 ARALIK AYLARI ARASI TÜRKİYE-ÇİN DİPLOMATİK GÖRÜŞMELERİ	51
2.1.2016 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	51
2.1.1.Türkiye-Çin Terörle Mücadele İstişaresi (2016)	51
2.1.2.Asya'da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) V. Dışışleri Bakanları Toplantısı.....	52
2.1.3.Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ile Müsteşar Yardımcısı Murat Salim Esenli'nin Görüşmesi	54
2.1.4.Türkiye Çin Dışışleri Bakanlığı Ortak Çalışma Grubu Toplantısı (2016).....	56
2.1.5.G20 Hangzhou Zirvesi	58
2.1.6.Konsolosluk İş Birliği.....	61
2.1.7.Birinci Türkiye Çin Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi Toplantısı	61
2.1.8.Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizması Birinci Toplantısı.....	67
2.1.9.Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye	76
2.2.2017 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	77
2.2.1.Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye	78
2.2.2.Uluslararası İş Birliği İçin Kuşak Yol Forumu.....	79
2.2.3.İkinci Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizması.....	84
2.2.4.Türkiye Milli Günü Resepsiyonu	86
2.3. 2018 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	88
2.3.1.Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Yeniden Seçilmesi.....	89
2.3.2.Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Pekin Ziyareti	91
2.3.3.Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Yeniden Seçilmesi	95
2.3.4.BRICS Zirvesi	95
2.3.5.Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi.....	98
2.3.6.Dışışleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng'in Ankara Ziyareti.....	99
2.3.7.Birleşmiş Milletler (BM) 73. Genel Kurul Toplantısı'nda İkili Görüşmeler	100
2.3.8.Türkiye Milli Günü Resepsiyonu	101
2.3.9.G20 Buenos Aires Zirvesi	101
2.3.10.Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanı Binali Yıldırım'ın Pekin Ziyareti	103
2.4. 2019 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	105
2.4.1.Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal'ın Pekin Ziyareti	106
2.4.2.Asya'da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) V. Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi.....	108
2.4.3.Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Çin Ziyareti	110
2.4.4.Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) 52. Dışışleri Bakanları Toplantısı, Tayland	114
2.4.5.Türkiye Milli Günü Resepsiyonu	116
2.4.6.Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal'ın Pekin Ziyareti	117
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	121
3.2020 OCAK-2022 ARALIK AYLARI ARASI TÜRKİYE-ÇİN DİPLOMATİK GÖRÜŞMELERİ	121
3.1.2020 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	121

3.1.1.Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi (Şubat)	121
3.1.2.Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Devlet Başkanı Xi Jinping'in Telefon Görüşmesi	124
3.1.3.Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi (Nisan)	126
3.1.4.Türkiye Pekin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile Görüşmeler	128
3.1.5.Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal'ın, Mevkidaşı Le Yucheng ile Telefon Görüşmesi	131
3.1.6.Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye	132
3.1.7.Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi (Aralık)	133
3.2.2021 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	136
3.2.1.Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi'nin Ankara Ziyareti	137
3.2.2.Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Devlet Başkanı Xi Jinping'in Telefon Görüşmesi	143
3.2.3.Orta ve Güney Asya: Bölgesel Bağlantısallık, Sınamalar ve Fırsatlar Konferansı.....	145
3.2.4.Türkiye Çin Diplomatik İlişkileri Tesisinin 50. Yıldönümü	146
3.2.5.Türkiye Pekin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile Görüşme.....	148
3.2.6.Türkiye Milli Günü Resepsiyonu	149
3.3.2022 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER.....	151
3.3.1.Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Çin Ziyareti	152
3.3.2.Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Cumhurbaşkanı Erdoğan'a Şifa Temennisi.....	155
3.3.3.Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng'in Türk Mevkidaşı Sedat Önal ile Telefon Görüşmesi.....	156
3.3.4.Doğu Asya İş Birliği Dışışleri Bakanları Toplantısı.....	158
3.3.5.Shanghai İş Birliği Örgütü (ŞİÖ) Zirvesi	160
3.3.6.Çin Eski Devlet Başkanı Jiang Zemin'in Vefatı.....	162
SONUÇ.....	166
KAYNAKÇA	172
EKLER.....	202
EK 1.....	202
EK 2.....	205
EK 3.....	216
EK 4.....	229
EK 5.....	246
EK 6.....	255
EK 7.....	268
EK 8.....	276
EK 9.....	286
EK 10.....	300

ÖZGEÇMİŞ.....	309
----------------------	------------

ÖZET

Kadim bir geçmişe sahip, temeli Orta Asya’da atılmış olan Türk ve Çin halklarının ilişkileri, günümüzde aralarında yaklaşık 9500 kilometre mesafe olsa da halen devam etmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti tarafından, tarihi İpek Yolu’nu yeniden canlandırma arzusu ile 7 Eylül 2013 tarihinde İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 3 Ekim 2013 tarihinde 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu gündeme getirilmişti. Bahsi geçen kara ve deniz yolları günümüzde Kuşak Yol Girişimi olarak anılmaktadır.

Türkiye’nin söz konusu tarihlere yakın dönemde önerdiği Orta Koridor Projesi de İpek Yolu’nun yeniden canlandırılmasında rol oynamaktadır. Çin’in Kuşak Yol’u ve Türkiye’nin Orta Koridor’u, 14 Kasım 2015 tarihinde “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu ile Orta Koridor Girişiminin Uyumlaştırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası" ile birbirine entegre edilmiştir. Bahse konu mutabakat sayesinde, her iki devlet karşılıklı siyasi, ekonomik, ticari ve kültürel kazanımlar elde etmiştir.

Çalışmamızda, Türkiye Cumhuriyeti ile Çin Halk Cumhuriyeti siyasi ilişkiler çerçevesinde diplomatik görüşmeler, Kuşak Yol Girişiminin 2013 yılındaki ilanından başlayarak 2022 yılı sonuna kadar mercek altına alınmaya gayret edilmiştir. Bu süreçte, Çin Dışişleri Bakanlığının resmî sitesindeki haberlerden yola çıkarak, Çin Halk Cumhuriyeti’nin Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile ilgili yaklaşımlarının nasıl olduğu ve ilişkilerin sürdürülmesi bakımından attığı adımlar belirlenmeye çalışılmıştır.

İkili görüşmelerde yaşananların kamuoyuna aktarılması hususunda, Çin tarafının tarihten gelen geleneğini devam ettirerek detaylı açıklamalarla bilgi aktardığını, Türk tarafının ise daha az bilgiye yer verdiğini görmekteyiz. Tezimizde ortaya koymaya çalıştığımız bu bilgilerin, ileride Türkiye-Çin ilişkileriyle ilgili yapılacak araştırmalara kaynak teşkil etmesini temenni etmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Çin Halk Cumhuriyeti, Kuşak Yol Girişimi, Dışişleri Bakanlığı, Orta Koridor

ABSTRACT

The relations between the Turkish and Chinese peoples, which have an ancient history and whose foundation was laid in Central Asia, still continue today, even though there is a distance of about 9500 kilometers between them. The Silk Road Economic Belt on September 7, 2013 and the 21st Century Maritime Silk Road on October 3, 2013 were brought to the agenda by the People's Republic of China, with the desire to revive the historical Silk Road. The aforementioned land and sea routes are now referred to as the Belt and Road Initiative.

The Middle Corridor Project, which Türkiye has recently proposed, plays a role in the revitalization of the Silk Road. China's Belt Road and Türkiye's Middle Corridor were integrated with the "Memorandum of Understanding between the Government of the Republic of Türkiye and the Government of the People's Republic of China on the Harmonization of the Silk Road Economic Belt and the 21st Century Maritime Silk Road and Middle Corridor Initiative" on 14 November 2015. Thanks to the said agreement, both states have achieved mutual political, economic, commercial and cultural gains.

In our study, it has been tried to focus on diplomatic negotiations within the framework of political relations between the Republic of Türkiye and the People's Republic of China, starting from the announcement of the Belt and Road Initiative in 2013 until the end of 2022. In this process, based on the news on the official website of the Ministry of Foreign Affairs of China, it was tried to determine how the People's Republic of China approached the Republic of Türkiye and the steps it took in terms of maintaining relations.

We see that the Chinese side continues its historical tradition and conveys information with detailed explanations, while the Turkish side gives less information regarding the transfer of what happened in the bilateral meetings to the public. In this context, we hope that the information we try to reveal in our thesis will be a source for future studies on Türkiye-China relations.

Keywords: State of the Republic of Türkiye, People's Republic of China, Belt and Road Initiative, Ministry of Foreign Affairs, Middle Corridor

KISALTMALAR

AA	Anadolu Ajansı
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı
AİGK	Asya’da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı
ARGE	Araştırma Geliştirme
ASEAN	Güneydoğu Asya Uluslar Birliği
Bknz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CICA	Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia
COVID-19	Yeni Koronavirüs Hastalığı
(Ç)	Sadece Çince Haber
ÇHC	Çin Halk Cumhuriyeti
ÇKP	Çin Komünist Partisi
DHA	Demirören Haber Ajansı
DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
FMPRC	Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı
G20	Group of 20
Hk.	Hakkında
ICBC	Çin Endüstri ve Ticaret Bankası
IMF	International Monetary Fund
(İ)	Sadece İngilizce Haber

İHA	İhlas Haber Ajansı
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KOBİ	Küçük ve Orta Boyutlu İşletme
MFA	Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı
MGK	Milli Güvenlik Kurulu
S.	Sayfa
S-CICA	Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia
SETA	Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı
ŞİÖ	Shanghai İş Birliğı Örgütü
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TCCB	Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
ZTE	Çin merkezli bir elektronik üretim firması

GİRİŞ

Tüm anlattıklarım gördüklerimin ancak yarısıdır.

Marco Polo

Tarihi İpek Yolu, 2000 yıllık geçmişi ve o süreçteki kültürü birbirine bağlayan, adını sadece ipekten almayan, geniş bir coğrafyadaki ticarete de şahit olan bir güzergahtır. Günümüzde Asya kıtasının doğu ucunda Çin Halk Cumhuriyeti batı ucunda Türkiye Cumhuriyeti'nin olduğu, iki yönlü trafiğe sahip özelliği olan fikirlerin, dinlerin ve kültürlerin yoludur.

İpek Yolu kavramının (Seidenstrassen) ilk defa Alman Coğrafyacı Ferdinand von Richthofen'in 1877 yılında yayımlanan *China (Volume III)* isimli kitabında bahsi geçmekte, milattan önceki zamanlarda Çin'den başlayıp, Asya, Avrupa ve Afrika'yı kara yoluyla birbirine bağlayan bir ticaret yolu olduğundan söz edilmektedir. Ticari bir ağ görevi güden kadim İpek Yolu, Doğu'daki zenginliklerin Batı'ya getirilmesi amacını taşıyordu. Coğrafi keşifler, 15. yüzyılın ortalarında İstanbul'un fethi, Bizans İmparatorluğu'nun yıkılması (1453) gibi gelişmelerin etkisiyle tarihi İpek Yolu dönemi kapanmış oldu¹.

Çin Halk Cumhuriyeti, Yeni İpek Yolu olarak da adlandırılan Kuşak Yol'un, "Kuşak" kavramını İpek Yolu Ekonomik Kuşağı; "Yol" kavramını ise, 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu olarak tarif etmişti. Kuşak kavramı, Orta Çin, Orta Asya, Rusya, Hollanda ve İtalya hattını kısaca Asya ile Avrupa yönünde bir güzergâhı izlemekte olup, Türkiye'yi kapsayan ve Türkiye'nin Orta Koridor girişimi ile bağlantılı Çin'in Batı Asya Koridoru üzerinde yer almaktadır. Yol kavramı ise Güney ve Güneydoğu Asya'dan başlayarak, Doğu Afrika ve Akdeniz'in kuzey kısmına kadar uzanmaktadır².

Türkiye'nin Orta Koridor projesi, Türkiye'den başlayarak demiryolu ve karayolu bağlantılarıyla sırasıyla Gürcistan, Azerbaycan ve Hazar Denizine, buradan

¹ Güller Şahin- İrfan Kalaycı, "Yeni Bir Küresel Kalkınma Paradigması: Sürdürülebilir İpek Yolu". *Avrasya Etüdleri* 45/1 (2014), 205.

² Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği (UTİKAD) "Bir Kuşak Bir Yol (One Belt One Road) Projesinde Türkiye'nin Önemi" (Erişim 20 Aralık 2022).

da (Hazar geçişi kullanılarak) Türkmenistan-Özbekistan-Kırgızistan veya Kazakistan gzerghını takip ederek Çin Halk Cumhuriyeti'ne uzanmaktadır. Orta Koridor, tarihi İpek Yolu'nun canlandırılması projesinin en önemli bileşenlerinden birini oluřturmaktadır³.

Tezimiz zaman olarak yakın dönemi ve bu devredeki siyasi ilişkileri kapsamaktadır. Geçmişten süregelen Türk-Çin ilişkilerinin devamlılığı boyutunda, bütünün bir parçası olarak günümüz ilişkileri de gelecekte tarihi olaylar arasında yerini alacaktır. Çok erken dönemlerden başlayarak kayıt tutma geleneğini bugün hala devam ettiren Çinlilerin aktardıkları bilgiler, sadece kendi tarihleri ile ilgili değildir. Çin'in ilişki kurduğu toplumların ve devletlerin siyasi, sosyal ve ekonomik olaylarını da içermektedir. rnek verecek olursak; Göktürk Devleti'ne ait olan Orhun Yazıtlarında Türklere ait sosyoekonomik bilgiler sınırlı olmasına rağmen, dönemin Çin kaynaklarında olayların nispeten daha detaylı aktarıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla Türk tarihi ile ilgili yapılacak özellikle İslami dönem öncesini kapsayan araştırmalarda, kaynak olma özelliğini taşıyan Çince belgeler, günümüzde de içerdikleri kapsamlı bilgiler ile tarihe ışık tutma konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Bunun bir örneğini de araştırmamızın temel kaynağı olan Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde görmekteyiz. Söz konusu resmî sitede, aktarılan detaylı görüşmeler sayesinde incelediğimiz on yıllık sürece dair gerek Çin tarafının gerekse Türk tarafının attığı adımlar ve yaşananlara dair yapılan haberler sürecin nispeten detaylı olarak öğrenilmesine katkı sağlamaktadır.

Bugün farklı coğrafyalarda birbirinden uzak mesafelerde yaşayan Türk ve Çin halkının karşılıklı ilişkisi ara ara kesintiye uğrasa da geçmişten günümüze kadar devam etmektedir. Söz konusu ilişki her yönüyle çok kapsamlıdır. Çalışmamızda, bu çok boyutlu ilişkinin yakın dönem diplomatik yönünü ele almaya gayret edeceğiz. Bu doğrultuda Türk-Çin ilişkilerinin diplomatik boyutuyla ortaya konmasının ileride yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı kanaatindeyiz.

³ MFA, "Türkiye'nin çok Taraflı Ulaştırma Politikası" (Erişim 20 Aralık 2022).

Çalışmamızda incelediğimiz dönem, Kuşak Yol Girişiminin ilk kez bahsedildiği 2013 Eylül ayından 2022 yılı sonuna kadar olan süreci kapsamaktadır. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Kazakistan Nazarbayev Üniversitesindeki 7 Eylül 2013 tarihli konuşmasında, Kuşak Yol Girişiminin kuşak kavramı olan İpek Yolu Ekonomik Kuşağı'ndan ilk defa söz etmiştir. Kuşak Yol'un yol kavramı olan 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu ise yine Devlet Başkanı Xi tarafından 3 Ekim 2013 tarihinde önerilmiştir.

Kuşak Yol Girişiminin ekonomik, ticari ve kültürel boyutları elbette bulunmaktadır. Çalışmamızda kavramsal çerçevemiz, Kuşak Yol'un ilan akabindeki Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı resmî sitesindeki Türkiye ile ilgili haberlerin tamamının gözden geçirilip incelenmesi sebebiyle özgünlük taşımaktadır. Ayrıca Çin Dışişleri Bakanlığının resmî sitesinde bazı haberlerin sadece Çin dilinde paylaşılmış olması bu dile hâkim olmayan araştırmacıların buradaki bilgilerden yararlanmasına engel teşkil etmektedir. Tezimizde, ilgili bakanlığın Çince ve İngilizce resmî sitesindeki diplomatik görüşmeleri birlikte ele almamızın sebebi budur. Böylece, herhangi bir konu başlığı ile ilgili eksiklik olmaksızın tüm bilgiler çerçevesinde diplomatik görüşmeler değerlendirmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın, son 10 yıl içindeki Türkiye-Çin diplomatik görüşmeleri ile yapılacak çalışmalara kaynak olmasını temenni etmekteyiz.

Bahse konu 10 yıllık süreçteki diplomatik görüşmeleri üç bölümde incelemeye çalıştık. Birinci bölümde, Kuşak Yol Girişiminin ikili ilişkilere konu olmaya başladığı 2013 Eylül ayından 2015 Aralık ayı sonuna kadar; ikinci bölümde bahse konu girişimin kendine vücut bulduğu 2016 Ocak ayından 2019 Aralık ayı sonuna kadar; üçüncü bölümde ise COVID-19 pandemisi karşısında Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Çin Halk Cumhuriyeti'nin ikili görüşmeleri 2020 Ocak ayından 2022 Aralık sonuna kadar ele alınmıştır.

Çalışmamıza “Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Çin Halk Cumhuriyeti'ni ne kadar tanımıyor” sorusunu sorarak başladık. İkili diplomatik ilişkiler ve üst düzey görüşmeler yoğun bir şekilde gerçekleşirken, Türkiye Kuşak Yol aracılığıyla ülkemize Çin yatırımlarını çekerken ayrıca Türkiye'den Çin'e kaliteli ürün ihraç edilirken, Türkiye'nin tanıdığı Çin ile diplomatik ilişkiler boyutundaki Türkiye-Çin ilişkilerinin

aynı olmadığını fark ettik. Buradan hareketle, Türkiye ve Çin arasındaki ikili ilişkinin Türkiye tarafında yeterince yer almaması sebebiyle hem basına hem de Türk halkına yeterince aktarılmadığı kanısına vardık. Bunun sebeplerini aramak adına Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı resmî sitesindeki, ülkeler ve bölgeler sekmesinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile olan ikili görüşmelerini irdelemeye çalıştık.

2010 yılında dönemin Çin Başbakanı Wen Jiabao'nun Türkiye ziyareti sırasında iki devlet arasında imzalanan sekiz anlaşma ve yayınladıkları ortak bildiri ile taraflar, ikili ilişkileri “stratejik iş birliği ilişkisi” seviyesine çıkarmıştı⁴. Çalışmamızda stratejik iş birliği çerçevesindeki üst düzey diplomatik görüşmeler ile Türkiye Cumhuriyeti'nin Tek Çin ilkesine olan bağlılığını ele almaya gayret edeceğiz.

1 Ekim 1949 yılında kurulan Çin Halk Cumhuriyeti'nde, 23 eyalet, 5 özerk bölge (İç Moğolistan, Tibet, Guangxi Zhuang, Ningxia Nanjing Hui ve Xinjiang Uygur), merkeze doğrudan bağlı 4 şehir (Pekin, Shanghai, Tianjin, Chongqing) ve 2 özel idari bölge (Hong Kong, Macao) olmak üzere eyalet düzeyinde 34 idari bölge bulunmaktadır. Tayvan, Çin'in 23. eyaletidir. Çin Halk Cumhuriyeti, halkını temsil eden tek yasal hükümettir. Eşitlik, karşılıklı yarar ve toprak egemenliğine karşılıklı saygı ilkelerine göre; Tek Çin ilkesi, Çin halkının Çin'in egemenliğini ve toprak bütünlüğünü savunmak için verdiği mücadelede şekillenmiş olup, yasal temele sahiptir. Tek Çin ilkesi, Çin ile yabancı ülkeler arasındaki diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi ve Çin'in egemenliğini ve toprak bütünlüğünü koruma mücadelesi sürecinde ortaya çıkmıştır. Şu anda 161 ülke, Çin Halk Cumhuriyeti ile kurdukları diplomatik ilişki çerçevesinde Tek Çin ilkesini kabul etmektedir⁵. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de diplomatik görüşmelerde, Tek Çin ilkesine bağlılığını vurgulamaktadır.

Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığının Türkiye ile ilgili haberleri Çince veya İngilizce dillerinde ya da çoğunlukla iki dilde de ayrıntılı olarak yer almaktadır. Tezimizde bu çalışmayı yürütürken, Çin Dışişleri Bakanlığında yer alan haberlerin öncelikle çevirisi yapılarak, daha sonrasında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı

⁴ Arzu Durdular, “Çin'in Ortaklık İlişkileri ve Türkiye-Çin Stratejik İşbirliği”, *Avrasya Etüdlere Dergisi* 53/1 (Mayıs 2018), 125.

⁵ Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi, “一个中国原则” (Erişim: 20 Aralık 2022).

ve Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı resmî sitelerinde bu haberlerin Türk tarafında nasıl yer aldığı -eğer haber yapıldıysa- verilmeye çalışılacaktır.

Haberlerin çevirisi sürecinde, Çince haber esas alarak çevirileri yapılmış, eğer haber sadece İngilizce paylaşıldıysa, o takdirde İngilizce metinden Türkçe çevirisi yapılmaya çalışılmıştır. Kaynakçaya haberin İngilizcesini eklerken, İngilizcesi yoksa Çincesi verilmiştir. Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde Türkiye ile ilgili tüm haberlere ekler kısmında ayrıca yer verilmeye gayret edilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde, Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkiler hatta diğer ülkeler ile olan ilişkiler ülkeye özel bir başlık altında bulundurulmamaktadır. Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde yer alan haberleri, Türk makamlarının resmî sitesinde ararken, Türkiye Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde; haberler, basın açıklamaları, cumhurbaşkanlığı sözcülüğünden yararlanmaya ayrıca Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın yurtdışı ziyaretler, makaleler, konukları ve konuşmaları sekmelerindeki haberleri bir bütün içinde incelemeye çalışılmıştır.

Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde ise güncel açıklamalar, güncel gelişmeler ve dış politika kronolojisinden yoğun bir şekilde faydalanmaya, ayrıca bakanlığın basın açıklamaları, ortak basın toplantıları ve bakanlık sözcüsünün düzenlediği basın toplantıları incelenmeye gayret edilmiştir.

Bu çalışmada, yer alan Çince isimlerde Pinyin sistemi kullanılmıştır. Bu konuda belirtmemiz gerekir ki, yaşadığımız en büyük zorluklardan birisi, Türk makamlarında bulunan Çince isimlerin Türkçe sesler ile bazen de Pinyin sistemi ile yer almasıdır. Bu nedenle örneğin Xi Jinping ile ilgili bir arama yaparken, “Xi Jinping, Şi Cinping, Şi Jinping” gibi kelimeleri kullandık, ayrıca Çin Halk Cumhuriyeti’nden bahsederken kimi yerde “Çin” kimi yerde “Çin Halk Cumhuriyeti” kimi yerde ise “ÇHC” kısaltması kullanarak Çin Dışışleri Bakanlığının verdiği bir haberi tüm olasılıkları deneyerek arama yoluna gidilmiştir.

Çalışmamızı yaparken karşılaştığımız bir diğer sorun, Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde Türkiye ya da Türkiye’deki bir siyasi isim ile haber başlıkları atılırken,

Türk makamlarında bazı haberlerde konuşmanın içinden geçen bir cümlelerin başlık olarak kullanıldığını gördük, Türk makamlarında haberin karşılığını bulabilmek için tüm haberlerin içeriğini incelemek zorunda kaldık.

Karşılaştığımız bir diğer sorun ise, 2017 yılında kaldırılan Başbakanlık kurumuna ait resmî siteye bugün ulaşamamasından kaynaklanmaktadır. Başbakanlar düzeyinde yapılan ikili görüşmelerin, Türk makamlarının resmi sitelerinde nasıl ele alındığına saptayamadık.

Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesindeki haberlerin çevirisinde kaynak metne bağlı kalarak, yorum katmadan çeviri yapmaya özen gösterdik. Çince ve Türkçe arasındaki farklılıklar, çeviri sürecinde zorlukları beraberinde getirdi. İlk sorumuz Türk makamlarında Çinli siyasilerin isimlerinin yanlış yer alması oldu. Bu konuya önem vermemizin sebebi, Çin dilinde tek bir harfin dahi ismin manası değiştiriyor olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir sorun ise, Çin Dışişleri Bakanlığında yer alan Türk siyasi isimlerinin İngilizce ya da Türkçe verilmiyor olmasıdır. Çin dilinde özel isim kavramı bulunmamaktadır, özel isimler dahi Çince karakterler ile yeniden oluşturulmaktadır. Bu nedenle Türk siyasilerin isimlerinin Çince karakterler ile verilmesi ve Türkiye Dışişleri Bakanlığında da bu görüşmelerin yer almamasından dolayı çalışmamızın süreci uzamıştır. Buna örnek olarak, Türkiye Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ömer Önhon'un ismi Çince haberde Ēn hóng (恩鸿), İngilizce haberde Enho olarak belirtilmiştir. Bu durumun yanı sıra, çevirilerde kaynak metne bağlı kaldığımız için, Çince kısaltmalara yer verilmiştir. Örneğin, Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde CICA Zirvesi, Türkiye Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde AİGK Zirvesi olarak yer almaktadır. Çalışmamızda CICA Zirvesi olarak tercih edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. 2013 EYLÜL- 2015 ARALIK AYLARI ARASI TÜRKİYE*ÇİN DİPLOMATİK GÖRÜŞMELERİ

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in, Kazakistan Nazarbayev Üniversitesinde yaptığı 7 Eylül 2013 tarihli konuşmasında ilk defa Kuşak Yol Girişiminin kuşak kavramı olan İpek Yolu Ekonomik Kuşağı'ndan ilk defa bahsetmiş olmasından dolayı, ikili görüşmeleri 2013 Eylül ayından itibaren incelemeye gayret ettik.

Kuşak Yol girişiminin 2013 Eylül ayındaki ilanı sonrasında 2015 yılına kadar olan sürecin, Kuşak Yol girişiminin ikili ilişkilerde konu olmaya başladığı bir dönem olduğunu söyleyebiliriz. Bu bölümde, 2013 Eylül ayından 2015 Aralık ayına kadar olan süreci ele alacağız.

1.1. 2013 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER

Bu bölümde, Çin Dışişleri Bakanlığının Çince ve İngilizce resmî sitelerinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti ile ilgili haberleri, Türkiye'deki eş değer resmî kurumlarındaki ile karşılaştırıp, bunun üzerine bir değerlendirme yapmaya çalışacağız.

1.1.1. İkili Üst Düzey Görüşmeler

Kuşak Yol Girişiminin ilan edilmesinin akabindeki ilk görüşme Çin Başbakanı Li Keqiang ile dönemin başbakan yardımcısı Ali Babacan arasında, Dünya Ekonomik Forumu'nun 11 Eylül 2013'te Çin'in Dalian şehrinde düzenlediği Yaz Davos'unda gerçekleşti.

Çin Dışişleri Bakanlığının 11 Eylül 2013 tarihli haberinde “*Başbakan Li Keqiang, 11 Eylül 2013 tarihinde, 2013 Yaz Davos'unda Başbakan Yardımcısı Ali Babacan ile bir görüşme gerçekleştirdi.*

Başbakan Li, Babacan ile yaptığı görüşmede, Çin ile Türkiye arasındaki stratejik iş birliği ilişkilerinin gelişmesinde olumlu seyrin devam ettiğini, iki ülkenin temel çıkar ve ortak endişe konularında birbirini desteklediğini, Çin'in, Türkiye ile yakın üst düzey alışverişi sürdürmeye istekli olduğunu söyledi. Li, hızlı tren, sivil havacılık gibi büyük ölçekli altyapı iş birlikleri ile ticaretin dengeli gelişiminin teşvik edilmesini, uluslararası ve bölgesel ilişkilerde iletişim ve koordinasyonun

güçlendirilmesini, Çin Türkiye ilişkilerinin derinlemesine gelişiminin hızlandırılmasını vurguladı.

Bu görüşmede Babacan, son yıllarda Türkiye Çin ilişkilerinin çok yönlü geliştiğini söyledi. Babacan, Türkiye'nin, Çin ile ilişkilerine büyük önem verdiğini dile getirdi ve stratejik iletişimin güçlendirilmesi, farklı iş birliği alanlarının oluşturulması, önemli bölgesel sorunlarda eşgüdüm ve iş birliğinin pekiştirilmesi gerektiğini aktardı ve Türkiye'nin, iki ülke ilişkilerini bir üst seviyeye taşımaya hazır olduğunu söyledi.” bilgisi yer almaktadır⁶. Bu görüşme, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği'nin resmî sitesinde 12 Eylül 2013 tarihinde tercüme edilerek yer aldı⁷.

Türkiye'de Başbakanlık kurumu günümüz itibariyle olmaması sebebiyle, Türkiye Cumhuriyeti'nin bu görüşmeyi nasıl değerlendirdiği bilgisine ulaşamamaktayız. Dönemin başbakan yardımcısı Babacan'ın, Çin'de katıldığı uluslararası toplantı, Türkiye Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde yer almamaktadır. Bu noktada belirtmemiz gerekir ki, 2013 yılı mart ayında göreve başlayan Çin Başbakanı Li Keqiang'ın, Türkiye ile gerçekleştiği ilk üst düzey görüşmesiydi⁸.

1.1.2. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı ile Görüşme

17 Eylül 2013 tarihinde, Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Volkan Bozkır başkanlığındaki konuk heyet ile bir araya geldi.

17 Eylül 2013 tarihli haberde, *“Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming, 17 Eylül 2013 tarihinde TBMM Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Volkan Bozkır başkanlığındaki bir konuk heyet ile bir araya geldi ve Çin Türkiye ilişkileri ve bölgesel meseleler hakkında görüş alışverişinde bulundu.”* bilgisi yer almaktadır⁹. Fakat aynı haber Türk makamlarında bulunmamaktadır.

⁶ Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı (FMPRC), “李克强分别会见比利时首相迪吕波、芬兰总理卡泰宁、马耳总理穆斯卡特和土耳其副总理巴巴詹” (Erişim 18 Ekim 2021).

⁷ Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği, “Li Keqiang Babacan'la görüştü” (Erişim 18 Ekim 2021).

⁸ Habertürk, “Babacan Çin'de” (Erişim 18 Ekim 2021).

⁹ FMPRC, “Assistant Foreign Minister Zhang Ming Meets with Chairman of Foreign Relations Committee of Turkish Grand National Assembly” (Erişim 18 Ekim 2021).

1.1.3. Türk Basın Mensupları ile Görüşme

Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde, 9 Ekim 2013 tarihinde, “*Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhai Jun’un, talep üzerine Türkiye’den gelen basın mensupları ile bir araya geldiği ve Çin Türkiye ikili ilişkilerinin yanı sıra basın iş birliği ve diğer konularda görüş alışverişinde bulunduğu*” yer alırken¹⁰, bu haberin Türkiye’nin önde gelen haber siteleri olan Anadolu Ajansı, Demirören Haber Ajansı, İhlas Haber Ajansı gibi kurumlarda yer almamaktadır.

Çin Dışışleri Bakanlığı bu haberlere yer verirken, görüşmeye ilişkin fotoğrafları da paylaşmaktadır. Bu nedenle de söz konusu görüşmelerin tek taraflı gerçekleşmediği de aşıkardır.

1.1.4. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, Pekin Türk Büyükelçiliğinde kutlanırken, Çin Dışışleri Bakanlığı tarafından hemen hemen her yıl katılım sağlanmaktadır. Çin Dışışleri Bakanlığının yayınladığı 29 Ekim 2013 tarihli haberinde, “*29 Ekim 2013 tarihinde, Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhai Jun’un davetli olarak Türkiye Milli Günü resepsiyonuna katıldığı, Türkiye Pekin Büyükelçisi Murat Salim Esenli ile ikili ilişkiler, ortak çıkar ve ortak endişe ile ilgili konularda görüş alışverişinde bulunduğu*” bilgisi yer almaktadır¹¹. Fakat Türk makamlarında haber değeri görmemiştir.

1.1.5. Türkiye Çin Büyükelçisi Murat Salim Esenli’nin Görev Süresinin Bitişi

1 Nisan 2008 tarihinde, Pekin Türk Büyükelçiliği görevine gelen Büyükelçi Murat Salim Esenli’nin, 15 Aralık 2013 tarihinde görev süresi sona erdi¹². Büyükelçi Esenli Çin’den ayrılmadan önce, Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ile 8 Kasım 2013 tarihinde bir görüşme gerçekleştirdi. Büyükelçi Esenli akabinde, 27 Kasım 2013 tarihinde, Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhai Jun ile bir araya geldi.

¹⁰ FMPRC, “Vice Foreign Minister Zhai Jun Meets with Media Delegation from Turkey” (Erişim 18 Ekim 2021).

¹¹ FMPRC, “Vice Foreign Minister Zhai Jun Attends National Day Reception of Turkey” (Erişim 18 Ekim 2021).

¹² Türkiye Cumhuriyeti Pekin Büyükelçiliği (T.C. Pekin Büyükelçiliği), “Büyükelçilik Tarihi ve Önceki Büyükelçilerimiz” (Erişim 19 Ekim 2021).

Büyükelçi Esenli'nin, Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ile görüşmesi 11 Kasım 2013 tarihli haberde, “8 Kasım 2013 tarihinde, Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi, görev süresi sona eren Türk Büyükelçi Murat Salim Esenli ile bir araya geldi.

Bakan Wang Yi Büyükelçi Esenli ile görüşmesinde, Esenli'den görev süresi boyunca Çin Türkiye ilişkilerini geliştirme çabalarından övgüyle söz etti. Wang, görüşmede, Çin ve Türkiye'nin yükselen pazar ülkeleri olarak her alanda ikili iş birliği için büyük potansiyel ve gelişme olanakları olduğunu dile getirdi.

Wang Yi bu görüşmede, İpek Yolu Ekonomik Kuşağından bahsetti ve İpek Yolu Ekonomik Kuşağını, Doğu ve Batı'daki tüm uluslar arasında karşılıklı öğrenme geleneğini miras almak ve bölge ülkeleri arasında ortak kalkınmayı teşvik etmek olarak tanımladı. Wang, konuya ilişkin olarak Türkiye'nin de Doğu ve Batı'nın kesiştiği bir konumda bulunduğunu ayrıca Çin'in, İpek Yolu Ekonomik Kuşağı inşasında Türkiye'nin kendine özgü ve önemli rolünü görmek istediğini dile getirdi. Wang, Çin'in bölgesel güvenlik konusunda Türkiye ile iş birliğini güçlendirmeye, karşılıklı yarar, karşılıklı güven, eşitlik ve iş birliği üzerine kurulu yeni bir güvenlik kavramını aktif olarak savunmaya istekli olduğundan bahsetti.

Büyükelçi Esenli, Türkiye ve Çin'in kadim İpek Yolu'nun iki ucundaki ülkeler olduğunu vurguladı. Çin'in önerdiği İpek Yolu Ekonomik Kuşağı fikrine Türkiye'nin büyük önem verdiğini, Çin ile politika, ekonomi, ticaret ve güvenlik gibi alanlarda iş birliklerini güçlendirmeye istekli olduğunu söyledi. Esenli, Türkiye'nin yeni dönemde İpek Yolu'nun ortak inşası ile iki ülke arasındaki stratejik iş birliğini kapsamlı bir şekilde geliştirmek niyetinde olduğunu dile getirdi.” şeklinde yer almaktadır¹³.

Bu görüşme, İpek Yolu Ekonomik Kuşağına Türkiye'nin de katılımı yönünden önem taşımaktadır. Ayrıca, Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi'nin, görev süresi biten bir Büyükelçiye zaman ayırması, bu görüşmenin Bakanlık resmî sitesinde yer alması, Çin'in Türkiye'ye verdiği değeri göstermektedir. Maalesef Türk makamlarında bu habere de rastlamadık.

¹³ FMPRC, “Foreign Minister Wang Yi Meets with Turkish Ambassador to China” (Erişim 19 Ekim 2021).

27 Kasım 2013 tarihli haberde ise, “27 Kasım 2013 tarihinde, Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhai Jun, görev süresi sona eren Türkiye Çin Büyükelçisi Esenli ile bir araya geldi. Zhai Jun, Esenli'nin görev süresi boyunca Çin Türkiye ilişkilerinin gelişmesine yönelik çabaları hakkında olumlu yorumlarda bulundu ve ikili ilişkiler konularında dostane görüşmeler gerçekleştirdiğini dile getirdi.” bilgisi yer almaktadır¹⁴. Bu haber de Türk makamlarında yerini bulmamıştır.

2013 yılına dair paylaştığımız altı haberden dört tanesi çift dilde yer alırken, Çin Başbakanı Li Keqiang ve Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ın görüşmesi sadece İngilizce, Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming ve TBMM Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Volkan Bozkır'ın görüşmesi ise sadece Çince olarak haber yapıldı.

2013 yılında ilan edilen İpek Yolu Ekonomik Kuşağının bahsi, ilk kez Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ile Büyükelçi Esenli arasında geçti ve Türkiye'nin coğrafi konumunun öneminde bahsedildi. Ayrıca, Türkiye Dışışleri Bakanlığının resmî sitesinde, Çin Komünist Partisi (ÇKP) Merkez Komite Politbüro üyesi ve ÇKP Merkez Komite Tanıtım Bakanı Liu Qibao'nun 24 Ekim 2013 tarihinde Türkiye ziyareti bilgisi¹⁵, dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün, Liu Qibao'yu Çankaya Köşkü'nde kabul ettiği bilgisi yer almaktadır¹⁶.

Başbakan Yardımcısı Babacan'ın, Çin Başbakanı Li ile görüşmesi haber yapılmazken, ÇKP Merkez Komite Tanıtım Bakanı Liu Qibao'nun Türkiye ziyareti haberi Türk resmî kurumlarında yerini aldı. Bu durumu, Türkiye ziyareti, Türk misafirperverliği olarak düşünsek de ileri dönemlerde Çin makamlarınca yapılan Türkiye ziyaretlerinin de Türk makamlarında haber yapılmadığına tanıklık edeceğiz.

Son olarak, 2013 yılının Çin'de “Türk Kültür Yılı” olarak kutlandığını da belirtmemiz gerekir. Dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Ömer Çelik, Ankara Çin Büyükelçisi Gong Xiaosheng'enin de katıldığı tanıtım toplantısında, “Türkiye ve Çin'in coğrafi olarak birbirlerine yakın olmamasına rağmen tarihi açıdan sıkı bir

¹⁴ FMPCR, “Vice Foreign Minister Zhai Jun Meets with Turkish Ambassador of Turkey to China” (Erişim 19 Ekim 2021).

¹⁵ Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı (MFA), “Dış Politika Kronolojisi/Ekim 2013” (Erişim 19 Ekim 2021).

¹⁶ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (TCCB), “Çin Komünist Partisi Merkezi Komite Tanıtım Bakanını Kabul” (Erişim 19 Ekim 2021).

bağa sahip olduğunu, Türk Kültür Yılı etkinliklerinde, Çin vatandaşlarının iki ülke kültürleri arasında ortak değerlerin öğrenilmesi adına bir fırsat sağlayacağını belirtti.” ifadelerine yer verdi¹⁷.

1.2. 2014 YILINDA YAPILAN İKİLİ GÖRÜŞMELER

2014 yılı Türkiye Çin ilişkilerinde diplomatik açıdan yoğun geçen bir yıl oldu. Öyle ki, iki ülke Dışişleri Bakanları farklı zamanlarda üç kez yüz yüze görüşme gerçekleştirdi. Toplamda 15 haberin yer aldığı 2014 yılı, sadece iyi günde değil, kötü günde de Türkiye’nin yanında olduğunu diplomatik yollarla ileten Çin, ikili istişareler ile üst düzey ilişkilerini ayrıntılı olarak inceledi.

1.2.1. Türkiye Çin Orta Doğu İstişareleri

2014 yılının ilk görüşmesi sadece Türkiye ve Çin’in kendisini ilgilendiren bir konu olmanın aksine, Orta Doğu hakkında gerçekleşti. Çin Dışişleri Bakanlığının 27 Ocak 2014 tarihli haberinde, *“27 Ocak 2014 tarihinde Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming ve Türkiye Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ömer Önhon, Türkiye Çin Orta Doğu İstişareleri vesilesiyle bir araya geldi. Toplantıda, Orta Doğu konusunun ele alındığı, Ömer Önhon’un toplantıya eş başkanlık ettiği, her iki tarafın Orta Doğu bölgesindeki durum, Suriye, İran nükleer sorunu, Irak, Filistin-İsrail, Mısır ve Mağrip bölgesinin yanı sıra diğer sıcak noktalardaki meseleler hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulunduğu”* bilgisi yer almaktadır¹⁸.

Bu görüşmeye dair de Türk makamlarında bilgiye ulaşamadık. Öyle ki, Ömer Önhon’un ismi Çince metinde “Enhong”, İngilizce metinde “Enho” olarak yer almaktadır. Söz konusu görüşme Türk makamlarında ve Türkçe olarak yer almadığından dolayı, Ömer Önhon’un bu görüşmede yer aldığını tespit etmemiz zaman aldı.¹⁹

Türkiye Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ömer Önhon bu ziyaretinde Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi ile ayrıca bir araya geldi. 28 Ocak 2014 tarihli haberde,

¹⁷ ÇHC Ankara Büyükelçiliği, “Çin’de ‘Türk Kültür Yılı’ Ankara’da tanıtıldı” (Erişim 19 Ekim 2021).

¹⁸ FMPRC, “China and Turkey Hold Consultation on Middle East Affairs in Beijing” (Erişim 19 Ekim 2021).

¹⁹ Çin dili, Çince karakterler ile yazılır ve özel isim kavramı yoktur, bunun yerine özel isim Çin diline uygun olarak isimlendirilir.

“27 Ocak 2014'te Dışışleri Bakanı Wang Yi, Çin ile Türkiye arasındaki Orta Doğu meselelerine ilişkin istişarelerde bulunmak üzere Çin'de bulunan Türkiye Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ömer Önhon ile Pekin'de bir araya geldi.

Wang Yi, Çin ve Türkiye'nin, eski İpek Yolu üzerinde bulunan iki kadim dost ülke ve yeniden can bulan İpek Yolu'nun da yeni ortakları olduğunu vurguladı. Bakan Wang, iki ülkenin yüksek hızlı tren, nükleer enerji ve roket yapımı gibi alanlardaki iş birliklerinin güçlendirilmesi, stratejik öneme sahip projelerin kısa zamanda olumlu sonuç alması için teşvik edilmesi ve İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması için birlikte çaba sarf edilmesi gerektiğini söyledi. Wang, Çin'in, terörle mücadele ve güvenlik konularında Türkiye ile iş birliğini güçlendirmeye, bölgesel istikrar ve güvenliği birlikte sürdürmeye istekli olduğunu dile getirdi.

Ömer Önhon, Türkiye'nin, Çin ile olan ilişkisine büyük önem verdiğini ve hiçbir kurum veya kişinin Türkiye üzerinden Çin'e yönelik terör eylemi yapmasına izin vermeyeceğini söyledi. Önhon, Türk tarafının, Çin'i, İpek Yolu'nun canlandırılması için öncelikli bir ortak olarak gördüğünü ve Çin ile iş birliği projelerine dayalı olarak çeşitli alanlarda somut iş birliklerini güçlendirmeye istekli olduğunu dile getirdi. Önhon ayrıca, Türkiye'nin CICA Zirvesi ve İstanbul Süreci Dışışleri Bakanları Toplantısı'na ev sahipliği yapması konularında Çin'i güçlü bir şekilde destekleyeceği vurguladı.” konuları yer aldı²⁰.

İki ülke için de tarihi önemi olan ve iki ülkeyi birbirine bağlayan İpek Yolu'nun ve İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasını konu edildiği bu toplantı Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde yer almadı.

1.2.2. Türkiye Çin Dışışleri Bakanlığı Ortak Çalışma Grubu Toplantısı (2014)

25 Haziran 2009 “Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı Arasında Ortak Çalışma Grubu Toplantısı Kurulmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası” Pekin'de imzalanmıştı. Ortak çalışma grubunun ilk toplantısı, Müsteşar Feridun Sinirlioğlu ve Çin Dışışleri Bakan

²⁰FMPRC, “王毅会见土耳其外交部副次长恩鸿” (Erişim 19 Ekim 2021).

Yardımcısı Zhang Zhijun'ün eş başkanlığında 30 Mart-1 Nisan 2011 tarihlerinde Ankara'da²¹; ikinci toplantısı, 20 Kasım 2012 tarihinde Pekin'de²², üçüncü toplantısı da 17 Nisan 2014 tarihinde Ankara'da düzenlendi.

18 Nisan 2014 tarihli haberde, “Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhang Yesui'nin 17 Nisan 2014 tarihindeki Ankara ziyaretinde, dönemin Başbakan Yardımcısı Ali Babacan ve Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile görüşti. Zhang Yesui ayrıca Türkiye Çin Ortak Çalışma Grubunun üçüncü toplantısına Dışışleri Bakanlığı Müsteşarı Feridun Sinirlioğlu ile eş başkanlık etti.” bilgisi yer almaktadır²³.

Türkiye Dışışleri Bakanlığı tarafında ise, üçüncü toplantının içeriği hakkında daha ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Söz konusu istişare toplantısında Türkiye ile Çin'in stratejik ortaklık seviyesindeki ikili ilişkileri ile güncel, bölgesel ve küresel gelişmeler hakkında görüş alışverişinde bulunulduğu yer almaktadır. Müsteşar Sinirlioğlu, eş başkanlık ettiği toplantıda, ileriki süreçte Türkiye Çin ilişkilerinin yoğunlaştırılması, halihazırda istişare mekanizmaları çerçevesinde dışışleri bakanlarının yılda en az bir defa bir araya gelmesi ve tüm konulardaki iş birliklerine hız kazandırılması gerektiğini dile getirdi²⁴. Bu görüşme Türkiye Dışışleri Bakanlığı Dış Politika Kronolojisinde de yer almaktadır²⁵.

1.2.3. Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye

Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde, Çin'in sadece iyi gün dostu olmadığı, Türkiye gündemini yakından takip ettiğine tanıklık etmekteyiz. Manisa'nın Soma ilçesinde, 13 Mayıs 2014 tarihinde kömür madeninde çıkan bir yangın sebebiyle, 301 kişinin ölümüyle sonuçlanan bir madencilik kazası yaşanmıştı. Soma'da yaşanan bu facia üzerine, Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming, Pekin'de bulunan Türkiye Büyükelçiliğine taziye ziyaretinde bulunmuş, akabinde Çin Devlet Başkanı Xi Jinping,

²¹ MFA, “No:90, 1 Nisan 2011, Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlıkları Arasında Düzenlenen Ortak Çalışma Grubu Toplantısı Hk.” (Erişim 19 Ekim 2021).

²² FMPCR, “外交部副部长张志军与土耳其外交部次长斯尼尔利奥卢共同主持中土外交部联合工作组第二次会议” (Erişim 19 Ekim 2021).

²³ FMPCR, “Vice Foreign Minister Zhang Yesui Visits Turkey” (Erişim 19 Ekim 2021).

²⁴ MFA, “Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti Ortak Çalışma Grubu Toplantısı Ankara'da düzenlendi” (Erişim 19 Ekim 2021).

²⁵ MFA, “Dış Politika Kronolojisi/Nisan 2014” (Erişim 19 Ekim 2014).

dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ile telefonda görüşerek Çin tarafının taziyelerini iletmişti.

Bahse konu bu iki görüşme 16 Mayıs 2014 tarihli haberler ile Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde duyurulmuştu.

Haberde “16 Mayıs 2014 tarihinde, Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming, kömür madeni kazası sonrasında taziyelerini sunmak için Çin'deki Türk Büyükelçiliğine gitti. Zhang Ming, bu kazada hayatını kaybedenlere ve yakınlarına taziyelerini ilette, yaralılara acil şifalar diledi. Zhang, Çin'in, kurtarma ve takip çalışmalarında Türkiye'ye içten destek ve yardımda bulunmaya hazır olduğu vurguladı. Türkiye'nin Çin Büyükelçisi Ali Murat Ersoy, taziyelerini sunmaya geldiği için Bakan Yardımcısı Zhang Ming'e teşekkür etti.” bilgisi yer almaktadır²⁶.

İki ülke liderinin görüşmesi ile ilgili 16 Mayıs 2014 tarihli haberde, “16 Mayıs 2014'te Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Gül ile telefon görüşmesi yaptı.

Soma'da yaşanan maden ocağı patlamasının akabinde Xi Jinping'in taziye telefonunu aldığını söyleyen Gül, Türk hükümeti ve Türk halkı adına minnettar olduğunu söyledi. Türkiye'de yaşanan bu durum karşısında, Çin'e gidemeyeceğini ve Shanghai'da düzenlenecek CICA zirvesine²⁷ katılamayacağını söyledi.

Xi Jinping, Soma faciası ile ilgili taziyelerini ilette ve Türkiye'ye gerektiği durumda acil yardım sağlama konusunda hazır olduğunu söyledi. Abdullah Gül'ün Shanghai'da düzenlenecek olan CICA Zirvesi'ne katılamamasını anlayışla karşıladığını, her iki taraf için uygun bir zamanda Gül'ü Çin'e davet ettiğini sözlerine ekledi.

²⁶ FMPRC, “外交部副部长张明赴土耳其驻华使馆吊唁土煤矿爆炸事故死难者” (Erişim 20 Ekim 2021).

²⁷ CICA: Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia, Türkçe karşılığı AİGK Asya'da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı olarak verilmektedir. Çeviri metnine sadık kalmak amacıyla, CICA olarak kullanılacaktır. CICA Shanghai Zirvesi 20 Mayıs 2014 tarihinde başladı.

Xi Jinping bu görüşmede, CICA başkanlığının Türkiye’den devralınacağını, yaklaşan zirvenin ilgili tarafların ortak çabasıyla, tüm taraflar için daha yakın bir koordinasyon ve iş birliği oluşturacağını, ayrıca Asya’da barış ve kalkınmaya olumlu katkılar sağlayacağına inandığını dile getirdi.

Xi Jinping, Çin tarafının ikili ilişkilere her zaman kapsamlı ve stratejik bir düzeyde değer verdiğini vurguladı. Cumhurbaşkanı Gül ile sık sık temas kurmaya ve Çin Türkiye ilişkilerinin sürekli gelişimini birlikte ilerletmeye hazır olduğunu sözlerine ekledi.

Gül, Türkiye Çin ilişkilerine büyük önem verdiğini ifade etti. Türk tarafının, CICA Shanghai Zirvesi’ne ev sahipliği yapması konusunda Çin tarafını aktif olarak destekleyeceğini ve Çin tarafının zirveye başkanlık etmesiyle zirvenin kesinlikle büyük bir başarı elde edeceğine inandığını dile getirdi. Türk tarafının, Asya’da güvenlik ve istikrarı ortaklaşa teşvik etmek için CICA platformu aracılığıyla, Çin tarafı ile iş birliğini güçlendirmeye hazır olduğunu sözlerine ekledi.” bilgiler yer almaktadır²⁸.

Türkiye’de o dönem 301 kişinin ölümüyle sonuçlanan bir kaza karşısında, Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından Türk Büyükelçiliğinin ziyaret edilmesi, Çin’in ikili ilişkilerinde Türkiye’ye ne kadar değer verdiğinin bir kanıtı olduğunu düşünmekteyiz. Fakat, dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün, Xi Jinping ile telefonda görüşmesi haberine Cumhurbaşkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı resmî sitelerinde rastlamadık.

1.2.4. Asya’da İş birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) IV. Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi

Asya’da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA), Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev tarafından, Birleşmiş Milletler 47. Genel Kurul toplantısında, Ekim 1992’de Asya’da bir güvenlik ve iş birliği süreci başlatılması önerilmişti. “Asya’da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı” (Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia / CICA) adı verilen bu süreç, Kazakistan’ın koordinatörlüğünde 1993 yılında başlatılmıştır. Sürecin hedefi, Asya’da,

²⁸ FMPRC, “Xi Jinping Holds Telephone Talks with President Abdullah Gül of Turkey” (Erişim 20 Ekim 2021).

AGİT (Avrupa Güvenlik ve İş birliği Teşkilatı) benzeri amaçlara ve kurumlara sahip bir iş birliği yapılanmasının temellerini atmaktır. Güvenlik anlayışına çok taraflı yaklaşımlar getirilmesi yoluyla iş birliğinin geliştirilmesi hedeflenmektedir²⁹.

CICA dönem başkanlığı ile ilgili ayrıca belirtmemiz gerekir ki, Haziran 2010'da İstanbul'da gerçekleşen CICA Üçüncü Zirvesi'nde, Türkiye dönem başkanlığını iki yıllık bir süre için üstlenmişti. Fakat, Türkiye'nin dönem başkanlığı, üye ülkeler tarafından iki yıl daha uzatıldı ve Türkiye dört yıllık sürecin ardından 2014 yılında dönem başkanlığını Çin'e devretti³⁰.

CICA üye ülkeleri, Afganistan, Azerbaycan, Bahreyn, Bangladeş, Kamboçya, Çin Halk Cumhuriyeti, Mısır, Hindistan, Irak, İran, İsrail, Ürdün, Kazakistan, Kırgızistan, Moğolistan, Pakistan, Filistin, Katar, Güney Kore, Rusya Federasyonu, Sri Lanka, Tacikistan, Tayland, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri, Özbekistan, Vietnam'dan oluşmaktadır³¹.

21 Mayıs 2014 tarihli haberde, *“Asya'da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı'nın (CICA) Dördüncü Zirvesi Shanghai Fuar Merkezi'nde sona erdi. CICA Başkanı ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, CICA kurucu ülkesi Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ve CICA son dönem başkanlığını yürüten Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Özel Temsilcisi ve Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile ortak basın toplantısı düzenledi.*

Xi Jinping, önemli bir dönüm noktası olan büyük bir toplantı düzenlendiğini söyledi. Xi, Asya'daki en acil ve gerçekçi esas güvenlik sorunlarıyla ilgili olarak, CICA'nın çeşitli alanlardaki güvenlik önlemlerini uygulamak ve CICA'nın gelecekteki gelişimini ilerletmek gibi konularda derinlemesine görüş alışverişinde bulunduğunu ve "Shanghai Mutabakatına" ulaşıldığını dile getirdi. Ortak arzunun dile getirildiğini vurgulayan Xi, Asya kıtası kendi yüzyılını başlatacaksa, birlikte çalışılması gerektiğini söyledi ve Asya ülkeleri olarak, iş birliğini geliştirerek Asya meselelerine önderlik

²⁹ The Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia (S-CICA), “What is CICA” (Erişim 20 Ekim 2021).

³⁰ MFA, “Türkiye CICA Dönem Başkanlığını ÇHC'ye devretti” (Erişim 20 Ekim 2021).

³¹ S-CICA, “Member States” (Erişim 20 Ekim 2021).

etme, çözüm bulma ve Asya 'da güvenliği sağlama kapasitesine sahip olduğunu ifade etti.

Xi Jinping, karışık güvenlik sorunlarıyla etkin bir şekilde başa çıkabilmek için, tüm ülkelerin eski güvenlik kavramlarını terk etmesi, Asya'da ortak, kapsamlı, iş birlikçi ve sürdürülebilir bir güvenlik konseptinin savunulması, açık, eşit ve şeffaf bir güvenlik iş birliği modelinin oluşturulması, ortak inşa, paylaşım ve kazan kazan ilkelerinden oluşan bir güvenlik koridoru yönünde ilerlenmesi gerektiğini dile getirdi.

Xi Jinping, CICA'nın, diyalogu teşvik etme konusunda üstün ve gerçekçi bir temele sahip olduğunu ve Asya güvenliğinde daha büyük bir rol oynaması gerektiğini vurguladı. Çin'in, CICA dönem başkanı olarak sorumluluklarını yerine getireceğini, Asya ülkeleri arasında ortaklaşa güven ve diyalogu geliştireceğini, üye devletler arasında barışçıl ve istikrarlı bir yapı inşa edilmesini teşvik edeceğini ve Shanghai Mutabakatını uygulamak için diğer üye devletlerle birlikte çalışacağını sözlerine ekledi.

Xi Jinping, Asya ülkeleri arasında karşılık güven ve diyalogu geliştirmek için birlikte çalışılacağını, üye devletleri, CICA'nın üçüncü 10 yıllık ortak hedefi olan barışçıl, istikrarlı ve iş birlikçi yeni bir Asya inşa etmek üzere teşvik edileceğini dile getirdi. Tarafların, "Birbirinin ve komşusunun iyiliğini istediği" ve diyalog, karşılıklı güven ve iş birliği kavramlarının takip ettiği sürece, Asya'da barış ve kalkınmaya giden yolun daha geniş ve daha parlak olacağını söyleyen Xi, sözlerine son verdi.

Nazarbayev, Çin'e, CICA Shanghai Zirvesi'ndeki ev sahipliği için teşekkür ederek, bu zirvenin CICA'yı yeni bir düzeye taşıdığını ve bunun önemli bir kilometre taşı olduğunu söyledi. Başkan Xi Jinping'in söylediği Asya güvenlik konseptinin büyük önem taşıdığını ve Çin'in, İpek Yolu Ekonomik Kuşağı'nı ortaklaşa inşa etme önerisinin güzergâh üzerindeki ülkeler için önemli kalkınma fırsatları sunduğunu dile getirdi. Çin'in ve tüm tarafların ortak çabasıyla, CICA'nın Asya ülkeleri arasındaki diyalogu, karşılıklı güveni ve iş birliğini kesinlikle güçlendireceğine ve Asya'da barış, istikrar ve refahı teşvik edeceğine inandığını vurguladı.

Davutoğlu basın toplantısında, Türkiye'nin CICA bayrağını Çin'e devretmekten büyük mutluluk duyduğunu ve Çin'in CICA'ya olacak katkısının Asya'da barış ve istikrara öncülük edeceğine inandığını söyledi.” ayrıntılı bilgisi yer almaktadır³².

Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde, Davutoğlu’nun da katıldığı bu basın toplantısı daha ayrıntılı olarak yer aldı³³.

Davutoğlu, CICA’yı barış güvercini olarak tanımladı, CICA’nın Asya’da barış ve istikrar için bir zemin hazırladığını söyledi. CICA kapsamında, bakan seviyesinde birçok toplantı ve forum düzenlendiğini söyleyen Davutoğlu, Çin’in dönem başkanlığının, sadece Asya kıtası ve CICA ile sınırlı kalmayacağını, dünya üzerinde barış ve düzen bakımından tarihi bir dönem olacağını, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping’e dönem başkanlığı süresince Türkiye’nin her türlü yardıma hazır olduğunu ifade etti³⁴.

CICA Zirvesi için, Shanghai’a giden dönemin Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ile de 21 Mayıs 2014’te bir görüşme gerçekleştirdi.

22 Mayıs 2014 tarihli haberde, “21 Mayıs 2014 tarihinde, Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi, Shanghai’da Türkiye Dışışleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile bir araya geldi.

Wang Yi, yeni sona eren CICA Shanghai zirvesinde, Çin’in CICA dönem başkanlığını Türkiye’den başarıyla devraldığını söyledi. Wang, Çin’in CICA çerçevesinde Türkiye ile eşgüdüm ve iş birliğini güçlendirmeye devam edeceğini, Asya’ya özgü güvenlik kavramının oluşturulmasına olumlu katkılarda bulunmak istediğini dile getirdi. Türkiye’nin bölgesel bir güç ve küresel bir etkiye sahip olduğunu söyleyen Wang, Türkiye ile ilişkilerin güçlendirilmesinin Çin için önemli bir stratejik seçim olduğunu vurguladı. Çin hükümetinin, Türkiye ile olan ilişkisinin geliştirilmesine büyük önem verildiği ve çeşitli alanlarda stratejik iletişim ve iş

³² FMPRC, “Xi Jinping Meets the Press along with President of Kazakhstan and Special Envoy of Turkish President” (Erişim 20 Ekim 2021).

³³ Konuşmanın tam metni için, https://www.mfa.gov.tr/statement-by-mr_-ahmet-davutoglu_-minister-of-foreign-affairs-of-turkey-at-the-4th-summit-of-the-conference-on-interaction-and-en.mfa (Erişim Tarihi: 21 Ekim 2021).

³⁴ MFA, “CICA Dördüncü Devlet Başkanları Zirvesi sona erdi” (Erişim 21 Ekim 2021).

birliğini güçlendirmeye, birbirlerinin temel kaygılarıyla ilgilenmeye ve söz konusu kaygılar konusunda karşılıklı olarak saygı duymaya, ikili ilişkileri yeni bir seviyeye taşımaya istekli olduğunu söyledi.

Davutoğlu bu görüşmede, Çin'in CICA Shanghai Zirvesi ev sahipliğinden övgüyle bahsetti ve Çin'in başkanlığında CICA'nın daha da gelişeceğine inandığını söyledi. Dünyanın kalkınmasında merkezin ve büyümenin itici gücünün Asya'da olduğunu söyleyen Davutoğlu, Türkiye ve Çin'in, Asya kıtasının doğu ve batı ucunda yer alan ülkeler olduğunu sözlerine ekledi. Bu nedenle, iş birliklerinin güçlendirilmesinin tarihsel bir zorunluluk olduğunu ve iki ülke arasındaki ilişkilere yönelik beklentinin büyük olduğunu dile getirdi. Davutoğlu, Türkiye'nin, Tek Çin ilkesine sıkı sıkıya bağlı olduğunu ve her türlü terörle mücadelede Çin ile iş birliğine devam edeceğini vurguladı. Davutoğlu, çok yönlü bir stratejik iş birliği mekanizmasının kurulmasıyla ikili ilişkilerin daha üst bir seviyeye çıkmasını ümit ettiğini söyleyerek sözlerine son verdi.” bilgisi yer almaktadır³⁵.

Bu görüşmede yer alan *Tek Çin İlkesinin* vurgusu, sonraki yıllardaki görüşmelerde de yer aldığı görülmektedir. Davutoğlu'nun mevkidaşı Wang ile görüşmesi, Türkiye Dışişleri Bakanlığı'nda ve Dış Politika Kronolojisinde yer bulmadı.

Fakat, yakın tarihlerde gerçekleşen ve Dışişleri Bakanlığının Dış Politika Kronolojisinde yer alan TBMM Başkan vekili Sadık Yakut'un “Çin-Kuzey Afrika ve Batı Asya Diyaloğu” toplantısına katılmak üzere Çin'e ziyareti haberinden bahsedilmektedir. Bu toplantı, 26-31 Mayıs 2014 tarihleri arasında Çin'in Yiwu şehrinde düzenlendiği, Yakut'un Shanghai ve Suzhou şehirlerinde temasta bulunduğu bilgisi yer almaktadır³⁶.

³⁵ FMPRC, “Wang Yi Meets with Foreign Minister Ahmet Davutoğlu of Turkey” (Erişim 22 Ekim 2021).

³⁶ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2014” (Erişim 22 Ekim 2021).

1.2.5. Çin Orta Doğu Özel Temsilcisi Büyükelçi Wu Sike'nin Türkiye Ziyareti

Çin'in Orta Doğu Özel Temsilcisi Büyükelçi Wu Sike, 10-11 Temmuz 2014 tarihli Türkiye ziyaretinde, Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ömer Önhon, Milli Güvenlik Kurulu (MGK) Genel Sekreteri Vali Muammer Türker ile bir araya geldi. Wu Sike, bu görüşmelere ek olarak basın toplantısında ortak bir röportajı kabul etti ve Irak ve Türkiye ziyaretlerinden bahsetti.

10 Temmuz 2014 tarihli haberde, “10 Temmuz 2014'te Çin'in Ortadoğu Özel Temsilcisi Wu Sike, Ankara'da Türkiye Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ömer Önhon ile bir araya geldi. Irak'taki durum ve ikili ilişkiler hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulunuldu.

Wu Sike görüşmede, Irak ziyareti hakkında bilgi verdi. Çin'in Irak'taki son gelişmelerden derin kaygı duyduğuna işaret eden Wu Sike, ivedilikle Irak'ta hoşgörüye dayalı yeni bir hükümetin oluşturulması gerektiğini söyledi. Wu Sike, özellikle Suriye'deki kargaşanın bölgedeki terör güçlerinin gelişmesine ortam hazırladığını kaydetti. Wu, uluslararası toplumun Suriye gibi bölgesel sıcak sorunların siyasi çözümünü hızlandırarak, terörle mücadele sorununda mutabakat sağlaması gerektiğini belirtti. Türkiye'nin etkili bir bölge ülkesi olduğunu ifade eden Wu Sike, Türkiye'yle teması ve eşgüdümü güçlendirerek, bölgesel güvenliği ve istikrarı korumada yapıcı rol oynamaya hazır olduklarını sözlerine ekledi.

Çin'in Irak gibi bölgesel sorunlarda oynadığı rolü takdirle değerlendiren Ömer Önhon, uluslararası toplumun Irak sorununda iş birliğini güçlendirmesi gerektiğini ve Çin'in bölgesel sorunlarda daha büyük rol oynamasını beklediklerini kaydetti.” sözlerine yer verilmektedir³⁷.

Wu Sike'nın, 10 Temmuz 2014'te Ömer Önhon ile görüşmesi Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde yer almazken, Çin Ankara Büyükelçiliği'nin resmî sitesinde tercüme edilerek paylaşıldı³⁸.

³⁷ FMPRC, “中国中东问题特使吴思科会见土耳其外交部副次长恩鸿” (Erişim 22 Ekim 2021).

³⁸ ÇHC Ankara Büyükelçiliği, “Çin'in Ortadoğu Temsilcisi Türkiye'de” (Erişim 22 Ekim 2021).

Çin'in Orta Doğu Özel Temsilcisi Büyükelçi Wu Sike'nın, MGK Genel Sekreteri Vali Muammer Türker ile görüşmesi, 11 Temmuz 2014 tarihinde, Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde, “11 Temmuz 2014'te Çin'in Orta Doğu Özel Temsilcisi Büyükelçi Wu Sike, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Muammer Türker ile bir araya geldi. İki taraf bölgesel sorunlar ve terörle mücadele iş birliği konusunda istişarelerde bulundu.

Wu Sike aşırıcı terörist güçlerin yayılma politikasının, Irak'ın egemenliği ve toprak bütünlüğünü tehdit ettiğini, Ortadoğu ve uluslararası toplumun, güvenlik ve istikrarını ciddi bir şekilde etkilediğini söyledi. Terörün insanlığın ortak düşmanı olduğunu söyleyen Wu Sike, uluslararası toplumun terörle mücadele konularında iş birliğini güçlendirmesi ve ortak bir güç oluşturulmasının gerekliliklerini anlattı. Türkiye'nin, Ortadoğu'da önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulayan Wu, terörle mücadele ve güvenlik konularında Çin'in Türkiye ile iletişim ve iş birliğini güçlendirmeye istekli olduğunu sözlerine ekledi.

Türkiye ve Çin'in terör mağduru ülkeler olduğunu söyleyen Muammer Türker, Türkiye'nin terörle mücadele konusunda Çin ile iş birliğini güçlendirmeye, Suriye, Irak ve Filistin'deki sorunların siyasi çözümünü ortaklaşa desteklemeye istekli olduğunu dile getirdi. Türker, Ortadoğu'nun siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel ve diğer konularda kapsamlı gelişiminin teşvik edileceğini, terörü besleyen etkenlerin temelden ortadan kaldıracağını sözlerine ekledi.” ayrıntılarıyla yer almaktadır³⁹. Bu toplantıya, aynı gün güven mektubunu dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'e sunan Çin Ankara Büyükelçisi Yu Hongyang eşlik etti⁴⁰.

Bu görüşme Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği resmî sitesinde, 11 Temmuz 2014 tarihinde, ulusal, bölgesel ve küresel güvenlik kapsamında Ortadoğu'daki son gelişmelerin ele alındığı, karşılıklı görüş alışverişinde bulunulduğu şeklinde yer almaktadır⁴¹.

³⁹ FMPRC, “中国中东问题特使吴思科会见土耳其国家安全委员会秘书长图尔凯尔” (Erişim 22 Ekim 2021).

⁴⁰ TCCB, “Çin Halk Cumhuriyeti Büyükelçisinden Güven Mektubu”; ÇHC Ankara Büyükelçiliği, “Çin'in Türkiye Büyükelçisi güven mektubunu sundu” (Erişim 22 Ekim 2021).

⁴¹ Milli Güvenlik Kurulu (MGK) Genel Sekreterliği, “ÇHC Ortadoğu Özel Temsilcisi Büyükelçi Wu Sike'nin Ziyareti” (Erişim 22 Ekim 2021).

Wu Sike, Türkiye ziyaretinde ayrıca Türk ve yabancı basın ile de bir araya geldi fakat Türk basınında (TRT, İHA, AA, DHA) basın toplantısında ne konuşulduğuna dair habere denk gelmedik. Bu haberi yine Çin Dışişleri Bakanlığının resmî sitesinden inceledik.

11 Temmuz tarihli haberde, “Çin Halk Cumhuriyeti Ortadoğu Özel Temsilcisi Büyükelçi Wu Sike, Ankara’da basının da yer aldığı ortak bir röportajı kabul ederek Irak ve Türkiye ziyaretini anlattı.

Wu Sike hem Çin’in hem de Türkiye’nin Irak’taki durumu takip ettiğini söyledi. Irak’taki durumun hızla kötüleştiğine ve ülke içindeki kişiler ve mezhepler arasındaki çatışmaların karmaşık bir hal aldığını dile getirdi. Wu, Ortadoğu’daki sorunların artmaya devam etmesinin özellikle Suriye sorununun uzun zamandır çözülmemesiyle yakından ilişkili olduğu ifade etti. Irak’ın egemenliğini, bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü korumada hem Çin’in hem de Türkiye’nin, Irak’ın tarafında olduğunu söyleyen Wu, Irak’ta kapsayıcı bir hükümet kurulması konusunda uluslararası toplumun Irak’ı teşvik etmesini umduğunu, sıcak noktalardaki siyasi çözüm yolunun teşvik edilmesi gerekliliğini, bölgesel ekonomik ve sosyal kalkınma konusunda destek olunmasını ve terörün kökünden temizlenmesi zorunluluğunu anlattı.

Çin Türkiye ilişkileriyle ilgili olarak Wu Sike, Çin ve Türkiye arasında üst düzey ziyaretlerin sık olduğunu, siyasi karşılıklı güvenin sürekli olarak güçlendirildiğini ve somut iş birliklerin önemli ölçüde gelişme kaydettiğini söyledi.

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping’in İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu’nu inşa etme stratejik anlayışının, Çin ve Türkiye’nin siyaset, ekonomi ve beşerî bilimler alanlarında iş birliklerinin artması için geniş bir alan açtığını ve yeni çağrışımlar doğuracak olmasını dolayısıyla iki ülke arasındaki stratejik iş birliğinin yeni bir düzeye çıkacağını anlattı. Ortak röportaja katılan medya kuruluşları arasında Xinhua Haber Ajansı, Çin Merkez Televizyonu, Çin Radyosu International, Guangming Daily, Türk Anadolu Haber Ajansı, Sabah, BBC Türk Televizyonu vb. yer

almaktadır.⁴²” bilgisi yer alırken, Çin Orta Doğu Temsilcisi Wu Sike’nin, Türkiye ziyareti ve Türkiye’nin de yakından ilgilendiği Orta Doğu sorunu üzerine basına verdiği demeç haber yapılmadı. Türkiye Dışışleri Bakanlığında da bu görüşme yer almadı. MGK ise, iki cümle ile bu görüşmeyi duyurdu. Çin Dışışleri Bakanlığı, bu görüşmeyi üç haberde anlattı.

1.2.6. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a Tebrik Mesajı

Recep Tayyip Erdoğan, 10 Ağustos 2014 tarihinde Türk siyasi tarihinde ilk kez doğrudan halkın oylarıyla ve ilk turda 12. Cumhurbaşkanı seçildi⁴³.

Çin Dışışleri Bakanlığının resmî sitesinde, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping’in, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı olarak seçilmesinden ötürü Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı tebrik ettiği haberi yer almaktadır. 12 Ağustos 2014 haberin içeriğinde, *“Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Recep Tayyip Erdoğan'a mesaj göndererek Türkiye Cumhurbaşkanlığına seçilmesini kutladı. Xi Jinping mesajında Çin ile Türkiye arasındaki diplomatik ilişkilerin kurulmasından bu yana geçen 43 yılda, ikili ilişkilerde büyük gelişme sağlandığını hatırlattı. Özellikle 2010 yılında ikili ilişkilerin stratejik seviyeye taşınmasından bu yana karşılıklı siyasi güvenin sürekli olarak arttığına işaret eden Xi, ikili iş birliğinde başarılar kaydedildiğini ve çeşitli kültürel temasların gerçekleştirildiğini belirtti. Çin ile Türkiye arasındaki ilişkilere büyük önem verdiğini dile getiren Xi, Erdoğan ile iki ülke halkı arasındaki dostluğu derinleştirerek her alanı kapsayan, kazan kazan temelli iş birliğini yoğunlaştırmaya hazır olduğunu söyledi. Xi, Erdoğan ile, ikili stratejik iş birliği ilişkilerini geliştirerek iki ülkeye ve iki ülke halkına yarar sağlamaya çalışacağını kaydetti.”* bilgisi yer almaktadır⁴⁴.

⁴² FMPRC, “中国中东问题特使吴思科接受中外媒体联合采访” (Erişim 22 Ekim 2021).

⁴³ TCCB, “Biyografi” (Erişim 26 Ekim 2021).

⁴⁴ FMPRC, “Xi Jinping Sends Congratulatory Message for Recep Tayyip Erdogan's Election as Turkish President” (Erişim 26 Ekim 2021).

1.2.7. Birleşmiş Milletler (BM) 69. Genel Kurul Toplantısı'nda İkili Görüşmeler

Çin Dışışleri Bakanlığının Çince resmî sitesinde olup, Türkiye Dışışleri Bakanlığı'nda yer bulmayan görüşme New York'ta, Birleşmiş Milletlerin 69. Genel Kurulu görüşmelerinde, Türk Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu⁴⁵'nin mevkidaşı Wang Yi ile arasında gerçekleşti.

27 Eylül 2014 tarihli haberde, “Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi, BM Genel Kurulu'na katılmak üzere gittiği New York'ta Türkiye Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya geldi.

Wang Yi, 2010 yılında Çin ile Türkiye arasında stratejik iş birliği ilişkilerinin kurulmasından bu yana ikili ilişkilerin hızlı bir gelişme ivmesi sürdürdüğünü söyledi. Çin'in, Türkiye ile olan ilişkisine her zaman stratejik bir perspektiften baktığını ve bunu göre geliştirdiğini söyleyen Wang, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin daha yüksek bir seviyeye çıkarılması için Çin'in Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu dile getirdi. Wang ayrıca, iki ülkenin liderleri arasında düzenli toplantılar düzenlenmesi ve ikili ilişkilerde yeri doldurulamaz lider rollerinin yerine getirilmesi gerektiğini ifade etti. Tarafların, birbirlerinin temel çıkarlarına ve kaygılarına saygı göstermesi, potansiyeli derinleşmesi, yüksek hızlı tren, nükleer enerji ve diğer alanlarda somut iş birliklerini daha da güçlendirmesi konularını vurgulayan Wang Yi, Kuşak Yol'un ortaklaşa inşa edilmesi gerektiğini söyledi. Wang, Çin ve Türkiye'nin Birleşmiş Miller ve G20⁴⁶ gibi çok taraflı kuruluşlarda, iki taraf arasında koordinasyonu derinleştirmesi ve geliştirmekte olan ülkelerin çıkarlarını koruması gerektiğini anlattı.

Çavuşoğlu, Türkiye'nin Çin ile ilişkisine büyük önem verdiğini ve Tek Çin politikasına bağlı kaldığını söyledi. Türkiye'nin de iki ülke arasında üst düzey alışverişi sürdürmeye niyetli olduğunu söyleyen Çavuşoğlu, Kuşak Yol'un inşasına aktif olarak katılmaya, ticaret, yatırım, turizm ve diğer alanlarda ikili iş birliğini

⁴⁵ 29 Ağustos 2014-28 Ağustos 2015 tarihleri arasında ayrıca 25 Kasım 2015 tarihinden bu yana Türkiye Dışışleri Bakanlığı görevini yürütmekte olup, Çinli mevkidaşı ile ilk yüz yüze görüşmesidir.

⁴⁶ Dünyanın en büyük ekonomileri arasında yer alan 19 ülkeden ve Avrupa Birliği Komisyonu'ndan oluşan grup, İngilizce “Group of 20” kavramının kısaltması olan G20 adıyla bilinir.

genişletmeye, uluslararası ilişkilerde iş birliklerini glendirmeye, srekli olarak yeni şeyler eklemeye, Çin ile ilişkilere yeni bir ivme kazandırmaya istekli olduğunu aktardı.” bilgisi yer almaktadır⁴⁷.

Bu haberin öncesinde de belirttiğimiz gibi, bu görüşme Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde yer almadı. İki lke Dışışleri Bakanının, BM Genel Kurulu gibi bir toplantıda bir araya gelmesi ve ikili ilişkilerin konuşulması, Türkiye Dışışleri Bakanlığı nezdinde haber değeri görmedi.

1.2.8. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu

2013 yılında olduğu gibi, 2014 yılında da Çin Dışışleri Bakanlığından Türkiye Milli Günü Resepsiyonu’na katılım sağladı. Haberde, “*29 Ekim 2014 tarihinde, Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming, davetli olarak Çin’deki Türkiye Büyükelçiliği tarafından düzenlenen Milli Gün resepsiyonuna katılarak, Türkiye’nin Çin Büyükelçisi Ali Murat Ersoy ile ikili ilişkiler ve ortak çıkar konuları hakkında görüş alışverişinde bulundu.*” bilgisi yer almaktadır⁴⁸.

1.2.9. Afganistan’a İlişkin İstanbül Süreci Dördüncü Dışışleri Bakanları Konferansı’nda İkili Görüşmeler

Türkiye ve Çin Dışışleri Bakanları, 2014 yılında üçüncü kez Afganistan’a İlişkin İstanbül Süreci Dışışleri Bakanları toplantısı akabinde bir araya geldi. Bu görüşme, Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde detayları ile yer alırken, Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde genel hatlarıyla paylaşılmaktadır.

1 Kasım 2014 tarihli Çin Dışışleri Bakanlığındaki haberde, “*31 Ekim 2014 tarihinde, Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi, Afganistan Konulu İstanbül Sürecinin Dördüncü Dışışleri Bakanları Konferansı’nın tamamlanmasının ardından Türkiye Dışışleri Bakanı Mevlüt avuşoğlu ile bir araya geldi.*

⁴⁷ FMPRC, “王毅会见土耳其外长查武什奥卢” (Erişim 26 Ekim 2021).

⁴⁸ FMPRC, “Vice Foreign Minister Zhang Ming Attends National Day Reception of Turkey” (Erişim 26 Ekim 2021).

Mevlüt Çavuşoğlu, Pekin’de düzenlenen Dışışleri Bakanları Konferansının başarıyla sona erdiğini ve bunun Türkiye Çin iş birliğinin bir meyvesi olarak gördüğünü söyledi. Her ülkenin istikrarının tüm bölgenin güvenliği ile ilgili olduğunu söyleyen Çavuşoğlu, Türkiye’nin bölgesel meselelerde Çin’in daha büyük rol oynamasını memnuniyetle karşıladığını ve bu kapsamda Çin ile iletişim ve koordinasyonu geliştirmeye istekli olduğunu dile getirdi. Çavuşoğlu, Türkiye’nin Çin ile olan ilişkisine büyük değer verdiğini, iki ülkenin çeşitli düzeylerde üst düzey alışveriş ve diyalogu güçlendirmesini, ekonomi, yatırım, turizm ve diğer alanlarda ikili iş birliklerin genişletilmesini, olası iş birliklerin daha somut sonuçlar elde etmesini umduğunu sözlerine ekledi.

Wang Yi, Türkiye’nin öncü ve önemli bir ülke olarak İstanbul sürecinin gelişmesine katkıda bulunduğunu söyledi. İş birliği projelerinin öncülüğünde yürütülen İstanbul Süreci’nin somut bir hale geldiğini ve Afganistan’ın ihtiyacını karşıladığını dile getirdi. Wang, Çin’in, Pekin’deki Dışışleri Bakanları Konferansında varılan fikir birliklerini uygulamak için tüm taraflarda çaba harcamaya hazır olduğunu ifade etti. Wang ayrıca, Çin Türkiye iletişiminin ve çeşitli alanlardaki iş birliklerin artık sorunsuz bir şekilde ilerlediğini söyledi. Çin’in Türkiye ile üst düzey alışverişini geliştirmeye, somut iş birliklerini derinleştirmeye ve Kuşak Yol’u inşa etmeye hazır olduğunu sözlerine ekledi. Bunların yanı sıra, Çin’in terörle mücadele konusundaki tutumunu değerlendiren Wang Yi, Çin’in terörle mücadelesine Türkiye’nin destek vermesini, Çin ile olan iş birliklerin güçlendirilmesini ve üst düzey Çin Türkiye güvenlik iş birliğini inşa etmeyi umduğunu dile getirdi.

Çavuşoğlu, terörle ilgili olarak mücadelenin kararlılık ve iş birliği gerektirdiğini belirtti, Çin’in terör güçlerine karşı mücadelesinin Türkiye’nin kararlılıkla desteklediğini ve Çin ile iş birlikleri güçlendirmeye istekli olduğunu ifade etti.” bilgisi yer almaktadır⁴⁹.

Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde ise, Çavuşoğlu’nun Afganistan ve Afganistan çevresinde istikrarın sağlanması amacıyla düzenlenen İstanbul Süreci Dördüncü Dışışleri Bakanları Konferansına katılmak üzere 31 Ekim 2014’te Çin’e

⁴⁹ FMPRC, “Wang Yi: Create High-level China-Turkey Cooperation” (Erişim 2 Kasım 2021).

resmi bir ziyaret gerçekleştirdiği, bu konferansta Afganistan’a sağlanacak destek ile güvenlik, ekonomi, politika ve tedbirler kapsamında atılacak adımlar konuşulduğu, Türkiye’nin her platformda Afganistan’a destek vermeyi sürdüreceği bilgisi yer aldı⁵⁰.

Dışişleri Bakanlığının Dış Politika Kronolojisinde, Çavuşoğlu’nun mevkidaşı Wang Yi ile görüşmesi bir cümle ile yer aldı. “2014 yılında ertelenmek zorunda kalan Cumhurbaşkanı ve Başbakan ziyaretlerinin 2015 yılında gerçekleştirilmesi konusunda mutabık kalındı” bilgisi paylaşılmaktadır⁵¹.

Çin makamları görüşmelere dair haberlerde öncelikle kendi tarafının açıklamalarına yer verirken, bu görüşme haberi Türkiye tarafından Mevlüt Çavuşoğlu’nun konuşması ile başlamaktadır. Türkiye Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde ise Çavuşoğlu’nun mevkidaşı Wang Yi görüşmesi yer dahi almıyor. Pekin’de düzenlenen ve Afganistan konulu konferansa dair ayrıntı içermeyen bir haber metni yer almaktadır.

1.2.10.Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbüro Üyesi ve ÇKP Siyasi ve Hukuki İlişkiler Komisyon Başkanı Meng Jianzhu’nun Türkiye Ziyareti

Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbüro Üyesi ve ÇKP Siyasi ve Hukuki İlişkiler Komisyon Başkanı Meng Jianzhu ikili ilişkileri konu alan 18 Kasım 2014 tarihli Türkiye ziyaretinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve dönemin Başbakan Yardımcısı Ali Babacan ile bir araya geldi. 19 Kasım 2014 tarihli haberde, “*Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 18 Kasım 2014 tarihinde Ankara’da Çin Devlet Xi Jinping’in özel elçisi, ÇKP Merkez Komitesi Siyasi Büro üyesi ve Merkez Siyasi ve Hukuk Komitesi Sekreteri Meng Jianzhu ile bir araya geldi.*

Meng Jianzhu, Xi Jinping’in selamlarını iletetek konuşmaya başladı. Meng, son yıllarda Çin Türkiye ilişkilerinin hızlı bir gelişme ivmesini sürdürdüğünü ve stratejik iş birliği ilişkilerinin giderek daha önemli hale geldiğini söyledi. Çin’in, Türkiye ile karşılıklı siyasi güveni sürekli olarak artırmaya ve iki ülke arasındaki ekonomik ve

⁵⁰ MFA, “Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu İstanbul Süreci Dışişleri Bakanları Konferansı’na katıldı” (Erişim 2 Kasım 2021).

⁵¹ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Ekim 2014” (Erişim 2 Kasım 2021).

ticari iş birliğini geliştirmeye istekli olduğunu dile getirdi. Xi Jinping'in önerdiği İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu'nu inşa etmenin, Türkiye'nin kalkınma hedefleriyle son derece uyumlu olduğunu sözlerine ekledi. İki taraf bu bağlantıyı güçlendirebileceği, tamamlayıcı avantajlar sağlayabileceği ve Çin ile Türkiye'nin ve İpek Yolu üzerindeki ülkelerin ortak kalkınmasını ve refahını teşvik edebileceğini vurguladı.

Meng Jianzhu, mevcut uluslararası terörle mücadele durumunun giderek daha ciddi ve karmaşık hale geldiğini söyledi. Tüm ülkelerin iş birliğini güçlendirmesi ve bu duruma birlikte yanıt verilmesi gerektiğini vurguladı. Her iki tarafın da birbirinin endişelerini ve temel çıkarlarını tam olarak karşılamaya devam etmesini, daha derin, daha sağlam ve daha etkili terörle mücadele, kolluk ve güvenlik iş birliğini sürdürmesini, Çin Türkiye stratejik ortaklığının çağrışımını sürekli olarak zenginleştirilmesini umduğunu sözlerine ekledi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan ise, Xi Jinping'e selamlarını ileterek konuşmasına başladı. Erdoğan, Türkiye ile Çin arasındaki stratejik iş birliği ilişkisinin geliştirilmesine büyük önem verdiğini ve Başkan Xi Jinping tarafından önerilen Kuşak Yol girişimini tam olarak desteklediğini ve Türkiye ile Çin arasındaki somut iş birliği seviyesini sürekli olarak geliştirmeye istekli olduğunu söyledi. Erdoğan, Türk tarafından, hiçbir örgüt veya şahsın Çin karşıtı ayrılıkçı faaliyetlerde bulunmasına ve Çin'in Türk topraklarındaki çıkarlarına zarar vermesine asla izin vermeyeceğini, terör güçleriyle ortaklaşa mücadele etmek için Çin ile iş birliğini daha da güçlendirmeye istekli olduğunu vurguladı.

Ziyaret sırasında Meng Jianzhu, Türkiye Başbakan Yardımcısı Ali Babacan ile görüştü ve İçişleri Bakanı Efkan Ala, MGK Genel Sekreteri Seyfullah Hacımüftüoğlu ile bir araya geldi.” bilgisi yer almaktadır⁵².

Çin tarafının Türkiye ziyaretleri hakkında da yeterli bilgi verilmediğini önceden belirtmiştik. Meng Jianzhu'nun ziyareti, Türk makamlarında haber değeri görmedi.

⁵² FMPRC, “土耳其总统埃尔多安会见孟建柱” (Erişim 2 Kasım 2021).

Tezimizde vurgulamak istediklerimizden biri de Türkiye Çin arasındaki diplomatik görüşmeler, Türk makamlarında Çin tarafı kadar ayrıntılı olarak yer almamaktadır. Ayrıca Meng Jianzhu'nun Türkiye ziyareti haber yapılmazken, TBMM Başkan Vekili Sadık Yakut'un Shanghai ve Suzhou ziyareti Türkiye Dışışleri Bakanlığının Dış Politika Kronolojisinde bulunmaktadır⁵³.

2014 yılında, 15 ikili görüşme gerçekleştirmiş, bu görüşme haberlerinden yedi tanesi iki dilde, yedi tanesi sadece Çince ve bir tanesi sadece İngilizce olarak yayınlanmaktadır. Çin tarafının konuşmalarında ikili stratejik iş birliğinin geliştirilmesine vurgu yapılırken, Türk tarafında *Tek Çin* politikasına sadık kalındığı ve Çin'in zararına bir gelişme yaşanmayacağı taahhüdünün yanı sıra, ikili iş birliklerine önem verildiğinin vurgulandığı görülmektedir.

1.3.2015 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER

2015 yılı, diğer iki yıla göre diplomatik ilişkilerin daha yoğun olduğu bir yıl oldu. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 2015 Temmuz ayında Çin'e resmi ziyarette bulundu ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından Pekin'de resmî törenle karşılandı. Xi Jinping ise, G20 Zirvesi kapsamında Kasım ayında Antalya'ya gelerek, Erdoğan ile yıl içindeki ikinci yüz yüze görüşmesini gerçekleştirdi.

1.3.1.Türkiye-Çin Terörle Mücadele İstışaresi (2015)

Türkiye Çin Terörle Mücadele İstışareleri kapsamında, Türkiye Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ümit Yalçın, 2015 Mart ayındaki Çin ziyaretinde, Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ve Bakan Yardımcısı Cheng Guoping ile görüştü.

17 Mart 2015 tarihli Ümit Yalçın ve Cheng Guoping görüşmesine ilişkin haberde, *“17 Mart 2015 tarihinde, Dışışleri Bakan Yardımcısı Cheng Guoping, Türkiye Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ümit Yalçın ile Çin Türkiye Terörle*

⁵³ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2014” (Erişim 2 Kasım 2021).

Mücadele İstişaresinin ikinci turuna Pekin'de başkanlık etti. Çin Türkiye ilişkileri ve terörle mücadelede ikili iş birliği gibi konularda görüş alışverişinde bulunuldu.

Görüşmede Cheng Guoping, Çin Türkiye ilişkilerinin son yıllarda genel bir gelişme ivmesi sürdürdüğünü söyledi. Chen, Çin'in, karşılıklı siyasi güveni yoğunlaştırmak, ekonomi ve ticaretle iş birliğini derinleştirmek, kültürel alışverişi artırmak, uluslararası ve bölgesel ilişkilerde iletişim ve koordinasyonu geliştirmek, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkisini genişletmek için Türkiye ile çalışmaya hazır olduğunu söyledi. Uluslararası toplumda terörle mücadele durumunun giderek daha ciddi hale geldiğini söyleyen Cheng Guoping, terörle mücadele ve güvenlik konularındaki iş birliklerin daha da yoğunlaştırılması ve güvenlik ile ilgili ülke çıkarlarının karşılıklı olarak korunması gerektiğini dile getirdi.

Müsteşar Yardımcısı Ümit Yalçın, Türk hükümetinin Çin ile ilişkilerine büyük önem verdiğini kaydetti. Farklı düzeylerdeki iletişim ve diyalogun güçlendirilmesi, çeşitli alanlardaki somut iş birliklerin ilerletilmesi ve ikili stratejik iş birliğinin sürekli olarak zenginleştirilmesi gerekliliğini anlattı. Yalçın, Türkiye'nin, terörle mücadele ve güvenlik alanlarındaki iş birlikleri güçlendireceğini ve terörizm tehditlerine karşı Çin ile çalışmaya istekli olduğunu sözlerine ekledi.” bilgisi yer almaktadır⁵⁴.

Ümit Yalçın Pekin ziyaretinde ayrıca Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi ile de görüşme gerçekleştirdi ve karşılıklı siyasi güven vurgusu yapıldı. 18 Mart 2015 tarihli İngilizce haberde, “17 Mart 2015 tarihinde, Dışişleri Bakanı Wang Yi, Dışişleri Bakan Yardımcıları düzeyinde ikinci Çin Türkiye Terörle Mücadele İstişaresine katılmak üzere Çin'e gelen Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ümit Yalçın ile bir araya geldi. Her iki taraf Çin Türkiye ilişkileri, terörle mücadele iş birliği ve diğer konularda derinlemesine görüş alışverişinde bulundu.

Wang Yi, Çin tarafının Türkiye ile ilişkilerin geliştirilmesine önem verdiğini söyledi. Türkiye ile karşılıklı siyasi güveni sürekli güçlendirmek, birbirlerinin temel

⁵⁴ FMPRC, “Vice Foreign Minister Cheng Guoping Chairs Second Round of China-Turkey Counter-terrorism Consultation at Vice Ministerial Level” (Erişim 6 Kasım 2021).

kaygılarını gözetmek, terörle mücadelede iletişim ve iş birliği ciddiyetle geliştirmek, iki ülkenin güvenliğini ve istikrarını ortaklaşa korumak, çeşitli alanlarda Çin Türkiye somut iş birlikleri için daha geniş bir perspektif açmak için ortak çaba göstermeye hazır olduğunu ifade etti.

Yalçın, son dönemde Türkiye ve Çin'in çeşitli alanlarda sık sık görüş alışverişinde bulunduğunu, siyaset, ekonomi, güvenlik, enerji, turizm ve diğer alanlarda yakın iletişim ve iş birliği içinde olduklarını, uluslararası ve bölgesel ilişkilerde iyi iletişim kurduklarını anlattı. Yalçın, Türkiye'nin, Çin'in terörle mücadele konusundaki endişesini anladığını ve ortak kaygı konularında görüş alışverişinde bulunmak ve terörle mücadelede ikili somut iş birliğini teşvik etmek için hazır olduğunu söyledi.” olarak yer almaktadır⁵⁵.

Pekin ziyaretinde ikili iş birliği ilişkisinin vurgulanmasının yanı sıra, Çin'in terör konusundaki endişeleri Türk tarafına iletildi. Türkiye, bu endişeleri anladığını ve Türkiye'nin, terörle mücadele konusunda ikili iş birliklerin teşvik edilmesi konusunda hazır olduğu iletildi. Fakat bu iki görüşme, Türkiye Dışişleri Bakanlığında yer almadı.

1.3.2. Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi

Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde, 19 Haziran 2015'te Dışişleri Bakanı Wang Yi, Suriye meselesi hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile telefon görüşmesi yaptığı haber iki dilde de yayınlandı.

23 Haziran 2015 tarihli haberde, “19 Haziran 2015'te Dışişleri Bakanı Wang Yi, Suriye meselesi hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir telefon görüşmesi yaptı.

⁵⁵ FMPRC, “Foreign Minister Wang Yi Meets with Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Ümit Yalçın of Turkey” (Erişim 6 Kasım 2021).

Çavuşoğlu bu telefon görüşmesinde, Suriye'de son dönemde yaşanan çatışmalarda şiddetin arttığını ve çok sayıda Suriyeli mültecinin Türkiye'ye akın ettiğini belirterek, BM Güvenlik Konseyi ve uluslararası toplumun Suriye'de artan insani krizle başa çıkmak için bir an önce harekete geçmesi gerektiğini söyledi.

Wang Yi, Çin'in, Suriye sorunu ve Suriye'deki insani durum konusunda çok endişeli olduğunu söyledi ve Suriye sorununa ancak siyasi olan bir çözüm getirilebileceğini bu yolla Suriye'deki çatışma ve kargaşanın sona erdirilebileceğine inandığını sözlerine ekledi. Suriye'deki insani krizin ancak terör ve aşırı güçlerin tehditlerini ortadan kaldırarak temelden hafifletilebileceğini dile getirdi.” bilgisi yer almaktadır⁵⁶.

Türkiye Cumhuriyeti'nin de hassas olduğu Suriye konusundaki bu görüşme, maalesef Türk Dışişleri Bakanlığında yer almadı.

1.3.3. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Çin Ziyareti

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, 2014 seçimlerinde Cumhurbaşkanı olmasının ardından, 28-30 Temmuz 2015'teki Çin'e ilk resmi ziyareti hem Türkiye hem de Çin Dışişleri Bakanlığı'nda önemli ölçüde yer aldı. Erdoğan, Çin ziyaretinde resmî tören ile karşılandı ve Erdoğan'ın teşrifine 21 pare top atışı gerçekleştirildi⁵⁷. Bu ziyarete Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Taner Yıldız, Sağlık Bakanı Mehmet Müezzinoğlu, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Feridun Bilgin, milletvekilleri ve iş refakat etti⁵⁸.

Bu görüşme gerçekleşmeden önce, Türkiye Cumhurbaşkanlığı tarafından, Erdoğan'ın Xi Jinping'in davetlisi olarak Çin'i ziyaret edeceği, 1971 yılında kurulan iki diplomatik ilişkilerin karşılıklı üst düzey ziyaretler ile özellikle son on yılda güçlü bir ivme kazandığı, ikili ilişkilerin 2010 yılından bu yana stratejik işbirliği düzeyine

⁵⁶ FMPRC, “Wang Yi Holds Phone Talks with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey upon Request” (Erişim 7 Kasım 2021).

⁵⁷ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Kahramanları Anıtı'nı Ziyaret Etti” (Erişim 15 Kasım 2021).

⁵⁸ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2015” (Erişim 15 Kasım 2021).

çıkıldığı, Erdoğan'ın en son Başbakanlığı döneminde 2012 yılında Çin'e ziyaret gerçekleştirdiği, ziyaret münasebetiyle Pekin'de İş Forumu düzenleneceği ve iki ülke arasında bazı anlaşmaların imzalanacağı bilgisi verildi⁵⁹.

Erdoğan bu ziyarette, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Çin Başbakanı Li Keqiang ve Ulusal Halk Kongresi Başkanı Zhang Dejiang ile görüşme gerçekleştirdi, ayrıca Başkan Xi ile Türk Çin İş Forumu'na katıldı.

Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde yer alan 30 Temmuz 2015 tarihli Erdoğan Xi görüşmesi haberi göre, *“29 Temmuz 2015'te Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Pekin'deki Büyük Halk Salonu'nda görüşti.*

Xi ve Erdoğan görüşmede, ikili ilişkilerin gelişmesine dair rotanın belirlenmesi, karşılıklı siyasi güvenin sağlamlaştırılması, kalkınma stratejileri hakkında iki tarafın çıkarlarını ilgilendiren konularda karşılıklı destek verilmesi, Çin Türkiye stratejik iş birliğinin genişletilmesi gerekliliği üzerine konuştular.

Xi Jinping, Çin ve Türkiye'nin, G20'nin önemli üye ülkeleri olduğuna dikkat çekti. Uluslararası durumun karışık ve değişken olduğu, küresel ekonominin zorluklarla karşı karşıya kaldığı, Batı Asya ve Kuzey Afrika bölgelerinde terörle mücadelenin sürdüğü uluslararası ortamda, iki ülkenin ortak sorumluluğunun arttığını söyledi. Xi her iki tarafın karşılıklı güveni derinleştirmesi ve iki ülke arasındaki dostluğun sağlam temeller üzerinde yer alması gerektiğini aktardı. Erdoğan ve Türk hükümeti tarafından, Türkiye'de, Çin'in egemenliğine ve toprak bütünlüğüne zarar verecek faaliyetler gösterilmesine izin verilmeyeceği ve terörizmin her türüne karşı çıkılacağı hakkında Xi Jinping, Türkiye'nin bu tavrını takdirle karşıladıklarını ve güvenlik konularında Türkiye ile iş birliği yapmaya hazır olduklarını kaydetti. Xi, Çin ile Türkiye arasındaki stratejik iş birliği ilişkilerinin olması gereken yönde ilerlemesini güvence altına amacıyla, Çin'in iki ülkenin yasama organları ve hükümet birimleri arasındaki temasların yoğunlaşmasını ve karşılıklı siyasi güvenin artırılmasını desteklediğini dile getirdi.

⁵⁹ TCCB, “Sayın Cumhurbaşkanımızın Çin Halk Cumhuriyeti ve Endonezya Ziyareti” (Erişim 15 Kasım 2021).

Xi hem Çin hem de Türkiye'nin ulusal canlanmayı gerçekleştirmek için tarihi fırsatlarla karşı karşıya olduğuna dikkat çekti ve Çin Türkiye iş birliği için beklentilerin büyük ve umut verici olduğunu vurguladı. Xi, Çin ve Türkiye iş birliğinin sadece iki ülke yararına olmayacağını aynı zamanda dünya barışına ve küresel kalkınmaya da fayda sağlayacağını söyledi. Çin tarafı, Kuşak Yol girişiminin, Türkiye'nin kalkınma stratejisiyle uyumlu hale getirilmesini sağlayarak, Çin'in, ortak iş birliği, ortak kalkınma ve ortak refahı gerçekleştirmeye hazır olduğunun altı çizildi. Çin ile Türkiye arasındaki ekonomik ve ticari iş birliğinin orta ve uzun vadeli gelişme planı konuşuldu ve ekonomi, ticaret, yatırım, finans, altyapı tesisleri, turizm, kültür gibi konulardaki iş birliklerin güçlendirilmesi gerektiği de dile getirildi.

Xi Jinping, Çin'in Birleşmiş Milletler, G20 ve Uluslararası Para Fonu⁶⁰ ile ilgili küresel ekonomik yönetim ve iklim değişikliği gibi önemli konularda Türkiye ile iş birliğini güçlendirerek, her iki ülkenin ve hatta gelişmekte olan bütün ülkelerin ortak çıkarlarını savunmaya hazır olduğunu vurguladı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin Çin ile olan ilişkisine her zaman stratejik açıdan baktığını, iki ülke arasındaki stratejik iş birliğinde ilerleme kaydedilmesini sağlamak amacıyla çaba harcanıldığını vurguladı. Çin ile Türkiye arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 45. yıldönümüne işaret eden Erdoğan, iki ülke arasında ekonomi ve ticaret, yatırım, teknoloji, endüstri ve altyapı tesisleri gibi alanlardaki iş birliğini derinleştirmeye hazır olduklarını belirtti.

Tek Çin politikasında ısrar ettiklerini belirten Erdoğan, "Doğu Türkistan İslami Hareketi⁶¹" dâhil olmak üzere terör örgütlerinin Çin'i hedef alan faaliyetlerine karşı çıktıklarını vurgulayarak, bu konuda Çin ile iş birliğini güçlendirip, iki ülke arasındaki stratejik iş birliğine dış güçlerin müdahale etmesine asla izin vermeyeceklerini kaydetti. Türkiye'nin de terör mağduru bir ülke olduğunu dile getiren Erdoğan, Türkiye'de aynı zamanda Batı Asya ile Kuzey Afrika bölgelerinde de terörizm

⁶⁰Uluslararası Para Fonu, (İngilizce: International Monetary Fund, IMF) küresel finansal düzeni takip etmek, borsa, döviz kurları, ödeme planları gibi konularda denetim ve organizasyon yapmak, aynı zamanda teknik ve finansal destek sağlamak gibi görevleri bulunan uluslararası bir organizasyondur.

⁶¹Türkistan İslâm Partisi veya eski adıyla Doğu Türkistan İslâmî Hareketi, sözde Doğu Türkistan'ın Çin Halk Cumhuriyeti'nden bağımsızlığını kazanması amacıyla kurulan ayrılıkçı radikal İslâmcı bir silahlı örgüt.

konusunun ciddi bir sorun olduğunu, Türkiye'nin güvenliği ve istikrarının tehditlerle karşı karşıya olduğunu söyledi. Erdoğan, her türlü terör olayına kararlılıkla karşı çıkacaklarını ve uluslararası toplumdan destek beklediklerini ifade etti.

Çin'in uluslararası toplumda önemli bir üye olduğuna dikkat çeken Erdoğan, Çin ile önemli uluslararası ve bölgesel sorunlar üzerinde eşgüdüm ve iş birliğini güçlendirmeye hazır olduklarını vurguladı.

Görüşme öncesinde, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, eşi Peng Liyuan, Çin Ulusal Halk Meclisi Daimî Komitesi Başkan Yardımcısı Chen Changzhi, Devlet Müşaviri Yang Jiechi, Devlet Müşaviri ve Kamu Güvenliği Bakanı Guo Shengkun, Çin Halk Siyasi Danışma Konferansı Ulusal Komitesi Başkan Yardımcısı Luo Fuhe'nin katılımıyla, Büyük Halk Toplantı Sarayı önündeki meydana Erdoğan onuruna karşılama töreni yapıldı. Aynı gün öğleden sonra Erdoğan, Tiananmen Meydanı'na giderek Halk Kahramanları Anıtı'na çelenk bıraktı.” bilgisi yer almaktadır⁶².

İki lider arasındaki görüşme Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde genel hatlarıyla paylaşıldı. Bunlar arasında; Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan ile 28 Temmuz 2015 tarihinde Çin'e resmi bir ziyaret gerçekleştirdiği, Pekin Başkent Havalimanı'nda Çin Dışişleri Bakanlığından Sorumlu Bakan Yardımcısı Zhang Ming, Çin Türkiye Büyükelçisi Ali Murat Ersoy ve Türkiye Çin Büyükelçisi Yu Hongyang tarafından karşılandığı bilgisi yer almaktadır. Türk ve Çin milli marşlarının akabinde, Çin Başbakanı Li Keqiang ile görüştüğü, bu görüşmenin Ulusal Halk Kongre binasında gerçekleştiği yazılmaktadır. Pekin'deki Büyük Halk Salonu'na giden Erdoğan liderliğindeki heyet, resmî tören ile Başkan Xi Jinping ve eşi Peng Liyuan tarafından karşılandığı ve buradaki programın sonrasında Ulusal Halk Kongresi binasında Ulusal Halk Kongresi Başkanı Zhang Dejiang ile de görüştüğü bilgisi aktarılmaktadır. Devamında Erdoğan'ın, Xi Jinping ile Büyük Halk Salonu'nda gerçekleşen heyetler arası görüşmenin basına açık bölümünde konuşma yaptığı ve Türkiye Çin arasında imzalanan anlaşma ve mutabakatların imzalandığı törene

⁶² FMPRC, “Xi Jinping Holds Talks with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey, Stressing to Connect Development Strategies of the Two Countries and Expand and Enrich Connotation of Bilateral Strategic Cooperation” (Erişim 7 Kasım 2021).

geçildiği bilgisi verilmekle beraber, Erdoğan'ın, onuruna verilen resmi akşam yemeğine katıldığı, Erdoğan'a eşi ve beraberindeki bakanlar da eşlik ettiği yazılmaktadır. Daha sonrasında Erdoğan'ın konakladığı otelde Çin İslam Derneği temsilcilerini kabul ettiği ve Xi Jinping ile Türk Çin İş Forumu'na katıldığı ayrıca forum sonrasında Huawei'yi ziyaret ettiği ve beraberindeki heyet ile resmi ziyaret gerçekleştirmek üzere Endonezya'ya hareket ettiği not edilmektedir⁶³.

Recep Tayyip Erdoğan ve Xi Jinping'in bu görüşmesine dair Cumhurbaşkanlığı'nın resmî sitesinde paylaşılan içerik sadece konu başlıklarından oluşup Erdoğan'ın sadece basına açık bölümde konuşma yaptığı yazılırken, Çin tarafında iki liderin ne hakkında konuştuğu daha ayrıntılı olarak yer almaktadır.

Sıralama yapacak olursak; Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde, Erdoğan'ın bu ziyareti ve görüşeceği kişiler bilgisi yukarıda da bahsettiğimiz gibi öncesinde paylaşıldı. Ayrıntı olarak, Erdoğan'ın Çinli mevkidaşı ile yapacağı görüşmelerde, Türkiye Çin ilişkileri ve iş birliği fırsatlarının tüm yönleriyle ele alınacağını, bölgesel ve uluslararası konular ile ilgili görüş alışverişinde bulunacakları notu iletildi⁶⁴. Erdoğan, Çin Başbakanı Li Keqiang ile Ulusal Halk Kongresi binasında görüştü. Akabinde Büyük Halk Salonu'nda Xi Jinping ile görüşme gerçekleştirdiği bilgisi aktarıldı. Buradaki programların ardından Ulusal Halk Kongresi binasında Ulusal Halk Kongresi Başkanı Zhang Dejiang ile de görüştüğü not edildi⁶⁵. Erdoğan'ın yurt dışı ziyaretleri kapsamında, yine aynı bilgiler paylaşıldı⁶⁶.

İki liderin Pekin'deki görüşmesi, Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde, siyasi konulara ek ekonomik ilişkiler, füze savunma sistemi, kültürel iş birlikleri ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) reformu konularının konuşulduğu, ikili ticaret hacminin 100 milyar ABD (Amerika Birleşik Devletleri) dolar hedefinin vurgulandığı ve İpek Yolu Ekonomi Kuşağı projesinin ele alındığı bilgisi yer almaktadır. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümetleri Arasında Başbakan Yardımcıları Düzeyinde İş birliği Komitesi Kurulmasına İlişkin Mutabakat

⁶³ TCCB, “Çin” (Erişim 15 Kasım 2021).

⁶⁴ TCCB, “Sayın Cumhurbaşkanımızın Çin Halk Cumhuriyeti ve Endonezya Ziyareti” (Erişim 15 Kasım 2021).

⁶⁵ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Kahramanları Anıtı'nı Ziyaret Etti” (Erişim 15 Kasım 2021).

⁶⁶ TCCB, “Çin” (Erişim 15 Kasım 2021).

Muhtırası, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına Dair Anlaşma ile Ticari İş Birliği için Orta Uzun Vadeli Kalkınma Planı'nın imzalandığı aktarılmaktadır⁶⁷.

Erdoğan ve Çin Başbakanı Li Keqiang'ın görüşmesi ise, Ulusal Halk Kongresi binasında gerçekleştiği⁶⁸ dışında hiçbir içeriğe yer vermeyen Türk makamlarının aksine, Çin Dışişleri Bakanlığında Erdoğan Li görüşmesi de iki dilde de ayrıntılı olarak yer aldı. 30 Temmuz 2015 tarihli haberde, *“Çin Başbakanı Li Keqiang, 29 Temmuz öğleden sonra, Pekin'deki Büyük Halk Salonu'nda Çin'i ziyaret eden Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile bir araya geldi.*

Çin ve Türkiye'nin yükselen pazar ülkeleri olduğunu söyleyen Başbakan Li, Erdoğan'ın Xi Jinping ile olan görüşmesinin de verimli geçtiğini aktardı. Li, Çin'in Türkiye ile karşılıklı saygı ve faydaya dayalı kazan kazan ilkesi temelinde, siyasi güveni karşılıklı olarak güçlendirmek, birbirlerini temel endişe konularında anlamak, farklı alanlarda somut iş birliklerini derinleştirmek, ikili ilişkilerin sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde gelişmesini hızlandırmaya hazır olduğu ifade etti.

Çin'in Türkiye ile olan somut iş birliklerine büyük önem verdiğini dile getiren Li, iki ülkenin başbakan yardımcılığı düzeyindeki Hükümetlerarası İş Birliği mekanizmasından yararlanarak, siyaset, ekonomi, ticaret ve kültür gibi alanlardaki iş birliklerinde eşgüdüm sağlaması gerektiğine işaret etti. Çin'in Kuşak Yol girişimi ile Türkiye'nin Orta Koridor projesinin entegre edilmesi gerektiğini dile getiren Li, Çin'in altyapı, yeni enerji, hafif sanayi ve telekomünikasyon gibi alanlardaki iş birliğini güçlendirerek ikili ticaret hacminin dengeli şekilde artmasını sağlamaya hazır olduğunu; Çin'in havacılık, uzay ve finans gibi yeni kalkınma alanlarındaki iş birliklerinin de genişletilmesini ve Türkiye'nin Çinli işletmelere yatırım konusunda kolaylık ve destek sağlamasını arzuladıklarını anlattı.

Erdoğan, Türkiye'nin Çin ile olan ilişkilerini geliştirme arzusu olduğunu, ikili ticaret ve yatırım iş birliği seviyesini daha da artırmaya istekli olduğunu söyledi.

⁶⁷ MFA, “Cumhurbaşkanı Erdoğan Çin’de” (Erişim 15 Kasım 2021).

⁶⁸ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Kahramanları Anıtı’nı Ziyaret Etti” (Erişim 15 Kasım 2021).

Çin'in Türkiye ile altyapı, enerji, haberleşme ve telekomünikasyon, finans, havacılık ve mühendislik gibi konularında iş birliği ve yatırımlarını genişletmesini memnuniyetle karşıladıklarını söyleyen Erdoğan, Türkiye'nin, Çinli işletmeler için bir üretim ve lojistik üssü olmaya hazır olduğunu, Çin taraflıyla beraber üçüncü piyasalarda iş birliği yapmaya istekli olduğunu vurguladı.” bilgisi yer almaktadır⁶⁹.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 28-30 Temmuz 2015 tarihleri arasındaki Çin'e ziyaretinde, Çin Ulusal Halk Meclisi Daimî Komitesi Başkanı Zhang Dejiang ile görüşmesi de tıpkı Çin Başbakanı Li Keqiang gibi Cumhurbaşkanlığı ve Dışişleri Bakanlığı sitelerinde “Görüşüldü” notuyla paylaşıldı⁷⁰. Çin Dışişleri Bakanlığının 30 Temmuz 2015 tarihli haberinde, “29 Temmuz 2015'te Ulusal Halk Kongresi Daimî Komitesi Başkanı Zhang Dejiang, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Büyük Halk Salonu'nda bir araya geldi.

Zhang Dejiang, Çin'in Türkiye ile kadim dostluğuna çok değer verdiğini söyleyerek başladı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Çin ziyaretinde, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile Çin Türkiye ilişkisinin geliştirilmesinin bir sonraki aşaması için stratejik bir plan yaptığını ve bu planın ikili stratejik iş birliğini daha yüksek bir seviyeye taşıyacağını dile getirdi. Zhang, Çin Ulusal Halk Kongresi ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin birbirinin egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı gösterme, birbirinin öz çıkarlarını ve kaygılarını anlama ilkesi temelinde, çok kademeli ve çok kanallı bir iletişim, fikir birliği ve iş birliği kapsamında karşılıklı anlayışın artacağını söyledi. Ayrıca karşılıklı siyasi güveni güçlendirmekle, dostane alışverişlerin olduğu sosyal bir ortam yaratmakla bunun mümkün olacağını, bu sayede iki ülke arasındaki kadim dostluğa daha fazla "pozitif enerji" ile dahil olunacağını anlattı.

Erdoğan, Türkiye ve Çin'in çeşitli alanlarda yakın temaslarda bulunduğunu ve ikili iş birliğin verimli sonuçlar aldığını söyledi. Türkiye'nin, iki ülkenin yasama organları arasındaki değişimleri ve iş birliğini aktif olarak teşvik etmeye istekli olduğunu dile getirdi.” bilgileri verilmektedir⁷¹.

⁶⁹ FMPRC, “Li Keqiang Meets with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey” (Erişim 15 Kasım 2021).

⁷⁰ Bknz. TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Kahramanları Anıtı'nı Ziyaret Etti” (Erişim 15 Kasım 2021); MFA, “Cumhurbaşkanı Erdoğan Çin'de” (Erişim 15 Kasım 2021).

⁷¹ FMPRC, “Zhang Dejiang Meets with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey” (Erişim 15 Kasım 2021).

Erdoğan'ın Çin ziyareti kapsamında, en çok haber değeri gören konu Erdoğan ve Xi'nin, Çinli ve Türk iş insanlarını bir araya getiren Türk Çin İş Forumu'na katılması oldu.

Türkiye Dışışleri Bakanlığında, Erdoğan'ın Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile Türkiye Çin İş Forumu'na katıldığı aktarıldı ve içerik olarak Erdoğan'ın, iki ülke ilişkilerde son dönemde önemli mesafe kaydettiklerini ve bunun da karşılıklı güven sayesinde gerçekleştiğini söylediği aktarıldı. Ayrıca ziyaretinin ekonomik ve ticari iş birliklerin artırılmasında büyük önem taşıdığını söyleyen Erdoğan, ilişkilerin geliştirilmesinde önemli olanın siyasi kararlılık olduğunu ve her iki tarafın da bu siyasi kararlılığa sahip olduğunu ifade etti⁷².

Çin Dışışleri Bakanlığı'nda ise, forum hakkında Xi Jinping'in vurgusu daha hakimdi. 30 Temmuz 2015 tarihli haberde, *30 Temmuz 2015 tarihinde, Devlet Başkanı Xi Jinping ve Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan, Pekin'de düzenlenen Çin Türkiye Ekonomik ve Ticaret Forumu'na katılarak bir konuşma yaptı.*

Xi Jinping yaptığı konuşmada, Avrasya coğrafyasının doğu ve batı ucunda yer alan Çin ve Türkiye'nin, kadim İpek Yolu'nun başlangıç ve bitiş noktaları olduğunu, medeniyetler arası alışveriş ve refahının artmasına önemli katkılarda bulunduğunu söyledi. Xi, Çin halkının ikinci yüzyıllık hedeflerini gerçekleştirmekte olduğunu, bir ülkenin kalkınmasının hem kendi çabasını hem de uluslararası iş birliği gerektirdiğini, Erdoğan ile iki ülke ve iki ülke halkına daha fazla yarar sağlamak adına karşılıklı saygı ve kazan kazan iş birliği temelinde, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin daha fazla gelişmesini teşvik etme konusunda anlaştıklarını aktardı.

Xi Jinping, Çin ve Türkiye'nin bir adet yol gösterici mekanizma, iki adet iş birliği önceliği ve üç adet gelişmekte olan alan kapsamında ikili ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekti.

⁷² MFA, "Cumhurbaşkanı Erdoğan Çin'de" (Erişim 15 Kasım 2021).

Xi Jinping, ilk olarak, siyaset, ekonomi ve ticaret, güvenlik ve beşerî bilimler gibi çeşitli alanlarda ikili iş birliğini koordine etmek için iki ülkenin Başbakan Yardımcısı düzeyindeki Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi'nin rolünün canlandırılacağını, ikinci olarak, yüksek hızlı demiryolu ve yeni enerji için ikili iş birliği önceliği oluşturmaya odaklanılacağını dile getirdi. Çin'in bu konuda sağlam, kapsamlı ve yüksek teknolojik güce sahip bir dizi demiryolu inşası alanında işletmeye sahip olduğunu ve Çin'in, Türkiye'deki ilgili demiryolu projelerinin inşasına aktif olarak katılmaya istekli olduğunu aktardı. Çin'in yeni enerji alanında da avantajları olduğunu söyleyen Xi, her iki tarafın, Çin'in avantajlı üretim kapasitesini Türkiye'nin konum avantajlarıyla birleştirerek, Çinli rüzgâr enerjisi ve fotovoltaiik şirketlerinin Türkiye'ye yerleşmesini teşvik edebileceğini ve ikili iş birliğini derinleştirmek için yeni enerjiyi buna dahil edebileceklerini sözlerine ekledi. Xi üçüncü olarak, havacılık, finans ve yatırımda ortaya çıkan üçlü iş birliği alanı daha da teşvik edileceğini, Çin hükümetinin, Çin menşeli şirketlere Türkiye'de yatırım yapmaları ve iş kurmaları, kendi avantajlarını tam olarak kullanmaları ve Türkiye ile çeşitli alanlarda iş birliğini genişletmeleri adına rehberlik ve teşvik etmeye devam edeceğini, Türkiye'nin Çinli şirketler için daha iyi bir yatırım ve iş birliği ortamı yaratmasını umduğunu aktardı.

Xi Jinping iki ülke girişimcilerinin Çin ile Türkiye arasında karşılıklı yarar sağlayan ve kazan kazan temelli ekonomik ve ticari iş birliğinin katılımcıları ve destekleyicileri olduğunu vurguladı. Çin ve Türkiye potansiyelini, somut iş birliklerine dönüştürmek için iki ülke girişimcilerinin sıkı çalışması gerektiğini söyleyen Xi, Çin ve Türkiye'nin stratejik iş birliği çerçevesinde, karşılıklı saygı ve kazan kazan ilkelerine bağlı kalması, derinlik ve titizlik konularında ısrar etmesi gerektiğini hatırlattı ve Çin Türkiye ilişkisinin sürekli gelişiminin verimli sonuçlarının verimli sonuçlarını elde edileceğini aktardı.

Erdoğan, Çin ziyareti sırasında kendisi ve Devlet Başkanı Xi Jinping'in her alanda ikili iş birliğini teşvik etmek için çok sayıda önemli fikir birliğine vardıklarını söyledi. Son yıllarda Türkiye Çin ekonomik ve ticari ilişkilerinin hızla geliştiğini söyleyen Erdoğan, ekonomik ve ticari iş birliği, stratejik iş birliği ilişkilerinde hayati önemde bir itici güç haline geldiğini dile getirdi. Erdoğan, Türkiye'nin Çin tarafından önerilen Kuşak Yol girişimi ve İpek Yolu Fonu'nu desteklediğini ve aktif rol alacağını

ilettili. Erdoğan, Türk hükümetinin, Çinli işletmelerin Türkiye'deki yatırımlarını artırmalarını memnuniyetle karşıladığını ve bu amaca uygun ortam yaratılacağını sözlerine ekledi.

Etkinliğe Devlet Konseyi Üyesi Yang Jiechi ve beraberindeki kişiler de katıldı.” içeriği yer almaktadır⁷³.

Türkiye Çin İş Forumu ile ilgili Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde yer alan konu başlıkları daha farklıydı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin'in Türkiye'nin üçüncü büyük ortağı olduğunu, 2014 yılında 29 milyar dolara ulaşan ticaret hacminden dolayı memnuniyet duyduğunu söyledi. İkili ilişkinin geliştirilmesinde siyasi kararlılığın önemli olduğunu ve Türkiye ile Çin'in bu siyasi kararlılığa sahip olduğunu, 2010 yılında kurulan stratejik iş birliğinin ikili ilişkilere büyük katkı sağladığını söyleyen Erdoğan, görüşmeler çerçevesinde mevkidaşı Xi Jinping ile ilgili kurumlara talimat verme konusunda mutabık kaldıklarını ifade etti.

Erdoğan, Çin ile ticaretin dengeli ve sürdürülebilir olması için karşılıklı çaba harcanması gerektiğini vurgularken, Çin'in Türkiye yatırımlarının bu noktada önemli olduğunu ve Türkiye'nin kolaylaştırıcı adımlar atmaya hazır olduğunu dile getirdi.

İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ile 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu girişimleri ile ilgili Erdoğan, güzergahtaki ülkeler arasında entegrasyonunun artırılması ve küresel ekonomiye entegre olunması açısından fırsat kapıları açtığını, Türkiye'nin coğrafi konumu itibarıyla kritik ülkelerden biri olduğunu ve ilgili girişimlerin stratejik iş birliği bakımından da değerli olduğunu aktardı. Erdoğan ayrıca Çin'in İpek Yolu ekonomik koridorunun, Türkiye'nin Orta Asya üzerinden Çin'e bağlanmasını hedefleyen Orta Koridor Projesi ile uyumlu olduğunu vurguladı. Erdoğan, forum sonrasında Çinli telekomünikasyon firması Huawei'yi ziyaret etti.

⁷³ FMPRC, “Xi Jinping and Recep Tayyip Erdoğan Together Attend China-Turkey Business Forum” (Erişim 15 Kasım 2021).

Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde Xi Jinping'in konuşmasına da yer verildi; Xi Jinping ikili stratejik iş birliğinin genişletilmesi konusunda fikir birliğine varıldığını, karşılıklı saygı ve kazan kazan anlayışı ile ilişkilerin bir üst boyuta taşınmasını arzu ettiklerini söyledi. İş birliği mekanizmalarının ve anlaşmaların, Çin Türkiye ikili ilişkilerinde siyaset, ticaret, ekonomi, güvenlik ve kültür gibi alanları da yönlendireceğini söyleyen Xi, söz konusu iş birliklere lokomotif görevi yapacağını aktardı⁷⁴.

İki günlük ziyaretin iki ülke açısından son derece verimli geçtiği, iki tarafın da ikili ilişkilere değer verdiği, sadece ekonomi ve ticaret alanlarında değil, birçok alanda iş birliği potansiyeli olduğu ve bunun somut iş birliklerine dönüştürebileceği konuşuldu. Xi, “*Demiryolu inşasında iyiyiz*” dedi, Erdoğan “*Ülkemizde görmek isteriz*” dedi. Xi, “*Çinli şirketlerimizi Türkiye’de yatırım yapmaları için teşvik edeceğiz.*” dedi ve Erdoğan “*Çinli şirketlerin yatırımlarını Türkiye’de görmek isteriz*” dedi. Kısaca, kazan kazan vurgusunun yoğun olarak ele alındığı bir görüşme oldu diyebiliriz. Ekonomi ve ticaret konuları işlenirken, Kuşak Yol unutulmadı ve Çin’in İpek Yolu Fonu’nun Türkiye’den destekleneceği bilgisi paylaşıldı.

1.3.4. Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye

10 Ekim 2015 sabah saatlerinde, Ankara’nın Altındağ ilçesinin Ulus semtinde bir intihar saldırısı gerçekleşmiş, bu saldırıda 109 kişi hayatını kaybetmişti. Çin, bu saldırıyı kınadı ve 11 Ekim 2015 tarihinde Devlet Başkanı Xi Jinping, Erdoğan’a taziye mesajı gönderdi. Xi Jinping’in mesajında, “*Xi Jinping, Ankara’da meydana gelen ve ağır can kayıplarına neden olan patlamanın kendisini şoke ettiğini söyledi. Çin hükümeti ve halkı adına taziyelerini iletti.*

Xi Jinping, Çin’in terörün her türüne karşı olduğunu ve sivillere yönelik bu terör saldırısını şiddetle kınadığını vurguladı. Çin, terör tehdidine ortak yanıt vermek için Türkiye ve uluslararası toplumla birlikte çalışmaya istekli olduğunu dile getirdi.” ifade etti⁷⁵.

⁷⁴ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye-Çin İş Forumu’na Katıldı” (Erişim 17 Kasım 2021).

⁷⁵ FMPRC, “Xi Jinping Sends Message of Condolence to President Recep Tayyip Erdoğan over the Blast in Turkey” (Erişim 20 Kasım 2021).

Bu saldırı ile ilgili Çin Başbakanı Li Keqiang da Türkiye'nin dönem Başbakanı Ahmet Davutoğlu'na aynı gün *“Ülkenizin başkenti Ankara'da meydana gelen ve ağır kayıplara neden olan patlamayı öğrendiğimde çok şaşırdım. Çin hükümeti ve halkı adına hayatını kaybedenlerin ailelerine baş sağlığı, yaralılara acil şifalar dilerim. Çin Halk Cumhuriyeti olarak terörün her türünü kınıyoruz ve Türk hükümetinin ulusal güvenlik ve istikrarı koruma ve terörle mücadele çabalarını her daim destekçisiyiz.”* içerikli bir taziye mesajı gönderdi⁷⁶.

Çin hükümeti, Kuşak Yol partneri Türkiye'nin gündemini yakından takip ettiğini aynı zamanda kötü gün dostu olduğunu bir kez daha göstermektedir.

1.3.5.G20 İşleri Özel Temsilcisi Wang Xiaolong'un G20 Antalya Zirvesi Öncesi Türkiye Ziyareti

Çin Dışişleri Bakanlığının İngilizce resmî sitesinde verilen habere göre, 15-16 Kasım 2015 tarihlerinde düzenlenen G20 Antalya zirvesi öncesi, G20 İşleri Özel Temsilcisi Wang Xiaolong, 13-14 Ekim 2015 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen Antalya Zirvesi'nin 4. Şerpa Toplantısına katıldı.

15 Ekim 2015 tarihli haberde, *“G20 Antalya Zirvesi'nin 4. Şerpa Toplantısı 13-14 Ekim 2015 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirildi ve toplantıya Dışişleri Bakanlığı G20 İşleri Özel Temsilcisi Wang Xiaolong katıldı.*

Toplantıda ağırlıklı olarak küresel ekonomik durum, ticaret, yolsuzlukla mücadele, kalkınma, istihdam, iklim değişikliği ve enerji gibi konular ele alındı ve Antalya Zirvesi'nin hazırlığı konusunda görüş alışverişinde bulunuldu. Wang Xiaolong, Çin'in 2016'da ev sahipliği yapacağı G20 Zirvesi'nin ilk geçici planını kısaca tanıtarak, ileriye dönük ve verimli bir G20 zirvesi gerçekleştirmek için Antalya Zirvesi sonuçlarına göre yeniliklerin yapılacağını kaydetti.” içeriği yer almaktadır.

Ayrıca belirtmemiz gerekir ki, Çin Dışişleri Bakanlığı'nda paylaşılan İngilizce habere göre, 10 Kasım 2015'te Çin Dışişleri Bakanlığı, Çin ve yabancı medyaya

⁷⁶ FMPRC, “Li Keqiang Sends Message of Condolence to Prime Minister Ahmet Davutoğlu over the Blast in Turkey” (Erişim 20 Kasım 2021).

yönelik bir bilgilendirme toplantısı düzenledi. Dışışleri Bakan Yardımcısı Li Baodong, Maliye Bakan Yardımcısı Zhu Guangyao, Ticaret Bakan Yardımcısı Wang Shouwen ve Çin Halk Bankası Uluslararası Departmanı Genel Müdürü Zhu Juan, Başkan Xi Jinping'in G20 Antalya Zirvesi'ne yaklaşan katılımı hakkında bilgi verdi. Zirveye 2015 yılında Türkiye başkanlık ediyordu ve 2016 yılında Çin'e devredilecekti. Başkan Xi Jinping'in zirveye katılımı, Çin'in G20 iş birliğine verdiği büyük önemi anlatıldı. Basın toplantısında, *“Çin'in dünyanın ekonomik büyümesini ortaklaşa teşvik etmek, küresel ekonomik yönetişimi güçlendirmek, ekonomik reform ve dönüşümü ilerletmek için diğer ülkelerle birlikte çalışma konusundaki olumlu ve yapıcı tutumunu tam olarak yansıtılacağı aktarıldı. Çin'in, Türkiye'yi başarılı bir zirveye ev sahipliği yapması için aktif olarak desteklediği notu paylaşıldı.”* ifade edildi⁷⁷.

1.3.6. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu

Her yıl olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyet Bayramı resepsiyonuna Çin Dışışleri Bakanlığı'ndan katılım sağlandı. 29 Ekim 2015 tarihli haberde, *“29 Ekim 2015 tarihinde, Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming, Çin'deki Türk Büyükelçiliği'nin ev sahipliğinde düzenlenen Milli Gün resepsiyonuna katılmak üzere davete icabet etmiş ve Türkiye'nin Çin Büyükelçisi Ali Murat Ersoy ile Çin Türkiye ilişkileri ve ortak endişe konuları hakkında görüş alışverişinde bulunmuştur.”* ifadelerine yer verilmektedir⁷⁸.

1.3.7. G20 Antalya Zirvesi

Uluslararası ekonomik yönetişimin ana platformu olan G20, 1998 yılında kuruldu. Türkiye'nin dönem başkanlığını üstlendiği G20'nin Liderler Zirvesi 15-16 Kasım 2015 tarihlerinde Antalya'da düzenlendi. 26 ülke ve 7 uluslararası örgüt temsilcilerinin katılım sağladığı Zirvenin ilk gününde liderler *“Kalkınma ve İklim Değişikliği”, “Küresel Ekonomi, Büyüme Stratejileri, İstihdam ve Yatırım Stratejileri”, “Küresel Sınamalar: Terörizm ve Mülteci Krizi”* konulu oturumlara katıldılar. Zirvenin ikinci gününde, G20'de *“Direnciliğin Artırılması”* başlıklı oturumda mali

⁷⁷ FMPRC, “Special Envoy on G20 Affairs of the Foreign Ministry Wang Xiaolong Attends the 4th Sherpa Meeting of the Antalya Summit” (Erişim 20 Kasım 2021).

⁷⁸ FMPRC, “Vice Foreign Minister Zhang Ming Attends National Day Reception of Turkey” (Erişim 20 Kasım 2021).

düzenlemeler, uluslararası vergi, yolsuzlukla mücadele ve IMF reformu konularını ele aldılar. Ayrıca ticaret ve enerji konuları yer aldı, Zirve Bildirisi ve Antalya Eylem Planı kabul edildi⁷⁹ ayrıca dönem başkanlığı Çin Halk Cumhuriyeti'ne devredildi⁸⁰.

Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde öncelikle Devlet Başkanı Xi Jinping'in G20 zirvesi için Antalya'ya teşrifi ve beraberindeki heyetin bilgisi iletildi. 14 Kasım 2015 tarihli haberde, *“14 Kasım Antalya'ya gelen Devlet Başkanı Xi Jinping, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın davetlisi olarak 10. G20 Zirvesi'ne katıldı.*

Türkiye Avrupa Birliği Bakanı Beril Dedeoğlu, Antalya Valisi ve diğer üst düzey Türk yetkililer tarafından karşılandı. ÇKP Merkez Komitesi Siyasi Büro üyesi ve Merkezi Politika Araştırma Ofisi Müdürü Wang Huning, Üye Li Zhanshu, Üye Yang Jiechi, CPPCC Ulusal Komitesi Başkan Yardımcısı ve Çin Halk Bankası Başkanı Zhou Xiaochuan da Xi Jinping ile gelen heyetin arasındaydı.

ÇKP Merkez Komitesi Siyasi Bürosu üyesi ve Devlet Konseyi Başbakan Yardımcısı Wang Yang ve Çin'in Türkiye Büyükelçisi Yu Hongyang da Antalya havaalanında Xi Jinping ve heyetini karşıladı.

Antalya, Türkiye'nin güneyinde, Akdeniz kıyısı boyunca yer almaktadır. Bu G20 Zirvesi'nde Kapsayıcı ve İstikrarlı Büyümeyi Sağlamak için Ortak Eylem teması kullanılacaktır.” bilgisi yer almaktadır⁸¹.

Akabinde, Xi Jinping'in Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşmesi haberine yer verildi. 15 Kasım 2015 tarihli haberde, *“14 Kasım'da Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Antalya'da bir araya geldi.*

Xi Jinping, G20 Antalya Zirvesi'nin başarısını kutladı. Xi, Çin'in G20 başkanlığı döneminde Türkiye'nin yürüttüğü çalışmaları olumlu yönde değerlendirdiği dile getirdi. 2016 yılında G20 Zirvesi'ne ev sahipliği yapacak olan Çin'in, G20'nin küresel

⁷⁹ G20 Antalya Zirvesi Sonuç Bildirgesi için: <http://g20.org.tr/g20-antalya-zirvesi-bildirisi/index.html> (Erişim 20 Kasım 2021).

⁸⁰ MFA, “G20 Liderler Zirvesi Antalya'da düzenlendi” (Erişim 20 Kasım 2021).

⁸¹ FMPRC, “近平抵达土耳其安塔利亚出席二十国集团领导人第十次峰会” (Erişim 20 Kasım 2021).

ekonomik yönetim alanında daha büyük bir rol oynamasını, dünya ekonomisinin güçlü, sürdürülebilir ve dengeli büyümesini teşvik etmeye aynı zamanda Türkiye ile yakın iş birliğini sürdürmeye istekli olduğunun altını çizdi.

Xi Jinping, Çin ve Türkiye'nin stratejik iletişimi güçlendirmesi ve kalkınma stratejilerini uyumlu hale getirmesi gerektiğini vurguladı. Xi, iki ülkenin Kuşak Yol inşasını ortaklaşa teşvik etmek için hükümetler arasında bir mutabakat zaptı imzalamak üzere olduğunu ve bunun Kuşak Yol çerçevesinde çeşitli alanlarda iş birliğini teşvik etmek için iki tarafa önemli siyasi desteği sağlayacağını söyledi. Xi, iki ülkenin ortak kalkınma ve ortak refaha ulaşmak için iş birliği kanallarını ve modellerini geliştirmesi, İpek Yolu Fonu ve Asya Altyapı Yatırım Bankası gibi platformları aktif olarak kullanması gerektiğine dikkat çekti. Ticaretin ve yatırımın kolaylaştırılmasını teşvik etmek için yerel para biriminin kullanımının yaygınlaştırılması konusunda Çin'in Türkiye ile görüşmeye hazır olduğunu söyleyen Xi, ikili güvenlik iş birliğinin derinleştirilmesi, iklim değişikliği gibi önemli uluslararası konularda ve çok taraflı kurumlarda Türkiye ile iletişim ve iş birliğinin güçlendirilmesi hem iki ülkenin hem de çok sayıda gelişmekte olan ülkenin ortak çıkarlarının korunması konusunda Çin'in hazır olduğunu ifade etti.

Erdoğan, Xi Jinping'in G20 zirvesine katılmak üzere Türkiye'ye gelmesini memnuniyetle karşıladığını söyledi.

Türkiye ve Çin'in, karşılıklı anlayış ve ikili ilişkilerin geliştirilmesini desteklemeye yardımcı olacak yakın üst düzey fikir alışverişlerini sürdürdüğünü söyleyen Erdoğan, Türkiye'nin, Çin ile ikili ilişkisine büyük önem verdiğini anlattı. Erdoğan, siyaset, ekonomi, enerji, kültür, güvenlik ve turizm gibi birçok konuda karşılıklı saygı temelinde iş birliğini derinleştirmeye, Çin ile ticaretin seviyesini yükseltmek için birlikte çalışmaya devam etme konusunda Türkiye'nin istekli olduğunu dile getirdi. Ayrıca, Türkiye'nin Kuşak Yol çerçevesindeki iş birliklerine aktif olarak katılacağı, Çinli şirketlerin Türkiye'deki yatırımlarını artırmaya davet edildiği konuşuldu. Erdoğan, hiçbir gücün Türkiye'de, Çin karşıtı faaliyetlerde bulunmasına ve Türk Çin ilişkilerinin baltalamasına izin verilmeyeceğini vurguladı.

Görüşmenin ardından iki devlet başkanı, Kuşak Yol inşasının ortaklaşa teşvik edilmesine ilişkin mutabakat zaptı ile altyapı, ithalat ve ihracat denetimi ve karantina alanlarında iş birliği anlaşmalarının imzalanmasında yer aldı.” bilgisi yer almaktadır⁸².

Üst düzey bu ikili görüşme Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde de yer aldı. Habere göre Erdoğan, Xi Jinping’in ziyaretinin ikili stratejik iş birliğindeki kararlılığın teyidi olduğunu ve bu görüşmelerde iki ülke adına önemli konuların kapsamlı bir şekilde ele alındığını söyledi. Xi Jinping ise, Türkiye’de bulunmaktan ve Türkiye’nin dostane misafirperverliğinden dolayı memnun olduğunu dile getirdi. 10 Ekim 2015 tarihinde Ankara’daki terör saldırısı için taziye mesajını yineledi. Xi, terör karşısında uluslararası camianın birlikte mücadele etmesi, BM çerçevesinde birlikte hareket edilmesi gerekliliğini vurguladı. Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Çin Devlet Başkanı Xi Jinping başkanlığındaki heyetler arası görüşmenin ardından iki ülke arasında 7 anlaşma imzalandı. Bunlar; “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı” ve “21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu ile Orta Koridor Girişiminin Uyumlaştırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası”, “E-ticarette İşbirliğinin Güçlendirilmesi Mutabakat Zaptı”, Edirne-Kars Yüksek Hızlı Tren projesi çerçevesinde hazırlanan “Demiryolu İşbirliği Anlaşması”, “Türk Kirazının Çin’e İhracına Yönelik Bitki Sağlığı Gereklilikleri Protokolü”, “Türkiye’den Çin’e İhraç Edilecek Süt Ürünleri İçin Veterinerlik ve Sağlık Şartları Protokolü”, “Başbakanlık Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı ile China Export and Credit Insurance Corporation (Sinosure) arasında Çerçeve İşbirliği Anlaşması” ve Kumport Limanı’nın hisselerinin devrine ilişkin anlaşmalardan oluşuyor⁸³.

Kuşak Yol’un ilanından bu zamana kadar geçen süreçte, 2015 yılı ikili ilişkiler için verimli bir yıl oldu. İki ülke lideri aynı yıl içinde, iki kere yüz yüze görüştü ve G20 Antalya Zirvesi’nde Türkiye adına kazançlı anlaşmalar yapıldı. Ayrıca, 2014 yılındaki Asya’da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) dönem başkanlığının Türkiye’den Çin Halk Cumhuriyeti’ne devredilmesi gibi, G20 Zirvesi 2015 yılında Antalya’da düzenlenirken, 2016 yılında Çin’in güneyinde bulunan Hangzhou şehrinde düzenlenecekti. Bu durumun, iki ülkenin birbiri ile aynı ekseninde olduğu sonucunu da çıkarabilmekteyiz.

⁸² FMPRC, “习近平会见土耳其总统埃尔多安” (Erişim 20 Kasım 2021).

⁸³ TCCB, “Teröre Karşı Ortak Bir Mücadele Platformu Oluşturalıyız” (Erişim 20 Kasım 2021).

Ayrıca Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Çin ziyaretine eşlik eden Emine Erdoğan, Pekin'de Çin Tıbbi Üniversitesi'ni ziyareti haberi de Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde ayrıntılı olarak yer almaktadır. Emine Erdoğan, geleneksel tıbbın modern tıp ile ele alınmasının önemine işaret etti⁸⁴. Bu haberlerin yanı sıra Cumhurbaşkanlığı'nın resmî sitesinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, günümüzde şubelerini görmeye alıştığımız Çin Endüstri ve Ticaret Bankası (ICBC) heyetini SETA İstanbul'da kabul ettiğinden bahsedilmektedir⁸⁵.

2013 yılı Eylül ayından 2015 Aralık ayının sonuna kadar olan süreç Kuşak Yol girişiminin tohumlarının atıldığı dönem olduğunu ve bunun da Türkiye Çin diplomatik ilişkilere nasıl yansıdığını Çin Dışişleri Bakanlığının resmî sitesine bağlı kalarak anlatmaya gayret ettik.

Öncelikle Çin'in kara gün dostu olduğunu söylememizde yarar var, ülkemizde 2014 yılında meydana gelen Soma maden faciası ile 2015 yılında Ankara'daki terör saldırı haberlerinin akabinde Çin derhal taziye mesajı gönderdi ve bunu yaparken Devlet Başkanı Xi Jinping mevkidaşı Erdoğan'a söz konusu mesajı gönderirken, Başbakan Li Keqiang da kendi mevkidaşı Yıldırım'a taziye mesajı gönderdi. Hatta Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming Pekin'deki Türk Büyükelçiliğine giderek taziye mesajını bizzat iletti. Çin'in kötü dostu olmanın yanı sıra iyi gün dostu da oldu. Söz konusu üç yıl içinde yine Pekin Türk Büyükelçiliğinin düzenlediği 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı resepsiyonuna Dışişleri Bakanlığından katılım sağlandı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, 2015 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan Çin'e resmî ziyarette bulundu ve aynı yıl Devlet Başkanı Xi Jinping G20 Antalya Zirvesi kapsamında Türkiye'ye resmî ziyarette bulundu. Xi Jinping, 2014 yılında dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile bir görüşme gerçekleştirirken, Erdoğan, 2015 yılındaki Çin ziyaretinde Başbakan Li Keqiang ve Çin Ulusal Halk Meclisi Daimî Komitesi Başkanı Zhang Dejiang bir araya geldi. Ayrıca Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi Politbüro Üyesi ve ÇKP Siyasi ve Hukuki İlişkiler Komisyon Başkanı Meng

⁸⁴ TCCB, "Emine Erdoğan, Pekin'de Çin Tıbbi Üniversitesi'ni Ziyaret Etti" (Erişim 21 Kasım 2021).

⁸⁵ TCCB, "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Endüstri Ve Ticaret Bankası Heyetini Kabul Etti" (Erişim 21 Kasım 2021).

Jianzhu ile görüştü. Türkiye ve Çin dışışleri bakanları bu üç yılda dört kez görüşme gerçekleştirdi.

Bahse konu dönemin ikili görüşmelerinde ağırlıklı olarak ikili iş birliği ilişkisine vurgu yapıldı. Çin karşılıklı saygı, ortak hassasiyet gösterilmesi ve birlikte kazanma vurgusunu yinelerken, Türk tarafı Tek Çin ilkesini vurguladı, siyasi karşılıklı güven sayesinde ikili ilişkilerin güçlendiğini, Çin'in Türkiye'ye yatırımlarını beklediğini dile getirdi. Türkiye, Çin'in hassas olduğu güvenlik ile ilgili konular için, *“Çin'in güvenliği, Türkiye'nin güvenliğidir”* sözlerine yer verdi.

İKİNCİ BÖLÜM

2.2016 OCAK-2019 ARALIK AYLARI ARASI TÜRKİYE-ÇİN DİPLOMATİK GÖRÜŞMELERİ

2016 ile 2019 yıllarının, Kuşak Yol Girişiminin kendine vücut bulmaya başladığı bir dönem olduğunu söyleyebiliriz. Tezimin ikinci bölümünde 2016 Ocak ayından başlayarak 2019 Aralık ayı sonuna kadar olan süreci, Türkiye Çin diplomatik görüşmeleri açısından ele almaya gayret ettik.

2.1.2016 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER

2016 yılı Türkiye için önem arz eden yıllardan birisi olmuştur. 15 Temmuz 2016 gecesi yaşanan darbe girişimine rağmen ikili ilişkiler seyrini bozmadı, Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'ye gelen Çinli diplomatların hepsi ile birebir görüştü, ayrıca G20 Hangzhou Zirvesi'nde Devlet Başkanı Xi Jinping ile de bir araya geldi.

2.1.1. Türkiye-Çin Terörle Mücadele İstişaresi (2016)

Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Li Huilai, 30-31 Mart 2016 tarihlerinde Türkiye'ye bir ziyarette bulundu. Li Huilai'nin, Müsteşar Yardımcısı Ümit Yalçın ile terörle mücadele istişaresinin üçüncü turuna bakan yardımcısı düzeyinde eşlik ettiği bilgisi Çin Dışişleri resmî sitesinde yer aldı.

5 Nisan 2016 tarihli görüşme haberinde, “30-31 Mart 2016 tarihleri arasında Dışişleri Bakan Yardımcısı Li Huilai, Türkiye'ye gelen bir heyete başkanlık etti ve Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ümit Yalçın ile Çin Türkiye terörle mücadele istişaresinin üçüncü turuna bakan yardımcısı düzeyinde eş başkanlık etti

Li Huilai, Dışişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Ümit Yalçın, İçişleri Bakanı Efkan Ala ve Müsteşar Yardımcısı Levent Murat Burhan ile görüştüğü, her iki tarafın

ağırlıklı olarak terörle mücadelede Çin Türkiye iş birliğinin yanı sıra güvenlik ve diğer konularda görüş alışverişinde bulunduğu” bilgisi paylaşıldı⁸⁶.

Bu görüşmenin ikinci turu 2015 yılında yapılmış, Müsteşar Yardımcısı Ümit Yalçın Pekin’i ziyaret etmişti. Bu istişareye ait haberler sadece İngilizce olarak paylaşıldı. Bu görüşme ilgili Türk makamlarında haber yapılmadı.

2.1.2.Asya’da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) V. Dışışleri Bakanları Toplantısı

Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, 27-28 Nisan 2016 tarihlerinde düzenlenen Asya’da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (AİGK/CICA) Dışışleri Bakanları Toplantısı dolayısıyla Pekin’i ziyaret etti ve Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ile bir toplantı gerçekleştirdi.

2014 yılında Asya’da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansının (CICA) Dördüncü Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi Shanghai’da yapılmıştı. 2014 yılındaki toplantı Devlet ve Hükümet Başkanları düzeyindeyken, 2016 yılındaki bu toplantı Dışışleri Bakanları düzeyinde gerçekleşti.

Çin Dışışleri Bakanlığının hem Çince hem de Türkçe resmî sitesinde yer alan 27 Nisan 2016 tarihli haberde, *“27 Nisan 2016’da Dışışleri Bakanı Wang Yi, Asya’da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı’nın (CICA) beşinci Dışışleri Bakanları Toplantısı’na katılmak üzere Çin’de bulunan Türkiye Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile Pekin’de bir araya geldi.*

Wang Yi, Çin ve Türkiye’nin CICA’nın kurucu üyeleri olduğunu, Çin’in Türkiye ile iletişim ve iş birliği yapmaya, 2014 CICA Shanghai Zirvesi’nde varılan mutabakatı uygulamaya, Asya ülkelerinin güvenliğini arttırmaya, sorunların çözümü için diyalog ve istişareye bağlı kalmaya en nihayetinde de tüm taraflarca kabul edilebilir ve bölgesel

⁸⁶ FMPRC, “Assistant Foreign Minister Li Huilai Holds Counter-Terrorism Consultation with Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Ümit Yalçın of Turkey” (Erişim 21 Aralık 2021).

kalkınma trendine uygun bir güvenlik mimarisi oluşturmak için çaba sarf etmeye istekli olduğunu ifade etti.

Wang Yi, 2016 Eylül ayında düzenlenen G20 Hangzhou Zirvesi'nin başarısını ortaklaşa desteklemek için Türkiye ile çalışmaya hazır olduğunu dile getirdi. Wang Yi ayrıca terörle mücadele ve güvenlik iş birliğinin, Çin Türkiye karşılıklı siyasi güveninin önemli bir parçası olduğunu ve iki tarafın "Doğu Türkistan İslami Hareketi" de dahil olmak üzere terör örgütleriyle ortaklaşa mücadele etmek, aşırıcılık faaliyetlerine karşı çıkmak ve yasadışı göçü engellemek için yakın iş birliği yapması gerektiğini vurguladı.

Mevlüt Çavuşoğlu, CICA'nın beşinci dışişleri bakanları toplantısının başarılı bir şekilde gerçekleşmesini kutladı. Bakan, Türkiye'nin, Asya kıtasındaki güvenliği ortaklaşa korumak için Çin ile çalışacağını aktardı. Çavuşoğlu, Türkiye'nin, Türkiye Çin ilişkilerine büyük önem verdiğini ve üst düzey karşılıklı ziyaretleri sürdürmeye, ekonomik ve ticari iş birliğini genişletmeye istekli olduğunu sözlerine ekledi.

Çavuşoğlu ayrıca Çin'in güvenlik endişelerinin Türkiye'nin endişeleri olduğunu ve Türkiye'nin iki ülke arasındaki terörle mücadele güvenlik iş birliğini etkin bir şekilde güçlendirmek, yasadışı göçle mücadele etmek ve "Doğu Türkistan İslami Hareketi" ile mücadele etmek için gerekli tüm önlemleri alacağını dile getirdi. Bakan Çavuşoğlu, Türk devletinin, Çin'in güvenlik endişelerine dikkat etmeye devam edeceğini, Türkiye'de hiçbir gücün Çin'in güvenliğini tehlikeye atacak faaliyetlerde bulunmasına izin vermeyeceğini yineledi ve Çin ile çeşitli alanlardaki iş birliklerini güçlendirmeyi dört gözle beklediklerini dile getirdi.” bilgisi yer almaktadır⁸⁷.

Bu görüşmenin iki ülke siyasi ilişkilerinde önem arz ettiğini ve Türkiye'nin güvenlik konusu hakkında Çin tarafında yer alacağı beyanının yinelenildiğini söyleyebiliriz. Bu görüşme Türkiye Dışişleri Bakanlığında, Bakan Çavuşoğlu'nun söz konusu Pekin'deki toplantıda Türkiye'nin CICA'ya yönelik görüş ve önceliklerini dile

⁸⁷ FMPRC, “Wang Yi Meets with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey” (Erişim 12 Ocak 2022).

getirdiği, Başbakan Yardımcısı Wang Yang ve Dışışleri Bakanı Wang Yi görüşmeler gerçekleştirdiği, ikili ilişkiler ve iş birliklerinin konu edildiği şeklinde yer aldı⁸⁸.

Dışışleri Bakanlığı Dış Politika Kronolojisinde ise, Çavuşoğlu'nun mevkidaşı Wang Yi ile görüşmesinde, ikili ilişkilerin tüm yönleriyle ele alındığı, stratejik iş birliği düzeyindeki ikili ilişkilerin daha da geliştirilmesine yönelik iradenin teyit edildiği, yine ikili ilişkilerin ekonomik, ticari, kültürel, sivil havacılık gibi birçok alanda güçlendirilebileceği bilgisi paylaşıldı ve ilişkilerin kazan kazan temelinde güçlendirilmesi gerektiği vurgulandı⁸⁹.

Bu ikili görüşme, tezimizde vurgulamak istediğimiz konuyu açıkça göstermektedir. Çin tarafı tüm görüşmelerde ayrıntıya girerken, Türk tarafında sadece görüşmenin yapıldığı, ikili ilişkiler ve ikili iş birlikleri üzerine bir görüşme gerçekleştiği bilgisi paylaşılmaktadır. Oysaki bu görüşme öncesinde, Bakanlık açıklamalarında bu görüşmelerin yapılacağı duyurulmuştu⁹⁰.

2.1.3.Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ile Müsteşar Yardımcısı Murat Salim Esenli'nin Görüşmesi

Müsteşar Yardımcısı Murat Salim Esenli, 2008-2013 yılları arasında Pekin Türkiye Büyükelçisi olarak görev yapmıştı ve Esenli'nin görev süresi bittiğinde Dışışleri Bakanı Wang Yi, Esenli ile bir araya gelmiş ve Esenli'nin iki ülke ilişkilerine katkılarından dolayı teşekkür etmişti⁹¹.

Birbirini önceden tanıyan iki diplomatik ismin görüşmesi 13 Haziran 2016 tarihli haberde, “12 Haziran 2016'da Dışışleri Bakanı Wang Yi, konuk Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Murat Salim Esenli ile Pekin'de bir araya geldi.

⁸⁸ MFA, “Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu'nun Pekin ziyareti” (Erişim 12 Ocak 2022).

⁸⁹ MFA, “Dış Politika Kronolojisi /Nisan 2016” (Erişim 12 Ocak 2022).

⁹⁰ Bkz. https://www.mfa.gov.tr/no_-101_-26-nisan-2016_-sayin-bakanimizin-aigk_cica-disisleri-bakanlari-besinci-toplantisi-vesilesiyle-chc_je-gerceklestirecegi.tr.mfa (Erişim 12 Ocak 2022).

⁹¹ Bkz. 1.1.5.Türkiye Çin Büyükelçisi Murat Salim Esenli'nin Görev Süresinin Bitişi.

Wang Yi, 2015 yılından bu yana iki liderin vardığı ve ikili ilişkilerin gelişimini etkin bir şekilde destekleyen önemli fikir birliğinin tam olarak uygulandığını söyledi. Wang Yi, Çin'in Eylül ayında düzenleyeceği G20 Hangzhou Zirvesi'nde Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu dile getirdi. Ayrıca, iki taraf arasındaki hükümetlerarası iş birliği mekanizmasının rolünü yerine getirmeye, siyasi karşılıklı güveni sürekli olarak derinleştirmeye, terörle mücadele ve güvenlik iş birliğini güçlendirmeye, Kuşak Yol'un ortaklaşa inşası çerçevesinde somut iş birlikleri teşvik etmeye, büyük çaplı projelerin ilerlemesini sağlamaya, uluslararası ve bölgesel konularda ikili koordinasyonu güçlendirmeye devam edileceğinden bahsetti.

Esenli ise, Türkiye'nin Türkiye Çin stratejik iş birliği ilişkilerini geliştirmeye büyük önem verdiğini ve Çin ile üst düzey alışverişi sürdürmeye, kalkınma stratejilerini uyumlu hale getirmeye, yatırım, altyapı ve diğer alanlarda iş birliklerini genişletmeye ve ortaklaşa uluslararası ve bölgesel huzuru teşvik etmeye istekli olduğunu söyledi. Esenli ayrıca Türkiye'nin, Çin'in güvenlik ile ilgili konulardaki endişelerini anladığını ve buna önem verdiğini dile getirdi. Türk devletinin, Çin ile güvenlik ve terörle mücadele iş birliğini daha da güçlendirmeye istekli olduğunu vurguladı.” şeklinde yer almaktadır⁹².

Türkiye'nin bu Çin ziyaretinde, Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Yesui ile Türk Müsteşar Feridun Hadi Sinirliği olduğu da bir araya geldi. 14 Haziran 2016 tarihli haberde, “13 Haziran 2016'da Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Yesui, Türkiye Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Feridun Hadi Sinirlioğlu ile Pekin'de bir araya geldi. Her iki taraf Çin Türkiye ilişkileri ve ortak kaygılar hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulundu.” bilgisi verilmektedir⁹³.

Bu görüşmelere ek olarak, 14 Haziran 2016 tarihli haberde “13 Haziran 2016'da Çin Dışişleri Bakanlığı Asya ve Afrika İşleri Dairesi Genel Müdürü Deng Li ve Türk Dışişleri Bakanlığı Asya ve Pasifik Genel Müdürü Ersin Erçin Dışişleri Bakanlıkları Ortak Çalışma Grubu Dördüncü Toplantısı sebebiyle bir araya geldi. İki taraf, Çin-

⁹² FMPRC, “Wang Yi Meets with Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Murat Salim Esenli of Turkey” (Erişim 13 Ocak 2022).

⁹³ FMPRC, “Vice Foreign Minister Zhang Yesui Meets with Undersecretary to the Foreign Ministry Feridun Hadi Sinirlioğlu of Turkey” (Erişim 13 Ocak 2022).

Türkiye ilişkilerinin ve ikili iş birliğinin gelişme durumunu gözden geçirdi ve bir sonraki aşamada Çin ile Türkiye arasında çeşitli alanlarda iş birliğinin teşvik edilmesi konusunda derinlemesine görüş alışverişinde bulundu.” bilgisi verildi⁹⁴.

Türk makamlarında bu haberler görüşme öncesinde Ortak Çalışma Grubu toplantısı başlığı altında duyuruldu fakat görüşme sonrasında toplantılar ile ilgili açıklama yapılmadı.

2.1.4. Türkiye Çin Dışişleri Bakanlığı Ortak Çalışma Grubu Toplantısı (2016)

Dışişleri Bakanlıkları Ortak Çalışma Grubu üçüncü toplantısından 17 Nisan 2014 yılında bahsetmiştik. 25 Haziran 2009 tarihinde Pekin’de imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ile Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Arasında Ortak Çalışma Grubu Toplantısı Kurulmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası’ ait Ortak Çalışma Grubu toplantısının dördüncüsü 14 Haziran 2016 tarihinde Ankara’da düzenlendi.

Toplantı ile aynı gün duyurulan haberde, “14 Haziran 2016’da Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming, Çin ve Türk Dışişleri Bakanlıkları Ortak Çalışma Grubunun Dördüncü Toplantısına Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı Esenli ile Pekin’de eş başkanlık etti.

Zhang Ming, Çin ve Türkiye’nin iki devlet başkanının 2015 yılında iki kez bir araya gelerek ikili ilişkilerin geliştirilmesi konusunda önemli bir mutabakata vardıklarını ve ikili ilişkilerin yönünü belirlediğini söyledi. Zhang, Çin’in, ikili ilişkilere stratejik bir perspektiften baktığını, ikili üst düzey temaslara iyi bir şekilde hazırlanmak için Türk tarafıyla ortak çaba sarf etmeye istekli olduğunu söyledi. Bunların yanı sıra siyasi karşılıklı güvenin daha da derinleştirileceği, eşit, karşılıklı yarar ve kazan kazan ilkesine dayalı olarak altyapı ve diğer alanlardaki somut iş birliklerinin aktif olarak teşvik edileceği, ülke arasındaki dostluğun pekiştirileceği ve

⁹⁴ FMPRC, “China and Turkey Hold Group Consultation on Bilateral Relations of the Fourth Meeting of the Joint Working Group of the Two Foreign Ministries” (Erişim 13 Ocak 2022).

Çin Türkiye ilişkilerinin daha istikrarlı ve sağlıklı bir şekilde gelişmesinin sağlanacağı konularından bahsetti.

Eş Başkan Esenli hem Çin hem de Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler olduğunu, birçok ortak görevle karşı karşıya olduklarını, birbirlerini anlayabildiklerini ve büyük iş birliği potansiyeline sahip olduklarını söyledi. Esenli, Türkiye'nin, Çin'in temel kaygılarına büyük önem verdiğini sözlerine ekledi. Çeşitli alanlarda üst düzey karşılıklı ziyaretler ve iş birliği mekanizmaları yoluyla karşılıklı güveni güçlendirmeye, iş birliği ve alışverişi teşvik etmek için Türkiye'nin Çin ile çalışmaya istekli olduğunu yineledi.

İki taraf ayrıca çeşitli alanlarda Çin Türkiye iş birliği ve ortak endişe duyulan uluslararası ve bölgesel meseleler hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulundu.

Dışişleri Bakanlığı, Ulusal Kalkınma ve Reform Komisyonu, Asayiş Bakanlığı, Güvenlik Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Turizm İdaresi, Enerji İdaresi ve Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Kültür Bakanlığı ilgili daire başkanları ve Turizm, Emniyet Genel Müdürlüğü ve diğer birimler toplantıya katıldı.” bilgisi yer almaktadır⁹⁵.

Bu ikili görüşme, 132 sayılı Bakanlık açıklaması ile toplantı öncesinde, Türkiye Dışişleri Bakanlığında duyuruldu. Bakanlık açıklamasında, Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Yesui ile gerçekleştirilecek toplantı çerçevesinde Türkiye Çin ikili ilişkileri dahil Suriye ve Irak'taki son durum, DEAŞ tehdidi başta olmak üzere bölgesel ve küresel konuların ele alınacağı, ayrıca Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Feridun Hadi Sinirlioğlu'nun Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi ile görüşeceği aktarıldı. Bunlara ek olarak, Müsteşar Yardımcısı Murat Salim Esenli ile Bakan Yardımcısı Zhang Ming'in toplantıya eş başkanlık edeceği, Türkiye Çin Başbakan Yardımcıları Düzeyindeki Hükümetlerarası Mekanizması ilk toplantısına hazırlık niteliğindeki bu

⁹⁵ FMPRC, “Vice Foreign Minister Zhang Ming Co-chairs the Fourth Meeting of the Joint Working Group of Chinese and Turkish Foreign Ministries with Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Murat Salim Esenli of Turkey” (Erişim 13 Ocak 2022).

toplantıda güvenlik, terör, bölgesel konular, ikili ilişkiler iş birliklerin ele alınacağı duyuruldu⁹⁶. Görüşme öncesinde bakanlık açıklamalarında görüşmenin yapılacağı yer alırken, görüşme sonrasında görüşmeye dair Türk makamlarında bilgi yer almadı.

2.1.5.G20 Hangzhou Zirvesi

2015 yılında Antalya’da yapılan G20 Zirvesi’nde dönem başkanlığını Çin’e devreden Türkiye adına, G20 Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’ne katılmak üzere Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 3 Eylül 2016’da Hangzhou şehrine gitti ve Xihu Devlet Konukevinde Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile bir görüşme gerçekleştirdi. Söz konusu zirvedeki görüşme, iki liderin 2016 yılındaki ilk yüz yüze görüşmesi oldu.

3 Eylül 2016 tarihli haberde, “3 Eylül 2016’da Devlet Başkanı Xi Jinping, G20 Hangzhou Zirvesi’ne katılmak üzere Çin’de bulunan Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Hangzhou’ da bir araya geldi.

Xi Jinping, 2015 yılında Türkiye’nin G20 Antalya Zirvesi’ne başarıyla ev sahipliği yaptığına ve Hangzhou Zirvesi hazırlıkları konusunda Çin ile iyi bir iletişim halinde olduğuna dikkat çekti. Her iki tarafın ortak çabasıyla, iki liderin Çin ve Türkiye arasındaki ikili ilişkilerin geliştirilmesi konusunda birçok fikir birliğinde bulunduğu ve bunların uygulandığı ayrıca güzel sonuçların elde edildiğini dile getirildi. 2016 yılının Çin Türkiye arasındaki diplomatik ilişkilerin 45. yıl dönümünü olması münasebetiyle, Çin-Türkiye stratejik iş birliği ilişkisinin daha da geliştirilmesini teşvik etmek için Çin tarafının Türkiye ile ortak çaba sarfetmeye hazır ve iki ülke arasındaki geleceğin umut verici olduğu konuşuldu.

Xi Jinping, iki ülkenin siyasi karşılıklı güven konusuna vurgu yaptı. Xi, Türk tarafının, Çin’in güvenliğine zarar verecek hiçbir durumun Türkiye’de yaşanmasına izin vermeme konusunu takdir ettiğini söyledi. Xi ayrıca, terörle mücadele ve güvenlik iş birliğinde daha somut sonuçların elde edilmesini umduğunu dile getirdi. Kalkınma

⁹⁶ MFA, “No: 132, 10 Haziran 2016, Sayın Müsteşarımızın Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Ziyareti Hk.” (Erişim 13 Ocak 2022).

stratejisi ile somut iş birlikleri teşvik etmek için, Kuşak Yol ve Orta Koridor girişimlerinin birbirine bağlanması, altyapı, enerji, denetim ve karantina gibi diğer alanlarda da somut iş birliklerinin sağlam bir şekilde teşvik edilmesi gerekliliği vurgulandı. Xi Jinping, Çin'in G20'deki küresel ekonomik yönetişimde daha büyük bir rol alması için Türkiye ile yakın çalışmaya istekli olduğunu söyledi.

Erdoğan, Türkiye ve Çin'in her düzeyde ve çeşitli alanlarda yakın iletişimi sürdürdüğünü ve bunun ikili ilişkilerin gelişimini güçlü bir şekilde desteklediğini söyledi. Ulusal güvenlik ve sosyal istikrarın korunmasında Türkiye'yi desteklediği için Çin'e teşekkür eden Erdoğan, Çin ile yatırım, enerji, sivil havacılık, tarım, turizm, terörle mücadele ve diğer alanlarda iş birliklerini derinleştirmenin yanı sıra, altyapı tesisleri inşası ve üçüncü piyasalarda ortaklık konusunda da iş birliği yapmak istediklerinden bahsetti. Erdoğan, Türkiye'nin, Çin'in G20 Hangzhou Zirvesi için belirlediği temaları ve konuları desteklediğinden ve zirvenin başarılı olması için Çin ile iş birliği yapmaya hazır olduğundan bahsetti.

Görüşmenin ardından iki lider, enerji, denetim ve karantina alanlarında iş birliği belgelerinin imzalanmasına tanıklık etti. Wang Huning, Li Zhanshu, Yang Jiechi ve diğerleri de bu görüşmede hazır bulundu.” ayrıntılarına yer verildi⁹⁷.

Bu görüşme Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde de yer aldı. 3 Eylül 2016 tarihli haberde, Erdoğan ile Xi nezaretinde nükleer güvenlik, enerji ve bitki sağlığı gerekliliği alanlarında üç farklı anlaşmanın imzalandığı, Türkiye Çin ikili ilişkileri ile G20 gündeminin ele alındığını duyurdu. Görüşmede Erdoğan, Çin'in G20 dönem başkanlığını başarıyla yerine getirdiğini, gelişmekte olan Türkiye Çin ilişkilerinin artarak devam etmesini dile getirdi. Xi ise, 15 Temmuz darbe girişimini kınadıklarını vurguladı ve bu konuda desteğini ifade etti. İki lider arasında küresel çapta bir sorun olan terörle mücadele konusunda iş birliğine önem verildi. Erdoğan ve Xi, başbakan yardımcıları düzeyinde kurulan Hükümetlerarası İş Birliği Konseyi'nin çalışmalarına ivme katılması konusunda mutabık kaldığı, Çin'in Türkiye'den ithal ettiği Antep Fıstığı ile İlgili Bitki Sağlığı Gereklilikleri Protokolü, Yenilenebilir Enerji ve Kömür

⁹⁷ FMPRC, “Xi Jinping Meets with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey” (Erişim 16 Ocak 2022).

Alanında İş Birliği Anlaşması ve Nükleer Güvenlik Alanında İş Birliği Hakkında Düzenleme konularında anlaşmalar imzalandığı belirtildi⁹⁸.

Dışışleri Bakanlığı Dış Politika Kronolojisinde ise, Cumhurbaşkanı Erdoğan’a, Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şimşek, Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak’ın eşlik ettiği bildirildi. Türkiye’nin 2015 yılındaki G20 dönem başkanlığında altını çizdiği kapsayıcılık temasının, Çin dönem başkanlığı sürecinde de ele alındığı belirtildi. Kapsayıcılık temasının Çin dönem başkanlığında ve Liderler Bildirgesi dahil temel G20 belgelerinde yer almasının Türkiye açısından önemli bir gelişme olduğu ifade edildi⁹⁹.

2016 yılında yaşanan 15 Temmuz darbe girişiminin birkaç ay sonrasında düzenlenen bu görüşmede de bahse konu darbe girişimi ile ilgili Çin tarafında haber bulunmazken, Dış Politika Kronolojisinde, Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming’in, taziyelerini ve destek mesajını iletmek üzere 3-6 Ağustos 2015 tarihleri arasında Türkiye’yi ziyaret ettiği ve ziyaret kapsamında Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak ile bir araya geldiği¹⁰⁰ yazılmaktadır.

Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde de Dışışleri Bakan Yardımcısı Ahmet Yıldız’ın, Zhang Ming ile 4 Ağustos 2016 tarihinde Ankara Palas’ta bir görüşme gerçekleştirdiği ve ikili konuların görüşüldüğü bilgisi yer almaktadır¹⁰¹.

Yaşanan darbe girişiminin ardından, Çin devletinin iki hafta gibi kısa bir süre sonrasında Türkiye’yi bizzat bu konu ile ziyaret etmiş olması, ikili ilişkilerin oldukça iyi bir noktada olduğunu göstermektedir.

⁹⁸ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şi Cinping ile Görüştü” (Erişim 16 Ocak 2022).

⁹⁹ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Eylül 2016” (Erişim 16 Ocak 2022).

¹⁰⁰ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Ağustos 2016” (Erişim 16 Ocak 2022).

¹⁰¹ MFA, “Dışışleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Ahmet Yıldız’ın Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakan Yardımcısı ile görüşmesi” (Erişim 16 Ocak 2022).

2.1.6.Konsolosluk İş Birliği

4 Ekim 2016 tarihinde Dışişleri Bakan Yardımcısı Kong Xuanyou, Türkiye Dışişleri Bakanlığı Konsolosluk İşleri Genel Müdürü Mehmet Samsar ile bir araya geldi ve ikili ilişkiler, konsolosluk iş birliği ve diğer konularda görüş alışverişinde bulunduğu¹⁰² bilgisi yer alırken, Türk makamlarında bu haber değeri görmedi.

2.1.7.Birinci Türkiye Çin Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi Toplantısı

Çin Başbakan Yardımcısı Wang Yang, 3-5 Kasım 2016 tarihleri arasında Türkiye Çin Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi Birinci Toplantısı kapsamında Türkiye'yi ziyaret etti. Wang Yang, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Başbakan Binali Yıldırım ve Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek ile görüşmeler gerçekleştirdi.

Çin Dışişleri Bakanlığının 8 Kasım 2016 tarihli haberinde, “4 Kasım 2016 tarihinde, Çin Başbakan Yardımcısı ve Çin Türkiye Başbakan Yardımcısı Düzeyinde Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi Başkanı Wang Yang, Ankara’da Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek ile toplantıya eş başkanlık etti.

Wang Yang, Çin Türkiye Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi mekanizmasının kurulmasının, Devlet Başkanı Xi Jinping ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın vardığı önemli bir mutabakat olduğunu, amacın siyaset, ekonomi-ticaret, güvenlik ve beşerî bilimler olmak üzere dört ana alandaki ikili iş birliklerin teşvikini koordine etmek ve ikili ilişkilerdeki önemli sorunların çözülmesi olduğunu söyledi. İlk toplantının başarılı geçtiği, bir dizi fikir birliğine ve sonuca varıldığı, karşılıklı güvenin artırılması, koordinasyonun güçlendirilmesi ve iş birliğinin genişletilmesi amacına ulaşıldığı konuşuldu.

Mehmet Şimşek, Türkiye Çin stratejik iş birliği ortaklığının istikrarlı bir şekilde geliştiğini, Çin Türkiye Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi ilk toplantısı ile ikili ilişkilerin geliştirilmesi adına yeni bir sayfa açıldığını söyledi. Şimşek ayrıca, iki taraf arasında karşılıklı siyasi güvenin derinleştirilmesi, ticaret ve güvenlik gibi çeşitli

¹⁰² FMPRC, “Assistant Foreign Minister Kong Xuanyou Meets with Director General for Consular Affairs of Ministry of Foreign Affairs Mehmet Samsar of Turkey” (Erişim 16 Ocak 2022).

alanlardaki iş birliklerinin sürdürülebilir gelişiminin teşvik edilmesinin gerekliliğini vurguladı.

Her iki taraf, mevcut uluslararası siyasi ve ekonomik ortamın derin değişiklikler döneminde olduğuna ayrıca Çin ve Türkiye'nin ortak çıkarlarının ve karşılıklı ihtiyaçlarının da arttığına inanıyor. İki taraf, üst düzey ziyaret etkileşiminin ivmesini koruma, temel çıkarları ilgilendiren konularda birbirini desteklemeye devam etme, uluslararası ilişkilerde iletişim ve koordinasyonu güçlendirme, karşılıklı siyasi güvenin temelini oluşturma ve geliştirmekte olan ülkeler olarak kendi çıkarlarını koruma konusunda fikir birliğine vardı.

İki eş başkan, Çin ve Türkiye'nin ekonomik ve ticari iş birliğine ait geleceğinin umut vadettiğine inanıyor. İki ülke; eşitlik, karşılıklı yarar ve kazan-kazan ilkelerine bağlı kalınması, Kuşak Yol ve Orta Koridor girişimlerinin entegrasyonunun teşvik edilmesi, hızlı tren ve nükleer enerji gibi büyük projelerde ikili iş birliklerin hızlandırılması konularında konuştu. Ayrıca ticaret alanında yenilikler yapılması, iki yönlü yatırımın genişletilmesi, ticaretin serbestleştirilmesinin ve kolaylaştırılmasının teşvik edilmesi, ikili ticaretin dengeli ve istikrarlı bir şekilde büyümesinin sağlanması da ele alındı.

İki taraf, Çin ve Türkiye'nin terör mağduru ülkeler olduğuna ayrıca güvenlik ve terörle mücadele iş birliğinin güçlendirilmesinin her iki ülkenin de temel çıkarları yönünde olduğuna inanıyor. Türkiye, Çin'in güvenliğini Türkiye'nin güvenliği olarak gördüğünü ve Türkiye'de Çin'in güvenliğine zarar verecek olayların yaşanmasına izin vermeyeceğini taahhüt etti. Çin'in, karşılıklı saygı ve eşitlik ilkelerine dayalı olarak Türkiye'nin ulusal güvenlik ve istikrarı koruma çabalarını desteklemeye devam etmeye istekli olduğu bahsedildi. İki taraf, güvenlik, terörle mücadele ve adli kolluk kuvvetleri ile ilgili konularda iş birliklerini derinleştirmeye istekli olduğunu beyan etti.

Çin ve Türkiye; kültür, eğitim ve sağlık gibi beşerî bilimler alanlarında da somut iş birliklerini güçlendirmeyi konuştu. Çin Türkiye Kültürel İş Birliği Anlaşması 2017-2020 Uygulama Planı'nın uygulanması, kültür sanat konularındaki uzman kişilerin karşılıklı ziyaretlerin teşvik edilmesi ve 2018 yılının "Çin'de Türkiye Turizm Yılı"

olarak kutlanması kararlaştırıldı. İki ülke halkı arasındaki karşılıklı anlayışın temellerinin atılmış olduğu ve Çin Türk dostluğunun nesilden nesille aktarılacağı vurgulandı.

Görüşmenin ardından Wang Yang ve Mehmet Şimşek, iki taraf arasındaki ilgili iş birliği anlaşmasının imza törenine katılarak gazetecilerle bir araya geldi.” bilgisi yer almaktadır¹⁰³.

Bu görüşme, Dışişleri Bakanlığı Dış Politika Kronolojisinde yer aldı. Çin Başbakan Yardımcısı Wang Yang’ın Türkiye’yi ziyaret ettiği, ziyaret kapsamında Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek ile Türkiye Çin Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi Birinci Toplantısına eş başkanlık ettiği, siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler ile güvenlik ve terörle mücadele alanında iş birliklerinin ele alındığı bu toplantı sonrasında, Doğuş Medya Grubu ile Çin Uluslararası Radyosu arasında iş birliği mutabakatı ve 2017-2020 Yıllarına İlişkin Kültürel Değişim Programı, İkili Ticari ve Yatırım İş Birliği’nin Geliştirilmesine Yönelik Eylem Planının imzalandığı, ayrıca Wang Yang’ın, Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Başbakan Sayın Binali Yıldırım ile bir araya geldiği bilgisi paylaşıldı¹⁰⁴.

Wang Yang’ın, 3 Kasım 2016’da Başbakan Binali Yıldırım ile görüşmesi Çin Dışişleri Bakanlığı’nda ayrıntılı olarak yer aldı. Türk makamlarında sadece görüşüldü denilen toplantıda, Çin tarafının 8 Kasım 2016 tarihli haberinde, “*Wang Yang, Çin Başbakanı Li Keqiang’ın selamlarını mevkidaşı Binali Yıldırım’a ileterek konuşmasına başladı. Wang Yang, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 2015 yılından bu yana birçok kez görüştüğünü, iki liderin Çin Türkiye ikili ilişkisinin yönünü ortaklaşa planladıkları, iki ülke arasında çeşitli alanlarda somut iş birliğini teşvik etme konusunda önemli bir uzlaşmaya vardıklarını söyledi.*

Çin Türkiye Başbakan Yardımcısı Düzeyindeki Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi, iki devlet başkanının mutabakatına dayalı olarak kuruldu. Çin tarafı,

¹⁰³ FMPCR, “汪洋与土耳其副总理希姆谢克共同主持中土副总理级政府间合作委员会首次会议” (Erişim 21 Ocak 2022).

¹⁰⁴ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Kasım 2016” (Erişim 21 Ocak 2022).

Türkiye ile ortak noktada buluşmaya, komite mekanizmasının rolünü tam olarak yerine getirmeye, karşılıklı güveni artırmaya, iş birliğini genişletmeye, farklılıkları yönetmeye ve kontrol etmeye, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin gelişimini ilerletmeye istekli olduğunu dile getirdi.

Wang Yang, Eylül ayındaki G20 Hangzhou zirvesinde iki devlet başkanının vardığı fikir birliğini uygulamada olumlu ilerlemeler kaydedildiğini, Çin'in, Türkiye'den ithal edilebilecekler üzerine kurulu ticaret ve yatırım tanıtımı düzenlediğini belirtti. Böylece Türk KOBİ'lerinin, Çin Türkiye sınır ötesi e-ticaret platformu yardımıyla Çin pazarına girebileceği, kiraz ve süt ürünleri gibi yüksek kaliteli tarım ve hayvancılık ürünlerinin Çin'de satılabileceği konuşuldu. Bir sonraki aşamada ise, Kuşak Yol ve Orta Koridor girişimlerine ait entegrasyonun aktif olarak desteklenmesi, kalkınma yollarının birbirine bağlanması, kalkınma stratejisinin birleştirilmesi ve kalkınma modelinin uyumluluğu sıralandı. Kısa sürede sonuca ulaşılabilmesi için, Doğu ile Batıyı birbirine bağlayan yüksek hızlı demiryolu ve nükleer enerji gibi büyük ölçekli projelerin teşvik edileceği vurgulandı.

Wang Yang, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Başbakan Yıldırım'ın liderliği ile güvenlik ve terörle mücadele alanında Çin Türkiye iş birliğinin de önemli ilerlemeler kaydettiğini ekledi. Wang, Doğu Türkistan İslami Hareketi'ne ait terörist güçler ile Doğu Türkistan Çin karşıtı ayrılıkçı güçlere yönelik Çin'in mücadele çabalarını, Türkiye'nin desteklemeye devam etmesini umduğunu dile getirdi. Wang, Çin hükümetinin de Türkiye'nin güvenlik kaygılarına büyük önem verdiğini ve hiçbir örgüt veya gücün Çin'de Türkiye'nin toprak egemenliğine ve güvenliğine zarar verecek faaliyetlerde bulunmasına izin vermeyeceğini vurguladı.

Binali Yıldırım, Wang Yang'dan Başbakan Li Keqiang'a selamlarını iletmesini istedi. Yıldırım, Türkiye'nin Çin ile ilişkilerine büyük önem verdiğini, iki ülkenin benzer gelişme aşamalarına sahip olduğunu ve benzer sorunlarla karşılaştığını söyledi. Yıldırım, terörist ve ayrılıkçı güçlerle mücadele konusunun Çin için olduğu kadar Türkiye için de önemli olduğunu, Türkiye'nin, Çin'in güvenlik endişelerini anladığını ve Çin ile güvenlik ve kolluk kuvvetleri iş birliği yapmaya istekli olduğunu sözlerine ekledi. Yıldırım, Çin'i tedirgin eden etkenlerin, Türkiye için de gizli tehlike

olduğunu, Türkiye'nin, Xinjiang'daki ayrılıkçı güçlere müsamaha göstermeyeceğini dile getirdi.

Yıldırım, Türkiye Çin ekonomik ve ticari iş birliğini teşvik etmenin her iki tarafın da çıkarlarına uygun olduğunu ve Çin'in Türkiye'nin ticaret açığını azaltmak için önlemler alacağını umduğunu söyledi. Yıldırım, Türkiye'nin daha fazla Çinli turiste kapılarını açtığını, Kuşak Yol ve Orta Koridor girişimlerine ait entegrasyonun teşvik edileceğini, İpek Yolu'nun refahını yeniden canlandırmak için Türkiye'nin, eski İpek Yolu üzerindeki iki önemli ülke olan Türkiye ve Çin'in ortaklaşa çalışma konusunda istekli olduğunu söyleyerek sözlerine son verdi.” bilgisi yer almaktadır¹⁰⁵.

İkili ilişkilerde hassasiyetle yaklaşılan Doğu Türkistan İslami Hareketi'nin ve Xinjiang'daki Çin'e karşı ayrılıkçı güçlerin konu edildiği bu toplantı maalesef Türk Dışişleri Bakanlığı'nda ayrıntılı olarak yer almadı. Günümüzde Başbakanlık kurumu olmadığı için bunun teyidini yapamadık. Bu görüşmenin bize göre en can alıcı yanı, Binali Yıldırım'ın “*Türkiye'nin Xinjiang'daki ayrılıkçı güçlere müsamaha göstermeyeceğini*” söylemesi oldu. Binali Yıldırım'ın bu konuşmasına, Türk basınında ya da Türk makamlarında yer verilseydi, Çin Türk ilişkilerinin, Türkiye açısından bugünkü seyrinden daha iyi bir rotada olacağını düşünmekteyiz.

8 Kasım 2016 tarihli haberlerden bir diğeri Wang Yang'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşmesi oldu. Çin Dışişleri Bakanlığının yayınladığı haberde, “*Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'yi ziyaret eden ve Çin Türkiye Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi'nin ilk toplantısına başkanlık eden Başbakan Yardımcısı Wang Yang ile İstanbul'da bir araya geldi.*

Erdoğan, Wang Yang aracılığıyla Devlet Başkanı Xi Jinping'e selamlarını iletti. Erdoğan, G20 Hangzhou Zirvesi sırasında yapılan görüşmede, mevkidaşı Xi Jinping ile önemli bir mutabakata vardığını ve ikili ilişkilerin geliştirilmesi için stratejik bir plan yaptıklarını söyledi. Erdoğan, Wang Yang'a Türkiye Çin Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi'nin ilk toplantısına Başbakan Yardımcısı Şimşek ile başkanlık ettiğini ve bu tür üst düzey görüşmelerin, ikili ilişkilerin geliştirilmesini teşvik etmek, iletişim ve koordinasyonu güçlendirmek için büyük önem taşıdığını söyledi. Erdoğan, Türkiye

¹⁰⁵ FMPRC, “汪洋与土耳其总理耶尔德勒姆会见” (Erişim 21 Ocak 2022).

ve Çin'in güvenlik ve terörle mücadele alanında iş birliğini derinleştirme konusunda anlaştığını ve Türk tarafının Çin'in endişelerini uygun şekilde ele almak için çabalarını artırmaya devam edeceğini söyledi.

Wang Yang, öncelikle Xi Jinping'in selamlarını iletti. Çin ve Türkiye'nin hem önemli yükselen pazar ülkeleri hem de G20 üyeleri olduğunu belirten Wang Yang, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkisini derinleştirmenin iki ülkenin ortak çıkarına olduğunu söyledi. Wang 2015 yılından bu yana, Xi Jinping'in Erdoğan ile üç kez bir araya geldiğini ve Çin Türkiye ilişkilerinin gelişiminin seyrini belirleyen bir dizi önemli fikir birliğine varıldığını söyledi. Wang, bu seferki ziyaretinin, iki devlet başkanının vardığı mutabakatı uygulamak ve Başbakan Yardımcısı Şimşek ile Çin Türkiye Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi'nin ilk toplantısına eş başkanlık etmek, ikili iş birliklerin geliştirilmesini koordine etmek ve karşılıklı endişe yaratan önemli sorunları koordine etmek ve çözmek olduğunu söyledi.

Wang Yang, Çin'in Çin Türkiye ilişkilerine her zaman stratejik bir perspektiften baktığını ve sağlam bir siyasi karşılıklı güven temeli oluşturmak, güvenlik ve terörle mücadele iş birliğini derinleştirmek, dengeli kalkınmayı sağlamak için Türk tarafıyla birlikte çalışmaya istekli olduğuna dikkat çekti. Kuşak Yol ve Orta Koridor girişimlerinin entegrasyonunu ve büyük ölçekli projeleri teşvik etmek için iki halkın yararına atılımlar yapılacağını söyledi.” ayrıntılarına yer verildi¹⁰⁶.

Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, “Türk tarafının Çin'in endişelerini uygun şekilde ele almak için çabalarını artırmaya devam edeceği” gibi hassas bir bilgi yer alırken, Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde aynı görüşme, “Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Wang Yang'ı Tarabya Köşkünde kabul ettiği” şeklinde tek cümle ile yer aldı¹⁰⁷.

¹⁰⁶ FMPRC, “土耳其总统埃尔多安会见汪洋” (Erişim 21 Ocak 2022).

¹⁰⁷ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Devlet Konseyi Başbakan Yardımcısı Yang'ı Kabul Etti” (Erişim 21 Ocak 2022).

2.1.8. Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizması Birinci Toplantısı

Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi, 13-14 Kasım 2016 tarihlerinde Türkiye’yi ziyaret etti ve mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizması Birinci Toplantısı eş başkanlık etti. Wang Yi ayrıca, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Başbakan Binali Yıldırım, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak ile görüştü.

Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizması Birinci Toplantısı 14 Kasım 2016 tarihli haber ile Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde duyuruldu. Haberde, *“13 Kasım 2016 tarihinde, Dışışleri Bakanı Wang Yi ve Türkiye Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu, Çin Türkiye Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizmasının ilk toplantısını Ankara’da gerçekleştirerek ikili ilişkiler ile uluslararası ve bölgesel ortak kaygılar hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulundular.*

Wang Yi, her iki tarafın ortak çabasıyla, Çin Türkiye ilişkilerinin son yıllarda genel olarak sağlıklı, istikrarlı ve olumlu bir gelişme ivmesi gösterdiğini ifade etti. Wang Yi, iki devlet başkanının Çin Türkiye ilişkilerini her zaman stratejik bir perspektiften ele aldığını ve iki tarafın da birbirini ilgilendiren temel konularda karşılıklı olarak desteği artırdığını söyledi. Gelişmekte olan iki büyük ülke ve önemli yükselen ekonomiler olarak Çin Türkiye ilişkilerinin daha da gelişmesi için büyük bir potansiyele ve alana sahip olduğunu söyleyen Wang Yi, Çin’in Türkiye ile olan ilişkisine büyük önem verdiğini ve dışışleri bakanları istişare mekanizmasını iyi bir şekilde kullanmaya, iki dışışleri bakanlığı arasındaki stratejik iletişimi ve siyasi koordinasyonu güçlendirmeye, iki devlet başkanının vardığı önemli fikir birliğini tam olarak uygulamaya ve Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin sürekli gelişimini teşvik edeceğini aktardı. Wang Yi, Kuşak Yol’un ortak inşası ile potansiyel ve avantajlardan karşılıklı olarak faydalanmaya, iki ülkenin kalkınmasına, Avrasya kıtasının yeniden canlanmasına ve insanlığa yeni katkılar sağlamaya devam edileceğini vurguladı.

Çavuşoğlu, son yıllarda Türkiye ve Çin’in sık sık üst düzey ziyaret alışverişinde bulunduğunu, her düzeyde ve çeşitli alanlarda istişarelerin yakın temaslı ve etkili

olduğunu, bunların ikili ilişkilerin geliştirilmesinde önemli rol oynadığını ve Türkiye Çin stratejik iş birliği ilişkileri sürekli olarak zenginleştirdiğini ve derinleştirildiğini söyledi. Çavuşoğlu, Türkiye'nin Çin ile ilişkilerin geliştirilmesine büyük önem verdiğini söyledi. Çavuşoğlu, ikili ticaret ve yatırım iş birliğini daha da genişletmeyi, büyük projelerde iş birliğini teşvik etmeyi ve eğitim, kültür, turizm ve diğer kültürel alanlarda değişim ve iş birliğini güçlendirmeyi dört gözle beklediğini de sözlerine ekledi.

İki taraf, 2015 yılından bu yana iki devlet başkanı arasında yapılan üç toplantıda varılan fikir birliğini tam olarak uygulamaya, Çin Türkiye Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi mekanizmasının ilk toplantısının sonuçlarını uygulamaya ve stratejik iş birliği ilişkisini geliştirmek için teşvik etmeye karar verdi. İki taraf, Kuşak Yol ve Orta Koridor girişimlerinin entegrasyonu ile doğu ve batıyı birbirine bağlayan yüksek hızlı demiryolu projesinin teşvik edilmesine, erken dönemde sonuçların elde edilmesine ve ortak kalkınma için ortak çaba harcamaya hazır olduğunu söyledi. İki taraf, birbirlerinin ulusal egemenliği, güvenliği ve istikrarı koruma çabalarını sıkı bir şekilde destekleme ve kendi ülkelerinde birbirlerinin ulusal güvenliğini baltalayan hiçbir olaya asla izin vermeme sözü verdi. İki taraf ayrıca bölgesel sıcak noktalardaki sorunların siyasi çözümüne bağlı kalma ve bölgesel barışı koruma konusunda da anlaştı.” ayrıntılarına yer verildi¹⁰⁸.

Türkiye Çin Dışişleri Bakanları İstişare Mekanizması Birinci Toplantısı, Bakanlık açıklamalarında 284 numaralı duyuru ile toplantı öncesinde duyuruldu¹⁰⁹. Dış Politika Kronolojisinde ise Çavuşoğlu'nun mevkidaşı Wang Yi ile söz konusu toplantıyı gerçekleştirdiği, ikili ilişkilerin tüm veçheleri ile ele alındığı bilgisi paylaşıldı¹¹⁰. Dışişleri Bakanlığı bu toplantıya ilişkin, Wang Yi'nin 13-14 Kasım 2016 tarihlerinde Türkiye'yi ziyaret ettiği, bahse konu toplantıya Çavuşoğlu ile gerçekleştirdiği, ikili ilişkiler ile bölgesel ve uluslararası konuların ele alındığı, ortak basın toplantısında da Çavuşoğlu'nun stratejik iş birliği halinde olunan Çin ile

¹⁰⁸ FMPCR, “Wang Yi and Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey Hold the First Meeting of China-Turkey Foreign Ministers' Consultation Mechanism” (Erişim 2 Şubat 2022).

¹⁰⁹ MFA, “No: 284, 11 Kasım 2016, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin Ülkemizi Ziyareti Hk.” (Erişim 2 Şubat 2022).

¹¹⁰ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Kasım 2016” (Erişim 2 Şubat 2022).

ilişkilerin güçlendiği ve çeşitlendi vurgusu ile 2018 yılının Çin’de Türkiye Turizm Yılı olarak ilan edilmesinden duyduğu memnuniyeti aktarıldı¹¹¹.

13 Kasım 2016 tarihinde, Mevlüt Çavuşoğlu ve Wang Yi, Çin Türkiye Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizmasının Ankara'daki ilk toplantısının ardından basınla bir araya geldi. Çin tarafında Wang Yi’nin konuşmaları ve ortak kararlar yer alırken, Türk tarafında doğal olarak Mevlüt Çavuşoğlu vurgusu vardı.

Çin Dışışleri Bakanlığının 15 Kasım 2016 tarihli ortak basın toplantısı ile ilgili haberinde, *“13 Kasım 2016 tarihinde Dışışleri Bakanı Wang Yi ve Türkiye Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu Ankara’da Çin Türkiye Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizmasının ilk toplantısını gerçekleştirerek ortak basın toplantısı düzenlediler.*

Wang Yi, iki ülke dışışleri bakanları arasındaki istişare mekanizmasının ilk toplantısının, Devlet Başkanı Xi Jinping ile Cumhurbaşkanı Erdoğan arasında geçen yıl gerçekleşen görüşmelerde varılan önemli fikir birliğini hayata geçirmek için düzenlediğini ve amacının iki ülke arasındaki ikili ve çok taraflı ilişkilerde stratejik iş birliğini kapsamlı bir şekilde güçlendirmek olduğunu aktardı. Mevkidaşı Çavuşoğlu ile samimi ve derinlemesine görüşmelerde bulunduğunu söyleyen Wang Yi, Çin Türkiye ilişkileri ve ortak kaygılar hakkında birçok yeni fikir birliğine varıldığını dile getirdi.

Taraflar, 2015 yılından bu yana iki devlet başkanı arasındaki üç toplantının sonuçlarını tam olarak uygulamaya, ikili ilişkilere ait yeni fırsatları değerlendirmeye ve iki ülke arasındaki stratejik iş birliği ilişkilerinin daha fazla gelişmesini teşvik etmeye karar verdi.

Taraflar, karşılıklı fayda ve kazan kazan temelindeki sonuçları elde etmek için kalkınma stratejilerini uyumlu hale getirme konusunda anlaştı. Çin Türkiye iş birliğinin sağlam bir temeli, güçlü bir tamamlayıcılığı ve geniş perspektifleri var. Her iki taraf, Kuşak ve Yol ve Orta Koridor girişimlerini derinden birbirine bağlamak, iş

¹¹¹ MFA, “Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı’nın ülkemizi ziyareti” (Erişim 2 Şubat 2022).

birliği fikirleri ve yöntemleri geliştirmek, Edirne Kars Yüksek Hızlı Demiryolu gibi büyük ölçekli iş birliği projelerini teşvik etmeye odaklanmak, erken dönemde sonuç elde etmek için çabalamak ve ortak gelişme sağlamak gerektiğine karar verdi.

Taraflar, terörle mücadele iş birliğini derinleştirme ve ortak güvenliği sağlama konusunda anlaştı. Hem Çin hem de Türkiye'nin terör mağduru olduğu, güvenlik ve terörle mücadele iş birliğinin güçlendirilmesinin, iki ülkenin ortak çıkarlarına uygun olduğu vurgulandı. Bu durumun, iki taraf arasında karşılıklı siyasi güvenin temelden inşa edilmesine yardımcı olacağı, ikili somut iş birliği için daha sağlam bir temel sağlayacağı ve daha geniş perspektifler açacağı konuşuldu. Taraflar, birbirlerinin ulusal egemenliği, güvenliği ve istikrarı koruma çabalarını sıkı bir şekilde desteklemeye ve kendi ülkelerinde birbirlerinin ulusal güvenliğini baltalayan hiçbir şeye asla izin vermeyeceklerine söz verdi.

Taraflar, siyasi çözümde ısrar etme ve bölgesel barış koruma konusunda anlaştı. Batı Asya ve Kuzey Afrika'daki kargaşanın sürdürülmemesi, terörist ve aşırılık yanlısı güçlerin yayılmasını önlemek için uluslararası terörle mücadele iş birliğinin güçlendirilmesi, Birleşmiş Milletler liderliğinde bölgesel sıcak noktaların siyasi çözümüne bağlı kalınması, gerçekçi ve tüm tarafların endişelerini karşılayan çözümler aranması gerektiği ifade edildi.

Wang Yi, 2016 yılının Çin ile Türkiye arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 45. yıl dönümü olduğunu dile getirdi. Son 45 yılda Çin Türkiye ilişkileri olağanüstü bir yolculuktan geçtiğini, olgun ve istikrarlı bir gelişme aşamasına girdiğini söyleyen Wang Yi, iki büyük gelişmekte olan ülke ve önemli yükselen ekonomiler olarak, iki ülke arasında hala bazı sorunlar olsa da ikili iş birliği için çok büyük alan ve potansiyel olduğunu sözlerine ekledi. Wang Yi, Çin tarafının iş birliğini sürekli olarak genişletmek, karşılıklı güveni geliştirmek, müdahaleleri ortadan kaldırmak ve Çin Türkiye ilişkileri için ortaklaşa daha parlak bir gelecek için Türk tarafıyla ortak çaba göstermeye istekli olduğunu vurguladı.” ayrıntısına yer verildi¹¹².

¹¹² FMPRC, “Wang Yi: Expand Cooperation and Enhance Mutual Trust to Push China-Turkey Strategic Cooperative Relations for Greater Development” (Erişim 2 şubat 2022).

Türkiye Dışışleri Bakanlığının ortak basın toplantısına ilişkin haberinde, Çavuşoğlu'nun Çin ile stratejik iş birliğinin giderek güçlenip çeşitlendiğini, iki devlet başkanının gösterdiği istikamet doğrultusunda tüm alanlarda ilişkilerin daha da sağlamlaşacağını aktardı.

Çavuşoğlu, Çin ile olan ticaretin dengelenmesi adına, Türkiye'nin ihraç ettiği ya da edeceği ürünlerin önündeki engellerin kaldırılması konusunda, Çin tarafının bu durumu olumlu karşılamasından memnun olduğunu dile getirdi. Karşılıklı yatırımların artırılması gerektiğini söyleyen Çavuşoğlu, Çin'in Türkiye'de bankacılık, enerji ve ulaşım gibi alanlara yatırım yapmak istediğini ve söz konusu firmalara mümkün olduğunca destek verildiğini ve verilmeye devam edileceğini ifade etti. Edirne Kars Hızlı Tren Projesi, 3. Nükleer Santral, Kanal İstanbul, Çanakkale Köprüsü ve Otoyolu gibi projelerin mega projelerden birkaç tanesi olduğunu aktaran Çavuşoğlu, Türkiye'nin, Londra'yı Pekin'e bağlama hedefi olduğunu vurguladı. Kültürel bağların da güçlendirilmesi gerektiğini söyleyen Çavuşoğlu, iki ülke halkı arasındaki bağı güçlendirme konusunda kararlı olduğunu dile getirdi. 2018 yılının Çin'de Türkiye Turizm Yılı ilan edilmesinden dolayı memnuniyeti dile getiren Çavuşoğlu, ulaşımı kolaylaştırmanın gerektiğini anlattı. Baş başa ve heyetler arası toplantıların verimli geçtiğini sözlerine ekledi¹¹³.

Türkiye Dışışleri Bakanlığının ortak basın toplantısı haberinde Wang Yi'nin de konuşmaları yer aldı. Fakat, Wang Yi'nin tam da güvenlik konusunu ele aldığı kısımda şöyle bir ifade yer alıyor: *“Fakat inanıyorum ki görüşmelerimizde mutlaka siyasi çözümde ısrar edilerek bölgesel barışı birlikte korumamız gerektiği kanaatine ulaşacağız. Mutlaka uluslararası terörle mücadelede iş birliğimizi güçlendirmeliyiz ve terör ve radikal güçlerin yayılmasını önlemeliyiz.”* Ayrıntıya girilmeyen bölümde, haber yapılmasına gerek olmadığı düşünülen bölümün iki ülke arasında sorun olan “Doğu Türkistan” Çin karşıtı güçler mi olduğunu ayrıca merak etmekteyiz.

¹¹³ MFA, “Dışışleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu'nun Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Wang Yi ile Gerçekleştirdiği Ortak Basın Toplantısı, 13 Kasım 2016, Ankara” (Erişim 2 Şubat 2022).

İki bakanlığın nüanslarına yaptığımız vurgular arasında bir noktadan daha bahsetmemiz gerekmektedir. Tezimin tarih aralığı olan 2013 yılından itibaren Bakanlık açıklamalarını incelediğimizde, 2013 yılında Çin Halk Cumhuriyeti ile ilişkilerimize dair herhangi açıklama bulunmazken, 2014 yılında ikili ilişkilerin seyrini değiştirebilecek, 1 Mayıs 2014 tarihli Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi'ndeki tren kazası ve can kayıpları¹¹⁴, 2 Ağustos 2014 tarihli aynı bölgede meydana gelen can kayıpları¹¹⁵, 2015 yılında 30 Haziran tarihli yine bahse konu bölgedeki oruç yasağı¹¹⁶ gibi konular yer alırken, 2016 yılında bu yöndeki Bakanlık açıklamalarının olmadığını tespit ettik.

Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin Türkiye ziyaretinde Çavuşoğlu ile görüşmesinin ertesi gününde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile görüşmesi de Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde ayrıntılı olarak yer aldı. Haberde *“Cumhurbaşkanı Erdoğan, Wang Yi aracılığıyla Devlet Başkanı Xi Jinping'e selamlarını iletti.*

Erdoğan, Xi Jinping ile görüşmeleri sırasında varılan mutabakatın uygulandığını görmekten memnuniyet duyduğunu ifade etti. Erdoğan, iki tarafın Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi ile Dışişleri Bakanları İstişare Mekanizmasının ilk toplantılarını başarıyla gerçekleştirdiğini söyledi. Erdoğan, Türkiye'nin Çin ile ilişkisini geliştirmeye büyük önem verdiğini, üst düzey karşılıklı ziyaretlerin sürmesini, ikili iş birliklerinde kaynaklanan sorunları stratejik iş birliği ruhu içinde çözülmesini, Edirne Kars yüksek hızlı tren ve üçüncü nükleer santral gibi büyük projelerin hızlandırılmasını, turizm, kültür, eğitim ve diğer alanlarda kültürel iş birliklerin geliştirilmesini umduğunu dile getirdi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, iki tarafın Kuşak Yol ve Orta Koridor girişimlerinin entegrasyon sürecinin hızlandırılmasını umduğu ve bu entegrasyonun ikili ilişkilerin uzun vadeli gelişiminin desteklenmesinde önemli bir rol oynayacağını vurguladı. Erdoğan ayrıca, Türkiye'nin ulusal güvenliğindeki kritik anında Çin'in güçlü desteği için teşekkür ettiğini, yine Türkiye'nin Çin ile güvenlik, kolluk kuvvetleri ve terörle mücadele alanlarında iş birliğini daha da derinleştirmeye

¹¹⁴ MFA, “No: 135, 1 Mayıs 2014, Çin Halk Cumhuriyeti'nde 30 Nisan 2014 Tarihinde Meydana Gelen Saldırıları Hk.” (Erişim 2 Şubat 2022).

¹¹⁵ MFA, “No: 260, 2 Ağustos 2014, Çin Halk Cumhuriyeti'nin Sincan Uygur Özerk Bölgesi'nde Meydana Gelen Olaylar Hk.” (Erişim 2 Şubat 2022).

¹¹⁶ MFA, “No: 192, 30 Haziran 2015, Sincan Uygur Özerk Bölgesi'ndeki Oruç Yasağı İddiaları Hk.” (Erişim 2 Şubat 2022).

ve birbirlerinin egemenliği, güvenliği ve istikrarını koruma çabalarına karşılıklı desteği sürekli olarak artırmaya istekli olduğunu söyleyerek sözlerine son verdi.

Wang Yi, Devlet Başkanı Xi Jinping'in selamlarını Erdoğan'a ilettili. Wang Yi, buradaki ziyaretinin amacının, Başkan Xi Jinping ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın vardığı önemli mutabakatı hayata geçirmek ve iki ülkenin dışışleri bakanları arasında istişare mekanizmasını başlatmak olduğunu söyledi. Ayrıca, bir önceki gün Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu ile bahse konu mekanizmanın ilk toplantısını başarıyla gerçekleştirdiğini, ikili ilişkiler, uluslararası ve bölgesel ortak kaygı içeren konular hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulunduğunu, birçok yeni fikir birliğine vardıklarını, karşılıklı anlayış ve güveni derinleştirdiklerini anlattı. Çin ve Türkiye'nin hem eski uygarlıklar hem de gelişmekte olan başlıca ülkeler olduğunu söyleyen Bakan Wang, Çin'in Türkiye ile ilişkilerine büyük önem verdiğini ve Türk tarafı ile üst düzey alışverişleri ve stratejik iletişimi sürdürmeye ve eski İpek Yolu ruhunu desteklemeye istekli olduğunu dile getirdi. Wang, Kuşak Yol'u ortaklaşa inşa ederek, ülkelerin kalkınması teşvik edileceğini, Avrasya kıtasını canlandırılacak ve insan uygarlığının ilerlemesine katkı sağlanacağını söyledi.

Çin tarafının, Kuşak Yol inşası ile Orta Koridor konseptini birbirine bağlamak, Edirne Kars hızlı demiryolu gibi büyük projelerde iş birliğini teşvik etmek ve sürekli olarak yeni alanları keşfetmek için Türk tarafı ile çalışmaya istekli olduğu, iş birliği ve bu süreçte yeni iş birliği potansiyelinden yararlanılması gerektiği konuşuldu. Özellikle, iki taraf güvenlik ve terörle mücadele iş birliğini derinleştirme, stratejik karşılıklı güveni artırma ve iki ülke arasındaki engelleri kaldırma ve çok yönlü iş birliğinin yolunu açmaya devam etme vurgusu yapıldı." ayrıntılarına yer verildi¹¹⁷.

Bu görüşme, Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi'yi kabul ettiği tek cümle ile yer aldı¹¹⁸. Kuşak Yol ve Orta Koridor girişimlerinin konu olduğu, terör ve güvenlik konularının vurgulandığı bu görüşme, Türk tarafında ayrıntılı olarak yer almadı.

¹¹⁷ FMPRC, "President Recep Tayyip Erdogan of Turkey Meets with Wang Yi" (Erişim 4 Şubat 2022).

¹¹⁸ TCCB, "Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde" (Erişim 4 Şubat 2022).

Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi, bu ziyaretinde Başbakan Binali Yıldırım ile de bir araya geldi. 15 Kasım 2016 tarihli haberde, *“14 Kasım 2016 tarihinde Türkiye Başbakanı Binali Yıldırım, Ankara'da Dışışleri Bakanı Wang Yi ile bir araya geldi.*

Başbakan Yıldırım, son dönemde Türkiye ile Çin arasında sık sık üst düzey ziyaretlerin yapılmasının ikili ilişkilerin daha da geliştirilmesi için olumlu bir önem taşıdığını söyledi. Yıldırım hem Türkiye hem de Çin'in, doğu medeniyetinin temsilcileri olduğunu ve antik İpek Yolu'nun tarihte iki etnik grup arasındaki dostane alışverişlere tanık olduğunu dile getirdi. Şu anda, Çin Kuşak Yol'u teşvik ediyor ve Türkiye'de Orta Koridor girişiminde kararlı, iki tarafın potansiyelini ortaya çıkarması, ekonomik ve ticari iş birliğini güçlendirmesi, stratejik uyumu hızlandırması gerektiğini söyleyen Yıldırım, Çin ile güvenlik ve terörle mücadele iş birliğini güçlendirmeye, birbirlerinin ulusal egemenliği, güvenliği ve istikrarı koruma çabalarını desteklemeye istekli olduğunu ve Türkiye'de Çin'in ulusal güvenliğine zarar verecek hiçbir olayın yaşanmasına izin verilmeyeceğini ifade etti.

Wang Yi hem Çin'in hem de Türkiye'nin kadim doğu medeniyetleri olarak gelişmekte olan ülkeler ve gelişmekte olan ekonomiler olduğunu, şu anda iki ülkenin de ulusal kalkınma ve canlanmaya odaklandığını ve çeşitli alanlarda iş birliği için büyük bir potansiyel ve alan olduğunu ifade etti. Wang Yi, Çin'in, Kuşak Yol'un inşasına Türkiye'nin aktif katılımını memnuniyetle karşıladığını ve Türkiye'yi Kuşak Yol'un ortak inşasında önemli bir iş birliği ortağı olarak gördüğünü söyledi. Kuşak Yol ve Orta Koridor 'un entegrasyonuna Çin'in hazır olduğunu söyleyen Wang Yi, hızlı tren gibi altyapı, üretim kapasitesi ve insanlar arası ve kültürel ilişkilerde somut iş birliklerin teşvik edileceğini dile getirdi.

Güvenlik ve terörle mücadele iş birliğinin güçlendirilmesinin iki taraf arasındaki karşılıklı güvenin artmasına yardımcı olacağını ve çeşitli alanlarda iş birliğini genişletmek için daha sağlam bir temel sağlayacağını söyleyen Wang Yi, Çin'in, Türkiye'de Çin'in güvenlik çıkarlarına zarar verecek hiçbir eylemin izin verilmemesi kararlığını takdirle karşıladığını, “Doğu Türkistan İslami Hareketi” terör örgütü ile "Doğu Türkistan" Çin karşıtı ayrılıkçı güçleri kontrol etmede,

Türkiye'nin Çin'e yönelik güçlü iş birliği sağlamaya devam etmesini umduğunu söyleyerek sözlerine son verdi.” ifadelerine yer verildi¹¹⁹.

Başbakanlık kurumunun 2018 yılında kaldırıldığından bahsetmiştik, bu nedenle Başbakan Yıldırım'ın bu görüşmesinin teyidini yapamadık, fakat “Doğu Türkistan” Çin karşıtı ayrılıkçı güçler konusunda, Türkiye'nin kararlılığını takdir eden Çin tarafı bilgisinin yer almayacağını öngörmekteyiz.

Wang Yi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak ile görüşmesinde de Erdoğan ve Yıldırım ile görüşmesinde söylediklerini tekrarladı. 15 Kasım 2016 tarihli Wang Yi Berat Albayrak haberinde *“14 Kasım 2016 tarihinde, Dışişleri Bakanı Wang Yi, Ankara’da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Çin-Türkiye Karma Ekonomi ve Ticaret Komitesi Türk tarafı Başkanı Berat Albayrak ile bir araya geldi. Wang Yi, Çin Türkiye ilişkilerinin gelişiminden olumlu bir şekilde bahsetti ve ekonomi, ticaret ve güvenlik ile terörle mücadele iş birliğinin mevcut Çin Türkiye ilişkilerinin iki önemli yönü olduğunu söyledi.*

Albayrak, Türkiye Çin ilişkilerinin yeni bir gelişme aşamasına girdiğini söyledi. Albayrak, Türkiye'nin Çin ile ilişkilerine stratejik bir perspektiften baktığını, Çin'in istikrarını ve güvenliğini zedeleyecek hiçbir olayın Türkiye’de yaşanmasına izin vermeyeceğini ve çeşitli alanlarda ikili iş birliklerin daha sorunsuz gelişmesi için elverişli koşullar yaratmaya devam edeceğini vurguladı.” ifadeleri yer almaktadır¹²⁰.

Çin Dışişleri Bakanlığının bu ikili görüşmeye dair, Türkiye'nin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı ile yine “güvenlik” vurgusuna yer vermektedir. İlgili Türk bakanlığın resmî sitesinde bu görüşme haber değeri görmemiş, bu nedenle de ikili ilişkilerde ilgili alanda konuşmaların yer alıp almadığını maalesef bilemiyoruz. Ayrıca dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak, Çin Dışişleri Bakanlığında *“Çin Türkiye Karma Ekonomi ve Ticaret Komitesi Türk tarafı Başkanı”* olarak yer alırken, bu görüşme Türk makamlarında haber yapılmadı.

¹¹⁹ FMPCR, “Prime Minister Binali Yıldırım of Turkey Meets with Wang Yi” (Erişim 4 Şubat 2022).

¹²⁰ FMPCR, “Wang Yi Meets with Minister of Energy and Natural Resources Berat Albayrak of Turkey” (Erişim 4 Şubat 2022).

Ayrıca belirtmemiz gerekir ki, Çin Dışışleri Bakanlığı Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Çin Başbakanı Li Keqiang ve Dışışleri Bakanlığı dışındaki görüşmelere yer vermiyor. Fakat Türkiye Cumhurbaşkanlığı ve Dışışleri Bakanlığında farklı bakanlıkların ya da kurumların haberleri yer alırken, hassas konuların konuşulduğu görüşmeler haber yapılmadı ya da bir iki cümle ile yer aldı. Her iki tarafın şeffaf olacağı bir görüşmenin, birbirine uzak iki halkın birbirini daha yakından tanıyabilme olasılığını artıracakını düşünmekteyiz.

2.1.9.Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye

10 Aralık 2016'da İstanbul'da Beşiktaş'taki Vodafone Park yakınlarında ve Maçka Demokrasi Parkı içinde iki ayrı bombalı intihar saldırısı gerçekleşmiş, can kayıpları yaşanmıştı. 14 Aralık 2016 tarihli haberde, *“Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'a taziye mesajı gönderdi ve 10 Aralık'ta İstanbul'daki patlama ile ilgili olarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'a, vefat edenlerin ailelerine baş sağlığı, yaralılara acil şifalar diledi.*

Xi Jinping, Çin'in bu saldırıyı şiddetle kınadığını, terörün her türüne şiddetle karşı çıktığını ve terör tehdidine ortak yanıt vermek için Türkiye ve uluslararası toplumla iş birliğini güçlendirmeye istekli olduğunu vurguladı.” ifadeleri kullanıldı¹²¹. Aynı zamanda Çin Başbakanı Li Keqiang da Başbakan Binali Yıldırım'a taziye mesajını iletti¹²².

2016 yılı için, ikili ilişkilerin belirli bir düzene girdiği bir yıl olduğunu söyleyebiliriz. Hem Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi hem de Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizmasının ilk toplantıları başarıyla gerçekleşti ve üst düzey çok sayıda görüşme gerçekleşti. Terörle Mücadele İstişare toplantısının da üçüncüsü düzenlendi. G20 Zirvesi dönem başkanlığı Türkiye'den devralan Çin Halk Cumhuriyeti'nin Hangzhou Zirvesi'nde iki ülke lideri bir araya geldi ve bu yıl içindeki ilk ve tek yüz yüze görüşmeleri olarak kayda geçti.

¹²¹ FMPRC, “Xi Jinping Sends Message of Condolences to President Recep Tayyip Erdogan of Turkey over the Blast in Turkey” (Erişim 4 Şubat 2022).

¹²² FMPRC, “Li Keqiang Sends Message of Condolences to Prime Minister Binali Yıldırım of Turkey over the Blast in Turkey” (Erişim 4 Şubat 2022).

Asya'da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (AİGK/CICA) Dışışleri Bakanları Toplantısı ve Dışışleri Bakanlıkları Ortak Çalışma Grubu toplantıları iki yıl arayla yapılyordu ve 2016 yılında yine tekrarlandı.

Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve mevkidaşı Wang Yi, üst düzey iki görüşme gerçekleştirdi. Türkiye’de yaşanan Vodafone Park patlamasında taziye mesajını ileten Çin, 2018 yılını Çin’de Türkiye Turizm Yılı olarak kutlanacağını duyurdu.

Kendini tekrarlayan bu üst düzey ziyaretlerin ikili ilişkilerin istikrarlı bir çizgide olduğunu gösterdiğini düşünmekteyiz. Tüm bunların yanı sıra, her yıl Türk Milli Günü’ne katılan Çin tarafı, 2016 yılında katılım sağlamadı ki, bu habere resmî sitesinde yer verilmedi.

Türkiye Dışışleri Bakanlığı’nda, G20 Enerji Bakanları toplantısının 29-30 Haziran 2016 Pekin’de düzenlendiği ve “*Sivil Nükleer Enerji Alanında İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı*” imzalandığı haberi yer alırken¹²³, Çin Dışışleri Bakanlığı bu haberi ikili diplomatik ilişkiler olmadığını düşünse gerek, resmî sitesinde bu habere yer vermedi.

Ayrıca, 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında, Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Zhang Ming, Çin yönetiminin Cumhurbaşkanı Erdoğan’a ve Türk Hükümetine destek mesajını iletmek üzere 3-6 Ağustos 2016 tarihleri arasında Türkiye’yi ziyaret ettiğini de belirtmiştik¹²⁴, fakat bu haber Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı olmasına rağmen, Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde paylaşılmadı. Bu durumu da Çin’in “iç işlerine karışmama” şeklinde yorumlamaktayız.

2.2.2017 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER

Tezimizde vurguladığımız Kuşak Yol Girişimi, 2017 yılında yeni bir ivme kazandı. Mayıs ayında düzenlenen Uluslararası İş Birliği İçin Kuşak Yol Forumu’na

¹²³ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Kasım 2016” (Erişim 4 Şubat 2022).

¹²⁴ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Ağustos 2016” (Erişim 4 Şubat 2022).

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan beraberindeki heyet ile katıldı ve iki ülke arasında üç ayrı anlaşma imzalandı. Bunlardan bir tanesi Türk basınında yer tutan “Suçluların Karşılıklı İadesi Anlaşması” olmuştu. Ayrıca 2016 yılında ilki düzenlenen Türkiye Çin Dışişleri Bakanları İstişare Mekanizmasının ikincisi Pekin’de yapıldı ve toplantı sonrası iki Dışişleri Bakanı ortak basın toplantısında soruları yanıtladı. Ayrıca halen görevini yürütmekte olan Türkiye Pekin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen, 2017 yılı aralık ayı itibarıyla görevine başladı.

2.2.1.Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye

2017 yılına girildiği gece, İstanbul Beşiktaş’ta bir gece kulübünde silahlı saldırı gerçekleşmiş, 39 kişi hayatını kaybederken 70 kişi yaralanmıştı. Bunun üzerine 2 Ocak 2017 günü, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, İstanbul’da gerçekleşen terör saldırısı sebebiyle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’a bir taziye mesajı gönderdi.

3 Ocak 2017 tarihli haberde, “Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, yaşanan saldırı nedeniyle derin üzüntü duyduğunu söyledi, hayatını kaybedenlerin yakınlarına başsağlığı, yaralılara acil şifalar diledi. Xi, Çin’in bu saldırıyı şiddetle kınadığını, terörün her türlüşünü şiddetle karşı çıktığını vurguladı. Mesajda, Çin’in, Türkiye ve uluslararası toplumla birlikte iş birliğini güçlendirme, terör tehditlerini birlikte önleme ve bunlarla baş etme konularında istekli olduğu belirtildi.” ifadeleri yer almaktadır¹²⁵.

Çin Başbakanı Li Keqiang da derin üzüntü duyduğunu belirterek, Başbakan Binali Yıldırım’a bir taziye mesajı gönderdi¹²⁶.

Türkiye’de peş peşe yaşanan saldırılar karşısında bu iki mesaj Türk makamlarında yer bulamadı.

¹²⁵ FMPRC, “Xi Jinping Sends Message of Condolences to President Recep Tayyip Erdogan of Turkey over the Shooting Rampage in Turkey” (Erişim 17 Şubat 2022).

¹²⁶ FMPRC, “Li Keqiang Sends Message of Condolences to Prime Minister Binali Yıldırım of Turkey over the Shooting Rampage in Turkey” (Erişim 17 Şubat 2022).

13 Ocak 2017 tarihli bir haberde ise, Çin'in Suriye Özel Temsilcisi Xie Xiaoyan'ın Türkiye ziyareti yer aldı. Haberde, *“Çin Suriye Özel Temsilcisi Xie Xiaoyan Türkiye'yi ziyaret etti. 11 Ocak 2017 günü yapılan bu görüşmede Xie Xiaoyan, Türkiye Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Mesut Özcan ile bir araya gelerek Suriye'deki durum hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulundu.”* notu paylaşıldı¹²⁷.

Bu görüşme Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde sadece Çince olarak haber yapılırken, Türkiye Dışışleri Bakanlığı'nda yer almadı.

2.2.2.Uluslararası İş Birliği İçin Kuşak Yol Forumu

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 12-15 Mayıs 2017 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası İş Birliği İçin Kuşak Yol Forumu için Pekin'e gitti. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 2013'ten bu yana Çin ziyaretlerini ele aldığımızda, bu ziyaret Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde en çok yer verilen haber oldu.

Çin Dışışleri Bakanlığının 13 Mayıs 2017 tarihinde yayınladığı haberde, *“13 Mayıs 2017 günü Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Uluslararası İş Birliği İçin Kuşak Yol Forumu'na katılmak üzere Çin'e gelen Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Büyük Halk Salonu'nda görüştü.*

Xi Jinping, Çin Türkiye ilişkilerinin son yıllarda birçok alanda hızlı bir gelişme kaydettiğine dikkat çekti. Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkisini geliştirmenin, iki ülkenin ve iki halkın temel çıkarına olduğunu söyleyen Xi, ikili ilişkilerin daha da gelişmesini teşvik etmek için, tarafların temel kaygılarına saygı duyulması ve bu konuda uzlaşma sağlanması, güvenlik ve terörle mücadele alanlarında iş birliklerinin derinleştirilmesi gerektiğini söyledi. Eşitlik, karşılıklı yarar ve kazan kazan ilkelerine dayalı stratejik uyumun güçlendirilmesini vurgulayan Xi, “Çevrimiçi İpek Yolu” üzerinden ekonomik iş birliğinin geliştirmeye devam edilmesini, iki ülke arasındaki siyasi iletişim, ortak tesislerin inşası, sanayi iş birliği, ticaretin dengeli gelişiminin teşvik edilmesi gerekliliklerini anlattı. Xi, Çin'in, Türkiye'nin Kuşak Yol inşasına

¹²⁷ FMPRC, “中国政府叙利亚问题特使解晓岩访问土耳其” (Erişim 17 Şubat 2022).

desteğini ve aktif katılımını takdir ettiğini, Kuşak Yol çerçevesinde büyük iş birliği projelerini istikrarlı bir şekilde ilerletmek için Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu da sözlerine ekledi. Başkan Xi, 2018 yılında Çin’de Türkiye turizm yılı için Türkiye’nin katılımını memnuniyetle karşıladığını, Türk tarafı ile karşılıklı kültür merkezlerinin kurulması konusunu değerlendirmek, ikili kültürel değişimleri teşvik etmek, ikili ilişkilerde halklar arasındaki ilişkiyi pekiştirmek konularında Çin’in hazır olduğunu söyledi.

Xi Jinping, barışçıl, istikrarlı ve gelişen bir Ortadoğu’nun uluslararası toplumun ortak çıkarına uygun olduğuna dikkat çekerek, Ortadoğu’da barış ve istikrarın erken süreçte tesis edilmesini teşvik etmek için Çin’in ilgili taraflarla iletişimi güçlendirmeye istekli olduğunu söyledi.

Xi Jinping’in Türkiye Çin değerlendirmesine katıldığını söyleyerek konuşmaya başlayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye’nin iki ülke liderlerinin vardığı mutabakatı uygulamaya ve ikili somut iş birliklerini geliştirmeye yönelik olumlu bir tutum içinde olduğunu söyledi. Erdoğan, Çin’in düzenlediği Uluslararası İş Birliği İçin Kuşak Yol Forumu’nun çok önemli olduğunu söyledi ve Türkiye’nin Kuşak Yol çerçevesinde yatırım, ulaşım ve altyapı gibi konularda Çin ile iş birliğini güçlendirmeye istekli olduğunu, Çin menşeli şirketleri Türkiye’ye yatırım yapmaya davet ettiğini dile getirdi. Erdoğan ayrıca Orta Doğu’daki durum hakkında Çin ile iletişimi sürdürmeye istekli olduğunu da vurguladı.

Görüşmelerin ardından iki devlet başkanı hukuk, ulaşım, kültür ve diğer alanları kapsayan iş birliğini imzaladılar.

Xi Jinping, görüşme öncesinde, Büyük Halk Salonu’nda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan için bir karşılama töreni düzenledi.

Görüşmeye Wang Huning, Yang Jiechi de katıldı.” ifadeleri yer almaktadır¹²⁸.

¹²⁸ FMPRC, “Xi Jinping Holds Talks with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey” (Erişim 17 Şubat 2022).

Cumhurbaşkanlığı ve Dışışleri Bakanlığı resmî sitelerinde, Erdoğan'ın bu Çin ziyareti geniş yer buldu.

Cumhurbaşkanı Erdoğan bu ziyaretin hemen öncesinde Ankara Esenboğa Havalimanı'nda düzenlenen 12 Mayıs 2017 tarihli basın toplantısında, 14-15 Mayıs tarihlerinde düzenlenecek Kuşak Yol Forumu'na katılacaklarını ayrıca Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ve zirveye katılan diğer liderler ile bir araya geleceklerini, bölgesel ve küresel konularda fikir teatisinde bulunacaklarını aktardı. Türkiye'nin Asya ve Avrupa arasındaki coğrafi ve kültürel bir köprü olduğunu, Türkiye'nin hem Kuşak Yol hem de jeostratejik bakımdan ulaşım ve iletişim ağını önemseyen ülkeler için önemli olduğunu dile getirdi. Modern İpek Yolu olan Kuşak Yol'un amacının Asya, Orta Doğu, Avrupa ve Afrika'yı birbirine kenetleyen kapsamlı bir ulaşım, yatırım, enerji ve altyapı ağı kurmak olduğunu sözlerine ekledi. Kuşak Yol'a Türkiye'nin güçlü destek verdiğini dile getiren Erdoğan, Türkiye'nin bir kavşak noktası olduğu gerçeğinin tekrar altını çizdi.

Erdoğan, Modern İpek Yolu'nun, 109 bin kilometre uzunluğu ve 50'den fazla ülkeyi kapsayarak tahmini 40 milyon metrekare yüzölçümüne sahip olduğunu, 4 milyarlık bir nüfusa ve dünya yüzölçümünün %26'sına denk geldiğini açıkladı.

Marmaray, Yavuz Sultan Selim ve 1915 Çanakkale Köprülerinin, Avrasya Tünelinin ve Üçüncü Havalimanının, bu projenin ilk etaptaki tamamlayıcı halkaları olduğunu söyleyen Erdoğan, Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi'nin 2017 yılı ortasında faaliyete geçmesiyle, Orta Koridorun önemli bir ayağını tamamlamış olacaklarını ifade etti¹²⁹.

Cumhurbaşkanı Erdoğan bu ziyaretinde, Başbakan Yardımcısı Yıldırım Tuğrul Türkeş, Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Adalet Bakanı Bekir Bozdağ, Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Berat Albayrak, Ulaştırma ve Denizcilik Bakanı Ahmet Arslan, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hulusi Akar, MİT Müsteşarı Hakan Fidan ve Hazine Müsteşarı Osman Çelik'ten oluşan üst düzey

¹²⁹ TCCB, "Cumhurbaşkanı Erdoğan Çin'e Gitti" (Erişim 17 Şubat 2022).

bir heyete başkanlık etti¹³⁰. Cumhurbaşkanı Erdoğan'a eşi Emine Erdoğan da eşlik etti ¹³¹. Pekin Uluslararası Havalimanı'na inişinde Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin Pekin Büyükelçisi Ali Murat Ersoy, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Yu Hongyang ile diğer yetkililer tarafından karşılandı¹³². Görüşme öncesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından resmî törenle karşılandı¹³³.

Karşılama töreni sonrasında Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Devlet Başkanı Xi Jinping başkanlığında heyetler arası görüşme yapıldı. Bu kapsamda, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu tarafından Türkiye ile Çin arasında “*Karşılıklı Kültür Merkezleri Kurulmasına Dair Anlaşma*”, Adalet Bakanı Bekir Bozdağ tarafından “*Suçluların Karşılıklı İadesi Anlaşması*”, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanı Ahmet Arslan tarafından “*Uluslararası Karayolları Üzerinde Taşımacılık Anlaşması*” imzalandı¹³⁴.

14 Mayıs 2017 tarihinde, Kuşak Yol güzergahındaki 29 ülkenin devlet ve hükümet başkanının hazır bulunduğu açılış töreni, Pekin Olimpiyat Merkezinde yer alan Çin Ulusal Kongre Merkezinde gerçekleşti. Geleneksel aile fotoğrafı çekimi sonrasında, Erdoğan açılış töreninde konuşma yaptı. Yemeğin ardından, forum kapsamında Ulusal Sahne Sanatları Merkezi'nde gerçekleştirilen kültürel gala programına katılan Cumhurbaşkanı Erdoğan'a, eşi Emine Erdoğan refakat etti¹³⁵.

14 Mayıs 2017 tarihindeki Kuşak Yol Forumu'nda konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kuşak Yol'un kara, hava ve denizyolu hattının geliştirilmesine, güzergâh üzerindeki ülkelerin altyapı ve teknik konulardaki standardın artmasına yardımcı olacağını söyledi. Yerel para birimlerinin bu sürece dahil edilmesinin ticareti

¹³⁰ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2017” (Erişim 17 Şubat 2022).

¹³¹ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin'de Kuşak ve Yol Forumu Akşam Yemeğine Katıldı” (Erişim 17 Şubat 2022).

¹³² TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti'nde” (Erişim 17 Şubat 2022).

¹³³ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Şi ile Görüştü” (Erişim 17 Şubat 2022).

¹³⁴ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Şi ile Görüştü” (Erişim 17 Şubat 2022); MFA, “Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Sayın Cumhurbaşkanımıza refakatle Çin Halk Cumhuriyeti'ni ziyareti, 12-15 Mayıs 2017” (Erişim 17 Şubat 2022); MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2017” (Erişim 17 Şubat 2022).

¹³⁵ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin'de Kuşak ve Yol Forumu Akşam Yemeğine Katıldı” (Erişim 17 Şubat 2022).

kolaylaştıracağını, tarife dışı engelleri kaldıracağını, yatırım teşviklerini artıracığını söyleyen Erdoğan, bilim, teknoloji, turizm gibi alanlarda kapsamlı kültürel iş birliğine gidilmesinin, öğrenci ve personel değişiminin yaygınlaştırılmasının hedefe ulaşılmasına hizmet edeceğini dile getirdi. Erdoğan, dünya genelinde 60'tan fazla ülkeyi kapsayan, 40 milyon kilometrekarelik bir alanı kapsayan ve 4,5 milyar dünya nüfus için önem arz eden Kuşak Yol girişiminin, Avrupa'nın Anadolu toprakları üzerinden Orta Asya'ya ve oradan da Çin'e bağlanmasını hedefleyen "Orta Koridor" projesiyle bir bütün haline geldiğini söyledi. *"Gelecek dönemde barış, istikrar ve kazan kazan ilkesine dayalı Kuşak Yol dolayısıyla Çin Halk Cumhuriyeti'nin bu girişimi, her türlü takdirin üstündedir"* diyen Erdoğan, Kuşak Yol için *"Dünyada gelişmekte olan teröre karşı bu girişim, terörü adeta yerle yeksan edecek bir girişim olacaktır. Türkiye olarak bunun için her türlü desteği vermeye hazırız."* diyerek sözlerine son verdi¹³⁶.

15 Mayıs günü, Cumhurbaşkanı Erdoğan, Uluslararası İş Birliği İçin Kuşak Yol Forumu liderler oturumuna katıldı. Yanqi Gölü Adası Toplantı Merkezinde devlet ve hükümet başkanları arasında el sıkışıldıktan sonra, yuvarlak masa formatında düzenlenen ve *"Yakın Ortaklık İçin Politikalarda Sinerji"* başlığını taşıyan liderler oturuma geçen Cumhurbaşkanı Erdoğan, oturumda bir konuşma yaptı. Oturumun ardından devlet ve hükümet başkanları ile Han Que Meydanında grup fotoğrafı çekimine katılan Cumhurbaşkanı Erdoğan, daha sonra forum kapsamında düzenlenen çalışma yemeğine katıldı¹³⁷.

Bu ziyaret boyunca Cumhurbaşkanı Erdoğan'a eşlik eden Emine Erdoğan ise, Pekin'deki Yasak Şehri ziyaret edip, incelemelerde bulunduğu haberi Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde yer aldı¹³⁸.

¹³⁶ TCBB, "Bölgemizde İstikrar ve Refah Temelli Yeni Bir Dönemin Kapıları Aralanacak" (Erişim 17 Şubat 2022).

¹³⁷ TCCB "Çin" (Erişim 17 Şubat 2022); Tccb, "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kuşak Ve Yol Forumu Liderler Oturumuna Katıldı" (Erişim 17 Şubat 2022).

¹³⁸ Tccb, "Emine Erdoğan, Çin'in Tarihi İmparatorluk Sarayı Olan Yasak Şehir'i Ziyaret Etti" (Erişim 17 Şubat 2022).

2.2.3.İkinci Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizması

3 Ağustos 2017 tarihinde Dışışleri Bakanı Wang Yi ve Türkiye Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Çin Türkiye Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizmasının ikinci toplantısını Pekin'de gerçekleştirdi. Söz konusu ilk toplantı 13-14 Kasım 2016 tarihlerinde Ankara'da gerçekleşmişti.

Çin Dışışleri Bakanlığının 3 Ağustos 2017 tarihleri Çavuşoğlu ve Wang Yi görüşmesine ilişkin haberde, *“3 Ağustos 2017 tarihinde Dışışleri Bakanı Wang Yi ve Türkiye Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu Pekin'de Çin Türkiye Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizmasının ikinci toplantısını gerçekleştirdi.*

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın son iki yılda dört kez görüştüğünü ve iki liderin Çin Türkiye ilişkileri için en üst düzeyde stratejik planlar yaptığını ve istikametini belirlediğini söyleyen Dışışleri Bakanı Wang Yi, Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi ve Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizmasından tam anlamıyla yararlanılması, iki devlet başkanının vardığı mutabakatı tam ve ciddiyetle uygulanması ve Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin gelişmesi için teşvik gerektiğini söyledi. İki ülkenin, birbirinin temel kaygılarını anlamaya, kritik anlarda birbirini desteklemeye, güvenlik iş birliğini güçlendirmeye ve karşılıklı siyasi güveni pekiştirmeye devam etmesi gerektiğini vurgulayan Wang Yi, Kuşak Yol ve Orta Koridor'un entegrasyonunu, stratejik iş birliği ilişkisi ile ekonomi, ticaret, turizm ve eğitim alanlarında iki ülke arasındaki iş birliklerini teşvik edeceğini söyledi. Wang Yi 2018 yılında Çin'de Türkiye Turizm Yılı'na ev sahipliği yapmak üzere Türkiye'yi Çin'e davet etti.

Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, iki ülke arasındaki ilişkilerin istikrarlı gelişiminden memnun olduğunu, Çin'in, Türkiye ve dünya için çok önemli bir yer kapladığını vurguladı. Türkiye'nin Çin ile olan ilişkisine büyük önem verdiğini söyleyen Çavuşoğlu, Çin ile iş birliğinin geliştirilmesi konusunun öncelik olduğunu, Türkiye'nin Tek Çin politikasına bağlı kalmaya devam edeceğini, Kuşak Yol'u ortaklaşa inşa edeceğini aktardı. Çavuşoğlu, her iki tarafın da sürekli olarak üst düzey alışverişleri yoğunlaştırmasını, potansiyeli tam olarak kullanmasını, güvenlik, ekonomi, ticaret, turizm, kültür, eğitim ve diğer alanlarda iletişimi ve iş birliğini

güçlendirmesini ve bölgesel konularda iletişimi ve koordinasyonu geliştirmesini umduğunu sözlerine ekledi.” ifadeleri yer almaktadır¹³⁹.

Söz konusu bu ziyaret öncesinde, Türkiye Dışışleri Bakanlığı bu ziyaretin gerçekleştirileceğini haberini duyurdu¹⁴⁰. Türkiye Dışışleri Bakanlığı Dış Politika Kronolojisinde, Bakan Mevlüt Çavuşoğlu’nun mevkidaşı Wang Yi ile Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizmasının ikinci toplantısı vesilesiyle bir araya geldiği, ikili ilişkilerin tüm veçheleri ile bölgesel ve uluslararası konuların konuşulduğu aktarılırken¹⁴¹, Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde görüşmenin ardından aynı tarihte ortak basın toplantısı yapıldığı bilgisi verilmektedir¹⁴².

Ortak basın toplantısının Çince metni, Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde tercüme edilmiş olarak yer almaktadır¹⁴³. Hatta çalışmamızı yürütürken, bahse konu toplantının video kaydı Türkiye Dışışleri Bakanlığı youtube resmi sayfasında rastladık¹⁴⁴.

Ortak basın toplantısında öne çıkan konu başlıklarını inceleyecek olursak, Türkiye’nin Tek Çin Politikasına bağlı kalacağı, Türkiye’de Çin karşıtı hiçbir eyleme müsamaha gösterilmeyeceği, Çin’in güvenliğinin Türkiye’nin güvenliği olduğu vurgusu Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu tarafından tekrar yapıldı ve Bakan Wang Yi bu sebeple Çin’in Türkiye’yi takdir ettiğini söyledi. Kuşak Yol ve Orta Koridor entegrasyonunun somut iş birliklerine dönüştürülmesi gerekliliği vurgulayan Wang Yi, güvenlik ve terör konusunda da Çin’in Türkiye’nin egemenliği, güvenliği ve istikrarını koruma çabalarına destek vereceğini, Türkiye’nin Doğu Türkistan İslami Hareketini terör örgütü olarak listelemesini ve bu konudaki tutumunu takdirle karşıladıklarını belirtti. Wang Yi, bu ikinci toplantıda karşılıklı güvenin arttığını, somut iş birliklerin

¹³⁹ FMPRC, “Wang Yi Holds Talks with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey” (Erişim 20 Şubat 2022).

¹⁴⁰ MFA, “No: 248, 31 Temmuz 2017, Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti’ni Ziyareti Hk.” (Erişim 20 Şubat 2022).

¹⁴¹ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Ağustos 2017” (Erişim 22 Şubat 2022).

¹⁴² MFA, “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Çin Halk Cumhuriyeti’ni ziyareti, 3 Ağustos 2017” (Erişim 20 Şubat 2022).

¹⁴³ MFA, “Dışışleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu’nun Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Wang Yi ile Ortak Basın Toplantısı, 3 Ağustos 2017, Pekin” (Erişim 20 Şubat 2022).

¹⁴⁴ Bknz. https://www.youtube.com/watch?v=o7_iInnQFaY (Erişim 20 Şubat 2022).

hızlandırıldığını, bölgesel ve uluslararası konulardaki tutumun istişare edildiğini, bu vesileyle Bakan Çavuşoğlu'nun tüm çabalarından dolayı teşekkürlerini ilettiğini, sıkı bir iletişim ile istişareye devam ederek stratejik iş birliği ilişkisinin bir üst seviyeye taşınmasını arzu ettiğini söyledi. Çavuşoğlu, Türkiye'nin Çin ile güvenlik alanında iş birliğini güçlendirmeye, ekonomik, ticari ve diğer alanlarda somut iş birliğini derinleştirmeye, turizm, eğitim ve kültür gibi beşerî bilimler alanlarındaki değişimleri ve iş birliğini genişletmeye devam etmeye hazır olduğunu söyledi¹⁴⁵.

Wang Yi basın toplantısında ayrıca Kuşak Yol ortak inşasının Çin ve Türkiye'nin ortak çıkarlarına uyduğunu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Uluslararası İş Birliği İçin Kuşak Yol Forumu'na bizzat katılımından dolayı teşekkür ettiğini söyledi. Wang Yi, geçmişte ve bugün olduğu gibi, kara ya da deniz yolu olsun, Türkiye'nin Kuşak Yol için önemli bir ülke olduğunu dile getirdi ve bir anısından bahsetti. Wang Yi, Topkapı Sarayı ziyaretinde bir sergide tarihi İpek Yolu aracılığıyla Türk topraklarına taşınmış hatta Çin'de örnekleri bulunmayan ve Çin'de Yuan Hanedanlığına uzanan Çin porselenlerin olduğunu söyledi. Wang Yi bu durumun, Türkiye'nin İpek Yolu üzerindeki benzersiz ve önemli konumunu yansıtmakla kalmayıp, İpek Yolu'nun barışçıl, işbirlikçi ve dostane amacını da canlı bir şekilde yorumlamakta olduğunu vurguladı¹⁴⁶.

İkincisi düzenlenen Çin Türkiye Dışişleri Bakanları İstişare Mekanizmasında Tek Çin Politikası ile Kuşak Yol konuları baskındı. Ortak basın toplantısında Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi, Topkapı Sarayı'nda bulunan Çin porselenleri örneği ile kilometre olarak birbirine uzak olan iki ülkenin tarihte birbirinden o kadar da uzak olmadığını bir kez daha gözler önüne serdi.

2.2.4. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu

2016 yılında haberi yapılmasa da 2017 yılında 30 Ekim tarihinde Dışişleri Bakan Yardımcısı Chen Xiaodong'un Türkiye Pekin Büyükelçiliği tarafından Türkiye'nin 94. yıldönümü dolayısıyla düzenlenen resepsiyona davet edildiği, Chen'in, Pekin Türk

¹⁴⁵ FMPCR, "Wang Yi: Promote China-Turkey Strategic Cooperative Relations to Develop at a Higher Level" (Erişim 20 Şubat 2022).

¹⁴⁶ FMPCR, "Wang Yi: Achieve Common Development in Joint Construction of the Belt and Road" (Erişim 20 Şubat 2022).

Büyükelçisi Ali Murat Ersoy ile ikili ilişkiler konusunda görüş alışverişinde bulunduğu haberi yer almaktadır¹⁴⁷.

Ayrıca 9 Kasım 2017 tarihinde Chen Xiaodong ve görev süresi biten Büyükelçi Ersoy ile tekrar bir araya geldi. Ersoy'un görev süresi boyunca Çin Türkiye ilişkilerinin gelişmesine katkılarından olumlu söz eden Chen, Ersoy'un Çin Türkiye ilişkilerinin gelişmesine önem vermeye ve desteklemeye devam etmesini umduğunu dile getirdi. Büyükelçi Ersoy, görev süresi boyunca değerli desteğini esirgemeyen Çin'e teşekkür ederek, görevinden ayrıldıktan sonra da Türkiye Çin dostluğuna katkı sağlamaya devam edeceğini kaydetti¹⁴⁸.

1 Aralık 2017 tarihinde ise, Dışişleri Bakanlığı Protokol Dairesi Genel Müdür Yardımcısı Fan Yong, Türkiye'nin yeni atanan Çin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen'in diplomatik mektubunu kabul etti¹⁴⁹. Büyükelçi Önen 2017'den günümüze kadar Türkiye Pekin Büyükelçisi olarak görevine devam etmektedir. 4 Aralık 2017 günü ise, Dışişleri Bakan Yardımcısı Chen Xiaodong, Türkiye'nin Pekin yeni Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile bir araya geldiği, Çin Türkiye ilişkileri ve ortak hassasiyet içeren konular hakkında görüş alışverişinde bulunduğu haberi yer almaktadır¹⁵⁰.

2017 yılında iki ülke arasındaki diplomatik ilişki az ama öz olarak gerçekleşti diyebiliriz. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Kuşak Yol Forumu'na bizzat katılması, forum sürecinin önceki yıllara göre akşam yemeği ya da aile fotoğrafı gibi ayrıntılara kadar Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde yer alması, iki ülke arasındaki ilişkinin somut tarafını gün yüzüne çıkarmakta, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Dışişleri Bakanları İstişare Mekanizmasının ikinci toplantısına katılması da bir düzenin olacağına dair sinyalleri vermekte olduğunu söyleyebiliriz.

¹⁴⁷ FMPRC, "Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Attends National Day Reception of Turkey" (Erişim 20 Şubat 2022).

¹⁴⁸ FMPRC, "Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Meets with Outgoing Turkish Ambassador to China Ali Murat Ersoy" (Erişim 20 Şubat 2022).

¹⁴⁹ FMPRC, "Deputy Director-General of the Protocol Department of the Foreign Ministry Fan Yong Accepts Copies of Credentials from Newly-appointed Turkish and Portuguese Ambassadors to China" (Erişim 20 Şubat 2022).

¹⁵⁰ FMPRC, "Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Meets With Newly-appointed Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen" (Erişim 20 Şubat 2022).

2017 yılına dair incelememizi yaparken, Türk makamlarında yer alan farklı görüşmeler olduğunu da tespit ettik. Bu haberler Çin Dışişleri Bakanlığı'nda kendine yer bulmadı. Bunlardan bahsedecek olursak; Nisan ayında Çin Başbakan Yardımcısı Liu Yandong Türkiye'yi ziyaret etti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Başbakan Binali Yıldırım ile bir araya geldi¹⁵¹.

Liu Yandong, İstanbul ziyaretinde Boğaziçi Üniversitesi'nde düzenlenen “Türkiye'deki Sinoloji ve Konfüçyüs Enstitüleri Sempozyumu”¹⁵² ve Ankara ziyaretinde Gazi Üniversitesi bünyesinde kurulan Çin Kütüphanesi'nin açılışına katıldı¹⁵³.

14-17 Aralık 2017 tarihlerinde Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek, mevkidaşı Wang Yang ile Pekin'de bir araya geldi. Şimşek ayrıca Çin Merkez Bankası, Çin Yatırım Kurumu, İpek Yolu Fonu, Çin Avrasya Fonu, Asya Altyapı Yatırım Bankası, Türkiye'de şubeleri bulunan ICBC, Bank of China ve 116 ülkede faaliyet gösteren Power China şirketinin üst düzey yetkilileriyle toplantılar gerçekleştirdi. Şimşek Pekin'den sonra Shanghai 'ye giderek, yine Türkiye'de şubesi bulunan enerji şirketi SAAE ve telekomünikasyon şirketleri olan Huawei ve ZTE yetkilileri ile bir araya geldi¹⁵⁴.

2.3. 2018 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER

2018 yılı Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in birçok kez görüşmesi bakımından önemli bir oldu. Ayrıca 2018 yılı Çin'de Türkiye Turizm yılı olarak kutlandı. Çin'de Türkiye Turizm yılı “Türk Mutfağı Haftası” ile başlayıp¹⁵⁵, Devlet Opera ve Balesi Orkestrası'nın konseriyle kapanış törenini gerçekleştirdi¹⁵⁶.

¹⁵¹ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Başbakan Yardımcısı Liu'yu Kabul Etti” (Erişim 2 Mart 2022).

¹⁵² AA, “Çin Başbakan Yardımcısı Liu'dan Boğaziçi Üniversitesine ziyaret” (Erişim 2 Mart 2022).

¹⁵³ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2017” (Erişim 2 Mart 2022).

¹⁵⁴ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Aralık 2017” (Erişim 2 Mart 2022).

¹⁵⁵ AA, “Çin'de 'Türkiye Turizm Yılı' Başladı” (Erişim 10 Mart 2022).

¹⁵⁶ AA, “Çin'de '2018 Türkiye Turizm Yılı' kapanış konseriyle açıldı” (Erişim 10 Mart 2022).

2018 yılının ilk görüşmesi, 22 Ocak 2018 tarihinde Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Cihad Erginay ile Dışışleri Bakan Yardımcısı Qian Hongshan arasında gerçekleşti. Her iki taraf diplomatik misyon ile ilgili konularda özel bir istişarede bulunduğu bilgisi paylaşıldı¹⁵⁷. Türkiye tarafından bu görüşme haber değeri görmedi. Fakat Pekin'e yeni atanan Türk Büyükelçi Abdülkadir Emin Önen'in bir demecinde Çin yatırımlarını artırma sebebiyle, Dışışleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Cihad Erginay öncülüğündeki Türk heyeti olarak, Dışışleri Bakan Yardımcısı Qian Hongshan ile bir görüşme gerçekleştirdiği bilgisini iletmişti¹⁵⁸.

2.3.1.Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Yeniden Seçilmesi

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, 14 Mart 2013 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı olarak seçilmişti. Aradan geçen beş yıl sonrasında, 17 Mart 2018 tarihinde, 13. Çin Ulusal Halk Meclisi 1. Toplantısı kapsamındaki beşinci genel toplantıda yapılan oylamada tekrar Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanlığı ve Merkezi Askeri Komisyonu Başkanlığı'na seçildi.

Xi Jinping yemin töreninde *“Yemin ederim ki, Çin Halk Cumhuriyeti anayasasının yüzü olacağım. Onun otoritesini savunacağım. Görev ve sorumluluklarını yerine getireceğim. Ülkeye ve insanlarına sadık olup, görevlere kendimi adayıp dürüst olacağım. Halkın gözetimine de icabet ederek, büyük ve modern, sosyalist, refahı yakalamış, demokratik, güçlü, kültürel olarak ileri, güzel bir ülke oluşturulmasına katkı sağlayacağım.”* sözünü verdi¹⁵⁹.

Başkan Xi Jinping'in tekrar devlet başkanı seçilmesi üzerine Cumhurbaşkanı Erdoğan, 21 Mart 2018 tarihinde Xi Jinping'e tebrik mesajı ilettili. Erdoğan, Xi Jinping'in liderliğinde Çin'de muazzam bir gelişme yaşandığını ve Türkiye Çin ilişkilerinin önemli ilerlemeler kaydettiğini dile getirdi. Erdoğan, Çin'in yeni döneminde de başarılarla imza atmaya devam edeceğine inandığını ve Türkiye Çin

¹⁵⁷ FMPRC, “Assistant Foreign Minister Qian Hongshan and Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Cihad Erginay of Turkey Hold Bilateral Talks on Foreign Embassies” (Erişim 10 Mart 2022).

¹⁵⁸ Bknz. <https://www.sanliurfa63.com/buyukelci-onen-cin-de-turkiye-turizm-yili-etkinliklerini-baslatti/15691> (Erişim 10 Mart 2022).

¹⁵⁹ Aydınlik Gazetesi (Aydınlık), “Xi Jinping yeniden seçildi: Bu yeminle göreve başladı” (Erişim 10 Mart 2022).

ilişkilerinin geleceğine güvendiğini sözlerine ekledi¹⁶⁰. Bu haber Türk makamlarında yer almadı.

Aradan bir ay gibi bir süre sonrasında, Cumhurbaşkanı Erdoğan 19 Nisan 2018 tarihinde Çin Devlet Başkanı ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi. 19 Nisan 2018 tarihli haberde, “19 Nisan 2018’de Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, talep üzerine Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi.

Xi Jinping, son yıllarda Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin istikrarlı bir şekilde geliştiğine ve çeşitli alanlarda iş birliklerin olumlu sonuçlar elde ettiğine dikkat çekti. İki taraf arasındaki potansiyeli harekete geçirerek ikili ilişkilerin ilerletilmesi gerektiğini söyleyen Xi, üst düzey temasları sürdürerek karşılıklı güvenin artırılması çağrısında bulundu. Xi, her iki tarafın karşılıklı olarak temel kaygılara saygı göstermesi, ikili iş birliği için daha sağlam bir siyasi temel oluşturulması gerektiğine değindi ve iki ülkenin kalkınma stratejilerinde kenetlenmenin güçlendirilebileceğini sözlerine ekleyerek Kuşak Yol Girişimi ile Orta Koridor inşası arasında koordinasyonun artırılmasının iki halk arasında dostluğun pekiştirilmesine güç katacağını söyledi.

Xi Jinping konuşmasında, Türkiye’nin uluslararası ve bölgesel konularda özel bir etkiye ve role sahip olduğunu vurguladı. Çin ve Türkiye’nin BM ve G20 gibi çok taraflı mekanizmalarda eşgüdümü sürdüreceklerini kaydeden Xi, yeni tip uluslararası ilişkilerin inşasının teşvik edilmesi ve insanlık adına ortak bir geleceğe sahip topluluk oluşturmak için olumlu katkılarda bulunulması gerektiğini söyledi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, uluslararası ortamda adaletin korunması, medeniyet çeşitliliğine saygı gösterilmesi ve ülkelerarası eşitlikte ısrarcı olunması konularında Çin’in oynadığı rolü takdir ettiklerini söyledi. Erdoğan, Çin’in gelişmesinin küresel istikrar için önemli olduğunu, Türkiye’nin Çin ile her düzeyde alışverişi yoğunlaştırmaya istekli olduğunu dile getirdi. Kuşak Yol inşasına aktif şekilde

¹⁶⁰ FMPRC, “Leaders of Foreign Countries Congratulate Xi Jinping on His Election as President of China” (Erişim 10 Mart 2022).

katılacaklarını kaydeden Erdoğan, ticaret, ekonomi, enerji, altyapı tesisleri ve turizm gibi alanlarda iş birliğinin derinleştirilmesini teşvik edeceklerini söyledi. Erdoğan, Türkiye'nin "Doğu Türkistan" terör gücüne kararlılıkla karşı çıktığını, bu güçlerin Türkiye dahil tüm ülkelerde sosyal istikrarı baltalamasına asla izin vermeyeceğini vurguladı.

İki devlet başkanı, Suriye'deki durum hakkında da görüş alışverişinde bulundu. Xi, ilgili tarafların uluslararası hukuk temelinde hareket etmelerinin önemine dikkat çekti ve BM Tüzüğü'nün yanı sıra ülkelerin egemenlik haklarına ve toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesi gerektiğini söyledi. Erdoğan, Türkiye'nin Suriye sorununun siyasi çözümünde Çin'in önemli etkisine büyük önem verdiğini ve ilgili konularda Çin ile iletişim ve koordinasyonu güçlendirmeye istekli olduğunu söyledi." ifadeleri yer almaktadır¹⁶¹.

Bu görüşmenin çevirisini yaparken, ilk cümlede Türkiye'nin talebi üzerine bu telefon görüşmesinin yapıldığını aktardık fakat bu haber Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde yer almadı. Oysaki aynı resmî sitesinde aynı yıl içerisindeki diğer ülke liderleri ile yapılan telefon görüşmeleri birden fazla kez haber yapıldı¹⁶². Tekrar devlet başkanı seçilen Xi Jinping'i mesaj ile tebrik eden Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bu münasebetle telefon görüşmesi gerçekleştirdiğini düşünmekteyiz.

2.3.2.Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Pekin Ziyareti

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun 14-15 Haziran 2018 tarihlerinde Pekin ziyaretinde önceki yıllarda olduğu gibi belli bir toplantı söz konusu değildi, bu görüşmenin daha çok ikili ilişkileri pekiştirmek amacıyla gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

15 Haziran 2018 tarihli haberde, "15 Haziran 2018'de Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi, konuk Türk Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ile Pekin'de bir araya geldi.

¹⁶¹ FMPRC, "Xi Jinping Holds Telephone Talks at Request with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey" (Erişim 12 Mart 2022).

¹⁶² Bknz. <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/99675/abd-baskani-donald-trump-ile-telefon-gorusmesi> (Erişim 12 Mart 2022).

Wang Yi, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin sürekli olarak pekiştirilmesi ve yeni olaylar karşısında çeşitli alanlarda ikili iş birliğinin derinleştirilmesinin iki ülke ve iki halkın temel ve uzun vadeli çıkarlarına uygun olduğunu, iki ülke için de kaçınılmaz bir seçim olduğunu söyledi. Her iki tarafın birbirlerinin temel endişelerini anlamaya ve karşılıklı siyasi güvenin temelini sağlamlaştırmaya devam etmesi gerektiğini söyleyen Wang, Çin'in Kuşak Yol'un ortak inşasında iki tarafın kalkınma stratejilerini uyumlu hale getirmek için özel planları yürütmeye ve Çinli işletmelerinin Türk tarafıyla daha somut iş birliği yapmalarını desteklemeye istekli olduğunu ifade etti. Karşılıklı kültür merkezlerinin kurulmasının ortaklaşa teşvik edilmesi ve karşılıklı anlayışı geliştirmek için Çin'in Türkiye ile çalışmaya istekli olduğu konuşuldu.

Çavuşoğlu bu görüşmede, Türkiye'nin ikili ilişkilere stratejik bir perspektiften baktığını ve Tek Çin ilkesine sadık kalacağını kaydetti. Bakan Çavuşoğlu, Türkiye'nin, ikili ilişkilerdeki olumlu gelişme ivmesini aktif olarak teşvik etmeye, enerji, altyapı, ticaret, yatırım ve diğer alanlarda ikili somut iş birliğini derinleştirmeye ve daha fazla Çinli işletmeyi yatırım için Türkiye'ye çekmeye istekli olduğunu dile getirdi. Ayrıca Çin ile istihbarat alanındaki iş birliklerin derinleştirilmeye devam edileceği vurgulandı.

İki taraf ayrıca Suriye, Filistin ve diğer ortak endişe konuları hakkında görüş alışverişinde bulundular ve Orta Doğu'da ortaklaşa istikrarı teşvik etmek ve sıcak noktalardaki sorunlarının siyasi çözümü için iletişim ve koordinasyonu güçlendirme konusunda anlaştılar.” bilgisi yer almaktadır¹⁶³.

Aynı gün iki bakan Pekin'de ortak bir basın toplantısı gerçekleştirdi.

15 Haziran 2018 tarihli haberde, “15 Haziran 2018'de Türkiye'yi ziyaret eden Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile Pekin'de ortak basın toplantısında Wang Yi, Çin ve Türkiye'nin belirsizliklerle dolu mevcut bölgesel ve uluslararası durumlara karşın iş birliği ruhuyla stratejik istikrarı korumaya odaklanabileceğini söyledi.

¹⁶³ FMPRC, “Wang Yi Holds Talks With Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu Of Turkey” (Erişim 12 Mart 2022).

Wang Yi, Çin ve Türkiye iki devlet başkanının vardığı önemli fikir birliğinin tam olarak uygulanması, karşılıklı siyasi güven inşa edilmesi ve Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin sürekli ve derinlemesine gelişimini teşvik edilmesi gerektiğini söyledi ve sıraladı:

İlk olarak, ulusal istikrar ve güvenliğin korunması konularında her iki ülke birbirini desteklemelidir. Wang Yi, Türkiye'nin bir genel seçim arifesinde olduğunu, Çin'in Türk halkının seçim kararına saygı duyduğunu ve Türkiye'nin içişlerine bu kapsamda karışmayacağını söyledi. Ayrıca Çin'in, ulusal birlik ve istikrar kapsamında Türkiye'nin kendi seçtiği yolda Türkiye'yi desteklemeye devam edeceğini dile getirdi ve Türkiye'de Çin'in güvenliğine zarar verecek faaliyetlere izin vermeyeceği tutumunu tekrarlamasını takdirle karşıladığını vurguladı.

İkinci olarak, yükselen ekonomilerin istikrarlı gelişimi korunmalıdır. Wang Yi, Çin'in, ekonomik ve finansal istikrarı korumak, dünya ekonomisinin refahını ve gelişimini desteklemek için yükselen ekonomilerle birlikte çalışacağını, Türkiye ile Kuşak Yol ve Orta Koridoru entegre edeceğini, yenilikçi iş birlikleri ve yöntemler ile nükleer enerji, telekomünikasyon, finans ve e-ticaret gibi alanlardaki iş birliklerini ilerletmeye istekli olduğunu söyledi.

Üçüncü olarak ise, bölgesel istikrar müstareken korunmalıdır. Ortadoğu'daki durumun kritik ve hassas bir aşamada oluşu ile İran nükleer meselesi, Suriye ve Filistin sorunu köklü değişikliklere uğramıştır. Wang Yi, Çin'in, bölgesel barış ve istikrarın korunmasında her zaman yapıcı bir güç olmuştur ve Türkiye ile iletişimi ve koordinasyonu güçlendirmeye, çok taraflı anlaşmaların istikrarını ortaklaşa korumaya, sıcak noktalarındaki sorunların siyasi çözümüne bağlı kalmaya, bölgesel barış ve istikrarı korumak adına uluslararası terörle mücadele iş birliğini geliştirmeye hazır olduğunu anlattı.” ifadeleri yer almaktadır¹⁶⁴.

24 Haziran 2018'de, Türkiye'deki Cumhurbaşkanlığı ve genel seçimlerin bir hafta öncesinde ayrıca takvimleri kontrol ettiğimizde 2018 Ramazan Bayramının

¹⁶⁴ FMPCR, “Wang Yi: China And Turkey To Carry Out Cooperation In Safeguarding The Strategic Stability” (Erişim 12 Mart 2022).

birinci gününde gerçekleşen bu toplantı Türk makamlarında, görüşme öncesi 164 numaralı Bakanlık tarafından duyuruldu. Duyuruda, ikili ilişkiler ile bölgesel ve uluslararası konuların ele alınacağı, Bakan Çavuşoğlu'nun ayrıca iş çevreleri ile de bir araya geleceği bildirildi¹⁶⁵.

Bakanlığın resmî sitesinde ise, Çavuşoğlu'nun 14 Haziran 2018 tarihinde telekomünikasyon şirketi Huawei'yi ziyaret ettiği, 15 Haziran'da Çin Devlet Başkan Yardımcısı Wang Qishan ile bir görüşme gerçekleştirdiği, görüşmede, Türkiye Çin ilişkilerinin her alanda daha da güçlendirme iradesi vurgulandığı ve bu amaçla yürütülecek projelere ilişkin görüş alışverişinde bulunulduğu yazıldı. Çavuşoğlu'nun bu ziyaretinde, önde gelen Çin firmalarının yöneticileriyle bir araya geldiği ve Çin'in Türkiye'deki yatırımlarının artırılması beklentisi ile iş birliği imkanlarının görüşüldüğü bilgisi paylaşıldı. Çavuşoğlu'nun, Wang Yi ile görüşmesinde de ikili ilişkiler ile bölgesel gelişmelerin ele alındığı aktarıldı¹⁶⁶. Türk Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde görüşme başlıklar halinde verilip, ayrıntılı bilgi paylaşılmadı.

Fakat, Bakanlık Sözcülüğüne yapılan basın toplantısında bu görüşme yer aldı. Sözcü Hami Aksoy, Bakan Çavuşoğlu'nun Çin Devlet Başkan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı ile görüştüğü, seçim arifesinde ve bayram gününde gerçekleştirilen bu ziyaret ile Çin tarafının, Türkiye'nin Çin ile olan ilişkisine verdiği önemi ifade ettiği bilgisi yer aldı. Görüşmelerde güvenlik alanında ilgili kurumlar arasındaki iş birliklerin geliştirilmesi, Kuşak Yol ve Orta Koridor 'un entegrasyonunun hızlandırılması ele alındı. 2018 yılının Çin'de Türkiye Turizm yılı olarak çeşitli etkinlikler ile kutlandığı ve 2017 yılına kıyasla Türkiye'ye Çin'den gelen turist sayısının neredeyse iki kat artış gösterdiği aktarıldı¹⁶⁷.

Ayrıntılı bilgi gibi görülse de ortak basın toplantısında Bakan Mevlüt Çavuşoğlu'nun ne konuştuğu bilgisi ne Çin ne de Türk makamlarında yerini aldı. Ortak basın toplantısında her iki tarafın da gazetecilerin sorularını cevapladığını

¹⁶⁵ MFA, "No: 164, 11 Haziran 2018, Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti'ni Ziyareti Hk." (Erişim 12 Mart 2022).

¹⁶⁶ MFA, "Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Çin Halk Cumhuriyeti'ni Ziyareti, 14-15 Haziran 2018" (Erişim 13 Mart 2022).

¹⁶⁷ MFA, "Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy'un Basın Bilgilendirme Toplantısı, 19 Temmuz 2018, Ankara" (Erişim 13 Mart 2022).

düşünecek olursak, ayrıntılı bilgi paylaşılmayışı, iki ülke arasındaki dengenin nasıl sağlandığını anlamamızı zorlaştırmaktadır.

2.3.3. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Yeniden Seçilmesi

24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı seçiminde görevdeki Recep Tayyip Erdoğan, cumhurbaşkanlığına bir kez daha seçildi.

29 Haziran 2018'de Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan'a bir tebrik mesajı göndererek Erdoğan'ı Türkiye Cumhurbaşkanı olarak yeniden seçildiği için tebrik etti.

29 Haziran 2018 tarihli haberde, “Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, son yıllarda Erdoğan ile yakın irtibatla olduğunu ve olumlu sonuçlar elde etmek için çeşitli alanlarda ikili iş birliğini teşvik ettiklerini kaydetti. Xi, Erdoğan'ın liderliğinde, Türkiye'nin ulusal kalkınma yolunda yeni ve daha büyük başarılar elde edeceğine inandığını dile getirdi. Xi, Çin Türkiye ilişkilerinin geliştirilmesine büyük önem verdiğini ve hem ülkelere hem de iki ülke halkına daha iyi fayda sağlamak için Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkisini ilerletmek için Erdoğan ile çalışmak istediğini sözlerine ekledi.” ifadeleri yer almaktadır¹⁶⁸.

Bu haber basında yer alsa da Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde yer almadı.

2.3.4. BRICS Zirvesi

BRICS; Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nin İngilizce karşılıklarının baş harflerinden oluşan resmi olmayan bir devletler grubudur.

BRICS ülkelerinin büyüyen ekonomik gücü, küresel ekonomik kalkınmanın ana itici güçlerinden biri olması, nüfusları ve sahip olduğu doğal kaynakları uluslararası arenadaki etkilerinin temelini oluşturmaktadır. BRICS başkanlığı 2018'de Güney

¹⁶⁸ FMPRC, “Xi Sends Congratulatory Message To Turkey's President” (Erişim 13 Mart 2022).

Afrika'ya, 2019'da Brezilya'ya, 2020'de Rusya'ya, 2021'de Hindistan'a, 2022 yılında ise Çin'e devredildi¹⁶⁹.

BRICS'in 10. Zirvesi 25-27 Temmuz 2018 tarihlerinde Güney Afrika Cumhuriyeti'nde gerçekleşti ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan bu toplantı sürecinde Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile bir görüşme gerçekleştirdi.

Erdoğan beraberinde Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan ile katılım sağladı¹⁷⁰. 27 Temmuz 2018'de Cumhurbaşkanı Erdoğan BRICS zirvesine katıldı. Zirvenin ardından BRICS Outreach Çalışma Toplantısına katılarak toplantıda bir konuşma yaptı¹⁷¹.

İki liderin görüşmesi Çin Dışişleri Bakanlığının 27 Temmuz 2018 tarihli haberinde “Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ve Türk mevkidaşı Recep Tayyip Erdoğan, Güney Afrika'nın Johannesburg kentinde bir araya geldi.

Xi Jinping, son yıllarda Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin sorunsuz geliştiğini ve çeşitli alanlardaki iş birliklerin olumlu ilerleme kaydettiğini vurguladı. Xi, Çin'in ikili iş birliğini tazelemek ve daha da ilerletmek için Türkiye ile ortak çaba göstermeye istekli olduğunu da sözlerine ekledi. Xi, Erdoğan ile vardığı mutabakatın somut sonuçlara dönüştürülmesi, her düzeyde ve çeşitli alanlarda fikir alışverişlerinin sürdürülmesi, siyasi karşılıklı güven ile siyasi iletişimin artırılması, iki ülkenin temel çıkarlarına önem verilmesi, güvenlik ve terörle mücadele gibi konularda ilerleme kaydetmek için destek verilmesi gerekliliğini anlattı.

Kuşak Yol'un ortak inşasında, Çin ve Türkiye doğal partnerler olarak önemli iş birliği projelerinin erken dönemde uygulanmasını teşvik etmeli ve Çin Türkiye kalkınma stratejisinin erken dönem sonuçlarını gerçekleştirmelidir diyen Xi, kültürel

¹⁶⁹ BRICS, “History of BRICS” (Erişim 13 Mart 2022).

¹⁷⁰ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2018” (Erişim 13 Mart 2022).

¹⁷¹ MFA, “Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun BRICS Zirvesi vesilesiyle Sayın Cumhurbaşkanımıza refakatle Güney Afrika Cumhuriyeti'ni ziyareti, 25-27 Temmuz 2018” (Erişim 13 Mart 2022).

alışverişin derinleştirilmesi gerektiğini söyledi. Türkiye'nin Orta Doğu'da önemli yükselen bir pazar olduğunu sözlerine ekleyen Xi Jinping, Çin'in "BRICS+"¹⁷² modeli aracılığıyla Türkiye ile iletişim ve iş birliğini güçlendirmeyi dört gözle beklediğini dile getirdi.

Erdoğan, Türkiye Çin ilişkisindeki gelişmeden memnun olduğunu söyledi. Türkiye'nin, Çin ile üst düzey alışverişleri yoğunlaştırmaya, bölgesel kalkınma ve istikrara yardımcı olan ekonomi, ticaret, yatırım, altyapı, terörle mücadele ve güvenlik alanlarında iş birliğini derinleştirmeye istekli olduğunu dile getirdi. Erdoğan, Türkiye'nin Kuşak Yol ortak inşasını desteklediğini, tek taraflılık ya da korumacılığa karşı çıktığını, serbest ticareti savunduğunu, uluslararası ilişkilerde Çin ile yakın iletişim ve eşgüdüm sağlamak istediği konuşuldu.

Ding Xuexiang, Yang Jiechi, Wang Yi, He Lifeng ve diğerleri toplantıya katıldı.” ifadeleri kullanılmıştır¹⁷³.

Cumhurbaşkanlığı resmî sitesindeki basın açıklamasında, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın “BRICS+” oturumuna İslam İş Birliği Teşkilatı Zirve Dönem Başkanı sıfatı ile davet edildiği ve Türkiye'nin bu katılımıyla, Türkiye BRICS arasındaki ilk üst düzey teması teşkil edeceği bilgisi verilmektedir¹⁷⁴. Erdoğan'ın, Xi Jinping ile görüşmesi yazılı olarak paylaşılmamış, bir video kesiti ile verilmiştir.

Bu videoda, tekrar Cumhurbaşkanı seçilen Erdoğan'ın yemin törenine katılan Çin Hükümeti Özel Temsilcisi, Kültür ve Turizm Bakanı aracılığıyla ilettiği tebriği Erdoğan bizzat aldığını ve teşekkürlerini ilettiğini söyledi. Ayrıca iki liderin 19 Nisan 2018 tarihinde yaptığı telefon görüşmesine vurgu yaparak, “*Mutabık kaldığımız somut konuları da ilerletmeyi sürdürüyoruz*” diyen Erdoğan, telefon istişarelerini düzenli hale getirmeyi, güvenlik ve istihbarat alanlarındaki iş birliklerin derinleştirilmesini dile getirdi. Erdoğan bu görüşmede, Çin Devlet Güvenliği Bakanının, Milli İstihbarat Başkanı ile görüştüğünü, akabinde kendisinin de kabul ettiğini söyledi. Dışişleri

¹⁷² BRICS'in üyeleri dışındaki yükselen pazarlar ve gelişmekte olan ülkeler ile uluslararası ve bölgesel örgütlerle iş birliğini arttırmak amacıyla 2017 yılında başlatılan bir süreci ifade etmektedir.

¹⁷³ FMPRC, “Xi, Erdogan agree to enhance China-Turkey cooperation” (Erişim 13 Mart 2022).

¹⁷⁴ TCCB, “Sayın Cumhurbaşkanımızın Güney Afrika Cumhuriyeti Ve Zambiya Ziyaretlerine İlişkin Basın Açıklaması” (Erişim 13 Mart 2022).

Bakanı Çavuşoğlu'nun, haziran ayındaki Pekin ziyaretinde Wang Yi ile görüşmesine de değinen Erdoğan, Türkiye Çin ilişkisinin güçlenmesi ve derinleşmesinin bölgesel ve küresel çapta refah ve istikrara büyük katkı sağlayacağını anlattı ve en kısa zamanda Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'i Türkiye'ye davet etti¹⁷⁵.

2.3.5.Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi

2018 yılı diplomasinin hızla ilerlediği bir yıl olmaya devam ederken, sığağı sığağına diyebileceğimiz bir görüşme iki Dışişleri Bakanı arasında gerçekleşti.

18 Ağustos 2018 tarihli Çin Dışişleri Bakanlığının haberinde, “8 Ağustos 2018'de Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi, talep üzerine Türkiye Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi ve iki taraf mevcut durum hakkında derinlemesine fikir alışverişinde bulundu.

Wang Yi, Çin'in ikili stratejik iş birliği ilişkilerini geliştirme konusundaki ilkeli duruşunu anlattı. Türkiye topraklarında ulusal güvenlik ve istikrarın sağlanması, ekonomik ve sosyal kalkınmanın desteklenmesi konularındaki Türkiye'nin çabalarını Çin'in desteklediğini söyleyen Wang, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderliğinde Türk halkının birlik olacağına, geçici zorlukların üstesinden gelineceğine ve istikrarlı bir kalkınmaya ulaşılacağına inandığını ifade etti. Wang, Çin'in, gelişmekte olan ülkelerin, özellikle de yükselen ekonomilerin meşru haklarını ve çıkarlarını ortaklaşa korumak için Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu dile getirdi.

Çavuşoğlu, Türkiye'nin mevcut durumunu ve Türkiye'nin tavrını anlatarak, Türkiye'nin mevcut zorlukların üstesinden geleceğini vurguladı. Çavuşoğlu, Türkiye'nin Çin ile karşılıklı yarar sağlayan iş birliklerini daha da derinleştirmeyi umduğunu ve Kuşak Yol inşasına aktif olarak yer alacağını dile getirdi.” ifadeleri yer almaktadır¹⁷⁶.

¹⁷⁵ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Şi ile Bir Araya Geldi” (Erişim 13 Mart 2022); TCCB, “Güney Afrika Cumhuriyeti” (Erişim 13 Mart 2022).

¹⁷⁶ FMPRC, “Wang Yi Holds Telephone Talks With Foreign Minister Mevlut Cavusoglu Of Turkey” (Erişim 14 Mart 2022).

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Nisan ayındaki Xi Jinping ile telefon görüşmesinde olduğu gibi hem talep üzerine bir telefon görüşmesi gerçekleştiği bilgisi verilmekte hem de Türk makamlarında bu telefon görüşmesi haberi paylaşılmamaktadır. Hafızamızı zorlayacak olursak, 2018 yılının ağustos ayında Türkiye'de döviz ve borç krizi yaşanmış, Çin ve Türk tarafları ilgili telefon görüşmesinde bu sürecin üstesinden gelineceği vurgusu yapmıştır.

2.3.6.Dışişleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng'in Ankara Ziyareti

2018 yılında neredeyse her ay bir üst düzey görüşmenin gerçekleştiği bir yıl oldu. 13-14 Eylül 2018 tarihleri arasında Dışişleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng Türkiye'yi ziyaret etti.

19 Eylül 2018 tarihli haberde “Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'a nezaket ziyaretinde bulundu ve Dışişleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal ile görüştü.

Le Yucheng, mevcut uluslararası durumun karmaşık bir şekilde gelişmekte olduğunu, tek taraflılığın, korumacılığın ve güç politikasının öne çıktığını, Çin ve Türkiye'nin zorlukların üstesinden gelmek için birlikte çalışması gerektiğini söyledi. Le, Türkiye'yi, ulusal güvenlik ile meşru hak ve menfaatlerini korumak, Türkiye'nin ulusal koşullarına uygun bir kalkınma yolu açmak ve Çin Türkiye stratejik iş birliğinin derinleşmesini sağlamak konularında Çin hükümetinin Türkiye'yi kararlılıkla desteklediğini vurguladı. İki liderin temmuz ayında Güney Afrika Cumhuriyeti'ndeki görüşmesinde vardığı mutabakatın uygulanmasını, karşılıklı siyasi güvenin güçlendirilmesini dile getiren Le, Kuşak Yol'u ortaklaşa inşa ederek, iki ülke arasındaki ekonomi, altyapı, finans, enerji ve turizm gibi alanlarda iş birlikleri ile Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkisini yeni bir düzeye çıkarmak üzere teşvik edileceğini sözlerine ekledi.

Görüşmede Türk tarafı, iki ülke ilişkilerine büyük önem verdiğini, Çin tarafının desteği için minnettar olduğunu, Kuşak Yol'un ortak inşasında aktif olarak yer alma

konusunda istekli olduğunu söyledi. Ayrıca Çin ile olan tüm iş birliklerini derinleştirme ve genişletme, terör ile ortak mücadele etme, Türk Çin ilişkilerinde yeni bir sayfa açma konularında hazır olunduğu dile getirildi.” ifadeleri kullanılmıştır¹⁷⁷.

Bu görüşme Türkiye Dışışleri Bakanlığında, Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng, Çin Hükümetinin Özel Temsilcisi sıfatıyla 13-14 Eylül 2018 tarihlerinde Türkiye’yi ziyaret ettiği, ziyaret kapsamında Fuat Oktay, Mevlüt Çavuşoğlu ve Berat Albayrak tarafından kabul edildiği ve Sedat Önal ile bir görüşme gerçekleştirdiği bilgisi paylaşılmaktadır¹⁷⁸.

2.3.7.Birleşmiş Milletler (BM) 73. Genel Kurul Toplantısı’nda İkili Görüşmeler

2018 yılı içinde sık görüşmüş olan Türkiye ve Çin Dışışleri Bakanları bu kez de New York da Birleşmiş Milletler ’in 73. Genel Kurul Toplantısı vesilesiyle bir araya geldi.

28 Eylül 2018 tarihli Çin Dışışleri Bakanlığının haberinde “27 Eylül 2018 tarihinde Dışışleri Bakanı Wang Yi, New York’ta Birleşmiş Milletler Genel Kurulu oturum aralarında Türkiye Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya geldi.

Wang Yi, bir dost olarak Çin’in, Türkiye’nin istikrarlı kalkınmasını sürdürme çabalarını yoğun bir şekilde desteklediğini söyledi. Wang, Çin’in, Türk tarafıyla her düzeyde iletişimi sürdürmeye, karşılıklı anlayışı geliştirmeye, karşılıklı yarar sağlayan iş birliklerini ilerletmeye, karşılıklı temel çıkar ve kaygı konularını anlayışla karşılamaya istekli olduğunu dile getirdi. Wang, mevcut durumlar neticesinde, iki tarafın uluslararası ilişkilerde koordinasyon ve iş birliğini güçlendirmesi, çok taraflılık, uluslararası sistem ve uluslararası kuralları koruma konusunda birlikte çalışması, yükselen pazar ve gelişmekte olan ülkelerin meşru hak ve çıkarları konusunun da ortak bir şekilde korunması gerektiğini sözlerine ekledi.

¹⁷⁷ FMPCR, “Vice Foreign Minister Le Yucheng Expresses Three Points Of Firm Support To Turkey” (Erişim 14 Mart 2022).

¹⁷⁸ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Eylül 2018” (Erişim 14 Mart 2022);

MFA, “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Çin Hükümeti Özel Temsilcisi Le Yucheng ile görüşmesi, 13 Eylül 2018” (Erişim 14 Mart 2022).

Çavuşoğlu, Türkiye'nin Çin ile süregelen ilişkisine önem verdiğini ve üst düzey alışverişi güçlendirmeyi, ekonomi, enerji, terörle mücadele gibi konularda somut iş birliklerini genişletmeyi umduğunu dile getirdi. Çavuşoğlu ayrıca büyük çaplı projelerin sorunsuz bir şekilde ilerlemesi için teşvik edileceğini de dile getirdi. Çavuşoğlu, Türkiye'nin, uluslararası ilişkilerdeki adil ve dengeli konumundan dolayı Çin'i takdir ettiğini, çok taraflı bir çerçevede ikili iş birliğini güçlendirmeye istekli olduğunu vurguladı.” ifadeleri kullanıldı¹⁷⁹.

Türkiye Dışişleri Bakanlığında bu görüşmenin yapıldığı bilgisi sadece bir cümle içinde bir fotoğraf ile kullanıldı¹⁸⁰.

2.3.8. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu

29 Ekim 2018 tarihinde Dışişleri Bakan Yardımcısı Zhang Jun, Türkiye Pekin Büyükelçiliği tarafından düzenlenen Türk Milli Günü'nün 95. yıldönümü münasebetiyle düzenlenen ve Türkiye'nin Çin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile ikili ilişkiler konusunda görüş alışverişinde bulunduğu davete katıldı¹⁸¹. Fakat Türk makamlarında bu görüşme yer almadı.

2.3.9. G20 Buenos Aires Zirvesi

2017 yılındaki G20 Hamburg Zirvesi'nde bir araya gelmeyen iki devlet başkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Xi Jinping, 2018 yılı Kasım ayında Arjantin'in başkenti Buenos Aires'te düzenlenen G20 Zirvesi'nde bir araya geldi. Bu, iki liderin aynı yıl içinde ikinci yüz yüze görüşmeleri oldu.

İki liderin görüşmesi 1 Aralık 2018 tarihli haberde, “*Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, 30 Kasım 2018 günü Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Buenos Aires'te bir araya geldi.*

¹⁷⁹ FMPRC, “Wang Yi Meets With Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu Of Turkey” (Erişim 14 Mart 2022).

¹⁸⁰ MFA, “Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu Bm 73. Genel Kurulu Çerçevesinde Abd'yi Ziyaretini Tamamladı, 27 Eylül 2018” (Erişim 14 Mart 2022).

¹⁸¹ FMPRC, “Assistant Foreign Minister Zhang Jun Attends The National Day Reception Of Turkey” (Erişim 14 Mart 2022).

Xi Jinping hem Çin hem de Türkiye'nin önemli yükselen pazar ülkeleri olduğuna dikkat çekti. İki ülke dayanışma ve iş birliğini güçlendirmesi, kalkınma fırsatlarını paylaşması, riskleri ve zorlukları birlikte göğüslemesi gerektiğini söyleyen Xi, son yıllarda Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Çin Türkiye stratejik iş birliğini daha yüksek bir seviyeye taşımak için yakın iletişimi sürdürdüklerini kaydetti. Xi, iki ülkenin yetkili makamlarının yakın iş birliği içinde olmasını, varılan mutabakatın tam anlamıyla hayata geçirilmesini ve somut sonuçlara ulaşmak için çaba gösterilmesini umduğunu dile getirdi.

Xi Jinping, Çin'in, Türkiye'nin istikrarlı kalkınma çabalarını desteklediğini söyledi. Xi, korumacılık ve tek taraflılığa müstereken karşı çıkma ve yükselen piyasa ülkelerinin ortak çıkarlarını korumak için Türkiye ile koordinasyonu ve iş birliğini güçlendirme konusunda Çin'in hazır olduğunu ifade etti.

Erdoğan, Türkiye Çin ilişkilerinin gelişmeye ve derinleşmeye devam etmesinden çok memnun olduğunu söyledi. Türk tarafının Çin ile üst düzey alışverişleri yoğunlaştırmayı dört gözle beklediğini söyleyen Erdoğan, Kuşak Yol girişiminden övgüyle bahsetti. Erdoğan, Kuşak Yol ortak inşasında, ekonomi, ticaret, yatırım, havacılık ve turizm alanlarında iş birliğini derinleştirmek istediğini sözlerine ekledi ve Türkiye'nin, uluslararası ve bölgesel ilişkilerde Çin ile iletişim ve iş birliğini güçlendirmeye istekli olduğunu söyleyerek konuşmasını bitirdi.

Toplantıya Ding Xuexiang, Yang Jiechi, Wang Yi, He Lifeng ve diğerleri katıldı.” ifadeleri yer aldı¹⁸².

Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, G20 Liderler Zirvesi'ne katılmak üzere bulunduğu Arjantin'in başkenti Buenos Aires'teki temasları kapsamında, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile görüştü bilgisi paylaşıldı fakat ayrıntıya yer verilmedi¹⁸³.

¹⁸² FMPRC, “Xi Calls On China, Turkey To Share Development Opportunities” (Erişim 14 Mart 2022).

¹⁸³ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Jinping İle Bir Araya Geldi” (Erişim 15 Mart 2022).

Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde ise, Cumhurbaşkanı Erdoğan’a refakatle Bakan Mevlüt Çavuşoğlu’nun da G20 Arjantin Zirvesi’ne katıldığı bilgisi paylaşılmaktadır¹⁸⁴.

2.3.10. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanı Binali Yıldırım’ın Pekin Ziyareti

2018 yılının son diplomatik görüşmesi Eski Başbakan ve TBMM Başkanı Binali Yıldırım, Çin Başbakanı Li Keqiang ile Pekin’de gerçekleşti.

4 Aralık 2018 tarihli haberde, “4 Aralık 2018 günü Çin Başbakanı Le Keqiang, TBMM Başkanı Binali Yıldırım ile görüşti.

Li Keqiang, Çin ve Türkiye’nin hem yükselen pazar ülkeleri olduğunu hem de birbirleri için önemli ortaklar olduklarını söyledi.

Kısa süre önce, Xi Jinping ile Erdoğan’ın bir görüşme gerçekleştirdiğine değinen Li, Çin tarafının, karşılıklı saygı ve eşit iş birliği temelinde, birbirlerinin temel çıkarlarına ve temel endişelerine saygı göstermeye devam etmeye, Hükümetlerarası temaslar dahil olmak üzere tüm alan ve düzeylerdeki temas ve iş birliğini ilerletmeye, ilişkileri kamuoyu nezdindeki temelini sağlamlaştırmaya ve Çin Türkiye ilişkilerini ilerletmeye hazır olduğunu dile getirdi.

Li Keqiang, Çin ile Türkiye arasında somut iş birliği için büyük bir potansiyel olduğuna dikkat çekti. Li, Çin’in, Kuşak Yol girişimini Türkiye’nin kalkınma stratejisiyle daha uyumlu hale getirmeye, her iki tarafın tamamlayıcı avantajlarından daha fazla yararlanmaya, iki ülke arasındaki ticaretin dengeli gelişimini teşvik etmeye ve kilit alanlarda iş birliğinde yeni ilerlemeleri teşvik etmeye istekli olduğunu söyledi. Li, karşılıklı fayda ve kazan kazan ile daha iyi sonuçların elde edileceğini sözlerine ekledi.

¹⁸⁴ MFA, “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun G20 Liderler Zirvesi’ne Katılan Sayın Cumhurbaşkanımıza Refakatle Arjantin’i Ziyareti, 29 Kasım-1 Aralık 2018” (Erişim 15 Mart 2022).

Binali Yıldırım, Türkiye ve Çin'in Asya kıtasının iki ucunda yer aldığını ve önemli stratejik iş birliği ortakları olduklarını söyledi. Yıldırım, Türk tarafının, Çin'in reform ve açılma konusundaki başarılarını takdir ettiğini, Çin ile ilişkileri zenginleştirmeye ve geliştirmeye devam edileceğini, Çin ile kalkınma stratejilerini daha uyumlu hale getirileceğini, altyapı, ticaret, yatırım ve diğer alanlarda iş birliğini derinleştirerek ortak kalkınmayı sağlamaya istekli olduğunu söyledi.” ifadelerine yer verildi¹⁸⁵.

Bu görüşmeyi TBMM Başkanlık resmî sitesinde bulamadık. Dışişleri Bakanlığı Dış Politika Kronolojisi'nde, TBMM Başkanı Binali Yıldırım'ın 3-6 Aralık 2018 tarihlerinde Çin'e resmi bir ziyaret gerçekleştirdiği, ziyaret vesilesiyle Çin Ulusal Halk Kongresi Başkanı Li Zhansu ve Başbakan Li Keqiang ile görüşmelerde bulunduğu bilgisi paylaşılmaktadır¹⁸⁶.

2018 yılı iki liderin kendi kariyerleri için de başarılı bir yıl oldu. Hem Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan hem de Çin Devlet Başkanı Xi Jinping halihazırdaki görevlerine tekrar seçildiler ve günümüze kadar bu görevlerini icra etmektedirler. İki lider 2018 yılında birbirine seçim tebriği iletirken, bir telefon görüşme gerçekleştirdi ve iki kez de BRICS ve G20 toplantılarında yüz yüze görüştü. 2017 yılında, G20 Zirvesi Almanya'nın Hamburg şehrinde düzenlenmiş, iki lider de bu toplantıya katılmış fakat yüz yüze görüşme gerçekleştirmemişti.

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve mevkidaşı Wang Yi ile 2018 yılı içinde iki kez yüz yüze bir kez de telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Bunların dışında dönemin Başbakanı Binali Yıldırım, Pekin'de mevkidaşı Li Keqiang ile bir görüşme gerçekleştirdi.

2018 yılının Çin'de Türkiye Turizm Yılı olarak kutlandığını da ayrıca hatırlatmamız gerekir. Çin'de Türkiye Turizm Yılı kapsamında, dönemin Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş, 16-20 Nisan tarihleri arasında Pekin'e ziyarette bulunduğu ve açılış etkinliğine katıldığı¹⁸⁷ kapanış törenine de görev değişikliği yakın

¹⁸⁵ FMPCR, “Chinese Premier Meets Turkey's Parliament Speaker” (Erişim 15 Mart 2022).

¹⁸⁶ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Aralık 2018” (Erişim 15 Mart 2022).

¹⁸⁷ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Nisan 2018” (Erişim 15 Mart 2022).

dönemde gerçekleşmiş olan Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un 28-30 Kasım tarihleri arasında katıldığı bilgisine ulaşmaktayız¹⁸⁸.

Bu görüşmelerin hepsi diplomasiye olumlu yansıdı ve halen bu görüşmelerin meyvelerini yediğimizi söyleyebiliriz.

2.4. 2019 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER

2019 yılı bir önceki yıl kadar ikili ilişkilerin yoğun yaşandığı bir yıl olmasa da iki ülke lideri 2019 yılı içinde iki kez yüz yüze görüşme gerçekleştirdi. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, mevkidaşı Wang Yi ile bir kez yüz yüze görüşme gerçekleştirdi.

2019 yılı için, Çin Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan ilk haber 3 Şubat 2019 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi'nin Türkiye'ye atanması oldu.

Çin Dışişleri Bakanlığının 3 Şubat 2019 tarihli haberinde, “Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Xi Jinping, Ulusal Halk Kongresi Daimî Komitesi tarafından alınan kararlar doğrultusunda yeni Büyükelçilerin atamalarını duyurdu. Deng Li, Yu Hongyang'ın yerine Çin Halk Cumhuriyeti'nin Türkiye Cumhuriyeti Olağanüstü Büyükelçisi ve Tam Yetkili Temsilcisi olarak atandı.” bilgisi yer almaktadır¹⁸⁹.

7 Şubat 2019 tarihinde ise, Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Deng Li'yi Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde kabul ettiği ve Büyükelçi Deng Li'nin güven mektubunu Erdoğan'a sunduğu bilgisi verilmektedir¹⁹⁰.

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, yeni atanan Çin Ankara Büyükelçisi Deng Li'yi 26 Şubat 2019 tarihinde kabul etti ve ikili bir görüşme gerçekleştirildi¹⁹¹. Fakat Türk Dışişleri Bakanlığı tarafından içerik paylaşılmadı.

¹⁸⁸ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Kasım 2018” (Erişim 15 Mart 2022).

¹⁸⁹ FMPRC, “President Xi Jinping Appoints New Ambassadors” (Erişim 4 Nisan 2022).

¹⁹⁰ TCCB, “Çin büyükelçisinden güven mektubu” (Erişim 4 Nisan 2022).

¹⁹¹ TCCB, “Sayın Bakanımızın Hollanda, Çad ve Çin Halk Cumhuriyeti Büyükelçileriyle Görüşmeleri, 26 Şubat 2019” (Erişim 4 Nisan 2022).

2.4.1.Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal'ın Pekin Ziyareti

2019 yılının ilk diplomatik görüşmesi, 16 Mayıs 2019 tarihinde iki bakan yardımcısı arasında gerçekleşti. Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng, Türkiye Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal ile bir araya geldi. İkisinin bir önceki görüşmesi 2018 Eylül ayında gerçekleşmişti. Sedat Önal bu Çin ziyaretinde, Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ile de görüştü.

Önal'ın, Le Yucheng ile görüşmesine istinaden Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde 16 Mayıs 2019 tarihli haberinde, *“16 Mayıs 2019'da Dışışleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng, Türkiye Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal ile görüştü. Her iki taraf ikili ilişkiler ile uluslararası ve bölgesel konular hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulundu.”* bilgisi yer almaktadır¹⁹².

Aynı gün Bakan Yardımcısı Önal, Bakan Wang Yi ile bir görüşme gerçekleştirdi. Söz konusu haberde *“Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi, 16 Mayıs 2019 tarihinde Türkiye Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal ile bir araya geldi.*

Wang Yi hem Çin hem de Türkiye'nin yükselen pazar gücüne sahip gelişmekte olan ülkeler olduğundan bahsetti. Mevcut uluslararası durum karşısında, iki tarafın stratejik eşgüdümü güçlendirmesi, stratejik karşılık güveni artırması konusunda hem kendilerinin hem de diğer gelişmekte olan ülkelerin ortak çıkarlarının korunması gerekliliğine dikkat çekti. Wang Yi, Çin'in Türkiye ile olan ilişkisine büyük önem verdiğini, Türkiye'nin egemenlik ve toprak bütünlüğüne her zaman saygı duyduğunu ayrıca Türkiye'nin ulusal güvenlik ve istikrarı koruma çabalarını desteklediğini vurguladı. Bakan Wang, Türk tarafından, Çin'in ulusal egemenlik, güvenlik ve birliği koruma konularındaki temel çıkarlarına kararlılıkla saygı gösterilmesini, yine Çin'in 'Doğu Türkistan' terör güçlerine karşı mücadelesinin somut hareketlerle desteklenmesini, iki ülke arasındaki stratejik iş birliği ilişkisinin korunmasını umduğunu dile getirdi. Son yıllarda Çin ile Türkiye'nin Kuşak Yol girişimi

¹⁹² FMPRC, “Vice Foreign Minister Le Yucheng Holds Talks With First Deputy Foreign Minister Sedat Onal Of Turkey” (Erişim 4 Nisan 2022).

çerçevesinde yürütülen iş birliklerinde olumlu sonuçların elde edildiğini anlatan Wang, karşılıklı siyasi güveni artırma temelinde, her iki tarafın büyük çaplı projelerdeki iş birliklerini daha da güçlendirmesi, ortaklaşa bir şekilde uzun vadeli, sağlıklı ve istikrarlı bir Çin Türkiye stratejik ortaklığının kurulması gerektiğini ifade etti.

Bakan Yardımcısı Önal, Türkiye'nin, Çin'in uluslararası konumuna ve etkisine büyük önem verdiğini, çok taraflılığı desteklemek ve uluslararası hukuka dayalı düzeni korumak için Çin ile çalışmaya istekli olduğunu söyledi. Önal, Türkiye'nin, Çin'in egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygı duyduğunu, ulusal birliği koruma ve terör güçleriyle mücadele etme çabalarını desteklediğini ifade etti. Türkiye'nin Çin ile üst düzey alışverişi güçlendirmeye istekli olduğunu söyleyen Önal, siyasi güveni artırmak, çok taraflı ilişkilerde eşgüdümü sağlamak, Türkiye'nin Orta Koridor girişimi ile Kuşak Yol girişimini entegre etmek, somut iş birliklerini derinleştirip ikili ilişkileri yeni bir düzeye taşımak konusunda Türkiye'nin hazır olduğunu dile getirdi.” ifadeleri yer almaktadır¹⁹³.

Bu görüşme Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde, 15 Mayıs 2019 tarihinde ikili görüşmenin gerçekleşeceği, tarafların ikili ilişkiler ile bölgesel ve uluslararası konuları ele alacağı şeklinde paylaşıldı¹⁹⁴. Dış Politika Kronolojisinde Sedat Önal'ın Le Yucheng, Wang Yi ve ÇKP Merkez Komitesi Uluslararası İlişkiler Departmanı Bakan Yardımcısı Wang Yajun ile görüştüğü bilgisi aktarıldı¹⁹⁵.

Bu görüşmede bahse konu Çin'in egemenliği, terör güçlerine karşı yürüttüğü çalışmalarda Türkiye'nin desteğini isteme vurgusu boşuna değildi. Çünkü, 9 Şubat 2019 tarihinde, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy, Uygur Halk Ozanı Abdurrehim Heyit'in vefatı haberi ile ilgili sert açıklamalarda bulunmuş, Çin makamlarından Uygur Türklerinin temel insan haklarına saygı gösterilmesi ve toplama

¹⁹³ FMPRC, “Wang Yi Meets With First Deputy Foreign Minister Sedat Onal Of Turkey” (Erişim 4 Nisan 2022).

¹⁹⁴ MFA, “No: 138, 15 Mayıs 2019, Türkiye ve Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Gerçekleştirilecek Siyasi İstişareler Hk.” (Erişim 6 Nisan 2022).

¹⁹⁵ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2019” (Erişim 6 Nisan 2022).

kamplarının kapatılması talebini iletmişti¹⁹⁶. Bunun üzerine Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi Basın Ofisi Türkiye Dışışleri Bakanlığının söz konusu iddiasını yalanladığı bilgisi paylaşıldı ve Heyit'in kendisinin konuştuğu bir video yayınladı¹⁹⁷.

Bir ay öncesinde de Sözcü Hami Aksoy 18 Ocak 2019 tarihinde düzenlediği basın bilgilendirme toplantısında, Türkiye Çin ikili ilişkilerin çok önemli olduğunu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, 2018 yılı içinde BRICS ve G20 Zirveleri sırasında Çin Devlet Başkanı ile görüştüğünü, bu çerçevede Uygurlar hakkında hassasiyet içeren durumların Çin makamlarıyla ele alındığını ve ele alınmaya devam edileceğini söylemişti¹⁹⁸.

2.4.2.Asya'da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı (CICA) V. Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi

Dördüncüsü 21 Mayıs 2014'te Shanghai'da düzenlenen Asya'da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansının (CICA), Beşinci Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi Tacikistan'ın başkenti Duşanbe'de gerçekleşti. 2014 yılındaki Shanghai Zirvesi'nin ardından 2014-2018 yıllarında dönem başkanlığını yürüten Çin, 2018 Eylül ayında dönem başkanlığını Tacikistan'a devretti. CICA süreci 1992 yılında başlamıştı, 2002 yılında ilk zirve, 2006 yılında ikinci zirve Kazakistan Almatı'da düzenlendi. 2010 yılında İstanbul'da üçüncüsü ve 2014 yılında Shanghai'da düzenlenen dördüncü zirve düzenlenmişti¹⁹⁹.

CICA Duşanbe Zirvesi kapsamında, 15 Haziran 2019 günü Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Duşanbe'de bir araya geldi.

¹⁹⁶ MFA, "SC-06, 9 Şubat 2019, Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy'un Uygur Türklerine Yönelik Ağır İnsan Hakları İhlalleri ve Halk Ozanı Abdurrehim Heyit'in Vefatı Hakkındaki Soruya Cevabı" (Erişim 6 Nisan 2022).

¹⁹⁷ China Radio International (CRI Türk), "Abdurrehim Heyit ölmedi, Türkiye Dışışleri'nin Xinjiang iddiaları asılsız" (Erişim 6 Nisan 2022).

¹⁹⁸ MFA, "Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy'un Basın Bilgilendirme Toplantısı, 18 Ocak 2019, Ankara" (Erişim 6 Nisan 2022).

¹⁹⁹ Anadolu Ajansı (Aa), "Asya'da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı Zirvesi Yapıldı" (Erişim 6 Nisan 2022).

Çin Dışışleri Bakanlığın 15 Haziran 2019 tarihli haberinde, “15 Haziran 2019 günü Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Duşanbe’de Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile bir araya geldi.

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşmesinde, Çin Türkiye ilişkilerine büyük önem verdiğini, Erdoğan ile iki taraf arasındaki dostluğu karşılıklı güvene dönüştürerek, ikili stratejik iş birliği ilişkisinde yeni sayfaların açılmasını teşvik edeceklerini söyledi. Mevcut koşullar altında, iki tarafın birbirinin temel çıkarlarını ve temel kaygılarını sıkı bir şekilde desteklemesi, terörle mücadele alanında iş birliğini güçlendirmesi gerektiğini söyleyen Xi, Türkiye’nin tarihi İpek Yolu güzergahında bir ülke olması hasebiyle, Kuşak Yol çerçevesinde karşılıklı yarara dayalı iş birlikleri artırmaya hazır olduklarını ifade etti. Xi, Çin ve Türkiye’nin G20’deki önemli üyeler olduğunu ve çok taraflı alanlarda temas ve eşgüdümün yoğunlaştırılmasını temenni ettiğini kaydetti.

Xi Jinping’in görüşlerine katıldığını belirten Erdoğan, Türkiye’nin Çin ile olan ilişkisine büyük önem verdiğini söyledi. Erdoğan, ikili üst düzey temasları yoğunlaştırarak, ekonomi, ticaret, finans, altyapı inşası gibi alanlardaki iş birlikleri genişletmeye hazır olduğunu söyledi ve Kuşak Yol Girişimi’nin Türkiye için büyük önem taşıdığını, Türkiye’nin de ortak inşaya aktif olarak dahil olacağını vurguladı.

Wang Yi toplantıda hazır bulundu.” ifadelerine yer verildi²⁰⁰.

Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde, Recep Tayyip Erdoğan’ın 15 Haziran 2019 tarihinde Tacikistan’ın başkenti Duşanbe’de gerçekleştirilen Asya’da İş Birliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (CICA) 5. Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi temasları kapsamında Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile de görüştüğü bilgisi yer almaktadır ²⁰¹ . Fakat görüşmenin içeriği paylaşılmamıştır. Erdoğan’ın yurtdışı ziyaretlerinde de mevkidaşı Xi Jinping ile görüştüğü bilgisine yer verilmiştir²⁰².

²⁰⁰ FMPRC, “Xi Jinping Meets with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey” (Erişim 6 Nisan 2022).

²⁰¹ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Duşanbe’de gerçekleştirilen CICA Zirvesi kapsamında ikili görüşmelerde bulundu” (Erişim 7 Nisan 2022).

²⁰² TCCB, “Tacikistan” (Erişim 7 Nisan 2022).

Cumhurbaşkanı Erdoğan’a, Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak ve Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar’ın eşlik ettiği bilgisi yer almaktadır. Güvenli ve daha müreffeh bir CICA Bölgesi için Ortak Vizyon temasıyla düzenlenen zirveye Türkiye’nin verdiği önemin vurgulandığı, sürecin kurumsallaştırılması ve sahiplendirilmesi gerekliliğine dikkat çekildiği, insan odaklı Türkiye dış politikası gereği öncelikler ve hassasiyetler ile terör örgütleriyle mücadele ve beklentilerin paylaşıldığı, zirvenin sonunda önemli kararları içeren bir bildirinin kabul edildiği Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde ayrıntılı olarak paylaşılmaktadır²⁰³. Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü İbrahim Kalın’ın 13 Haziran 2019 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Kabine Toplantısı akabinde yaptığı açıklamada, Erdoğan’ın mevkidaşı Xi ile görüşeceği, G20 Osaka Zirvesi sonrasında Erdoğan’ın temmuz ayında Çin’e resmi ziyarette bulunacağı bilgisi yer almaktadır²⁰⁴. Cumhurbaşkanı Erdoğan, 27 Haziran 1 Temmuz tarihleri arasında Japonya’da düzenlenen G20 Osaka Zirvesi’ne katılmış fakat akabinde Çin ziyaretinde bulunacağı için Osaka Zirvesi’nde Xi Jinping ile görüşme gerçekleştirmemişti.

2.4.3. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Çin Ziyareti

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, resmî temaslarda bulunmak üzere, 2 Temmuz 2019 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti’ne bir ziyaret gerçekleştirdi ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile görüştü.

İki liderin görüşmesi, Çin Dışışleri Bakanlığının 2 Temmuz 2019 tarihli haberinde, “2 Temmuz 2019’da Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Büyük Halk Salonu’nda görüştü.

Xi Jinping, Çin ve Türkiye’nin hem önemli yükselen pazar ülkeleri hem de geliştirmekte olan ülkeler olduğuna işaret ederek, her iki taraf için de stratejik iş birliğini güçlendirmenin büyük önem taşıdığını belirtti. İki ülke arasında karşılıklı siyasi güvenin artırılması, stratejik iletişimin güçlendirilmesi, egemenlik, bağımsızlık ve toprak bütünlüğü ile ilgili konularda birbirlerinin temel çıkar ve kaygılarına saygı gösterilmesi, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin geliştirilmesi için siyasi

²⁰³ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Haziran 2019” (Erişim 7 Nisan 2022).

²⁰⁴ TCCB, “Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Sayın İbrahim Kalın’ın Cumhurbaşkanlığı Kabinesi Toplantısı Sonrası Yaptığı Açıklama” (Erişim 7 Nisan 2022).

temelin sağlamlaştırılması, iki taraf arasındaki ilişkinin sağlıklı ve istikrarlı bir yolda ilerlemesi gerektiğini söyleyen Xi Jinping, terörle mücadele ve güvenlik iş birliğini ilerletmek için somut adımların atılması gerektiği vurguladı. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Türkiye'de herhangi bir güç tarafından Çin karşıtı ayrılıkçı faaliyetlere izin verilmeyeceğini tekrar tekrar vurgulamasını Çin tarafının takdir ettiğini ve Çin'in terörle mücadele çabaları konusunda Türkiye'nin desteğinin değerli olduğunu söyleyen Xi, uluslararası terörle mücadele alanında Türk tarafıyla iş birliği güçlendirmeye hazır olduğu dile anlattı.

İki lider arasında, kalkınma stratejisinin sağlamlaştırılması ve somut iş birliklerin genişletilmesi gerektiği konuşulurken, Türkiye'nin, Kuşak Yol Girişiminin inşasında önemli bir ortak olduğunun, Kuşak Yol ve Orta Koridor planının entegrasyonunu hızlandırmanın bahsi geçti. Çin'in ticaret, yatırım, teknoloji, enerji, altyapı ve büyük projelerde Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu söyleyen Xi, ikili iş birliklerin kararlı bir şekilde teşvik edilmesi gerektiğini söyledi. Ayrıca kültürlerarası alışveriş ile turizm iş birliklerinin genişletilmesi ve iki halk arasında karşılıklı bir anlayış geliştirilmesinin Çin Türkiye dostluğu için kamuoyu temelinin sağlamlaştırılmasına devam edilmesi gerektiği anlatıldı.

Xi Jinping, mevcut uluslararası camianın büyük değişim sürecinde olduğunu vurguladı. Çin ve Türkiye'nin, temeli BM ve uluslararası hukuk olan küresel sistemi güçlü bir şekilde desteklemesi gerektiğini söyleyen Xi, çok taraflılık, uluslararası adalet ve özünde Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) olan çok taraflı ticaret sisteminin desteklenmesini dile getirdi. Başkan Xi, iki ülke arasındaki stratejik iş birliği ilişkisinin derinleştirilmesi, Çin ve Türkiye ile diğer gelişmekte olan ülkelerin ortak çıkarlarının savunulması, karşılıklı saygı, adalet ve kazan kazan iş birliği içeren yeni bir uluslararası ilişkiler oluşumunun ortaklaşa inşa edilmesi gerektiğini ifade etti. Xi Jinping son olarak, iki taraf arasında bölgesel meselelerde iletişim ve koordinasyonun sağlanması, sıcak noktalardaki sorunların siyasi çözümünün ortaklaşa desteklenmesi, bölgesel barış, istikrar ve kalkınmanın gerçekleşmesi için katkıda bulunulması gerektiğini söyledi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, kadim İpek Yolu dönemine kadar uzanan bir geçmişe dayalı Türkiye Çin dostluğunun bugün daha da perçinleştiğine dikkat çekti. Yakın ikili ilişkilerin, bölgesel barış ve refah açısından önemli olduğunu söyleyen Erdoğan, Türkiye'nin Çin ile ilişkisini geliştirmeye, iş birliğini ise derinleştirmeye kararlı olduğunu ifade etti. Erdoğan, Türkiye'nin Tek Çin politikasının benimsendiğini, Çin'in kalkınması ve refahı sayesinde Xinjiang'daki çeşitli azınlık toplulukların mutlu bir şekilde yaşadığının gerçek olduğunu, kimsenin Türkiye'nin Çin ile olan ilişkisini bozmasına izin vermeyeceğini, Türkiye'nin aşırıcılığa kararlı bir şekilde karşı çıktığını, siyasi karşılıklı güveni artırmaya ve Çin tarafı ile güvenlik iş birliğini güçlendirmeye hazır olduğunu dile getirdi.

Çin ile Türkiye arasında büyük bir iş birliği potansiyeli olduğunu, Türkiye'nin Kuşak Yol'un inşasına sıkı sıkıya destek verdiğini söyleyen Erdoğan, Kuşak Yol Girişimi çerçevesinde iki tarafın ticaret, yatırım, finans, enerji, otomobil üretimi, altyapı, beşinci nesil mobil iletişim ve akıllı şehirler gibi alanlarda iş birliklerinin güçlendirilmesini ve eğitim, kültür, bilimsel araştırma ve diğer alanlarda değişimlerin teşvik edilmesini umduğunu anlattı.

Xi Jinping, görüşmelerden önce Büyük Halk Salonu'nun Doğu Kapısının olduğu meydana Erdoğan için bir karşılama töreni düzenledi. Yang Jiechi, Ji Bingxuan, Wang Yi, Xia Baolong, He Lifeng ve diğerleri katıldı.” ifadeleri kullanıldı²⁰⁵.

Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Pekin Uluslararası Havalimanı'nda Türkiye Pekin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen, Çin Ankara Büyükelçisi Deng Li ve diğer yetkililer tarafından karşılandığı, Cumhurbaşkanı Erdoğan'a Çin ziyaretinde eşi Emine Erdoğan, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak, Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar ve Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan'ın eşlik ettiği bilgisi verilmektedir²⁰⁶.

²⁰⁵ FMPRC, “Xi Jinping Holds Talks with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey” (Erişim 10 Nisan 2022).

²⁰⁶ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti'nde” (Erişim 10 Nisan 2022).

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yurt dışı ziyaretleri arasında yer alan Çin ziyaretinde Pekin Büyük Halk Meclisi'nde resmî törenle karşılandığı, mevkidaşı Xi Jinping ile baş başa görüşme gerçekleştirmenin akabinde, heyetler arası görüşmelere başkanlık ettiği bilgisi yer aldı. Görüşmelerin ardından, Xi Jinping tarafından Erdoğan'ın onuruna verilen akşam yemeğine geçildi²⁰⁷.

Türkiye Çin ilişkisinin güçlenmesinin küresel istikrara büyük katkı sağlayacağını söyleyen Erdoğan, son yıllarda mevkidaşı Xi Jinping ile sık sık bir araya gelerek istişarelerde bulunduklarını, ikili ilişkileri her alanda uzun soluklu bir anlayış ve stratejik bir bakış açısıyla güçlendirme konusunda mutabık kaldıklarını vurguladı. Erdoğan, İpek Yolu ile birbirine bağlanmış, binlerce yıllık bir tarihi geçmiş sahip, kadim medeniyetler üzerinde yer alan Türkiye ve Çin'in iş birliği potansiyelinin büyük olduğunu, Tek Çin politikasının Türkiye için stratejik bir önemde olduğunu dile getirdi²⁰⁸.

Söz konusu ziyaret Dışişleri Bakanlığı Dış Politika Kronolojisinde yer aldı. Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın G20 Osaka Zirvesi sonrasında 2 Temmuz 2019 tarihinde Çin'e bir ziyaret gerçekleştirdiği ve görüşmelerde ikili ilişkilerin yanı sıra, bölgesel ve uluslararası konuların ele alındığı bilgisi verilmektedir. Ayrıca, Türkiye Çin ilişkilerinin her alanda güçlendirilmesi ile ilgili, Çin'in Kuşak Yol Girişimi ile Orta Koridor Girişiminin uyumlaştırılması, Türkiye'de enerji, hızlı tren, altyapı, iletişim teknolojisi gibi alanlarda iş birliği ve yatırım imkanlarının konuşulduğu yer almaktadır²⁰⁹. Görüşmede, İpek Yolu'nun iki ucundaki ülkeler olarak, Avrasya'daki bağlantıların canlandırılacağı, ikili ticaret hacminin 50 milyar ABD dolarına çıkarılacağı vurgulandı²¹⁰.

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy'un 2 Ağustos 2019 tarihindeki basın bilgilendirme toplantısında da bu ziyaretin bahsi geçmiş, Hami Aksoy'a Xinjiang Uygur Özerk Bölgesine gönderilecek heyet ile ilgili sorular sorulmuştu. Hami Aksoy

²⁰⁷ TCCB, "Çin" (Erişim 10 Nisan 2022).

²⁰⁸ TCCB, "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Büyük Halk Meclisi'nde resmî törenle karşılandı" (Erişim 10 Nisan 2022).

²⁰⁹ MFA, "Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2019" (Erişim 10 Nisan 2022).

²¹⁰ MFA, "Sayın Bakanımızın Sayın Cumhurbaşkanımıza refakatle Çin Halk Cumhuriyeti'ni ziyareti, 2 Temmuz 2019" (Erişim 10 Nisan 2022).

bu soruya istinaden, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Türkiye heyetini davet ettiğini, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın da bu daveti olumlu karşıladığını söyledi. Heyet ile ilgili çalışmaların sürdüğü fakat henüz programın belli olmadığını sözlerine ekledi²¹¹.

Cumhurbaşkanı Erdoğan bu ziyaretinde, Çin hükümetinin perspektifinden uluslararası konulara odaklanan Çin'in *Global Times* isimli İngilizce ve Çince yayın yapan gazetesinde bir makale yayınladı. Makalede ikili ilişkiler, Kuşak Yol, Orta Koridor, Bakü Tiflis Kart Demiryolu Projesi'nden bahsedilmekte, Türkiye'nin 2013 yılında Kuşak Yol girişimine ilk destek veren ülkelerden biri olduğu vurgulanmaktadır²¹².

Yazdıklarımızdan da anlaşılacağı üzere, bahse konu ziyaretin ikili ilişkiler adına güzel gelişmelerin yaşanacağı sinyali verdiğini söyleyebiliriz. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, ikili ilişkilerde önemli derecede yere sahip Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi ile ilgili söyledikleri, Türk makamlarında yer almaması, Çin'i tanımayan kişilerce bilinmemesi, Türkiye Çin ilişkisini sıradan bir hale getiriyor. Diplomatik ilişkilerin yoğun ve verimli geçiyor olması, Türkiye'ye yapılan yatırımlar ile sonuçlanacağına tanık olacağız.

2.4.4.Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) 52. Dışişleri Bakanları Toplantısı, Tayland

Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN), üyeleri Malezya, Tayland, Filipinler, Endonezya, Bruney, Vietnam, Laos, Myanmar ve Kamboçya'dan oluşan 1967'de Endonezya'nın başkenti Cakarta'da kurulmuş amacı sosyal, kültürel, ekonomik ve diğer konulardaki iş birliği ile adalet, hukuk ve BM prensiplerine saygı çerçevesinde bölgesel barış ve istikrarın sağlanması olan bir uluslararası teşkilattır.

Türkiye ASEAN'a üye değildir fakat 23 Temmuz 2010 tarihinde, Dostluk ve İş Birliği Anlaşması ile ASEAN Sektörel Diyalog Ortağı olarak yer almaktadır. Çin Halk

²¹¹ MFA, "Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy'un Basın Bilgilendirme Toplantısı, 2 Ağustos 2019, Ankara" (Erişim 10 Nisan 2022).

²¹² TCCB, "Çin'de Global Times ve Huánqiú Shíbào Gazetelerinde Yayımlanan Makale" (Erişim 10 Nisan 2022).

Cumhuriyeti ise, AB, ABD, Kanada, Rusya, Japonya, Güney Kore, Hindistan, Avustralya, Yeni Zelanda ve İngiltere ile ASEAN Diyalog Ortağıdır²¹³.

52.ASEAN Dışışleri Bakanları Toplantısı, 27 Temmuz- 3 Ağustos 2019 tarihlerinde Tayland'ın başkenti Bangkok'ta yapıldı ve bu toplantı sürecinde Türk ve Çin Dışışleri Bakanları bir görüşme gerçekleştirdi.

30 Temmuz 2019 tarihli Çin Dışışleri Bakanlığının haberinde, “30 Temmuz 2019 tarihinde Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi, Türk mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile Tayland'ın başkenti Bangkok'ta bir araya geldi.

Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi, kısa bir süre önce Çin'i ziyaret eden Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in ikili ilişkilerin geliştirilmesine yönelik istikameti belirleyen önemli bir uzlaşmaya vardıklarını söyledi. Wang Yi, iki liderin vardığı mutabakatı uygulama, stratejik karşılıklı güveni artırma, terörle mücadele iş birliğini geliştirme, birbirlerinin temel çıkar ve endişelerini ilgilendiren konularda karşılıklı olarak destekleme konularında Çin'in, Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu söyledi. Türkiye'nin ASEAN ile ilişkisindeki yeni ilerlemesini tebrik eden Wang, dost çevresinin artmasını diledi.

Türkiye Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın temmuz ayı başında Çin'e yaptığı ziyaretin çok başarılı geçtiğini söyledi. Çavuşoğlu, iki lider arasındaki söz konusu mutabakatın uygulanması, Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi ve diğer mekanizmalarının rolünün tam olarak yerine getirilmesi, ekonomi, ticaret, güvenlik, yüksek hızlı tren, nükleer güç, havacılık, beşerî bilimler gibi alanlarda iş birliklerin teşvik edilmesi gibi konularda Türkiye'nin de istekli olduğunu söyledi.” ifadeleri yer almaktadır²¹⁴.

Bu üst düzey görüşme, Dış Politika Kronolojisinde, Türkiye'nin Sektörel Diyalog Ortağı sıfatıyla ASEAN 52. Dışışleri Bakanları Toplantısı'na katıldığı ve bu vesileyle Bakan Çavuşoğlu'nun Çinli mevkidaşı ile bir görüşme gerçekleştirdiği yer

²¹³ MFA, “Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (Asean)” (Erişim 10 Nisan 2022).

²¹⁴ FMPCR, “Wang Yi Meets With Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu Of Turkey” (11 Nisan 2022).

almaktadır²¹⁵. Türk Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde ise, Çavuşoğlu'nun mevkidaşı Wang Yi ile görüştüğü, enerji ve yatırımlar olmak üzere ikili konuların ve Uygur Türklerinin durumunun ele alındığı aktarılmaktadır. Bakan Çavuşoğlu, Çin'in daveti üzerine Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi'ne bir gözlem heyeti göndereceğini ifade ettiği de ayrıca belirtilmektedir²¹⁶.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, Xi Jinping ile, Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu'nun Wang Yi ile görüşmelerinde, Çin'in daveti üzerine Xinjiang' a bir gözlem heyeti gönderileceği sıklıkla ifade edilmiş fakat bu gözlem heyeti 2019 yılının sonlarında patlak veren COVID-19 yeni tip koronavirüs salgını sebebiyle gerçekleşmemiştir.

2.4.5. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu

Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Chen Xiaodong, 28 Ekim 2019 tarihinde Türkiye Pekin Büyükelçiliği'nin düzenlediği Türk Milli Gün resepsiyonuna katıldı. Chen Xiaodong konuşmasında, *“Çin ve Türkiye'nin hem geliştirmekte olan ülkeler hem de önemli etkiye sahip yükselen pazar ülkeleri olduğunu söyledi. Bakan Yardımcısı Chen, Xi Jinping ve Erdoğan'ın yıl içinde iki kez bir araya geldiği ve iki liderin vardığı mutabakatın uygulanması, stratejik iş birliği ilişkisinin zenginleştirilmesi konusunda Türkiye ile el ele çalışmaya istekli olduğunu dile getirdi. İki ülkenin ve ülke halkının yararına olacak Kuşak Yol girişimiyle, Orta Koridor planının ortak inşasının güçlendirileceğine vurgu yapıldı.*

Chen Xiaodong ayrıca konuk Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Bakan Yardımcısı Alparslan Bayraktar ve Türkiye'nin Çin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile Çin Türkiye ilişkileri hakkında görüş alışverişinde bulundu.” ifadelerini kullandı²¹⁷.

Tezimizin başlangıcı 2013 yılından bu yana, 2016 yılı hariç her yıl olduğu gibi 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kapsamında Pekin'de düzenlenen Türk Milli Günü

²¹⁵ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2019” (Erişim 11 Nisan 2022).

²¹⁶ MFA, “Sayın Bakanımızın Türkiye-Asean Toplantısına Katılmak Üzere Tayland'ı Ziyareti, 26-30 Temmuz 2019” (Erişim 11 Nisan 2022).

²¹⁷ FMPCR, “Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Attends The National Day Reception Of Turkey” (Erişim 11 Nisan 2022).

Resepsiyonu'na Çin Dışışleri Bakanlığı tarafından katılım sağlandı. Türk makamlarında bu katılım haber değeri görmedi.

2.4.6.Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal'ın Pekin Ziyareti

2019 Mayıs ayında, Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal Pekin'e bir ziyaret gerçekleştirmişti. Önal, 16 Aralık 2019 tarihinde, aynı yıl içinde Pekin'e ikinci bir ziyarette bulundu.

Çin Dışışleri Bakanlığının 17 Aralık 2019 tarihli Sedat Önal'ın ziyareti ile ilgili haberinde, *“Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng 16 Aralık günü Sedat Önal ile bir araya gelerek Çin Türkiye ikili ilişkileri, bölgesel ve uluslararası sorunlara ilişkin görüş alışverişinde bulundu.”* bilgisi yer almaktadır²¹⁸.

Sedat Önal bu ziyaretinde ayrıca Dışışleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping ile de bir görüşme gerçekleştirdi. 17 Aralık 2019 tarihli haberde, *“Dışışleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping, Dışışleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal ile görüş alışverişinde bulunarak ortak kaygı içeren konularda görüş alışverişinde bulundu.”* ifadelerine yer verilmiştir²¹⁹.

Bu görüşme Türk Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde yer almadı.

Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde, Büyükelçi Deng Li ile ilgili haber sadece İngilizce olarak yer alırken, diğer haberler iki dilde de yayınlandı. 2019 yılında ikili ilişkiler, bölgesel ve uluslararası sorunlar, karşılıklı siyasi güven, siyasi temelin sağlamlaştırılması, ikili ilişkilerin somut hareketler ile desteklenmesi konu oldu. Bu konu başlıkları her yıl olduğu gibi içerik güncellenerek tekrarlandı da diyebiliriz. Fakat Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın *“Çin'in kalkınması ve refahı sayesinde Xinjiang 'da azınlıkların mutlu bir şekilde yaşadığının gerçek olduğu”* vurgusu, ikili ilişkilerin seyrine olumlu yansıdığını da ekleyelim.

²¹⁸ FMPRC, “Vice Foreign Minister Le Yucheng Meets With First Deputy Foreign Minister Sedat Onal Of Turkey” (Erişim 11 Nisan 2022).

²¹⁹ FMPRC, “External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping Holds Talks with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey” (Erişim 11 Nisan 2022).

2019 yılı içinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan Çin’e resmi bir ziyarette bulunmuş, ayrıca CICA V. Zirvesi’nde Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile ikinci kez yüz yüze ve verimli bir toplantı gerçekleştirmiş, Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, ASEAN 52. Dışişleri Bakanları Toplantısı’nda mevkidaşı Wang Yi ile görüşmüş, Çinli Bakan Wang Yi 2019 yılı içinde Pekin’i ziyaret eden Bakan Yardımcısı Sedat Önal’ı kabul etmiş, Sedat Önal ise aynı yıl içinde iki defa Çin’i ziyaret etmiş ve Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng ile iki defa bir araya gelmiştir.

Türkiye Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde, 12-15 Mayıs 2017 tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası İş Birliği İçin Kuşak Yol Forumu Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Pekin’e gittiği toplantının ikincisinin 25-27 Nisan 2019 tarihlerinde Pekin’de düzenlendiği ve Türkiye’yi temsilen Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Mehmet Cahit Turhan’ın beraberinde bir heyetle katıldığı²²⁰, 23. St. Petersburg Uluslararası Ekonomi Forumu, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin’in himayesinde 6-7 Haziran 2019 tarihlerinde St. Petersburg’da gerçekleştirildiği, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping’in de katıldığı, Türkiye’yi temsilen Sanayi ve Teknoloji Bakan Yardımcısı Hasan Büyükdede’nin katıldığı bilgisi yer almaktadır²²¹. Bu görüşmeler Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde bulunmamaktadır.

2019 yılı içinde ayrıca belirtebileceğimiz bir gelişme daha yaşandı. Çin’in Xi’an şehrinde yola çıkıp, Marmaray’ı kullanarak Avrupa’ya geçen ilk yük treni “China Railway Express” Asya kıtasının doğu ve batısı birbirine bağlanmıştır²²².

Çin’in 2013 Eylül ayında ilan ettiği Kuşak Yol Girişiminin gelişme evresi diyebileceğimiz 2016 Ocak ayından 2019 Aralık ayı sonuna kadar olan süreçte Türkiye Çin diplomatik ilişkisini Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesindeki haberlerden yola çıkarak Türk makamlar ile karşılaştırması yaparak anlatmaya gayret ettik.

Bu dört yıllık süreçte iki lider her sene en az bir kez olmak üzere yüz yüze altı kez görüşme, bir kere de telefon görüşmesi gerçekleştirdi. İki lider arasında

²²⁰ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Nisan 2019” (Erişim 11 Nisan 2022).

²²¹ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Haziran 2019” (Erişim 11 Nisan 2022).

²²² MFA, “No: 323, 6 Kasım 2019, Trans-Hazar Çin Demiryolu Ekspresi Treni’ni Karşılama Töreni Hk.” (Erişim 11 Nisan 2022).

konuşmalar Türk ve Çin tarafında genellikle benzer içerikten oluşurken, Cumhurbaşkanı Erdoğan 2019 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'ne resmi ziyarette bulundu. 2018 yılında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping liderlik görevlerine tekrar seçilerek birbirlerine tebrik mesajı gönderdi. Bu görüşmeler sırasında Türkiye ve Çin arasında birçok anlaşma da imzalandı. Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, mevkidaşı Erdoğan'a 2016 ve 2017 yıllarında yaşanan terör olayları sonrasında taziye mesajı gönderirken, Çin Başbakanı Li Keqiang da mevkidaşı Binali Yıldırım'a taziye mesajı gönderdi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi ve Çin Başbakan Yardımcısı Wang Yang'a Türkiye ziyaretlerinde kabul ederken, Devlet Başkanı Xi Jinping Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ya da Başbakanı Binali Yıldırım'ın Çin ziyaretlerinde görüşme gerçekleştirmedi. Dönemin Başbakanı Binali Yıldırım mevkidaşı Li Keqiang ile bir görüşme gerçekleştirirken, Başbakan Yardımcısı Wang Yang ve Dışişleri Bakanı Wang Yi ile de bir araya geldi.

2016 ve 2019 yılları arasında en sık görüşen Mevlüt Çavuşoğlu ve mevkidaşı Wang Yi arasında gerçekleşti. İkili 2016 yılında iki kez, 2017 yılında bir kez, 2018 yılında üç kez, 2019 yılında ise bir kez görüşme gerçekleştirdi. Türkiye ve Çin Dışişleri Bakanları, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında ortak basın toplantısında basın mensuplarının sorunu cevapladı. Çin, 2016 yılı haricinde her yıl Türkiye Milli Gününe Bakan Yardımcısı düzeyinde katılım sağladı, 2016 yılında Milli Gün mü yapılmadı yoksa katılım mı sağlanmadı, bu konuyu Pekin Türkiye Büyükelçiliğinin resmî sitesinde yer almadığı için saptayamadık. Bakan Yardımcısı düzeyinde de Sedat Önal ve Le Yucheng birçok kez resmi ziyarette bulundu. Bu görüşmeler dışında birçok farklı görüşme de Çin ve Türk makamlarında haber yapıldı.

Türkiye Çin stratejik iş birliği her bir görüşmede vurgulandı. İki ülkenin birbiri ile olan ilişkisini önem verdiği, Kuşak Yol güzergahındaki ortak partner ülkeler olduğu ve Çin'in önerdiği Kuşak Yol ile Türkiye'nin önerdiği Orta Koridor girişimlerinin uyumlaştırılması, Çin'in Türkiye'ye yapacağı yatırımlar söz konusu oldu. Bu görüşmelerde güvenlik iş birliği hemen hemen her görüşmede vurgulandı ve Çin tarafı ortak kaygı konuları diye adlandırdığı terör konusuna her defasında vurgularken, Türk tarafı Tek Çin politikasına bağlı kalacağını, Türkiye'de Çin karşıtı herhangi bir

eylemin gerçekleşmeyeceği taahhüdünü yineledi. Fakat Türk tarafında bu taahhüdün karşıtı açıklamalar gerekleşe de sonrasında yapılan ikili görüşmeler ile orta yol bulundu.

2019 yılının aralık ayında ilk kez Çin’de rapor edilen yeni tip koronavirüs salgını ikili ilişkileri durdurmaya yetmedi. Tezimizin üçüncü bölümünde, salgın döneminde Türkiye Çin ilişkilerini yine Çin Dışışleri Bakanlığını temel alarak anlatmaya gayret edeceğiz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.2020 OCAK-2022 ARALIK AYLARI ARASI TÜRKİYE-ÇİN DİPLOMATİK GÖRÜŞMELERİ

Tezimin üçüncü bölümünde, tüm dünyayı etkisi altına alan yeni tip koronavirüs pandemisinin başlangıcı 2020 Ocak ayından 2022 Aralık ayına kadar olan süreci, ikili diplomatik görüşmeler ile ele almaya çalışacağız.

3.1.2020 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER

2020 yılı, 17 Kasım 2019’da Çin’in Hubei eyaleti Wuhan şehrinde tespit edilen ilk yeni tip koronavirüs (COVID-19) vakası gölgesinde başladı. Çin’de COVID-19’a bağlı ilk ölüm 9 Ocak 2020’de yaşanırken, Türkiye’de ilk vaka 11 Mart 2020 tarihinde görüldü.

Çin’de görülen vakalar sonrasında, ilk etapta başta Wuhan olmak üzere Hubei eyaletindeki yaşayan Türk vatandaşlarının tahliyesi için, Türkiye Dışişleri Bakanlığı Çin makamlarıyla yakın teması yürüterek tahliye hazırlıklarını tamamladı. 31 Ocak 2020 tarihindeki tahliyenin ismini “Koca Yusuf Operasyonu” olarak belirlediler²²³.

3.1.1.Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi (Şubat)

İkili ilişkilerde ilk görüşme, Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi ile Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu arasında COVID-19 salgını sebebiyle telefon görüşmesi olarak gerçekleşti.

Çin Dışişleri Bakanlığının paylaştığı 2 Şubat 2020 tarihli haberde, “*1 Şubat 2020’de Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi, Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi.*

²²³ MFA, “No: 30, 29 Ocak 2020, Çin’deki Yeni Koronavirüs Salgını ve Vatandaşlarımızın Tahliyesi Hk.” (Erişim 10 Aralık 2022).

Çavuşoğlu, COVID-19 salgını nedeniyle hayatını kaybedenlere ve ailelerine taziyelerini ilettili. Çin'in salgınla mücadelesindeki güçlü önlemlerinin yakında güzel sonuçlar vereceğine inandığını aktaran Çavuşoğlu, Türkiye'nin, Çin'e gerekli tıbbi malzemelerin sağladığını, gerekli durumlarda Çin'in ihtiyacına göre daha fazla yardım sağlamaya hazır olduğunu ifade etti.

Türkiye'nin, Çin'in salgınla mücadelesindeki kritik bir dönemde, Çin'e tedarik ettiğı tıbbi malzemeler için Wang Yi teşekkürlerini ilettili. Çin ve Türkiye'nin dost ve partner ülkeler olduğunu, zor zamanlarda birlik ve beraberlik içinde olmaları gerektiğini dile getiren Wang, Devlet Başkanı Xi Jinping'in liderliğinde, Çin'in salgınla mücadelesi adına ülke çapında bir sistem kuran, kaynaklarını seferber eden, halkının sağlığıyla ilgili acil müdahalede bulunulabilme yeteneğı olan Çin'in, salgına karşı savaşını yakın bir tarihte zaferle sonlandıracağını söyledi.

Wang Yi, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) Genel Direktörü'nün, Çin'in salgınla mücadelesi için aldığı kararlı önlemlerden övgüyle bahsettiğini söyledi. Çin'in aldığı önlemlerin "Uluslararası Sağlık Tüzüğü" gereklilikleri ve DSÖ tavsiyelerinin çok daha ötesinde olduğunda söyleyen Wang, DSÖ'nün Çin'e seyahat ve Çin ile ticaret konularında herhangi bir kısıtlama önermediğini vurguladı. Wang, Türkiye'nin DSÖ'nün tavsiyelerine uyacağını, Çin ile Türkiye arasındaki alışverişin, ekonomik ve ticari iş birliğinin süreceğini, Çin'in salgınla mücadelesindeki çabalarını kararlılıkla destekleyeceğini temenni ettiğini dile getirdi.

Çavuşoğlu tüm bunlara katıldığını, DSÖ'nün açıklamalarının dengeli ve objektif olduğunu, Çin'in salgını tamamen yenebilecek bir kapasitede olduğuna inandığını sözlerine ekledi." ifadeleri kullanıldı²²⁴.

Bu haber Türk Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde paylaşılmazken, Ankara Çin Büyükelçiliğı tarafından tercümesi yapılarak paylaşıldı²²⁵.

²²⁴ FMPCR, "State Councilor And Foreign Minister Wang Yi Had A Phone Call With Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu" (Erişim 10 Aralık 2022).

²²⁵ ÇHC Ankara Büyükelçiliğı, "Wang Yi Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile telefonda görüştü" (Erişim 10 Aralık 2022).

Çavuşoğlu ve Wang Yi bu telefon görüşmesinin iki hafta sonrasında 56. Münih Güvenlik Konferansı'nda yüz yüze bir görüşme daha gerçekleştirdi.

14-16 Şubat 2020 tarihleri arasında 30 hükümet ve devlet başkanı ile yaklaşık 70 ülkeden dışişleri ve savunma bakanının katıldığı Münih Güvenlik Konferansı'na Türkiye'yi temsilen Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu katılım sağladı ve “Antalya Diplomasi Forumu’nun tanıtımını yaptı²²⁶. Çavuşoğlu, söz konusu toplantı sürecinde Çinli mevkidaşı Wang Yi ile bir araya geldi.

Çin Dışişleri Bakanlığının 16 Şubat 2020 tarihli haberinde “15 Şubat 2020 tarihinde Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi, 56. Münih Güvenlik Konferansı sürecinde Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya geldi.

Wang Yi, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu’nun birçok kez dile getirdiği Çin’in salgınla mücadelesi konusunda Türkiye’nin desteği için minnettar olduğunu söyledi.

Yeni tip koronavirüs salgınının, insanlığın ortak düşmanı olduğunu ve uluslararası toplumun salgınla mücadelesini el ele yürütmesi gerektiğini söyleyen Wang, Çin’in virüse karşı mücadelesinde çaba gösterdiğini, salgını önleme konusunda olumlu sonuçların elde edildiğini, salgın sonrasında Çin’in daha da güçleneceğine inandığını aktardı. Wang Yi, yükselen ekonomiler olarak Çin ve Türkiye’nin stratejik iş birliği ilişkisini derinleştirmesi, karşılıklı güveni artırması, iki ülkenin esas çıkarlarını ilgilendiren konularda karşılıklı desteği sağlaması, yine iki ülkenin kendileri ile geliştirmekte olan ülkelerin ortak çıkarlarını koruması gerektiğini anlattı.

Çavuşoğlu, Çin’de salgının seyrinde ilerlemeler kaydedildiğini duyduğuna sevindiğini, bunun Çin ve dünya için iyi bir haber olduğunu söyledi. Çin’in salgın ile olan savaşını desteklediğini ve mümkün olan en kısa sürede Çin’in bu zaferi kazanacağına inandığını söyleyen Çavuşoğlu, Çin’e salgın karşısı malzemelerin sağlandığını, gerektiği durumda tedarik etme konusunda Türkiye’nin hazır olduğunu

²²⁶ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Şubat 2020” (Erişim 10 Aralık 2022).

dile getirdi. Çavuşoğlu ayrıca, Türkiye'nin Çin ile üst düzey temasları güçlendirme, birçok alanda iş birlikleri derinleştirme, iki liderin vardığı mutabakat neticesinde karşılıklı güveni sürekli olarak artırma niyetinde olduğunu belirtti. Türkiye'nin, Çin'in Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi'nde yaşanan istikrarlı gelişim ve Xinjiang 'da terör ve aşırıcılıkla mücadelesinde aldığı tedbirleri desteklediğini söyleyen Çavuşoğlu, Xinjiang konusunda adil ve objektif bir tutum sergileneceğini sözlerine ekledi.” ifadeleri kullanıldı²²⁷.

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun, 56. Münih Güvenlik Konferansı'na katılmak üzere Münih'te bulunduğu sırada gerçekleşen bu ikili görüşme Türk Dışişleri Bakanlığı'nda üç cümle ile yer aldı. İlgili haberde, Çavuşoğlu'nun Wang Yi ile bir görüşme gerçekleştirdiği, COVID-19 salgını nedeniyle Türkiye'nin taziyelerini tekrar iletmediği ve tıbbi malzeme konusunda ilave destek vermeye hazır olduğu bilgisi yer almaktadır²²⁸. Görüşmede bahse konu Xinjiang meselesi ilk defa Çin Dışişleri Bakanlığında kendine yer edinirken, Türkiye Dışişleri Bakanlığında yer almamaktadır.

3.1.2.Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Devlet Başkanı Xi Jinping'in Telefon Görüşmesi

2020 Nisan ayı itibariyle, COVID-19 salgınının artık tüm dünyada etkisini göstermeye başladığı bu dönemde, iki ülke lideri bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi.

Çin Dışişleri Bakanlığının 8 Nisan 2020 tarihli haberinde, “8 Nisan 2020’de, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi.

Xi Jinping, yeni tip koronavirüs salgınının tüm dünyaya yayıldığına ve Türkiye'nin de ciddi zorluklarla karşı karşıya olduğuna dikkat çekerek, Çin hükümeti ve halkı adına, Türkiye'ye taziyelerini ve desteğini iletmek istediğini söyleyerek sözlerine başladı. Xi, Çin halkının zorlu çabalarının akabinde en zor dönemi geride

²²⁷ FMPCR, “Wang Yi Meets With Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu” (Erişim 11 Aralık 2022).

²²⁸ MFA, “Sayın Bakanımızın 56. Münih Güvenlik Konferansına Katılmak Üzere Münih’i Ziyareti, 14-16 Şubat 2020” (Erişim 11 Aralık 2022).

bıraktığını, Çin'de üretimin ve yaşam düzeninin yeniden kurulmasına hız verildiğini, tıbbi ve salgınla mücadelede kullanılan malzemelerin üretim kapasitesinin geliştirilmesine büyük önem atfedildiğini söyledi. Xi, küresel boyutta ve salgınla mücadele kapsamında mümkün olduğunca maddi destek sağlamaya çalışacaklarını anlattı. Çin'in, Türkiye'ye salgınla mücadele kullanılacak malzemeleri bağışladığını, iki ülkenin tıp ve sağlık uzmanları arasında salgın ile ilgili deneyimleri paylaşmak üzere video konferansların düzenlendiğini söyleyen Xi, Türkiye'nin ihtiyaçları doğrultusunda yardım etmeye ve tıbbi malzeme satışında kolaylık sağlamaya hazır olduğunu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderliğinde, Türkiye'nin salgının üstesinden geleceğine inandığını sözlerine ekledi.

Xi Jinping, virüsün sınır ya da ırk tanımadığını, uluslararası toplumun ancak ortak bir güç ile salgının üstesinden gelebileceğini vurguladı. Xi, Çin ve Türkiye'nin yakın iş birliği içinde olması, koordinasyonu güçlendirmesi, G20 Özel Zirvesi²²⁹ liderlerinin COVID-19 konusunda vardığı mutabakatı uygulaması ve uluslararası salgınla mücadele iş birliğine ortaklaşa katkıda bulunulması gerektiğini ifade etti. İki ülkenin siyasi karşılıklı güven ile birbirlerinin temel çıkar ve endişelerini ilgilendiren konularda karşılık anlayış ve desteği geliştirmesini söyleyen Xi, kalkınma ile ilgili stratejilerin uyumunu güçlendirme, birçok alanda somut iş birliklerini derinleştirme ve ikili ilişkileri yeni bir düzeye taşıma konularında birlikte çalışılması gerektiğini vurguladı.

Erdoğan, yeni tip koronavirüs zatürre salgınıyla mücadelenin tüm insanlığın karşı karşıya olduğu ortak bir savaş olduğunu, Çin halkının kahramanca çabalarla salgının üstesinden geldiğini ve dünyaya örnek olduğunu söyledi. Çin'in, dünyaya tıbbi ve medikal malzeme sağlamak için her türlü çabayı sarf ettiğini söyleyen Erdoğan, Türkiye ve Çin halklarının birbirine destek olduğunu ve dostluklarının zaman geçtikçe daha da güçlendiğini sözlerine ekledi. Türkiye'nin salgınla mücadelesine destek verilmesi ve tıbbi malzeme tedarikinin kolaylaştırılması adına, Erdoğan teşekkürlerini ilettili. Son olarak Çin ile ticaret, finans, havacılık ve diğer alanlarda somut iş

²²⁹ 26 Mart 2020 Tarihinde Çevrimiçi Olarak Düzenlendi. Tccb, "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Video Konferans Yoluyla G-20 Liderler Olağanüstü Zirvesi'ne Katıldı" (Erişim 11 Aralık 2022).

birliklerini güçlendirmeyi umduğunu söyleyen Erdoğan, salgın sonrasında Çin'de daha müreffeh ve daha mutlu bir yaşam dileğini ilettiler.” ifadeleri kullanıldı²³⁰.

Bu telefon görüşmesi, Çin İstanbul Başkonsolosluğu tarafından tercüme edilerek paylaşıldı²³¹. Fakat Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde bir görüşmenin tek kelimesi bile yer almamaktadır. COVID-19 salgınına bağlı olarak, yoğunluktan dolayı paylaşılmadığını düşünmek isterdik ama aynı yıl içinde diğer ülkeler ile yapılan telefon görüşmeleri Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde yer almaktadır. Örnek verecek olursak, Erdoğan'ın 2020 yılı içinde Dominik Cumhurbaşkanı ile telefon görüşmesi haber değeri taşıırken²³², Xi Jinping ile görüşmesinin bahsi geçmemektedir.

3.1.3.Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi (Nisan)

Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in telefon görüşmesinden 13 gün sonra, Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, mevkidaşı Wang Yi ile bir telefon görüşmesi daha gerçekleştirdi. Bu görüşme Çavuşoğlu'nun mevkidaşı ile aynı yıl içinde üçüncü görüşmesi olarak kayda geçti.

21 Nisan 2020 tarihli haberde, “*21 Nisan 2020'de Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi, Türkiye Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi.*

Wang Yi, kısa bir süre önce Devlet Başkanı Xi Jinping ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bir telefon görüşmesi gerçekleştirdiğini, salgınla mücadele iş birliğini güçlendirme ve ikili ilişkileri ilerletme konusunda önemli bir uzlaşya vardıklarını söyledi. İki devlet başkanının vardığı mutabakat konusunda Çin ve Türkiye'nin bu uygulamayı hızlandırması, siyasi karşılıklı güveni sürekli olarak geliştirmesi, özellikle birbirlerinin temel çıkar ve temel endişelerini ilgilendiren konularda birbirlerini anlaması ve desteklemesi gerektiğini söyleyen Wang Yi, 2021 yılının Çin ile Türkiye

²³⁰ FMPRC, “President Xi Jinping Speaks With Turkish President Recep Tayyip Erdoğan On The Phone” (Erişim 11 Aralık 2022).

²³¹ ÇHC İstanbul Başkonsolosluğu, “Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Telefonda Görüştü” (Erişim 11 Aralık 2022).

²³² TCCB, “Dominik Cumhurbaşkanı Luis Abinader ile Telefon Görüşmesi” (Erişim 11 Aralık 2022).

arasındaki diplomatik ilişkilerin kurulmasının 50. yıl dönümü olduğunu, her iki tarafın karşılıklı güven içerisinde birbirini destekleyerek stratejik iş birliği ilişkisini bir sonraki 50 yıla taşımayı umduğunu dile getirdi.

Wang Yi, COVID-19 salgınının dünyaya yayıldığını ve Türkiye'nin de ciddi zorluklarla karşı karşıya olduğunu, Çin'in Türk halkına en içten taziyelerini ilettiğini, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderliğinde Türkiye'nin salgının üstesinden geleceğine inandığını sözlerine ekledi. Çin'in, Türkiye'ye karşı her zaman dostane bir politika izlediğini, iki halk arasındaki dostluğa büyük önem verildiğini, Türkiye'ye tıbbi malzeme yardımında bulunulduğunu, acil ihtiyaç halinde tıbbi malzeme tedarikine öncelik verileceğini söyleyen Wang, salgınla mücadelede Türkiye'ye gerekli destek ve yardımı sağlamaya hazır olduklarını ifade etti.

Çin ve Türkiye'nin, karşılıklı yarar sağlayan iş birlikleri adına büyük bir potansiyele sahip olduğunu, her iki tarafın salgının etkisini en aza indirmek için eşgüdümü ve iş birliklerini güçlendirmesi gerektiğini söyleyen Bakan Wang, COVID-19 salgınının patlak vermesinden bu yana Türkiye'nin de dahil olduğu 180'den fazla ülke tarafından Çin'e destek ve yardım sağlandığını, bugün ise Çin tarafından acil tıbbi malzeme ihtiyacı olan 100'den fazla ülkeye destek verildiğini aktardı. Salgınla mücadelede en çok ihtiyaç duyulan şeyin, birbirinin kuyusunu kazmak yerine iş birliği olduğunu, en önemli şeyin ise şüphe yerine güven olduğunu söyleyen Wang Yi, Çin ve Türkiye arasındaki dostluğun, salgına karşı verilen sınava geçtikten sonra daha da gelişeceğine inandığını vurguladı.

Çavuşoğlu, iki devlet başkanı arasındaki son görüşmelerin verimli geçtiğini, salgınla mücadele ve ikili ilişkilerin derinleştirilmesi konusunda mutabakata varıldığını söyledi. Her iki ülkenin, devlet başkanlarının vardığı mutabakatı ciddiyetle uygulaması, birbirlerinin endişelerini gidermesi, ekonomi, ticaret ve finans gibi alanlardaki somut iş birliklerini güçlendirmesi, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin tesisinin 50. yıldönümü hazırlıklarındaki iyi bir iş çıkarması gerektiğine değinen Çavuşoğlu, Çin'in sadece salgını yenmekle kalmadığını, Türkiye dahil tüm dünya ülkelerine yardım sağlamak için her türlü çabayı gösterdiğini söyledi. Çavuşoğlu, Çin'in, tüm dünyaya en fazla tıbbi malzeme sağlayan ve Türkiye'nin de

takdir ettiği ülke olduğunu vurguladı. Son olarak, avuşoğlu, salgın karşısında uluslararası toplumun tam tersini yapmak yerine, dayanışma ve iş birliği içinde olması gerektiğini sözlerine ekledi.” ifadelerine yer verildi²³³.

Bu görüşme, Çin Ankara Büyükelçiliği tarafından tercümesi yapılarak paylařıldı²³⁴. Fakat bu haber de Türk Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde yer almadı.

3.1.4.Türkiye Pekin Büyükelçisi Abdülkadir Emin nen ile Görüşmeler

Çin Dışışleri Bakanlığı sadece st düzey liderler arasındaki görüşmeleri değil, Türkiye Pekin Büyükelçisi Abdülkadir Emin nen ile yapılan görüşmeleri de resmî sitesinde paylaştı. Fakat Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde aynı durum söz konusu değildir.

2020 yılı içinde, Pekin Büyükelçisi nen, Çin Dışışleri Bakanlığı yetkili isimleri ile farklı tarihlerde dört görüşme gerçekleştirdi.

Bu görüşmelerden ilki, nen ile Çin Dışışleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping arasında gerçekleşti. 19 Mayıs 2020 tarihli sadece İngilizce olarak paylaşılan haberde, “19 Mayıs 2020 tarihinde Çin Dışışleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping, Türkiye Pekin Büyükelçisi Abdülkadir Emin nen ile bir araya geldi. İkili ilişkiler ve güvenlik iş birliği konularında görüş alışverişinde bulunuldu.

Cheng Guoping, Çin ve Türkiye'nin, birbirine destek olarak COVID-19 salgınına birlikte bir yanıt verdiğini kaydetti. Bu durumun da Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerini yansıttığını ve iki halk arasındaki dostane duyguları sergilediğini söyleyen Cheng, iki liderin vardığı mutabakatın uygulanması, siyasi karşılıklı güvenin artırılması, temel çıkar ve temel kaygı konularının karşılıklı olarak desteklenmesi,

²³³ FMPRC, “Wang Yi Speaks By Phone With Turkish Foreign Minister Mevlüt avuşoğlu” (Erişim 11 Aralık 2022).

²³⁴ HC Ankara Büyükelçiliği, “Çin Devlet Konseyi yesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi, Türkiye Dışışleri Bakanı Mevlüt avuşoğlu'ndan Bir Telefon Aldı” (Erişim 11 Aralık 2022).

güvenlik ve diğer konulardaki iş birliklerin derinleştirilmesi için Çin'in Türkiye ile çalışmaya hazır olduğunu sözlerine ekledi.

Büyükelçi Önen, Türkçedeki 'Dost kara günde belli olur' sözünü aktararak, Türkiye ve Çin'in salgınla mücadelede birbirlerine yardım ettiklerini, dünyaya olumlu anlamda bir birlik ve iş birliği sinyali gönderdiklerini söyledi." ifadeleri yer aldı²³⁵.

Bu haber hem Türkiye Dışişleri Bakanlığı hem de Pekin Türk Büyükelçiliği resmî sitesinde yer almadı.

Büyükelçi Emin Önen'in, ikinci görüşmesi de Cheng Guoping ile gerçekleşti. 27 Ağustos 2020 tarihli haberde, "27 Ağustos 2020 tarihinde, Cheng Guoping iki ülke arasındaki ikili ilişkiler ve güvenlik iş birliği hakkında görüş alışverişinde bulunmak üzere Abdülkadir Emin Önen ile bir araya geldi.

Cheng Guoping, Çin ve Türkiye'nin, salgının etkisinin üstesinden geldiklerini, her düzeyde yakın alışverişi sürdürdüklerini, salgın karşıtı iş birliği ve diğer somut iş birlikleri aktif olarak hayata geçirdiklerini, olumlu ilerlemeler kaydettiklerini söyledi. Cheng, Çin'in, iki devlet başkanının ulaştığı önemli fikir birliğini yerine getirmek, güvenlik ve diğer alanlardaki iş birlikleri derinleştirmek, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkisinin istikrarlı gelişimini desteklemek için Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu sözlerine ekledi.

Abdülkadir Emin Önen, salgınla mücadelede Türkiye ile Çin arasındaki karşılıklı destek ve yardımlarından övgüyle söz ederek, Türkiye'nin Çin ile diplomatik ilişkilerin kurulmasının 50. yıldönümünü, üst düzey alışverişler ile güçlendirme, somut iş birlikleri kapsamlı bir şekilde derinleştirme fırsatı olarak kullanmaya istekli olduğunu söyledi." bilgisi paylaşıldı²³⁶.

²³⁵ FMPRC, "External Security Commissioner Of The Foreign Ministry Cheng Guoping Meets With Turkish Ambassador To China Abdülkadir Emin Önen" (Erişim 11 Aralık 2022).

²³⁶ FMPRC, "External Security Commissioner Of The Foreign Ministry Cheng Guoping Meets With Turkish Ambassador To China Abdülkadir Emin Önen" (Erişim 11 Aralık 2022).

Bu haber sadece Pekin Büyükelçiliği'nin sosyal medya hesabında paylaşıldı²³⁷. Fakat ayrıntı yer almazken Bakanlık sitesinde hiç bahsi geçmedi.

Büyükelçi Önen, 23 Eylül 2020 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Çin Ankara Eski Büyükelçisi Deng Li ile bir araya geldi. 23 Eylül 2020 tarihli haberde, “Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Deng Li, 23 Eylül 2020'de Türkiye'nin Çin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile bir araya gelerek Çin Türkiye ilişkileri ve ortak endişeler üzerine görüş alışverişinde bulundu.

Deng Li, Çin Türkiye arasında birçok alandaki somut iş birliklerin olumlu bir seyirde olduğunu, son yıllarda istikrarlı bir gelişmeye tanıklık edildiğini söyledi. Deng Li, 2021 yılının diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 50. yıldönümü nedeniyle hazırlıklar yapmak ve Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkisini yeni bir seviyeye taşımak için Çin'in Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu dile getirdi.

Önen, Türkiye'nin Çin ile olan ilişkisine büyük önem verdiğini, birçok alanda somut iş birliklerini sürekli olarak güçlendirilmesi ve daha fazla gelişme sağlanması adına ikili ilişkileri ilerletmek için Çin tarafıyla çalışmaya istekli olduğunu sözlerine ekledi.” ifadeleri kullanıldı²³⁸.

Bu haber sadece Pekin Türk Büyükelçiliği²³⁹ ve Ankara Çin Büyükelçiliği'nin²⁴⁰ sosyal medya hesaplarında paylaşıldı.

Büyükelçi Önen'in, dördüncü görüşmesi ise yine Çin Dışişleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping ile gerçekleşti. 18 Kasım 2020 tarihli sadece Çin

²³⁷ Facebook, T.C. Pekin Büyükelçiliği. “Büyükelçi Sn. A. Emin Önen Çin Dışişleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Sn. Cheng Guoping ile Bugün Büyükelçiliğimizde Düzenlenen Bir Çalışma Yemeğinde Bir Araya Gelerek İkili İlişkiler Üzerine İstişarelerde Bulundu.” (Erişim 11 Aralık 2022).

²³⁸ Fmprä, “Assistant Foreign Minister Deng Li Meets With Turkish Ambassador To China Abdülkadir Emin Önen” (Erişim 11 Aralık 2022).

²³⁹ Facebook, T.C. Pekin Büyükelçiliği. “Büyükelçi Sayın A. Emin Önen, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Çin'in Eski Ankara Büyükelçisi Sayın Deng Li ‘Ye Yeni Görevi Dolayısıyla Nezaket Ziyaretinde Bulundu. Ziyarete İki Ülke İlişkileri De Kapsamlı Şekilde Ele Alındı. (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁴⁰ Twitter, Çin Ankara Büyükelçiliği, “23 Eylül'de Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Sn. Deng Li, Türkiye'nin Pekin Büyükelçisi Sn. Abdülkadir Emin Önen ile Görüştü. Görüşmede İkili İlişkiler Ele Alındı.” (Erişim 11 Aralık 2022).

dilinde paylaşılmış haberde, “18 Kasım 2020 tarihinde, Çin Dışişleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping, Türkiye’nin Çin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile bir araya gelerek, ikili ilişkiler ve güvenlik iş birliği konularında görüş alışverişinde bulundu.” ifadeleri kullanılmaktadır²⁴¹.

İkili arasında görüşülen konular ile ilgili olarak, bundan önceki diğer içerikler ile benzer olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle aynı içerikten oluşan haber metninin çevirisine tekrar yer vermedik.

Özetle, Türkiye Çin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile yapılan görüşmelerin temelinde güvenlik iş birliği olduğunu, Türk Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde yer almadığını hatta Pekin Türk Büyükelçiliği resmî sitesinde dahi olmadığını sadece Büyükelçiliğin resmi sosyal medya hesaplarında bir iki cümle ile haber edildiğini söylememiz yerinde olur. Eğer bu görüşmelerin Türk makamlarınca da ayrıntılı bir şekilde yer verildiğine denk gelmiş olsaydık, ikili ilişkiler adına daha sağlıklı bir karşılaştırma yapabilme olanağımız olacaktı.

3.1.5.Dışişleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal’ın, Mevkidaşı Le Yucheng ile Telefon Görüşmesi

Birbirinden iki uzak ülkenin ikili ilişkisini COVID-19 salgını etkilemedi, salgın öncesindeki ikili görüşmeler yüz yüze yapılırken, COVID-19 salgını süresince görüşmeler video konferans şeklinde devam etti.

Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal, Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng²⁴² ile video konferans yoluyla bir görüşme gerçekleştirdi. 16 Temmuz 2020 tarihli haberde, “16 Temmuz 2020 tarihinde, Le Yucheng mevkidaşı Sedat Önal ile bir görüşme gerçekleştirdi. Her iki taraf COVID-19 salgını ile mücadele, Çin Türkiye ilişkileri ve ikili iş birlikler konusunda görüş alışverişinde bulundu. İkili iş

²⁴¹ FMPRC, “外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁴² Türk Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde, Bakan Yardımcısının ismi yanlış yazılmıştır.

birliğin geliştirilmesi konusunda kapsamlı bir fikir birliğine varıldı.” bilgisi paylaşıldı²⁴³.

Dış Politika Kronolojisinde, Bakan Yardımcısı Önal’ın, Le Yucheng ile video konferans yöntemiyle görüştüğü bilgisi paylaşıldı²⁴⁴. Bu haber Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde yer almazken, Bakanlığın sosyal medya hesabında daha ayrıntılı olarak yer aldı ve video konferans yöntemiyle gerçekleşen siyasi istişarelerde, Türkiye Çin ilişkilerinin tüm veçheleriyle gözden geçirildiği, gelecek dönem için öngörülen etkinliklerin koordinasyonunun sağlandığı bilgisi yer almaktadır²⁴⁵.

3.1.6.Doğal Afet ve Can Kayıplarında Taziye

30 Ekim 2020 tarihinde, Ege Denizi merkez üssü olan 6.9 büyüklüğünde bir deprem gerçekleşmiş, İzmir’de 117 kişi hayatını kaybetmişti.

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, 6 Kasım 2020 tarihinde Cumhurbaşkanı Erdoğan’a bir taziye mesajı gönderdi. Haberde, *“Xi Jinping, depremin neden olduğu ağır kayıpları öğrendiğinde üzüldüğünü, hayatını kaybedenlere ve ailelerine Çin hükümeti ve Çin halkı adına en içten taziyelerini ilettiği kaydetti. Xi, Türk halkının bir an önce yaralarını sarmasını ve yıkılan evlerin tekrar inşa edilmesi temennisi dile getirdi.”* ifadelerine yer verildi²⁴⁶.

Ayrıca belirtmemiz gerekir ki, 2020 Temmuz ayı içinde Çin’in orta ve güney bölgelerinde bir sel felaketi meydana gelmiş, Türkiye Dışişleri Bakanlığı, 6 Temmuz 2020 tarihinde 145 numaralı açıklama ile hayatını kaybedenlerin yakınlarına, Çin hükümeti ve halkına taziyelerini ileten bir duyuru yayınlamıştı²⁴⁷. Ayrıca önceki taziye

²⁴³ FMPCR, “Vice Foreign Minister Le Yucheng Holds Video Consultation with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁴⁴ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2020” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁴⁵ Twitter, T.C. Dışişleri Bakanlığı. “Bakan Yardımcımız Büyükelçi Sedat Önal ile ÇHC Dışişleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng arasında video konferans yoluyla gerçekleştirilen siyasi istişarelerde, ikili ilişkiler bütün yönleriyle gözden geçirilmiş, önümüzdeki dönem için öngörülen faaliyetlerin koordinasyonu yapılmıştır” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁴⁶ FMPCR, “Xi Jinping Sends Message Of Sympathy To Turkish President Recep Tayyip Erdogan On Earthquake” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁴⁷ MFA, “No: 145, 6 Temmuz 2020, Çin Halk Cumhuriyeti’nde Meydana Gelen Sel Felaketi Hk.” (Erişim 11 Aralık 2022).

mesajlarında Çin Başbakanı Li Keqiang, mevkidaşı Başbakan’a taziye mesajı iletirken, Türkiye’de artık Başbakanlık kurumu olmadığı için, Çin’in taziye mesajlarını sadece Erdoğan-Xi tekelinde tutulduğuna tanıklık etmekteyiz.

3.1.7.Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Mevkidaşı Wang Yi ile Telefon Görüşmesi (Aralık)

2020 yılı içinde Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ve Çinli mevkidaşı Wang Yi iki kere telefonda bir kez de yüz yüze görüşürken, yıl sonuna yaklaşırken bir telefon görüşmesi daha gerçekleştirdiler. İkili arasındaki görüşme 14 Aralık 2020 tarihinde gerçekleşti.

15 Aralık 2020 tarihli sadece Çin dilinde paylaşılmış haberde, “14 Aralık 2020 tarihinde Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi, Türk Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile telefonda görüştü.

Çavuşoğlu, COVID-19 salgınını başarıyla kontrol altına aldığı için Çin’i tebrik etti ve Çin’in aşı ile ilgili ARGE alanındaki başarılarını takdir ettiğini söyledi. Çin’in ürettiği aşılardan güvenli ve etkili olduğunu söyleyen Çavuşoğlu, Çin’den ivedilikle aşı satın alınacağını, bu konuda Türkiye’nin Çin ile iş birliğini güçlendirmek istediklerini dile getirdi. Çavuşoğlu, 2021 yılının Türkiye ile Çin arasındaki diplomatik ilişkilerin kurulmasının 50. yıldönümü olması vesilesiyle, Çin ile iş birliğini derinleştirmek ve ikili ilişkileri bir üst seviyeye taşımak için bir fırsat olduğunu sözlerine ekledi.

Wang Yi, 2020 yılının başından bu yana, Çin ve Türkiye’nin salgınla mücadelede ortaklaşa hareket ettiğini ifade etti. Tıbbi malzeme temini, salgınla ilgili deneyimlerin paylaşımı ve Faz III klinik çalışmaları konularında verimli iş birliklerinin gerçekleştiğini söyleyen Wang, şu anda dünyada COVID-19’a bağlı ikinci dalganın yayıldığını, Çin’in, Türkiye’nin salgınla mücadelesinin sonuna kadar Türk tarafının yanında olacağını dile getirdi. Türkiye’nin, Çin’den aşı satın alma kararının, Çin’e olan güvenini yansıttığını söyleyen Wang, yasa ve yönetmeliklere uygun olarak, Çin’in Türkiye’ye gerekli yardımı sağlamaya hazır olduğunu, 50. yıldönümünü layığıyla kutlayarak, siyasi karşılıklı güveni ve birçok alanda iş birlikleri derinleştirme, Çin Türkiye ikili ilişkilerini yeni bir seviyeye taşıma konularını dile getirdi.

Wang Yi, siyasi karşılıklı güvenin iki ülke arasında stratejik iş birliği ilişkisinin temeli olduğunu, bu konuda iki devlet başkanının birçok kez görüş alışverişinde bulunduğunu, temel çıkar ve endişeleri içeren konularda karşılıklı anlayış ve desteğin sağlanacağını vurguladı. Çin ve Türkiye'nin terörle mücadele, ulusal güvenlik ve istikrarın korunması konularında ortak hassasiyetleri paylaştığını söyleyen Wang, terörle mücadele konusunun siyasallaştırılmasına, alet edilmesine ve çifte standart uygulanmasına karşı çıkılması gerektiğini sözlerine ekledi. Doğu Türkistan İslami Hareketi'nin, BM Güvenlik Konseyi tarafından tanınan uluslararası bir terör örgütü olduğunu, söz konusu örgüt ile mücadelenin tüm ülkelerin uluslararası yükümlülüğü olduğunu, Çin'in Türkiye ile terörle mücadele konusunda iş birliği yapmaya istekli olduğunu anlattı.

Çavuşoğlu, Türkiye'nin de terör mağduru bir ülke olduğunu, terörün her türlüüne ve terörle mücadelenin siyaset edilmesine karşı çıktığını, BM Güvenlik Konseyi kararlarına sıkı sıkıya bağlı olduğunu söyledi. Türk Bakan, Türkiye'nin Çin'in egemenliğini ve toprak bütünlüğünü baltalama konusunda hiç kimseye izin vermeyeceğini vurguladı.” ifadeleri yer almaktadır²⁴⁸.

Bu haber, Çin Ankara Büyükelçiliği tarafından tercümesi yapılarak paylaşıldı²⁴⁹. Bu görüşme Dış Politika Kronolojisinde ikilinin bir telefon görüşmesi gerçekleştirdiği ve gündemdeki konuların ele alındığını şeklinde yer almaktadır, görüşme ile ilgili farklı bir içerik bulunmamaktadır²⁵⁰.

Bu görüşmenin bir öncesini de belirtmemiz gerekir. 6 Ekim 2020 tarihinde, BM 75. Genel Kurulu III. Komite Toplantısında, Türkiye, Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi ile ilgili bir beyanda bulunmuştu. Beyanda, Uygur Türkleri ile ilgili gelişmelerin daima yakından takip edildiği, temel hak ve özgürlükler konusunda saygı gösterilmesi gerektiği, bu konuda Türkiye'nin milli bir çizgisi olduğu, kamuoyuna yansıyan Uygur Türkleri ile ilgili haber ve raporlara ilişkin endişe duyulduğu aktarılmakta olup, Uygur Türkleri ve diğer Müslüman azınlıkların Çin'in eşit vatandaşları olarak huzur içinde

²⁴⁸FMPRC, “王毅同土耳其外长查武什奥卢通电话” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁴⁹ÇHC Ankara Büyükelçiliği, “Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Sayın Wang Yi, Türk Mevkidaşı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu ile Telefonda Görüşmüştür” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁵⁰MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Aralık 2020” (Erişim 11 Aralık 2022).

yaşamayı, dini ve kültürel kimliğe saygı gösterilmesi ve bunların garanti altına alınması yönündeki beklentinin vurgulandığı yer almaktadır²⁵¹. Çavuşoğlu ve Wang arasındaki 2020 yılının bu son görüşmesinde BM Güvenlik Konseyi vurgusunun bu nedenle yer aldığını düşünmekteyiz.

COVID-19 salgınının tüm dünyayı alarma geçirmiş olması, Türkiye Çin ikili ilişkilerini etkilemedi. Fakat 2020 yılındaki görüşmelerin özellikle Türk makamlarında haber edilmeyişi, karşılaştırma yapmamıza engel oldu.

2020 yılında gerçekleşen görüşmelerden, Çavuşoğlu'nun 56. Münih Güvenlik Konferansı'nda yüz yüze görüşmesi ve Türk Büyükelçi Önen'in Pekin'de yaptığı görüşmeler dışında telefon ya da video konferans yoluyla gerçekleşti. Görüşmelerden, Çavuşoğlu ve mevkidaşı Wang Yi'nin Aralık ayındaki görüşmesi sadece Çince, Büyükelçi Önen'in Mayıs ayında görüşmesi sadece İngilizce ve Kasım ayındaki görüşmesi sadece Çince olarak paylaşılrken, diğer haberler iki dilde de yayınlandı.

2020 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping bir kez telefon görüşmesi gerçekleştirirken, Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu, Çinli mevkidaşı ile dört kez görüştü. Büyükelçi Önen ise, farklı tarihlerde Çin Dışişleri Bakanlığı yetkili isimleri ile dört görüşme gerçekleştirildi. Bunlara ek olarak, Bakan Yardımcısı Sedat Önal ile Le Yucheng bir kez görüşme gerçekleştirdi.

2020 yılının COVID-19 yılı olması hasebiyle söz konusu pandemi, ikili görüşmelerin gündeminde yerini korudu. Çin'de görülen ilk vakalar sonrasında, Türkiye'den Çin'e tıbbi malzeme tedariki sağlanırken, Türkiye'de vaka görüldükten sonra tam tersi oldu ve Çin'den Türkiye'ye yardım sağlandı. İki lider Erdoğan ve Xi, salgının üstesinden gelineceğine dair temennilerini dile getirdiler.

Çavuşoğlu'nun görüşmelerinde de Türkiye-Çin dostluğu, salgınla mücadele iş birliği, siyasi karşılıklı güven, terörle mücadele, aşı çalışmaları gibi konular yer aldı.

²⁵¹ MFA, "SC-96, 7 Ekim 2020, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy'un BM 75. Genel Kurulu III. Komitesi Toplantısında Ülkemizin Sincan Uygur Özerk Bölgesiyle İlgili Yaptığı Beyan Hakkındaki Soruya Cevabı" (Erişim 11 Aralık 2022).

Hafızamızı tazeleyecek olursak, Çin'in geliştirdiği SINOVAR koronavirus aşısının Faz III çalışmaları ülkemizde gerçekleşmişti. Hatta Türkiye'nin, COVID-19 salgınına karşı ülkede ilk kullandığı aşı da yine Çin'in geliştirdiği bu marka olmuştu.

19 Aralık 2020 tarihinde, Türkiye'den Çin'e ilk ihracat treni buzdolabı ve beyaz eşya taşıdı²⁵². Söz konusu tren, Marmaray hattını kullanarak, Bakü Tiflis Kars Demiryolu hattı ve Hazar Geçişli Doğu-Batı Orta Koridor üzerinden Çin'e ulaşarak, 8693 kilometre yol alıp, iki kıra, iki deniz ve beş ülkeden geçerek yolcuğunu 12 günde tamamlamıştı²⁵³.

3.2.2021 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER

2021 yılı, Türkiye Çin ikili ilişkileri açısından çok özel bir yıldır. Bunun nedeni iki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler 4 Ağustos 1971 yılında imzalanan ortak deklarasyon ile tesis edildi²⁵⁴ ve 2021 yılında Türkiye Çin diplomatik ilişkilerinin tesisinin 50. yıldönümü kutlandı. COVID-19 salgınının tüm dünyada etkisini sürdürdüğü 2021 yılında kutlamalar çevrimiçi yöntemler ile kutlanmış olsa da ikili ilişkiler seyrinde devam etti. Öyle ki, Çin hükümeti COVID-19 salgınıyla ilgili katkı diyebileceğimiz önlemler almış olmasına rağmen, Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi yıl içinde Türkiye'yi ziyaret etti ve bu ziyaret kapsamında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya geldi.

2021 yılının ilk görüşmesi 26 Şubat 2021 günü Türkiye Çin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile Çin Dışişleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping arasında gerçekleşti. Hatırlayacak olursak, 2020 yılında ikili arasında farklı zamanlarda üç görüşme gerçekleşmişti.

²⁵² MFA, "Dış Politika Kronolojisi / Aralık 2020" (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁵³ MFA, "No: 314, 4 Aralık 2020, Türkiye'den Çin'e Gidecek İlk İhracat Treninin Yola Çıkması Hk." (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁵⁴ Arslan, 2021, s.50.

Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesindeki 26 Şubat 2021 tarihli sadece Çin dilinde paylaşılan haberde, “26 Şubat 2021 tarihinde, Çin Dışışleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping, Çin ve Türkiye arasındaki ikili ilişkiler ve güvenlik iş birliği konusunda görüş alışverişinde bulunmak üzere Türkiye’nin Çin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile bir araya geldi.

Cheng Guoping, COVID-19 salgını tehdidi karşısında Çin ve Türkiye’nin birlikte çalışarak birbirine destek olduğunu, birçok alandaki iş birliklerim olumlu ilerlemeler kaydettiğini söyledi. İkili diplomatik ilişkilerin 50. yıldönümü olan 2021 yılında Çin’in, iki devlet başkanının vardığı önemli mutabakatın hayata geçirilmesi, güvenlik ve diğer alanlardaki iş birliklerin derinleştirilmesi, ikili ilişkilerin gelişiminin teşvik edilmesi konularında Türk tarafı ile çalışmaya istekli olduğunu dile getirdi.

Abdülkadir Emin Önen, Türkiye Çin iş birliğinin birçok alandaki başarılarından övgüyle söz ederek, Türk tarafının diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 50. yıldönümünü fırsat olarak değerlendirmek istediğini sözlerine ekledi. Önen, üst düzey alışverişlerin güçlendirilmesi, iş birliklerin derinleştirilmesi ve iyi sonuçlar için ikili ilişkilerin teşvik edilmesi gerektiğini dile getirdi.” ifadeleri yer almaktadır²⁵⁵.

Bu görüşme maalesef, Büyükelçi Önen’in diğer görüşmelerinde olduğu gibi Türk makamlarında yer almadı.

3.2.1.Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi’nin Ankara Ziyareti

Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi, 2021 Mart ayında İran, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Umman, Suudi Arabistan ve Türkiye’yi kapsayan bölge ziyaretleri kapsamında 25 Mart 2021 günü Ankara’yı ziyaret etti ve bu ziyaret kapsamında önce Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, ardından Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile görüşme gerçekleştirdi.

²⁵⁵ FMPRC, “外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南” (Erişim 11 Aralık 2022).

Wang Yi ile Çavuşoğlu arasındaki görüşme 25 Mart 2021 tarihli haberde, “Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi, 25 Mart 2021 günü Ankara’da Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya geldi.

Wang Yi, son yıllarda iki ülke liderinin önderliğinde, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinde büyük ilerleme kaydedildiğini söyledi. Özellikle COVID-19 pandemisi döneminde, iki ülkenin zorlukların üstesinden gelmek için karşılıklı destek verdiği, yardımlaştığını ve ikili ilişkilerin pandemi döneminde sınavını verdiğini söyledi. 2021 yılının, iki ülkenin diplomatik ilişkileri tesisinin 50. yıldönümü olması sebebiyle, iki ülke ilişkilerinde geçmişini devam ettirmek ve geleceğe yön vermek için tarihi bir an ile karşı karşıya olduğunu söyleyen Wang Yi, karşılıklı siyasi güveni artırmak, ikili iş birlikleri derinleştirmek, stratejik iş birliği ilişkilerini yeni bir düzeye çıkarmak için Çin’in Türkiye ile çalışmaya hazır olduğunu dile getirdi.

Wang Yi, Çin’in, Türkiye’nin bağımsızlığını ve egemenliğini desteklediğini ve Türk tarafının ulusal koşullarına uygun olarak seçtiği sosyal sisteme, ekonomik modele ve kalkınma yoluna saygı duyduğunu söyledi. Xinjiang ile ilgili meselelerin özünde, şiddet, terör ve ayrılıkçılığa karşı mücadele olduğunu söyleyen Wang Yi, Çin’in temel çıkar ve başlıca endişeleri konularında Türk tarafından Çin’e anlayış gösterilmesini ve destek sunmaya devam edilmesini umduğunu dile getirdi.

Çin’in, tam bir zafer elde edene kadar salgınla mücadelede Türkiye’yi destekleyeceğini söyleyen Wang Yi, salgına karşı ortak mücadelede Çin ile Türkiye arasındaki geleneksel dostluğun daha da güçleneceğine inandığını söyledi. Wang Yi bazı güçlerin aşuları politize etmeye ve genellemeye çalıştıklarını, bu durumun uluslararası salgın karşıtı iş birliğine uygun olmadığını ve tüm ülkeler tarafından boykot edilmesi gerektiğini sözlerine ekledi. Çin Türkiye iş birliğinin çok boyutlu olduğunu kaydeden Wang Yi, iki tarafın iş birliği mekanizmalarının iyi kullanılması, kaliteli ürünlerin Çin’e ihracatı, yabancı para birimi takasları, büyük çaplı projelerin artırılması için siyasi iletişim ve koordinasyonun güçlendirilmesi gerektiğini ifade etti. Wang Yi, kazan kazan iş birlikleri ile daha iyi sonuçlar elde edileceğini vurguladı.

Wang Yi, insanoğlunun yararı adına Çin'in çok taraflılığı desteklediğini, tek taraflılığı reddettiğini, esas olarak Birleşmiş Milletler ve uluslararası hukuka dayalı uluslararası düzen ile uluslararası sistemi koruduğunu ve ortak bir geleceğe sahip ortak bir toplum inşa etmek için Türkiye ile stratejik koordinasyonunu güçlendirmeye istekli olduğunu vurguladı. Çin'in, Orta Doğu'da güvenlik ve istikrarı sağlamak adına objektif ve adil bir tutum takındığını, bölgedeki çoğu ülkenin iradesine dayalı olarak beş maddelik bir girişim önerdiğini, bölgesel barış ve istikrarı koruma konusunda Türkiye ile çalışmaya hazır olduğunu söyleyen Wang Yi, Türkiye'yi Pekin 2022 Kış Olimpiyat Oyunları'na davet etti.

Çavuşoğlu, Türkiye'nin her zaman Tek Çin ilkesine bağlı kaldığını ve Türkiye Çin stratejik iş birliğini artırmaya kararlı olduğunu söyledi. Çavuşoğlu, Türkiye'nin Çin karşıtı eylemlere katılmayacağını, Türkiye sınırları içinde Çin karşıtı eylemlere izin verilmeyeceğini vurguladı. Türkiye Çin aşı iş birliğinin derinleştirilmesi gerektiğini söyleyen Çavuşoğlu, aşının siyasallaştırılmasına karşı çıktığını, küresel boyutta sağlıklı bir toplumun inşası için Türkiye'nin Çin ile çalışmaya istekli olduğunu söyledi. Türkiye'nin büyük projelerde Çin ile iş birliğini güçlendirmeyi, Orta Koridor planı ile Kuşak Yol girişimi arasındaki bağlantıyı derinleştirmeyi, Çin'e ihracatı genişletmeyi, insanlar ve kültürlerarası alışverişi artırmayı umduğunu dile getiren Çavuşoğlu, karşılıklı kültür merkezlerinin kurulabileceğini ifade etti. Çin'in Ortadoğu'daki güvenlik ve istikrarı sağlama önerisini takdirle karşıladığını söyleyen Çavuşoğlu, Çin ile Ortadoğu konusunda iletişim ve koordinasyonu güçlendirmeye istekli olduğunu, Afganistan konusunda İstanbul sürecine Çin'in aktif rol almasını umduğunu anlattı. Çavuşoğlu bunlara ek olarak, sporun siyaset ile ilgisi olmadığını, Çin'in Kış Olimpiyatlarına ev sahipliğini Türkiye'nin memnuniyetle karşıladığını, Türk sporcuların Pekin Kış Olimpiyatlarına aktif olarak katılım sağlama konusunda destek verileceğini söyledi. Çavuşoğlu son olarak, çok taraflı sistemi korumak adına Türkiye'nin Çin ile çalışmayı dört gözle beklediğini vurguladı.

İki dışişleri bakanı ortak endişe duyulan uluslararası ve bölgesel meseleler hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulundu.” bilgileri yer aldı²⁵⁶.

²⁵⁶ FMPRC, “Wang Yi Holds Talks With Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu” (Erişim 11 Aralık 2022).

Türkiye Dışışleri Bakanlığında bu görüşme 116 sayılı duyuru ile Wang Yi, Türkiye’ye bir ziyarette bulunacağı, ikili ilişkiler, uluslararası güncel konuların ele alınacağı bilgisi verildi²⁵⁷.

Görüşmeye dair, Türkiye Çin diplomatik ilişkilerinin 50. yıldönümünde Çavuşoğlu’nun Wang Yi ile bir araya geldiği, ekonomik iş birliği potansiyelinin konu edildiği bilgisinin yanı sıra, salgınla mücadele, aşı iş birliği ve Uygur Türklerine ilişkin hassasiyetin konuşulduğu başlıkları yer almaktadır²⁵⁸ fakat ayrıntılı bir bilgi paylaşımı söz konusu olmamıştır.

Dış Politika Kronolojisinde ise, Çavuşoğlu’nun konuk bakan ile görüşmesinde güncel bölgesel ve uluslararası konuların ele alındığı bilgisi yer almaktadır²⁵⁹.

Çin Dışışleri Bakanlığının paylaştığı görüşme detaylarını değerlendirecek olursak, görüşmenin uzun zamandır çok fazla detay ve ayrıntı ile haber edildiğini söyleyebiliriz. Özellikle iki tarafında gündeminde yer alan Xinjiang meselesinin hassasiyetle üzerine konuşulduğu gözlemlenmektedir.

Wang Yi, mevkidaşı Çavuşoğlu ile görüşmesinin ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan ile uzun bir görüşme gerçekleştirdi.

26 Mart 2021 tarihli haberde, “25 Mart 2021 tarihinde Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi ile bir araya geldi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Wang Yi ‘den Devlet Başkanı Xi Jinping’e en içten selamlarını ve en iyi dileklerini iletmesini, Çin Komünist Partisi’nin (ÇKP) kuruluşunun 100. yıldönümünü tebrik etmesini istedi. Erdoğan, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin, Çin Komünist Partisi ile fikir alışverişlerini güçlendirmeyi, dünyadaki

²⁵⁷ MFA, “No: 116, 23 Mart 2021, Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi’nin Ülkemizi Ziyareti Hk.” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁵⁸ MFA, “Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Wang Yi’yle görüşmesi, 25 Mart 2021” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁵⁹ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Mart 2021” (Erişim 11 Aralık 2022).

siyasi partilerin değişim ve iş birliğine katkıda bulunmayı dört gözle beklediğini söyledi. 2021 yılının, Türkiye Çin diplomatik ilişkilerinin 50. yıldönümü olması sebebiyle, Erdoğan Türkiye'nin Çin ile ilişkilerine büyük önem verdiğini, terörün her türlüşüne karşı çıktığını, Çin tarafı ile daha yakın temas ve fikir teatisinde bulunmaya istekli olduğunu, ikili ilişkilerin gelişmesine öncülük edileceğini vurguladı.

Erdoğan, Çin'in COVID-19 aşısını kamuoyu önünde olduğunu, Çin aşısının güvenilirliğini ve etkisini somut eylemlerle Türk halkına ve dünyaya gösterdiğini söyledi. Türkiye'nin Çin ile aşı iş birliğini derinleştirmeye ve üçüncü parti aşı iş birliğini yürütmeye istekli olduğunu dile getirdi. Çin ve Türkiye arasındaki üst düzey temasların ve karşılıklı güvenin artırılması, mevcut iş birliği mekanizmalarından yararlanılmasını istediğini ileten Erdoğan, Türkiye'nin Orta Koridor planı ile Çin'in Kuşak Yol girişiminin entegrasyonunun hızlandırılmasını, ara bağlantı, altyapı inşası ve yatırım gibi alanlardaki iş birliklerin derinleştirilmesini, iki ülke arasında ticaretin dengeli şekilde gelişmesinin sağlanmasını, yerel para birimlerinin kullanılması konusunun hızlandırılmasını umduğunu dile getirdi. Erdoğan, Türkiye'nin Ortadoğu'da güvenlik ve istikrarın sağlanması için Çin'in ortaya koyduğu girişime büyük önem verdiğini, Çin ile bölgesel sorunlarda iletişim ve koordinasyonu derinleştirmeye istekli olduğunu sözlerine ekledi.

Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in selamını ileten Bakan Wang Yi, ÇKP liderliğinde, Çin'in kendi milli koşullarına uygun bir kalkınma yolu edindiğini, çok yönlü modern sosyalist bir ülke inşa etmek için yeni bir yolculuğa çıktığını söyledi. Ayrıca Çin'in, Türkiye ile dostane iş birliğini derinleştirmeye, iki ülke arasındaki devlet yönetimi ile ilgili deneyimlere dair eşgüdümü güçlendirmeye istekli olduğunu aktardı. Wang Yi, diplomatik ilişkilerin 50. yıldönümü dolayısıyla iki liderin vardığı mutabakatı hayata geçirerek stratejik iş birliği ilişkisini sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde gelişmesini hızlandırmaya, iki ülke halkı adına daha fazla fayda sağlamaya Çin'in hazır olduğunu söyledi.

Wang Yi, iki ülke arasında temel çıkarlar söz konusu olduğunda birbirine anlayış göstermesi ve destek sağlaması ile Çin Türkiye ilişkilerinin siyasi temelini korumak için her iki tarafın birbirinin içişlerine karışmaması gerektiğini vurguladı.

Çin'in, salgınla mücadelesinde Türkiye'ye destek vermeye devam etmeye ve iki ülke arasındaki aşı iş birliğinin pozitif enerjisini tamamen serbest bırakmaya istekli olduğunu söyleyen Wang Yi, Kuşak Yol ve Orta Koridor kapsamında, 5G, yapay zekâ, dijital ekonomi gibi yüksek teknoloji iş birliklerinin güçlendirilmesi ve kazan kazan ilişkisine yönelik büyük projelerde ilerleme kaydedilmesi gerektiğini anlattı.

Çin'in, Türkiye'den daha fazla kaliteli ürün ithal etmeye ve Türkiye'ye yatırımın artırılması konusunda teşvik edileceğini sözlerine ekleyen Bakan Wang, yükselen iki önemli ekonomi olarak Çin ve Türkiye'nin iş birliklerinin sağlamlaştırılması, iletişimin derinleştirilmesi ve iki ülke ortak çıkarlarının korunması gerektiğini ifade etti.” ifadelerine yer verildi²⁶⁰.

Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde ise, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Bakan Wang Yi'yi Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde kabul ettiği ve kabul sırasında Mevlüt Çavuşoğlu'nun da yer aldığı bilgisi verildi²⁶¹. Önceki haberlerde olduğu gibi ayrıntıya girilmedi, fakat bu görüşmenin en önemli cümlesi “birbirinin içişlerine karışmamak” olduğunu söyleyebiliriz. Çin tarafından Türk tarafına bu şekilde bir talep ile gelinmesini, ikili ilişkilerde yolunda olmayan bir durumun sinyali olarak değerlendirebiliriz.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bu görüşmede bahse konu olan Çin menşeli COVID-19 aşısı olması hem Cumhurbaşkanlığı sitesinde hem de Çin Dışişleri Bakanlığında ayrıca haber edildi. Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi, Türkiye'nin de dahil olduğu altı ülke ziyareti sonrasında, Çin'de gazetecilerin sorularını yanıtladı. Bu toplantıda Wang Yi, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın kamuoyunun önünde Çin aşısı olduğunu, aşının Çin ve Türkiye'de yürütülen III. Faz aşamasının başarıyla gerçekleştiğini dile getirdi²⁶². Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde ise, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın, acil kullanım onayı verilen Çin menşeli CoronaVac aşısını yaptırdığı bilgisi yer almaktadır²⁶³.

²⁶⁰ FMPRC, “Turkish President Recep Tayyip Erdogan Meets With Wang Yi” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁶¹ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Wang Yi'yi kabul etti” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁶² FMPRC, “中国是中东国家长期可靠的战略伙伴” (Erişim 11 Aralık 2022).

²⁶³ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Koronavirüse karşı CoronaVac aşısı yaptırdı” (Erişim 11 Aralık 2022).

3.2.2.Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Devlet Başkanı Xi Jinping'in Telefon Görüşmesi

Diplomatik ilişkilerin 50. yıldönümü öncesinde Cumhurbaşkanı Erdoğan mevkidaşı Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi.

13 Temmuz 2021 tarihli sadece Çin dilinde paylaşılmış haberde, “13 Temmuz 2021 akşamı Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile telefon görüşmesi gerçekleştirdi.

Xi Jinping, 2020 yılından bu yana Çin ile Türkiye arasındaki somut iş birliklerin memnuniyet verici bir ilerleme kaydettiğine, güçlü bir direnç ve büyük bir potansiyel gösterdiğine dikkat çekti. Diplomatik ilişkilerde 50. yıldönümünü kutlamak üzere olan Çin ve Türkiye'nin, stratejik iş birliği ilişkilerinin gelişmesini teşvik etmek için Çin'in Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu ifade etti.

Xi Jinping, iki tarafın birbirinin temel endişelerine saygı duymaya bağlı kalması ve stratejik karşılıklı güveni geliştirmesi gerektiğini vurguladı. Türkiye'nin ulusal egemenliği, bağımsızlığı, toprak bütünlüğünü korumasına ve kendi milli koşullarına uygun kalkınma yolunu izlemesine Çin'in destek vereceğini söyleyen Xi, terörle mücadele ve güvenlik gibi konularda Türkiye ile iş birliğini güçlendirmeye istekli olduğunu ifade etti. Çin ve Türkiye'nin, Kuşak Yol ile Orta Koridor'un ortak inşasını desteklemesi, ikili ticaret yapısını optimize etmek için yeni fikirler ve önlemler araştırması, ekonomik ve ticari iş birliği seviyesini iyileştirmesi, daha fazla sonuç elde etmek için iki ülke arasındaki somut iş birlikleri teşvik etmesi gerektiğini dile getiren Xi, Türkiye'nin COVID-19 salgınında en kısa sürede zafer kazanmasına yardımcı olmak için Türkiye ile kapsamlı aşı iş birliği yapılmasına Çin'in hazır olduğunu sözlerine ekledi. Virüsün kaynağının siyasallaştırılmasına ve virüsün etiketlenilmesine birlikte karşı çıkılması gerektiğini söyleyen Xi, sağlıklı bir toplum inşasının teşvik edilmesini vurguladı.

Erdoğan, Çin Komünist Partisi'nin kuruluşunun 100. yıl dönümünü bir kez daha kutladı ve bu yılın aynı zamanda Türkiye ile Çin arasında her iki ülke için de özel önem taşıyan diplomatik ilişkilerin kurulmasının 50. yıldönümü olduğunu söyledi.

Türkiye'nin Çin ile olan ilişkilerine büyük önem verdiğini söyleyen Erdoğan, Çin ile yakın ilişkiler kurmaya, geleceğe odaklanmaya, aktif olarak Kuşak Yol'u inşa etmeye, ekonomi, ticaret, altyapı ve diğer alanlarda iş birlikleri genişletmeye istekli olduğunu, Türkiye ile iş birliği ya da Türkiye'ye yatırım yapacak Çinli işletmeleri memnuniyetle karşılayacaklarını dile getirdi. Türkiye'nin COVID-19 salgınıyla mücadelesinde Çin'in değerli desteği için teşekkür eden Erdoğan, Çin aşılarının güvenilirliğinin ve etkinliğinin tüm dünya tarafından tanındığını, aşılara güvenildiğini ifade etti. Erdoğan, Türkiye'nin Çin ile aşı iş birliğini güçlendirmeyi temenni ettiğini belirtti. Türkiye'nin geçmişte, şimdi ve gelecekte Tek Çin politikasını benimsediğini, Çin'in bağımsızlığını, egemenliğini ve toprak bütünlüğünü korumasını desteklediğini, terörle mücadele edileceğini, Türk topraklarında Çin'in egemenliğine hâlel getirecek hiçbir faaliyete izin verilmeyeceğini anlattı.” ifadeleri kullanıldı²⁶⁴.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu görüşmeyi 30 Nisan 2021 tarihinde duyurmuştu. COVID-19 aşısı tedariki ile açıklamada bulunan Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile 2021 Mayıs ayının ilk yarısında aşısı tedariki ile ilgili bir görüşmesi olacağını dile getirmişti²⁶⁵ fakat söz konusu görüşme 2021 Temmuz ayının ilk yarısında yapılabildi.

Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde ise, ikilinin bir telefon görüşmesi gerçekleştirdiği, yatırım, enerji, ticaret, altyapı ve sağlık olmak üzere ikili ilişkilerin konuşulduğu yer alırken, Erdoğan, diplomatik ilişkilerin 50. yıldönümünü kadim dostluğa yakışır bir şekilde kutlanacağını dile getirdi. Erdoğan ayrıca, Türkiye Çin üst düzey ortak çalışma grubunun, iki ülke iş birliğine büyük katkıda bulunacağını sözlerine ekledi. Uygur Türkleri ile ilgili konuşan Erdoğan, Uygur Türklerinin Çin'in vatandaşı olarak özgür, refah ve huzur içinde yaşamasının Türkiye için önemli olduğunu, Türkiye'nin Çin'in egemenliğine ve toprak bütünlüğüne saygı gösterdiğini ifade etti²⁶⁶. Dış Politika Kronolojisinde de benzer ifadeler yer aldı²⁶⁷.

²⁶⁴ FMPRC, “习近平同土耳其总统埃尔多安通电话” (Erişim 12 Aralık 2022).

²⁶⁵ TCCB, “Aşı tedarikinde herhangi bir sıkıntı yaşayacağımızı kabul etmiyorum” (Erişim 12 Aralık 2022).

²⁶⁶ TCCB, “Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Şi Cinping ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesi” (Erişim 12 Aralık 2022).

²⁶⁷ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2021” (Erişim 12 Aralık 2022).

İki ülkenin hassasiyetle yaklaştığı Uygur Türkleri meselesi, artık güvenlik iş birliği ya da ortak kaygılar konusunda destek verilmesi şeklinde değil, direkt konuşulmaya başladığını gözlemlemekteyiz. Bu süreçte Türkiye’de yaşanan COVID-19 pandemisi akabinde Çin, Türkiye’deki aşı çalışmaları da ülkede yoğun bir şekilde ses getirmiş, hatta Türkiye’nin ilk ithal ettiği aşı Çin menşeli CoronaVac şirketinin ürettiği aşılardan olmuştur.

3.2.3.Orta ve Güney Asya: Bölgesel Bağlantısallık, Sınamalar ve Fırsatlar Konferansı

Cumhurbaşkanı Erdoğan ile Çin Devlet Başkanı Xi Jinping’in 13 Temmuz 2021 tarihindeki telefon görüşmesinden üç gün sonra Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Çinli mevkidaşı Wang Yi ile Özbekistan’ın başkenti Taşkent’te bir araya geldi. Çavuşoğlu ve Wang, “Orta ve Güney Asya: Bölgesel Bağlantısallık, Sınamalar ve Fırsatlar” başlıklı üst düzey uluslararası konferansa katılmak üzere Taşkent’te bulunuyorlardı.

16 Temmuz 2021 tarihli haberde, “Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi, 16 Temmuz 2021 tarihinde Taşkent’te mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile bir araya geldi.

Wang Yi, çalkantılı ve değişen uluslararası durum karşısında, önemli yükselen pazar ülkeleri olarak Çin ve Türkiye'nin stratejik diyalogu güçlendirmesi ve stratejik iş birliği yapması gerektiğini ifade etti. İki liderin son telefon görüşmesinde vardığı önemli fikir birliğini uygulamak ve çeşitli alanlarda Çin Türkiye iş birliğinin gelişimini ilerletmek için Çin'in Türkiye ile çalışmaya istekli olduğunu söyleyen Wang, bilhassa iki ülke arasındaki siyasi karşılıklı güvenin özenle sürdürülmesi ve verilen siyasi taahhütlere uyulması gerekliliğini anlattı. Wang Yi, Çin ve Türkiye'nin kazan kazana dayalı iş birliği beklentisi ve potansiyeli olduğunu söyledi ve Çinli işletmelere yönelik ikili iş birlik teşviklerin devam edeceğini dile getirdi. Wang Yi ayrıca mevcut uluslararası ve bölgesel durum hakkında Türkiye ile koordinasyonu güçlendirmeye, Afganistan sorununun siyasi çözümünü teşvik etmeye ve bölgesel barış ve istikrarın genel durumunu korumaya hazır olduğunu sözlerine ekledi.

Çavuşoğlu, Çin ile ilişkilere büyük önem verildiğini, iki devlet başkanı arasındaki son telefon görüşmesinin çok önemli olduğunu, Türkiye'nin Çin ile daha sık ve yakın temas kurmaya istekli olduğunu söyledi. Çin'in Türkiye'ye COVID-19 aşısı tedariki için teşekkür eden Çavuşoğlu, Türkiye'nin, Çin menşeli şirketler ile aşı iş birliğini daha da derinleştirmeyi desteklediğini dile getirdi. Türkiye'nin, Tek Çin ilkesini güçlü bir şekilde desteklediğini söyleyen Çavuşoğlu, Çin'in, kendi egemenliğini korumasına destek verdiğini, Xinjiang ilgili meseleleri Çin'e baskı yapmak için kullanan bazı güçler ile aynı fikirde olmadığını ve bunlara katılmadığını sözlerine ekledi. Çavuşoğlu Türkiye'nin ayrıca, Afganistan konusunda Çin ile iletişimi ve koordinasyonu güçlendirmeye, Afganistan'da iç savaşın başlamasını önlemeye ve Afganistan'daki tüm taraflar arasında barış ve uzlaşmayı teşvik etmeye istekli olduğunu ifade etti.” bilgisi paylaşıldı²⁶⁸.

Aynı görüşme Dış Politika Kronolojisinde söz konusu konferans kapsamında Çavuşoğlu'nun Taşkent'te Wang Yi ile bir araya geldiği ve iki liderin gerçekleştirdiği telefon görüşmesindeki konuların takibinin yapıldığı bilgisi yer alırken²⁶⁹, Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde benzer ifadeler ile görüşmenin gerçekleştirildiği paylaşılmaktadır²⁷⁰. Önceki görüşmelerde olduğu gibi görüşmenin detayları Türk makamlarında ele alınmamıştır. Çin tarafının haberinde, Çavuşoğlu'nun Xinjiang ilgili konuların Çin'e baskı yapmak amacıyla kullanıldığı ve Çavuşoğlu'nun bu görüşe katılmadığı beyanı Türk makamlarında haber yapılmış olsaydı, kamuoyuna nasıl yansıtacağını öğrenmek isterdik.

3.2.4. Türkiye Çin Diplomatik İlişkileri Tesisinin 50. Yıldönümü

4 Ağustos 1971 tarihinde tesis edilen Türkiye Çin diplomatik ilişkilerinin 50. yıldönümü adına, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ve Cumhurbaşkanı Erdoğan tebrik mesajı yayınladı.

²⁶⁸ FMPCR, “Wang Yi Meets With Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu” (Erişim 12 Aralık 2022).

²⁶⁹ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2021” (Erişim 12 Aralık 2022).

²⁷⁰ MFA, “Sayın Bakanımızın “Orta ve Güney Asya: Bölgesel Bağlantısallık. Sınamalar ve Fırsatlar” Konulu Konferansa Katılımı, 14-16 Temmuz 2021” (Erişim 12 Aralık 2022).

İki liderin tebrik mesajları Çin Dışışleri Bakanlığının resmî sitesinde yer alırken, Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde Türk tarafının tebrik mesajına denk gelmedik.

4 Ağustos 2021 tarihli haberde, “4 Ağustos 2021’de Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, iki ülke arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 50. yıldönümünü kutlamak için tebrik mesajları gönderdiler.

Xi Jinping tebrik mesajında, 50 yıl önce, diplomatik ilişkilerin kurulmasından bugüne kadar Çin Türkiye ilişkilerinin istikrarlı bir şekilde geliştiğini söyledi. 2010 yılında iki ülke arasında kurulan stratejik iş birliği ilişkisinden itibaren çeşitli alanlarda alışveriş ve iş birliklerin düzenli bir şekilde ilerlediğini, 2020 yılından bu yana da COVID-19 ile mücadelede iki ülkenin birbirine destek verdiğini, aşı iş birliğinin verimli olduğunu ve iki ülke halkı arasında dostluğun derinleştiğini dile getirdi. İkili ilişkilerin geliştirilmesine büyük önem verildiğini söyleyen Xi Jinping, iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 50. yıl dönümünü, birbirlerini ilgilendiren konularda birbirini anlama ve destekleme fırsatı olarak değerlendirmek için Cumhurbaşkanı Erdoğan ile çalışmaya hazır olduğunu ifade etti. Xi, iki ülkenin karşılıklı olarak temel çıkar ve başlıca endişeler hakkında anlayış ve destek sağlamaya, kalkınma stratejilerinin uyumlaştırılmasını hızlandırmaya, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinin istikrarlı ve uzun vadeli gelişimini teşvik etmeye, iki ülkeye ve iki ülke halkına fayda sağlamaya devam edileceğini sözlerine ekledi.

Erdoğan tebrik mesajında, Türkiye Çin ilişkilerinin karşılıklı yarar sağlayan bir kalkınma modeli için sağlam bir temele sahip olduğunu söyledi. Son 50 yılda, ticaret, yatırım, ulaşım, turizm ve diğer alanlarda Türkiye Çin iş birliğinin muazzam bir gelişme kaydettiğini söyleyen Erdoğan, iki ülkenin, karşılıklı saygıya dayalı stratejik iş birliği teşvik ettiğini, bölgesel ve küresel ölçekte olumlu bir etkiye sahip olduğunu dile getirdi. Erdoğan ayrıca, COVID-19 salgını karşısında iki ülke halkının sağlığını korumak için birbirini desteklediğini ve yardım ettiğini sözlerine ekledi ve Türkiye’nin

ikili ilişkilerin geliştirilmesine büyük önem verdiğini, Türkiye Çin stratejik iş birliğinin geliştirilmeye devam edileceğini vurguladı.” ifadeleri kullanıldı²⁷¹.

Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliğinin Çince resmî sitesinde 5 Ağustos 2021 tarihli haberde, Ankara Çin Büyükelçiliği’nin 50. yıldönümü dolayısıyla 4 Ağustos 2021 tarihinde düzenlediği çevrimiçi resepsiyonda Büyükelçi Liu Shaobin tarafından iki liderin tebrik mesajı okunduğu, söz konusu çevrimiçi resepsiyona TBMM Türkiye Çin Dostluk Grubu Başkanı Ahmet Arslan, Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) İstanbul Milletvekili Yüksel Mansur Kılınç’ın konuşma yaptığı, birçok yetkili ismin katılım sağladığı bilgisi paylaşılmaktadır²⁷².

2020 ve hatta 2021 Ağustos ayına kadar gerçekleşen tüm görüşmelerde diplomatik ilişkilerin tesisinin 50. yıldönümü vurgusu yer alırken, yıldönümüne ilişkin bir açıklama ya da kutlama mesajı yer almamaktadır. Türkiye tarafında ikili ilişkiler boyutunun iki halka duyurulmamasını, Çin’in çok eski zamanlardan bu zamana kadarki tarih yazıcılığı karşısında, gelecek dönemleri de hesaba kattığımızda yetersiz bulduğumuzu söylemek durumundayız.

3.2.5. Türkiye Pekin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile Görüşme

19 Ekim 2021’de Dışişleri Bakanlığı Dışişleri ve Güvenlik Komiseri Cheng Guoping, Türkiye’nin Çin Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile bir araya geldi ve iki taraf ağırlıklı olarak ikili ilişkiler, terörle mücadele, güvenlik iş birliği ve Xinjiang hakkında derinlemesine görüş alışverişinde bulundu.

19 Ekim 2021 tarihli haberde, “19 Ekim 2021 tarihinde Çin Dışişleri Bakanlığı Dışişleri ve Güvenlik Komiseri Cheng Guoping, Türk Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen ile bir araya geldi.

²⁷¹ FMPRC, “Xi Jinping Exchanges Messages Of Congratulations With Turkish President Recep Tayyip Erdogan On The 50th Anniversary Of The Establishment Of China-Turkey Diplomatic Relations” (Erişim 12 Aralık 2022).

²⁷² ÇHC Ankara Büyükelçiliği, “中国驻土耳其使馆举行庆祝中土建交 50 周年线上招待会” (Erişim 12 Aralık 2022).

Cheng Guoping, COVID-19 salgını karşısında Çin ve Türkiye'nin birbirine yardım ettiğini, zorlukların birlikte üstesinden geldiğini, iki ülke halkı arasındaki dostluğun daha da pekiştiğini söyledi. Diplomatik ilişkilerin tesisinin 50. yıldönümünde, Çin'in, iki devlet başkanının vardığı mutabakatı hayata geçirmeye, birbirlerini ilgilendiren konularda anlayış ve destek sağlamaya hazır olduğunu dile getirdi. Cheng, terörle mücadele ve güvenlik ile ilgili alanlarda iş birlikleri derinleştirmeye ve ikili ilişkilerin sürekli gelişimini teşvik etmeye hazır olduklarını sözlerine ekledi.

Abdülkadir Emin Önen, Türkiye ile Çin arasında diplomatik ilişkilerin kurulmasının 50. yıldönümü vesilesiyle iki ülkenin salgının etkisini aştığını ve çeşitli alanlardaki iş birliklerinde olumlu ilerlemeler kaydettiğini söyledi. Türkiye'nin Çin ile ilişkilerinin geliştirilmesine büyük önem verdiğini söyleyen Önen, Türkiye Çin ilişkilerini yeni ve daha büyük ilerlemeye teşvik için iki devlet başkanının planladığı vizyona uygun olarak çeşitli alanlarda diyalog ve iş birliğini güçlendirmeye devam etmeye istekli olduğunu sözlerine ekledi.” ifadelerine yer verildi²⁷³.

Bu görüşme de maalesef Türk makamlarında yer almadı.

3.2.6. Türkiye Milli Günü Resepsiyonu

COVID-19 salgınının etkisinin azalması hatta Çin'in başkenti Pekin'de COVID-19 vakaların görülmemesi ile, Pekin Türk Büyükelçiliği önceden olduğu gibi Türkiye Milli Günü kutlamalarına kaldığı yerden devam etti ve Çin Dışişleri Bakanlığı'ndan bu resepsiyona katılım sağladı.

1 Kasım 2021 tarihli haberde, “29 Ekim 2021'de Dışişleri Bakan Yardımcısı Wu Jianghao, Çin'deki Türk Büyükelçiliği tarafından düzenlenen Milli Gün resepsiyonuna katıldı ve Türkiye'nin Çin Büyükelçisi Önen ile ikili ilişkiler ve diğer konularda görüş alışverişinde bulundu.

²⁷³ FMPRC, “External Security Commissioner Of The Foreign Ministry Cheng Guoping Meets With Turkish Ambassador To China Abdulkadir Emin Onen” (Erişim 12 Aralık 2022).

Wu Jianghao, Türkiye Milli Günü'nün 98. yıldönümünü kutladı ve Çin ile Türkiye arasında 50 yıl önce diplomatik ilişkilerin kurulmasından bu yana ikili ilişkilerin istikrarlı bir şekilde ilerlediğini söyledi. Son yıllarda, Xi Jinping ve Erdoğan'ın liderliği ile, Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkileri büyük ilerleme kaydettiğini söyleyen Wu, Çin'in, iki devlet başkanının vardığı önemli fikir birliğini uygulamak ve Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkilerinde yeni başarılar elde etmek için Türk tarafıyla ortak çaba sarf etmeye istekli olduğunu dile getirdi.

Çin Komünist Partisi'nin kuruluşunun 100. yıldönümünü bir kez daha kutlayan Büyükelçi Önen, Türk tarafının Çin ile ilişkilerin geliştirilmesine büyük önem verdiğini ve diplomatik ilişkilerin kuruluşunun 50. yıl dönümünü kutlamak için Çin ile çalışmaya istekli olduğunu söyledi. Önen, iki ülke arasındaki ilişkileri, ikili ilişkileri yeni bir düzeye taşımak için bir fırsat olarak gördüğünü vurguladı.” ifadeleri kullanıldı²⁷⁴.

Bu haber de Türk makamlarında haber yapılmadı.

2021 yılı ikili ilişkiler adına sönük geçti diyebiliriz. Oysaki 4 Ağustos 1971'de tesis edilen ikili ilişkilerin 50. yıldönümünün daha da verimli geçmesi olasılık dahilindeydi. Ağustos ayına kadarki bütün görüşmelerde hatta 2020 yılındaki görüşmelerde de 50. yıldönümü vurgusu yapılırken, yıldönümüne ait hiçbir haberin yapılmama nedenini kavrayamadık.

2021 yılı ikili ilişkilerde her görüşmede artık daha net ifade edilen Xinjiang sorunu konuşuldu ve iki taraf konu ile ilgili beklentilerini karşı tarafa ilettiler. Çin tarafı Xinjiang meselesini içişleri olarak yorumlarken, Türk tarafının yumuşak ifadeler ile Çin'in yanında olduğunu fakat hatırlatma gereği duyduğunu söyleyebiliriz.

COVID-19 pandemisinin gölgesinde geçen 2021 yılında Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Çinli mevkidaşı Wang Yi ile iki kez yüz yüze görüşme gerçekleştirirken, Erdoğan ve Xi Jinping bir telefon görüşmesi ile yetindi. Wang Yi'nin 2021 Mart ayındaki Türkiye ziyaretinde Cumhurbaşkanı Erdoğan Wang Yi'yi

²⁷⁴ FMPRC, “Assistant Foreign Minister Wu Jianghao Attends National Day Reception Of Turkey” (Erişim 12 Aralık 2022).

kabul etti. Pekin Türk Büyükelçisi Abdülkadir Emin Önen, 2020 yılında olduğu gibi Çin Dışışleri Bakanlığı Dışışleri ve Güvenlik Komiseri Cheng Guoping ile iki kez görüşme gerçekleştirdi. Yine pandeminin etkisiyle 2020 yılında düzenlenemeyen Türkiye Milli Günü 2021 yılında bir resepsiyon ile düzenlendi ve Çin Dışışleri Bakanlığından katılım sağlandı. Önen-Cheng 2021 Ocak ayındaki görüşme ile Xi-Erdoğan Temmuz ayındaki telefon görüşmesi sadece Çin dilinde haber yapılırken, diğer görüşmeler çift dilde yer aldı.

Türkiye Dışışleri Bakanlığını resmî sitesini incelerken, kötü gün dostu olan iki ülkenin Çin’de yaşanan sel felaketine ilişkin taziye mesajı yayınladığı haberine denk geldik²⁷⁵.

Özetle, 2018 yılında yaşanan ikili diplomatik atağın 2021 yılına kadar uzanamadığı fikrindeyiz.

3.3.2022 YILINDA GERÇEKLEŞEN İKİLİ GÖRÜŞMELER

2022 yılı Türkiye Çin ilişkileri adına, diğer yıllara oranla daha az görüşmenin olduğu, stratejik iş birliği temasının daha az vurgulandığı, uluslararası gündemin de iki ülke ilişkilerinde yerini aldığı bir yıl oldu. 2022 yılında Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Devlet Başkanı Xi Jinping’in iki buçuk yılın ardından ilk defa yüz yüze görüşme gerçekleştirirken, Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu ve Çinli mevkidaşı Wang Yi ile iki kere yüz yüze görüşme gerçekleştirdi. İkili üst düzey temaslar sayıca az olsa da Çin Dışışleri Bakanlığı tarafından paylaşılan içerikler önceki yıllara göre daha uzundu. Ayrıca dikkatimizi çeken görüşmelerde kullanılan dil, önceki yıllardaki ortak temenniler ya da iş birliği yönünde değil, daha çok spesifik konular etrafında gerçekleşti.

²⁷⁵ MFA, “No: 259, 21 Temmuz 2021, Çin Halk Cumhuriyeti’nde Meydana Gelen Sel Felaketi Hk” (Erişim 12 Aralık 2022).

3.3.1.Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Çin Ziyareti

2022 yılının ilk görüşmesi Türkiye ve Çin Dışışleri Bakanları arasında 12 Ocak 2022 tarihinde gerçekleşti.

Çin Dışışleri Bakanı Sözcüsü Wang Wenbin, Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi'nin, Türkiye ve İran dışışleri bakanları ile 12-14 Ocak 2022 tarihlerinde bir araya geleceği duyurmuştu²⁷⁶.

Çin Dışışleri Bakanlığının 12 Ocak 2022 tarihli haberinde, “12 Ocak 2022 günü Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi, Türk mevkidaşı Mevlüt Çavuşoğlu ile Çin'in Jiangsu eyaletinin Wuxi şehrinde bir araya geldi.

Wang Yi, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Cumhurbaşkanı Erdoğan'a selamlarını ileterek konuşmasına başladı. Wang Yi, iki liderin önderliğinde, Çin Türkiye ilişkilerindeki gelişme hızının korunduğunu, COVID-19 pandemisi karşısında salgınla mücadele iş birliğinin iki ilişkilere olumlu yansıdığını aktardı. 2021 yılında kutlanan 50. yıl dönümde iki liderin tebrik mesajları yayınladığını söyleyen Wang Yi, iki liderin belirlediği istikamete uygun olarak karşılıklı saygı gösterilmesini, açık ve içten bir iletişim kurulmasını, karşılıklı güvenin artırılmasını, engeller karşısında birlikte üstesinden gelinmesini ve ikili ilişkilerin istikrarlı olarak geliştirilmesini vurguladı. Çin ve Türkiye'nin karşılık güveni ve desteği artırması için çaba göstermesi gerektiğine değinen Wang Yi, egemenlik, güvenlik ve kalkınma ile ilgili konularda kendi çıkarlarını koruma, birbirini destekleme, içişlerine karışmama gibi uluslararası ilişkiler temeline sadık kalınmasını, uluslararası mecrada diğer tarafı hedef alan faaliyetlere katılım sağlanmamasını, tarih ve etnik gruplar gibi farklılıklarda iletişimi daha da güçlendirerek karşılıklı anlayış geliştirilmesini umduğunu ifade etti.

Çavuşoğlu, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Devlet Başkanı Xi Jinping'e selamlarını ilettili. Çavuşoğlu, Türkiye'nin ikili ilişkilerin gelişmesinden memnun olduğunu, Türkiye Çin Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi, Dışışleri Bakanlığı İstişare

²⁷⁶ FMPRC, “土耳其、伊朗外长将访华” (Erişim 12 Aralık 2022).

Mekanizması, Karma Ekonomi ve Ticaret Komitesi gibi mekanizmalarını geliştirerek, birçok alanda iş birliklerini derinleştirmeye hazır olduğu dile getirdi.

Wang Yi, Türkiye'nin, Kuşak Yol girişiminin ortak inşasına katılan ilk ülke olduğunu ve bunun da Türkiye'nin Çin ile somut iş birliğine verdiği önemi gösterdiğini söyledi. 2021 yılında Çin ve Türkiye arasındaki ticaret hacminin arttığını, ekonomik ve ticari iş birliğin potansiyelinin öne çıktığını dile getiren Wang, yerli para birimlerinin kullanılması, kalkınma stratejilerinin entegre edilmesi, nükleer enerji gibi mega projeler ile yeni enerji, 5G, bulut bilişim ve büyük veri gibi alanlardaki iş birliklerin genişletilmesi gerektiğini ifade etti. Wang Yi, Türkiye'den yüksek kaliteli ürün ithalatını artırma konusunda Çin'in hazır olduğunu, Türkiye'nin Çin Uluslararası İthalat Fuarı gibi kanalları kullanarak yerel ürünlerini tanıtmasını beklediğini sözlerine ekledi.

Çavuşoğlu, Türkiye'nin ekonomi, ticaret ve yatırım alanlarındaki ikili iş birliğinin yanı sıra Türkiye ile Çin arasındaki bağlantıların Türkiye'nin ekonomik gücünü artırmada oynadığı olumlu rolü takdirle karşıladığını söyledi. Türkiye'nin, Orta Koridor projesi ile Kuşak Yol Girişimi arasında daha fazla sinerji aramaya hazır olduğunu söyleyen Çavuşoğlu, yerli para birimi anlaşması çok yerinde olduğunu, Türkiye'deki işletmeleri bu düzenlemeden tam anlamıyla yararlanmaya teşvik edeceğini dile getirdi.

Çavuşoğlu, Türkiye'nin nükleer enerji alanında ikili iş birliğini aktif bir şekilde teşvik etmeye, yeni enerji ve diğer alanlardaki büyük iş birliği potansiyelinden tam olarak yararlanmaya istekli olduğunu sözlerine ekledi.

Çin ve Türkiye insanlar ve kültürel alışverişi güçlendirme konusunda anlaştılar. Çavuşoğlu, Pekin'in dünyada hem Yaz hem de Kış Olimpiyatlarına ev sahipliği yapan tek şehir olacağını söyledi. Pekin Kış Olimpiyat Oyunları'nın, 2008 Pekin Olimpiyat Oyunları kadar başarılı olacağına inandığını aktaran Çavuşoğlu, Türkiye'nin, sporun politize edilmemesi gerektiğine tamamen katıldığını ve Türk sporcuların Çin'deki Olimpiyat Oyunlarına katılmayı dört gözle beklediğini dile getirdi. Wang Yi, Türk

sporcuların Çin'deki Kış Olimpiyat Oyunları'na katılımını memnuniyetle karşıladığını, Çin'in katılım konusunu kolaylaştıracağını söyledi.

Çin ve Türkiye, Kazakistan'daki durum ve ortak ilgi alanına giren diğer uluslararası ve bölgesel konular hakkında görüş alışverişinde bulundu. Wang Yi, Çin'in ilkeli tutumunu tanıttı. Wang Yi, Çin'in Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası ilişkilerdeki benzersiz rolüne önem verdiğini ve çok taraflı koordinasyon ve iş birliğini güçlendirmeye, çok taraflılığı ortaklaşa korumaya, uluslararası ilişkilerde demokrasiyi teşvik etmeye, Çin ve Türkiye dahil yükselen Pazar ekonomilerinin ortak çıkarlarını korumaya hazır olduğunu söyledi.

Türk tarafından gelen soruları yanıtlayan Wang Yi, Çin'in AUKUS (Avustralya, Birleşik Krallık ve ABD) nükleer denizaltı iş birliği konusundaki tutumunu açıkladı ve üç ülkenin hamlesinin kötü bir emsal teşkil ettiğini, nükleer silahların yayılması riskini yaratması ve bölgede yeni bir tur silahlanma yarışına yol açması konusunda bölge ülkelerinden tepki çektiklerini aktardı. Wang Yi, Çin'in, uluslararası nükleer silahların yayılmasını önleme politikasını sürdürmek için diğer ülkelerle birlikte çalışmaya hazır olduğunu kaydetti.” ifadeleri kullanılmıştır²⁷⁷.

Bu görüşme, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği'nin resmî sitesinde 13 Ocak 2022 tarihinde tercüme edilerek yer aldı²⁷⁸.

Bu görüşme öncesinde, görüşmenin gerçekleştirileceği Türkiye Dışişleri Bakanlığında, ikili ilişkilerin yanı sıra, mevcut bölgesel ve uluslararası konular ele alınacağı şeklinde duyuruldu²⁷⁹. Dış Politika Kronolojisinde de paylaşıldı²⁸⁰.

Türkiye Dışişleri Bakanlığında bu görüşme, Bakan Çavuşoğlu'nun Çin'e resmî bir ziyarette bulunduğu, mevkidaşı Wang Yi ile görüştüğü, ikili ilişkiler ve bölgesel konuların ele alındığı, ekonomik iş birliği fırsatlarının değerlendirildiği, Uygur

²⁷⁷ FMPCR, “Wang Yi Holds Talks With Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu” (Erişim 13 Aralık 2022).

²⁷⁸ ÇHC Ankara Büyükelçiliği, “Çin ve Türkiye dışişleri bakanları bir araya geldi” (Erişim 13 Aralık 2022).

²⁷⁹ MFA, “No: 12, 11 Ocak 2022, Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti'ni Ziyareti Hk” (Erişim 13 Aralık 2022).

²⁸⁰ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Ocak 2022” (Erişim 13 Aralık 2022).

Türkleri konu edilmek üzere görüş, beklenti ve hassasiyetin aktarıldığı bilgisi paylaşılmaktadır²⁸¹.

Bu görüşme için öncelikli söyleyebileceğimiz fark, siyasi görüşmelerde ilk defa ticaret bahsi geçmiş olmasıdır. Önceki dönemlerde takip ettiğimiz iki bakanın görüşmelerinde Türkiye Çin ticaret hacmi konusu vuku bulmamıştı. Kuşak Yol girişimi elbette ticari ve ekonomi başlıklarında da işlenebilir, çünkü Kuşak Yol kapsamında Türkiye Çin’den birçok yatırımı ülkeye çekerken, Çin de Türkiye’den kaliteli ürünler ihraç etme yoluna gitti. Fakat tezimizde Kuşak Yol girişimi sürecinde Türkiye ve Çin arasındaki politik görüşmelerin nasıl geliştiğini anlatmaya gayret ettik.

Ayrıca bu görüşmede, Çin tarafının Türkiye’den beklentileri konusunda daha keskin bir dil ile duyurulduğu haberi yapılırken, Türk tarafı beklentilerini sıraladığı şeklinde paylaştı.

3.3.2.Çin Devlet Başkanı Xi Jinping’in Cumhurbaşkanı Erdoğan’a Şifa Temennisi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan 5 Şubat 2022 tarihinde COVID-19 testlerinin pozitif çıktığını ve çalışmalarına evden devam edeceğini aktarmıştı²⁸².

Mevkidaşı Erdoğan’ın COVID-19’a yakalanmasının ardından Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, şifa temennisi mesajı gönderdi.

10 Şubat 2022 tarihli haberde, “10 Şubat 2022’de Çin Devlet Başkanı Xi Jinping COVID-19 hastalığına yakalanan Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve eşine bir geçmiş olsun mesajı gönderdi.

²⁸¹ MFA, “Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti’ni Ziyareti, 12 Ocak 2022” (Erişim 13 Aralık 2022).

²⁸² AA, “Cumhurbaşkanı Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan’ın Kovid-19 testleri pozitif çıktı” (Erişim 13 Aralık 2022).

Xi Jinping, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve eşi Emine Hanım'ın COVID-19'a yakalandığını öğrenince eşi Peng Liyuan ile mevkidaşı Erdoğan'a ve Emine Hanım'a en içten taziyelerini ilettiğini, acil şifalar dilediğini aktardı. Çin'in, salgınla mücadelesinde Türkiye'yi kararlılıkla desteklemeye devam edeceğini söyleyen Xi, Çin Türkiye ilişkilerinin geliştirilmesine büyük önem verdiğini ve Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkisini sürekli olarak geliştirmek için Cumhurbaşkanı Erdoğan ile çalışmaya hazır olduğunu dile getirdi.” ifadeleri kullanıldı²⁸³.

Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde bu haber ve bu türdeki haberler yer almamaktadır.

3.3.3.Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng'in Türk Mevkidaşı Sedat Önal ile Telefon Görüşmesi

24 Şubat 2022 tarihinde, Rusya Federasyonu Lideri Vladimir Putin, Ukrayna istilasını başlattıklarını duyurmuştu. Rusya Ukrayna krizinin patlak vermesi üzerine, Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng, talep üzerine Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı Sedat Önal ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi.

19 Nisan 2022 tarihli sadece Çin dilinde paylaşılan haberde, “19 Nisan 2022 tarihinde Dışişleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng, talep üzerine Türkiye Dışişleri Bakan Yardımcısı Önal ile telefon görüşmesi gerçekleştirerek ikili ilişkiler ve Ukrayna meselesi hakkında görüş alışverişinde bulundu.

Le Yucheng ve Sedat Önal ikili ilişkilerin sağlıklı ve istikrarlı gelişimini teşvik etmek için iki devlet başkanı tarafından belirlenen yöne uygun olarak çeşitli alanlarda iş birliğini güçlendirecekleri konusunda anlaştılar.

Le Yucheng, Ukrayna krizinin patlak vermesinin ardından, Çin'in aktif olarak barışı ve müzakereleri desteklediğini, uluslararası ilişkilerin temel normlarına uyulmasını, tüm tarafların makul güvenlik kaygılarına saygı gösterilmesini, büyük

²⁸³ FMPRC, “Xi Jinping Sends Message of Sympathy to Turkish President Recep Tayyip Erdogan” (Erişim 13 Aralık 2022).

ölçekli bir insani krizin ve olumsuz etkilerin önlenmesi gerektiğini söyledi. Le Yucheng, Çin'in, Türkiye ile iletişimi güçlendirme, bölgesel ve uluslararası kapsamda barış ve istikrarın korunmasında yapıcı bir rol oynamaya devam etmek istediğini aktardı.

Önal, Türkiye ve Çin'in Ukrayna konusunda benzer tutumlara sahip olduğunu ve Ukrayna krizinin doğru bir şekilde çözülmesi için Çin ile yakın iletişim ve koordinasyon kurmaya istekli olduklarını söyledi.” ifadeleri yer aldı²⁸⁴.

Dış Politika Kronolojisinde Sedat Önal'ın mevkidaşı Le Yucheng ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdiği yer alırken, Ukrayna konusunun bahsi dahi yer almamaktadır²⁸⁵.

Çin Dışişleri Bakanlığının 17 Haziran 2022 tarihli sadece Çin dilinde paylaşılmış başka bir haberinde de “Çin Dışişleri Bakanlığı Asya ve Afrika İşleri Dairesi Genel Müdürü Wang Di'nin, 4-17 Haziran 2022 tarihlerinde Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Kuveyt, Cezayir, Türkiye ve Mısır'ı ziyaret edeceği, ikili ilişkilerin geliştirilmesi ve ortak ilgi alanına giren bölgesel ve uluslararası meseleler hakkında ziyaret edilen ülkelerin Dışişleri Bakanlığının ilgili yetkilileriyle görüşecekleri aktarıldı.” ifadeleri yer almaktadır²⁸⁶.

Çin tarafının ilk defa muğlak bir şekilde paylaştığı bu haberde Türk tarafında kiminle bir araya geldiğini öğrenemeyizken, Dış Politika Kronolojisinde Bakan Yardımcısı Sedat Önal ile 15 Haziran 2022 tarihinde bir araya geldikleri bilgisi paylaşılmaktadır²⁸⁷.

²⁸⁴ FMPRC, “外交部副部长乐玉成同土耳其第一副外长厄纳尔通电话” (Erişim 13 Aralık 2022).

²⁸⁵ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Nisan 2022” (Erişim 13 Aralık 2022).

²⁸⁶ FMPRC, “外交部亚非司司长王镝访问中东六国并赴俄罗斯举行中俄中东事务司局级磋商” (Erişim 13 Aralık 2022).

²⁸⁷ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Haziran 2022” (Erişim 13 Aralık 2022).

3.3.4.Doğu Asya İş Birliği Dışışleri Bakanları Toplantısı

Ocak ayı başında bir araya gelen Türkiye ve Çin Dışışleri Bakanları, 3 Ağustos 2022 tarihinde Kamboçya'nın başkenti Punom Pen'de düzenlenen Doğu Asya İş Birliği Dışışleri Bakanları toplantısında tekrar bir araya geldi.

Çin Dışışleri Bakanlığının 4 Ağustos 2022 tarihli haberinde, “3 Ağustos 2022 günü Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi, Punom Pen'de Doğu Asya İş Birliği toplantısında, Türkiye Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu ile bir araya geldi.

Wang Yi, Çin ve Türkiye'nin yükselen pazar ülkeleri olarak benzer çıkar ve tutumlara sahip olduğunu söyledi. Xi ve Erdoğan'ın liderliğinde, Çin'in Türkiye ile karşılık güveni ve iş birliğini güçlendirmeye, ulusal egemenlik, güvenlik ve kalkınma çıkarlarını koruma konusunda birbirine destek olmaya, ikili stratejik iş birliği ilişkisinin daha istikrarlı gelişimi için hazır olduğunu dile getirdi.

Wang Yi, uluslararası arenadaki mevcut istikrarsız ve belirsiz faktörler karşısında, gelişmiş ülkelerin Birleşmiş Milletler Şartı'na bağlı kalma, uluslararası ilişkilerin temel normlarını savunma ve çok taraflılığı koruma konusunda öncülük etmesi gerektiğini söyledi. Ancak ABD'nin tam tersini yaptığını, Çin'in egemenliğine ve toprak bütünlüğüne açıkça meydan okuyarak, Tayvan'daki barış ve istikrarı baltalama yoluna gittiğini ve uluslararası toplumun ABD'nin bu tehlikeli ve aptalca eylemlerini oybirliğiyle kınadığını söyleyen Wang Yi, Çin'in, ulusal egemenliğe ve toprak bütünlüğüne saygısı olan, uluslararası ilişkileri yöneten temel normlara uyan, bölgede ve dünyada barış ve istikrarı korumak için tüm taraflarla birlikte çalışmaya istekli olan bir ülke olduğunu dile getirdi.

Çavuşoğlu, Türkiye'nin yalnızca Tayvan sorununda değil, Xinjiang ile ilgili konularda da Tek Çin politikasına sıkı sıkıya bağlı olduğunu belirterek, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri Michelle Bachelet'in Xinjiang ziyaretini memnuniyetle karşıladığını ve Türk heyetin Xinjiang ziyaretine ilişkin olarak Çin ile temasların sürmesini umduğunu sözlerine ekledi.

Çavuşoğlu, Türkiye'nin çok taraflılığa bağlı olduğunu ve tek taraflı yaptırımlara karşı olduğunu aktardı. Ukrayna krizinin küresel ekonominin toparlanması konusunda ciddi sınamalar ile karşı karşıya olduğunu söyleyen Çavuşoğlu, gıda güvenliği gibi zorlukların üstesinden gelmek için Çin ile dayanışmayı güçlendirmeye istekli olduğu ifade etti. Orta Koridor ve Kuşak Yol girişimlerinin entegrasyonuna önem verdiklerini dile getiren Çavuşoğlu, ekonomik ve ticari ilişkilerin dengeli gelişimi, Çin menşeli şirketlerin Türkiye'ye yatırımları ve doğrudan uçuş seferlerinin daha da artmasını beklediğini ifade etti.

Wang Yi, Türkiye'nin tahıl koridoru konusunda anlaşmaya varılmasına yönelik aktif arabuluculuk çabasını Çin'in takdir ettiğini ve Türkiye'nin Ukrayna krizine yumuşatıcı bir çözüm bulma konusunda desteklediğini dile getirdi. 2022 yılının başından bu yana Çin'in birçok zorluğun üstesinden geldiğini ve gelişmekte olan ülkelere 30 bin tondan fazla acil insani gıda yardımı sağladığını söyleyen Wang Yi, Çin'in, G20 Dışişleri Bakanları Toplantısında uluslararası gıda güvenliği iş birliği girişimini önerdiğini ve küresel gıda güvenliği sorunlarının ele alınmasında yapıcı bir rol oynamaya devam edeceğini aktardı.

Wang Yi, Xinjiang meselesinin Çin'in iç işleri olduğunu vurguladı. Xinjiang ile ilgili konularda açık ve şeffaf bir tutum sergilediklerini ve Türk heyetinin Xinjiang ziyaretini memnuniyetle karşıladıklarını dile getirdi.” ifadeleri aktarıldı²⁸⁸.

Dış Politika Kronolojisinde, Bakan Çavuşoğlu'nun Punom Pen'de ASEAN Dışişleri Bakanları 55. Toplantısına katıldığı ve Çin Dışişleri Bakanı Wang' Yi ile görüştüğü bilgisi yer alırken²⁸⁹, Bakanlığın resmî sitesinde bu görüşmede bölgesel ve uluslararası gelişmelerin değerlendirildiği, Uygur Türklerine ilişkin Türkiye'nin hassasiyetinin aktarıldığı belirtilmektedir²⁹⁰.

²⁸⁸ FMPRC, “Wang Yi Meets With Türkiye Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu” (Erişim 13 Aralık 2022).

²⁸⁹ MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Ağustos 2022” (Erişim 13 Aralık 2022).

²⁹⁰ MFA, “Sayın Bakanımızın Dördüncü ASEAN-Türkiye Sektörel Diyalog Ortaklığı Üçlü Toplantısı'na Katılmak Üzere Kamboçya'yı Ziyareti, 3 Ağustos 2022” (Erişim 13 Aralık 2022).

İki dışişleri bakanın ocak ayındaki görüşmesinde sergilenen keskin ve net ifadeler bu görüşmede de yer aldı. Çin, Xinjiang meselesinin kendi içişleri olduğunu vurgulama gereği hissederken, bunu net bir dille aktardı. Bu görüşmede yine diğer görüşmelerden farklı olarak ülkelerin içindeki yaşadıkları üçüncü taraf konuları da yer aldı. Hatırlayacak olursak, Çin, ABD Temsilciler Meclisi Başkanı Nancy Pelosi'nin 2 Ağustos 2022 tarihindeki Tayvan ziyaretine şiddetle karşı çıkmış, bu görüşmenin bir karşılığı olacağını aktarmış, Pelosi'nin içinde bulunduğu uçağın Tayvan'a inişi dakikası dakikasına tüm dünyanın gündeminde yer almıştı. Buna karşılık olarak Wang Yi, Çavuşoğlu ile görüşmesinde ABD'nin bu ziyaretini tehlikeli ve aptalca olduğunu vurguladı. Çavuşoğlu, Türkiye'nin sadece Xinjiang ile ilgili konularda değil, Tayvan konusunda da Tek Çin ilkesine bağlı olduğunu aktardı.

Çavuşoğlu ise, Rusya Ukrayna savaşı sonrasında patlak veren gıda krizi konusunda Türkiye'nin arabuluculuk ettiği Karadeniz Tahıl Koridoru kapsamında Çin ile dayanışma içinde olma isteğini aktarmış, Wang Yi de Çin'in bu konuda Türkiye'yi takdir ettiğini söylemişti.

Nihayetinde, 2013 yılından bu yana işlediğimiz görüşmelerdeki benzer ifadelerin dışına çıkılmış bir görüşme gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

3.3.5.Shanghai İş Birliği Örgütü (ŞİÖ) Zirvesi

En son 2019 Temmuz ayındaki Çin ziyaretinde Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile yüz yüze görüşen Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Shanghai İş Birliği Örgütü Özbekistan Zirvesi'nde mevkidaşı ile 16 Eylül 2022 tarihinde neredeyse üç yıl aradan sonra bir araya geldi. Bu yüz yüze görüşme olamamasının COVID-19 pandemisiyle de ilgili olduğunu da eklememiz gerekir. Semerkant'taki bu zirve, Xi Jinping'in iki buçuk yılın ardından ilk yurtdışı ziyareti olarak, Türkiye'nin Shanghai İş Birliği Örgütü nezdinde, diyalog ortağı statüsünü elde ettiği 2012'den bu yana Erdoğan'ın, Cumhurbaşkanı düzeyinde ilk kez katılımı olarak kayıtlara geçti.

16 Eylül 2022 tarihli haberde, *“Devlet Başkanı Xi Jinping, 16 Eylül 2022 tarihinde Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Semerkant Devlet Konukevi'nde bir araya geldi.*

Xi Jinping, son yıllarda, Çin Türkiye ilişkisinin ve pandemiye karşı somut iş birliklerin istikrarlı bir şekilde büyüme ivmesi sürdürdüğüne işaret etti. Xi Jinping bu olumlu atmosferin, her iki ülkenin uzun vadeli çıkarlarına hizmet ettiğini ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki dayanışma ve iş birliğini derinleştirmedeki önemini yansıttığını dile getirdi. Şu an da uluslararası toplumun birçok fırsat ve zorluklarla karşı karşıya olduğuna değinen Xi Jinping, Çin ve Türkiye'nin gelişmekte olan ülkeler ve yükselen pazar ekonomileri olarak kendi çıkarlarını koruma, kalkınma konusunda ısrarcı olma, uluslararası adaleti savunma gibi alanlarda ortak noktaları olduğunu ifade etti. Xi, Çin'in Türkiye ile stratejik iş birliği ilişkisini bir üst seviyeye taşımak için hazır olduğunu sözlerine ekledi.

Xi Jinping, iki tarafın karşılıklı siyasi güveni artırması, birbirlerinin temel çıkarlarına saygı duyması ve Çin Türkiye stratejik iş birliği ilişkisinin siyasi temelini sağlamlaştırması gerektiğinin altını çizdi. Xi, iki ülkenin kalkınma iş birliğine odaklanmasının, ikili iş birliği mekanizmalarını ve ilgili güçleri iyi kullanmasının, yüksek kaliteli Kuşak Yol iş birliğinde daha fazla netice edilmesi için ortaklaşa çalışılmasının, uluslararası sanayi ve tedarik zincirleri ile tahıl ve enerji güvenliğinin korunmasına katkıda bulunulmasının önemini vurguladı. Başkan Xi, çok taraflılığı savunarak uluslararası adaletin korunması, BM, G20 ve ŞİÖ gibi çok taraflı örgütler çerçevesinde iş birliklerin güçlendirilmesi gerektiğini sözlerine ekledi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye Çin ilişkilerinde çeşitli alanlarda kaydedilen önemli ilerlemelere dikkat çekti ve iki ülke arasında daha verimli ticaret ve yatırım iş birliğini teşvik etmek için hükümetlerarası iş birliği komitesi gibi ikili mekanizmaları güçlendirmek için Çin ile çalışmaya hazır olduğunu ifade etti. Orta Koridor ve Kuşak Yol girişimlerinin yüksek bir uyum gösterdiğini dile getiren Erdoğan, kalkınma stratejilerinin entegrasyonunun ilerletilmesi, ortak kalkınmanın hızlandırılmasını umduğunu sözlerine ekledi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'nin Tek Çin politikasını desteklemeyi sürdüreceğini vurguladı.

Toplantıya Ding Xuexiang, Yang Jiechi, Wang Yi, He Lifeng ve diğer yetkililer katıldı.” ifadelerine yer verildi²⁹¹.

Dış Politika Kronolojisinde, Erdoğan ŞİÖ’nün Özbekistan Zirvesine katıldığı, Erdoğan’a Milli Savunma Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Hazine ve Maliye Bakanı ve Ticaret Bakanı’nın eşlik ettiği, Erdoğan’ın Çin Halk Cumhuriyeti lideriyle ikili görüşmeler gerçekleştirdiği bilgisi yer almaktadır²⁹². Erdoğan’ın yurtdışı ziyaretleri haberleri arasındaki Özbekistan ziyaretinde de benzer içerikler paylaşılmaktadır²⁹³.

Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde ise, ŞİÖ 22. Devlet Başkanları Zirvesi hasebiyle, Özbekistan’ın Semerkant kentinde bulunan Erdoğan’ın mevkidaşı Xi Jinping ile bir araya geldiği bilgisi yer almaktadır²⁹⁴.

Bu görüşmeyi Türk makamlarında tüm başlıklar altında aradık fakat iki liderin görüştüğü bilgisi dışında herhangi bir açıklama ya da ayrıntı bulunmamaktadır.

3.3.6.Çin Eski Devlet Başkanı Jiang Zemin’in Vefatı

Çin’in beşinci devlet başkanı olarak 1993-2002 yılları arasında görev yapan Jiang Zemin 30 Kasım 2022 tarihinde 96 yaşında hayata gözlerini yumdu.

Çin Dışişleri Bakanlığı, 4 Aralık 2022 tarihli haberinde, 1-2 Aralık 2022 tarihlerinde aralarında Türkiye’nin de olduğu birçok ülkenin Çin elçilerini taziyelerini sunmak üzere Dışişleri Bakanlığına gittikleri, Dışişleri Bakan Yardımcısı Wu Jianghao’nun taziye aldığı bilgisi yer almaktadır²⁹⁵. 6 Aralık 2022 tarihli sadece Çin dilinde paylaşılmış haberde de Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın taziye mesajı gönderdiği bilgisi verilmektedir²⁹⁶.

²⁹¹ FMPRC, “President Xi Jinping Meets With President Recep Tayyip Erdoğan Of Türkiye” (Erişim 14 Aralık 2022).

²⁹² MFA, “Dış Politika Kronolojisi / Eylül 2022” (Erişim 14 Aralık 2022).

²⁹³ TCCB, “Özbekistan” (Erişim 14 Aralık 2022).

²⁹⁴ TCCB, “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Şi ile görüştü” (Erişim 14 Aralık 2022).

²⁹⁵ FMPRC, “Diplomatic Envoys To China From West Asian And North African Countries Mourn Comrade Jiang Zemin” (Erişim 14 Aralık 2022).

²⁹⁶ FMPRC, “多国领导人和国际组织负责人对江泽民同志逝世表示哀悼” (Erişim 14 Aralık 2022).

2022 yılını ikili ilişkilerin üstünde bir gölge düştü şeklinde yorumlayabiliriz. COVID-19 pandemisinin gölgesi sanılsa da Türkiye ve Çin COVID-19 sürecini iyi yönetti ve aşı iş birlikleri ile süreci daha da kolaylaştırdılar. Bu dönemde, Tayvan ve Xinjiang sorunu tüm dünya gündemini yerini korurken, Türkiye’den de açıklamalar yapıldı. Çin, Tayvan ya da Xinjiang sorununu iç işleri olarak değerlendirirken ve içişlerine karışılmamasını vurgularken, Türkiye’nin karşı tarafta olmasının gölgesi olduğunu düşünmekteyiz. Öyle ki, 8 Eylül 2022 tarihinde Türkiye Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Tanju Bilgiç, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliğinin hazırladığı Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi’ndeki İnsan Hakları raporuna ilişkin, bölgede yaşayan Uygur Türkleri ve diğer Müslüman azınlıklar ile ilgili Türkiye ve uluslararası kamuoyunda söylenen endişeleri teyit eder nitelikte olduğunu aktarmıştı. Aynı açıklamada Çin’in daveti üzerine Türkiye’den bir heyetin Xinjiang Uygur Özerk Bölgesi’ni ziyaret konusunun gündemde olduğu, ziyaretlerin kapsamlı ve engelsiz olarak yapılması üzerine beklentiler karşılanırsa söz konusu ziyaretlerin gerçekleşeceğini söyledi²⁹⁷. Bununla beraber, 26 Kasım 2022 tarihinde Xinjiang Urumçi’de çıkan yangın ile Türkiye’nin taziyelerini iletmiş, yangının çıkış nedenine dair kamuoyunun aydınlatılmasının beklendiği yazılmıştı²⁹⁸.

Çin Ankara Büyükelçiliği Sözcüsü, ertesi gün 27 Kasım 2022 tarihinde konu ile ilgili bir açıklama yaptı. Açıklamada, Urumçi Halk Hükümeti basın ofisinde konuyla ilgili basın toplantısı düzenlendiğini, yangının çıkış sebebi ve alınan tedbirler ile ilgili detayların anlatıldığı, bu anlatılanların Çin medyası ve haber sitelerinde ilk elden duyurulduğu, Türk tarafının da Çin ile ilgili haberler için Çinli yetkili kanallar aracılığının kullanılmasını umduklarını dile getirdi. Sözcü ayrıca, Çin halkının güvenliğinin, Çin hükümetinden öte başka hiçbir kimseye bağlı olmadığını, insanların hayatlarının ön planda tutulmaya devam edileceği, diğer konularda da çaba harcayacaklarını anlattı²⁹⁹.

²⁹⁷ MFA, “SC-25, 8 Eylül 2022, Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi Tanju Bilgiç’in Çin Halk Cumhuriyeti’nin Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki İnsan Hakları Durumuna İlişkin Olarak Bm İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Tarafından Yayınlanan Rapor” (Erişim 15 Aralık 2022).

²⁹⁸ MFA, “No: 357, 26 Kasım 2022, Çin Halk Cumhuriyeti’nin Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki Yangın Hk” (Erişim 15 Aralık 2022).

²⁹⁹ ÇHC Ankara Büyükelçiliği, “Embassy Spokesperson on the Fire in Xinjiang” (Erişim 15 Aralık 2022).

Türkiye'nin her bir görüşmesinde Tek Çin ilkesine sıkı sıkıya bağlı olduğunu söylemesi ve sonrasında da bu söyleminin aksine davranması karşısında Çin kesin bir dille Türkiye'nin sorularına cevap vermiştir.

COVID-19 pandemisi karşısında kapılarını kapatan Çin ile üst düzey ziyaretler de kesildi. Önceki yıllarda Türkiye Çin Dışışleri Bakanlığı Ortak Çalışma Grubu, Türkiye Çin Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi, Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizması gibi oluşumların yıllık toplantıları yapılmadı. Ayrıca önceki yıllarda CICA, BRICS ya da BM Genel Kurul toplantı aralarında bir araya gelen üst düzey yetkililerin toplantıları da yok denecek kadar azaldı. Bu duruma sebep olarak örneğin, 13 Ekim 2022 tarihinde gerçekleştirilen Asya'da İş Birliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı'nın (CICA) 6. Zirvesi'ne Cumhurbaşkanı Erdoğan katıldı³⁰⁰ fakat Çin tarafından Çin Başkan Yardımcısı Wang Qishan katıldı³⁰¹. Bunun da iki liderin bir araya gelememesinin farklı bir nedeni olduğunu düşünmekteyiz.

Kuşak Yol Girişiminin 2013 yılında duyurulmasından bu yana geçen sürede ikili ilişkilerde birçok gelişmenin yaşandığına tanık olduk. Fakat 2019 Aralık ayında patlak veren COVID-19 pandemisi tüm dünyayı etkisine aldı ve deyim yerindeyse dünyayı yeni bir düzene doğru itti.

Türkiye Çin ilişkileri, pandeminin başında süreci başarılı bir şekilde yönetti. Salgın Çin'de ilk defa görüldüğünde, Türkiye Çin'e acil tıbbi yardım malzemeleri gönderirken, Türkiye'de salgının emareleri görünmeye başladığında, Çin Türkiye'ye ve dünyaya aynı desteği sağladı. Ayrıca Çin'in ürettiği ilk COVID-19 aşısının Faz 3 denemeleri Türkiye'de yapıldı ve akabinde Çin Türkiye'ye bu aşılardan gönderdi. Türk halkının çoğunluğu, COVID-19 salgınına karşı ilk olarak Çin'in ürettiği bu aşıları oldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan, kameralar karşısında ilk aşığı olarak Türk halkına örnek oldu.

³⁰⁰ TCCB, "Cumhurbaşkanı Erdoğan, Asya'da İş Birliği Ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı 6. Zirvesi'ne Katıldı" (Erişim 15 Aralık 2022).

³⁰¹ AA, "Kazakistan'da 6. CICA Zirvesi başladı" (Erişim 15 Aralık 2022).

Fakat değişen dünyanın değişen kuralları, Türkiye'nin kendi siyasi gündemi, Çin'in Batılı lkeler ile imtihanı Türkiye Çin siyasi ilişkisine de yansdı.

2020 Ocak ayından 2022 Aralık ayına kadarki üç yıllık süreçte Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Devlet Başkanı Xi Jinping Semerkant'ta sadece bir kez yüz yüz görüşme gerçekleştirdi. 2021 yılında Türkiye Çin diplomatik ilişkilerin tesisinin 50. yildnmnde iki lider karşılıklı tebrik mesajları yayınlarken, iki kez de telefonda görüştüler. Devlet Başkanı Xi Jinping, 30 Ekim 2020 tarihinde Ege Denizi merkez üssü olan 6.9 büyüklüğünde deprem sonrası ve 2022 şubat ayında Cumhurbaşkanı Erdoğan COVID-19 hastalığına yakalandığında taziye mesajı yayınladı. Cumhurbaşkanı Erdoğan da Çin Eski Devlet Başkanı Jiang Zemin'in 2022 yılındaki vefatı ile ilgili bir taziye mesajı yayınladı. Erdoğan, 2021 yılında Türkiye'yi ziyaret eden Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi'yi kabul etti. Türkiye Dışışleri Bakanı Mevlüt avuşoğlu da Çin'e resmi ziyaret de bulundu fakat Devlet Başkanı Xi Jinping ile bir görüşme olmadı.

2020-2022 yılları arasında en çok iletişim kuran, Mevlüt avuşoğlu ve Wang Yi oldu. İki bakan farklı zamanlarda ve farklı ülkelerde beş kez yüz yüze görüşürken, üç kez de telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Bakan Yardımcısı Sedat nal ve mevkidaşları Le Yucheng ve Wang Di ile üç kez bir araya geldi. Çin Dışışleri Bakanlığı sadece 2021 yılındaki Türkiye Milli Gününe katılım sağladı. Ayrıca, Çin Türkiye Büyükelçisi Abdülkadir Emin nen, Çin Dışışleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Cheng Guoping beş kez görüştü ve bu görüşmeler genellikle güvenlik temalıydı.

nceki yıllarda düzenli olarak yapılan Türkiye Çin Dışışleri Bakanlığı Ortak alışma Grubu, Türkiye Çin Hükümetlerarası İş Birliği Komitesi, Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizması gibi toplantıların n kesildi. İki taraf için bu durumun neden bahsi geçmediğini de ayrıca merak etmekteyiz. 2022 yılı Eylül ayında Semerkant'ta Cumhurbaşkanı Erdoğan mevkidaşı Xi Jinping ile görüşmesinde, ikili mekanizmaları güçlendirmek adına Çin ile ortak çalışmaya hazır olduğunu ilettiler.

SONUÇ

Çin Halk Cumhuriyeti'nin 2013 Eylül ayında ilan ettiği Kuşak Yol Girişimi, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Çin Halk Cumhuriyeti ilişkilerine olumlu bir katkı sağlamıştır. Kuşak Yol Girişimine aktif katılım sağlayan ilk ülkelerden birisi Türkiye Cumhuriyeti Devleti olmuştur.

Tezimizde, on yıllık bir zaman dilimi içinde, Çin Dışişleri Bakanlığının Çince³⁰² ve İngilizce³⁰³ resmî sitelerinde yer alan Türkiye ile ilgili haberleri esas alıp, çevirisini yaptık. Söz konusu görüşmelerdeki Türk muhatapları ve Türk kurumları üzerinden karşılaştırma yaparak değerlendirmeye çalıştık. Bunların yanı sıra Çin Dışişleri Bakanlığının yayınladığı haberlerden, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği ve İstanbul Başkonsolosluğunun resmî sitelerinde eğer varsa, olanların da tercümelerini paylaştık.

On yıllık süreçte toplam 115 haberin çevirisini yaptık. Bu haberlerden 22 tanesi sadece Çince, 11 tanesi sadece İngilizce, 82 tanesi ise hem Çince hem de İngilizce olarak yer almaktadır.

Çin Dışişleri Bakanlığının haberlerinde dikkatimizi çekenleri vurgulamamız gerekir. Öncelikle 5000 yıllık tarihi bir geçmişi olan Çin halkının yine tarihten gelen alışkanlığı olan tarih yazıcılığını devam ettirdiğini belirtebiliriz. Şöyle ki, Bakanlık resmî sitesinde sadece kendi ülkesi ile ilgili değil, iletişim kurduğu her ülke ile ilgili diplomatik görüşmeler yer almaktadır. Türkiye ile ilgili Çince haberlerde, 2001 Ocak ayından itibaren görüşmeler bulunmaktadır. Ayrıca Çin Dışişleri Bakanlığı sadece Türkiye ile olan diplomatik ilişkilerini değil, diplomatik misyon olan Türkiye Pekin Büyükelçiliği ile ilgili haberlere yer verirken, Türkiye Dışişleri Bakanlığında bu tarz görüşmeler yer almamaktadır.

Tezimizi yazarken kendimize “Çin’i Türkiye olarak ne kadar tanımıyoruz” sorusunu sorarak bunun cevaplarını bulmaya çalıştık. Birinci sebep olarak Türkiye

³⁰² FMPCR, “土耳其相关新闻” (Erişim 18 Aralık 2022).

³⁰³ FMPCR, “Countries and Regions, Asia, Türkiye, Activities” (Erişim 18 Aralık 2022).

Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı ve Dışışleri Bakanlığı resmî sitelerinde Çinli yetkililer ile yapılan görüşmelerin ya yer almadığı ya da bir iki cümle ile verildiği görülmüştür. Türk makamlarında genellikle “X kişisi ile görüşüldü, ikili ilişkiler ve iş birlikler ile bölgesel ve uluslararası sorunlar ele alındı” şeklinde haber edildiği saptanmıştır. Ağırlıklı olarak görüşülen kişiler ile bir iki dakikalık fotoğraf çekimi ve videoları paylaşıldığı fakat bu video içeriklerinin de sadece görüşmenin başlangıcı aşamasındaki selamlaşma merasimi olduğunu belirtmeliyiz.

Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesindeki görüşme haberleri, “X kişisi ile ne zaman, nerede yapıldığı” ile başlamaktadır. Çin’in, görüşmelere girizgâh cümlesi akabinde, öncelikle Çin tarafının ifadelerinin kullandığını, ardından Türk tarafının ifadelerine yer verdiğini saptamış bulunmaktayız. Eğer, Çin tarafı mevki olarak ast ise, öncelikli olarak Türk tarafının ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Örnek verecek olursak, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi ile görüşmesinde, öncelikli ifadelerde Cumhurbaşkanının açıklamalarının kullanıldığı tespit edilmiştir. Çin, ikili görüşmeleri, Çin-Türkiye şeklinde yer verirken, Türkiye aynı görüşmeleri Türkiye-Çin olarak vurgulamaktadır. Bir diğer nokta, Çin Dışışleri Bakanlığında Türk yetkilinin görüşmesi Türkiye Çin olarak yer alırken, Türk tarafında aynı hassasiyete dikkat edilmediği görülmektedir.

Çin Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde, incelediğimiz süre zarfında Türkiye ile görüşmelerde bir sınırlamanın söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Çin tarafında; Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Çin Başbakanı Li Keqiang, Dışışleri Bakanlığı ve diplomatik misyon olan Çin Pekin Büyükelçisi dışındaki görüşmelere yer verilmemektedir. Fakat Türkiye Cumhurbaşkanlığı ve Dışışleri Bakanlığında farklı bakanlıkların ya da kurumların haberleri de yer almaktadır. Örneğin; Çin Başbakanı Li Keqiang’ın görüşmesi yer almazken, Çin Komünist Partisi Merkez Komite Politbüro üyesi ve ÇKP Merkez Komite Tanıtım Bakanı Liu Qibao’nun haberi Cumhurbaşkanlığı resmî sitesinde paylaşılmaktadır. Çin tarafında özellikle Türkiye Pekin Büyükelçisinin, Çin Dışışleri Bakanlığı bakan ya da bakan yardımcılar ile görüşmeleri haber edilirken, değil Dışışleri Bakanlığında Türkiye Pekin Büyükelçiliği resmî sitesinde dahi bu tarzdaki görüşme haberlerini görmek mümkün değildir. Diplomatik ve hassas konular olduğunu varsaysak, Çin tarafı bu haberleri nasıl Çince

ve İngilizce resmî sitelerinde yayınlamaktadır sorusunu tezimizde kendimize birçok kez sorduk. Başka bir örnek de Türk tarafının “Basına açık bölümünde konuşma yaptığı” dediği görüşmenin, Çin tarafında ayrıntılar ile paylaşıldığı görülmektedir. Çin tarafı tarihi kaleme almaya devam ederken, Türk tarafında aynı şeffaflıkla ya da hiç olmayışı, tezimizde karşılaştığımız en büyük sorunlardan bir tanesiydi. Türk tarafından da aynı düzeyde bir bilgi akışı yapılabilseydi, ikili diplomatik görüşmeleri daha da derinlemesine inceleme fırsatı bulacaktık. Buna benzer farklı bir sorun da Türkiye’de Başbakanlık kurumunun kapanması sebebiyle, Çin Başbakanının mevkidaşı ile olan hiçbir haberin Türkiye tarafındaki açıklamalarını değerlendiremedik.

Türk tarafında Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Çin ziyaretleri ayrıntılı olarak paylaşıldığına tanık olduğumuzda, haber edilen metinlerin vurgusunun farklı olduğunu saptadık. Örneğin Çin tarafı açıklamalarında siyasi konulara yer verirken, Türk tarafında siyasi konulara ek olarak ekonomik ilişkiler, savunma iş birlikleri, kültürel iş birlikleri, ikili ticaret hacmi gibi konular da işlenmektedir. COVID-19 koronavirüs salgınının değiştirdiği dünya düzeninde Çin tarafında 2021 yılında Mevlüt Çavuşoğlu Wang Yi görüşmesinde ikili ticaretin ilk defa konu edildiği görülmektedir. COVID-19 pandemisi, diplomasi görüşmelerini azaltmamıştır fakat görüşmelerin içeriğini değiştirdiği de dikkat çekmektedir. Pandemi öncesinde kullanılan ifadeler genellikle birbirine benzer içeriklerden oluşurken, pandemi sonrasında daha spesifik ifadeler ile görüşmelerin konu edildiği tespit edilmiştir.

2013-2020 yılları arasında yer alan görüşmelerde, Türkiye’nin Kuşak Yol Girişimine aktif desteği, Kuşak Yol’un Orta Koridor ile entegrasyonu, Edirne Kars hızlı tren hattı, Kumport Limanı gibi Çin’in Türkiye yatırımları yer alırken, Türkiye’den Çin’e ihraç edilen ve edilecek olan kaliteli ürünlerin bahsi geçmektedir. Nitekim 2015 yılındaki görüşmelerde, Orta Koridor planı ile İpek Yolu Ekonomik Kuşağı ve 21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu entegrasyonu ile Edirne Kars hızlı tren hattı ve Kumport Limanı konusunda anlaşıldığını saptadık. Görüşmelerde, Erdoğan ve Xi Jinping’in belirlediği istikamet ve iki liderin mutabık kaldığı konuların akabinde takip edileceği vurgusu yapılmaktadır. 2010 yılında imzalanan Türkiye Çin stratejik iş birliği ilişkisi ve terörle mücadele iş birliği, görüşmelerin gündeminden eksik

olmamıştır. Türk tarafı her görüşmede, Çin ile ilişkisine önem verdiğini, tarihi İpek Yolunun canlandırılacağını, Kuşak Yol Girişiminin Türkiye'nin kalkınma hedefiyle uyumlu olduğunu, Tek Çin ilkesine bağlı olduğunu, söz konusu terör örgütleri ile mücadele için tüm önlemlerin alınacağını yineleyerek ve Türkiye'de Çin karşıtı hiçbir eylemin gerçekleşmesine müsamaha gösterilmeyeceğini vurgulamaktadır. Türkiye'de hükümet yetkilileri yurtiçinde farklı söylemlerde bulunsalar da ikili diplomatik görüşmelerde bu durumun aksine Tek Çin İlkesine bağlılıklarını dile getirdiklerini görmekteyiz. Bununla beraber Türk tarafından ticaretin dengelenmesi konusu da çok kez önümüze çıkmıştır. Çin tarafında ise, iki ülkenin gelişmekte olan ülkeler ve yükselen pazar ekonomileri olduğu, iki ülke arasındaki potansiyelden yararlanılması gerektiği, yerel para birimlerinin kullanılması defalarca vurgulanmıştır. Bunlara ek olarak temel çıkar ve ortak kaygı içeren konularda birbirine saygı gösterilmesinden bahsedilmiştir. Çin'in "birbirinin işlerine karışmama, aşırıcılığa karşı çıkma" vurgusu da birçok kez yinelenmiştir. 15 Temmuz 2016 yılındaki askeri darbe girişiminin iki hafta sonrasında, Çin tarafından görevlendirilen Çin Dışişleri Bakan Yardımcısı, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Türk Hükümetine destek mesajını iletme üzere 3-6 Ağustos 2016 tarihinde Türkiye'yi ziyaret etmiştir. 2016 Eylül ayındaki G20 Hangzhou Zirvesi'nde de bir araya gelen iki lider arasında da bahsi geçmiştir fakat Çin bu konuya Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinde yer vermemektedir. Bunu da "işlerine karışmama" ilkesi doğrultusunda olduğunu düşünmekteyiz.

Bu görüşmelerde Çin, Asya kıtası kendi yüzyılını başlatacaksa, Asya'da iş birliği yapılması gerektiğini aynı zamanda Asya kıtasına özgü bir güvenlik kavramının oluşması gerektiğini anlatmaktadır. Türkiye ve Çin'in, bu süreçte sadece ikili ilişkileri değil, Orta Doğu, Suriye, İran, Filistin, Afganistan, Ukrayna, DEAŞ tehdidi gibi konularda da istişare ettiğini saptadık.

Türkiye 2014 yılında CICA Devlet Başkanları Dönem Başkanlığını ve 2015 yılında G20 Dönem başkanlığını Çin'e devretti. 10 yıllık süreçte Çin Devlet Başkanı G20 Antalya Zirvesi'nde 2015'te Türkiye'ye ziyarete gelirken, Cumhurbaşkanı Erdoğan 2015 ve 2019 yıllarında Çin'e resmi ziyarette bulundu, 2016 yılında G20 Hangzhou Zirvesi, 2017 yılında Uluslararası İş Birliği için Kuşak Yol Forumu kapsamında Çin'i ziyaret etti. İki lider, 2018 yılında G20 Buenos Aires Zirvesi ve

Johannesburg'daki BRICS Zirvesi, 2019 yılında Duşanbe düzenlenen CICA Zirvesi, 2022 yılında Taşkent'te düzenlenen Shanghai İş Birliği Örgütü Toplantısı aracılığıyla birçok kez bir araya geldi ve birçok kez telefon görüşmesi gerçekleştirdi. İki lider kötü gün dostu olduğunu da göstererek, Türkiye'de yaşanan terör ya da doğal afetler ya da Erdoğan'ın COVID-19'a yakalanmasının ardından taziye mesajı gönderirken; Erdoğan, Çin Eski Devlet Başkanı Jiang Zemin'in vefatı sonrasında taziye mesajı gönderdi fakat bu haberi yine Çin Dışişleri Bakanlığından edindik. Çin'de yaşanan doğal afetler sonrasında, genellikle Türk Dışişleri Bakanlığının taziye mesajı yayınladığı görölmektedir. Ayrıca iki liderin görevlerine tekrar seçildiklerinde, karşı liderden tebrik mesajı aldıkları da saptanmıştır. İki lider ile ilgili söyleyebileceğimiz diğer bir hususta, Cumhurbaşkanı Erdoğan Türkiye'ye gelen Dışişleri Bakanı Wang Yi, ÇKP Merkez Komite Tanıtım Bakanı Liu Qibao, ÇKP Merkezi Komitesi Politbüro Üyesi, Çin Komünist Partisi (ÇKP) Merkez Komitesi Politbüro Üyesi ve ÇKP Siyasi ve Hukuki İlişkiler Komisyon Başkanı Meng Jianzhu'yu kabul ederken, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in, Çin'i ziyaret eden bakan ya da bakan yardımcıları ile makamında görüşmediği tespit edilmiştir. Xi Jinping sadece 2014 CICA Zirvesi'nde dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün Soma'da yaşanan maden faciası sonrası katılamaması sebebiyle yine dönemin Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu ile görüştüğü saptanmıştır. Türkiye'den Çin'e giden bakan ya da bakan yardımcıları genellikle mevkidaşları ile bir araya gelirken, Çin'den Türkiye'ye gelen bakan ya da bakan yardımcılarının birçok isim ile görüştüklerini de belirlemiş bulunmaktayız.

2013 yılı Çin'de Türk Kültür Yılı, 2018 yılı Çin'de Türkiye Turizm Yılı olarak kutlandı. 2021 yılında iki ülke diplomatik ilişkilerin tesisinin 50. yıldönümünü kutladı. Ayrıca Çin Dışişleri Bakanlığından, 2013, 2014, 2015, 2017, 2018, 2019, 2021 yıllarında Türkiye Pekin Büyükelçiliğinde düzenlenen Türkiye Milli Gün Resepsiyonuna katılım sağladı. Belirtmemiz gerekir ki, 2020 yılından 2021 Ağustos ayına kadarki tüm görüşmelerde 50. yıl vurgusu yer alırken, yıldönümünde bir açıklamanın ya da kutlama mesajının Türk makamlarında yer almadığı saptanmıştır. Erdoğan'ın tebrik mesajını, Çin Dışişleri Bakanlığı resmî sitesinden öğrendik.

Türkiye ve Çin Dışişleri Bakanları, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında ortak basın toplantısında basın mensuplarının sorularını cevapladı. 2014 ve 2016 yıllarında

Türkiye Çin Dışışleri Bakanları Ortak Çalışma Grubu, 2015 ve 2016 yıllarında Türkiye Çin Terörle Mücadele İstişaresi, 2016 yılında Türkiye Çin Hükümetlerarası İş Birliği, 2016 ve 2017 yıllarında Türkiye Çin Dışışleri Bakanları İstişare Mekanizması toplantıları düzenli bir şekilde yapılırken birden kesintiye uğradığı görülmektedir. COVID-19 pandemisinin sebep olduğunu düşünmek istesek de 2018 ve 2019 yıllarında neden yapılmadı sorusunun cevabını bulamadık.

Bu görüşmeleri incelerken, ikili diplomatik ilişkilerin gizlilik teşkil edeceğini, her ayrıntının haber yapılamayacağını biliyorduk fakat Çin tarafı bu haberleri hem Çince hem de İngilizce olarak tüm dünya ile paylaşırken, Türk makamlarında neden yer almadığı ya da aldıysa da neden ayrıntılı olarak paylaşılmadığı sorusunu çalışmamız boyunca kendimize sormadan duramadık.

Türkiye'nin Çin'i ne kadar tanımadığı sorusunun cevabı olarak, öncelikle diplomatik görüşmelerin Türk halkına yeterince yansıtılamadığı sonucuna vardık. Eğer Cumhurbaşkanlığı ya da Bakanlık bu görüşmeleri haber yapmazsa, Türk basını bu görüşmelere gündemde neden ve nasıl yer verebilir? Türk basını Çin konusunu işlemezse, Türkiye Çin'i ne kadar tanıyabilir? Türk halkı Çin'i klişe haberler ile tanırken, birkaç yıl sonrasında bu görüşmeler tamamen hafızalardan silinecek. Nitekim Başbakanlık kurumunun kaldırılmasıyla birlikte, bugün Başbakanlık resmî sitesine dolayısıyla orada yer alan bilgilere ulaşılammaktadır. Bu noktada, Çin'in kayıt tutma geleneğini kurumsal bir yapı niteliği gösteren Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde de devam ettirdiğini görmekteyiz. Aynı hassasiyet çerçevesinde, Türkiye Dışışleri Bakanlığı resmî sitesinde de Çin tarafıyla yapılan diplomatik görüşmelerin kapsamlı olarak yer almasını ve bu bilgilerin kamuoyuna aktarılarak ilişkilerin gelişmesinde daha sağlam ilerlenebilmesini temenni etmekteyiz.

Bizi bu çalışmayı yapmaya iten sebep, Çin Halk Cumhuriyeti'ni yakından tanıyan kişiler olarak Türkiye Çin ilişkilerinin klişeler ile ilgili olmadığını göstermektir. Ülkemizde Çin'e dair yapılan birçok akademik çalışma olmasına rağmen, ülkeler arasında yaşanan gelişmelerin kamuoyuna yansıtılarak Çin'in daha fazla tanıtılması hususunda sadece akademik düzeyde değil, Türk resmî makamları düzeyinde de bilgi akışı sağlanmasına dikkat çekilmesini ümit etmeyiz.

KAYNAKÇA

Makale

Arslan, Serpil Meltem. "Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Çin Halk Cumhuriyeti Arasındaki Diplomatik İlişkinin 50. Yılına Dair Bir Değerlendirme". *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (KOUSBAD)* 14/Güz (Aralık 2021), 47-59.

Durdular, Arzu. "Çin'in Ortaklık İlişkileri ve Türkiye-Çin Stratejik İşbirliği". *Avrasya Etüdleri* 53/1 (Mayıs 2018), 117-144.

Şahin, Güller, Kalaycı, İrfan. "Yeni Bir Küresel Kalkınma Paradigması: Sürdürülebilir İpek Yolu". *Avrasya Etüdleri* 45 / 1 (Haziran 2014), 124-154.

Resmî Siteler

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. "Çin'de 'Türk Kültür Yılı' Ankara'da tanıtıldı". Erişim 18 Ekim 2021.
<https://www.mfa.gov.cn/ce/cetur//tur/ztx/t1021251.htm>

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. "Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Wang Yi, Türkiye Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'ndan bir telefon aldı". Erişim 11 Aralık 2022.
http://tr.chinaembassy.gov.cn/tur/sgxw/202004/t20200424_9617225.htm

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. "Çin Devlet Konseyi Üyesi ve Dışişleri Bakanı Sayın WANG Yi, Türk mevkidaşı Sayın Mevlüt ÇAVUŞOĞLU ile telefonda görüşmüştür". Erişim 11 Aralık 2022.
http://tr.chinaembassy.gov.cn/tur/sgxw/202012/t20201215_9617270.htm

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. "Çin'in Ortadoğu Temsilcisi Türkiye'de". Erişim 22 Ekim 2021.
<https://www.mfa.gov.cn/ce/cetur//tur/ztx/t1173499.htm>

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. "Çin'in Türkiye Büyükelçisi güven mektubunu sundu". Erişim 22 Ekim 2021.
<https://www.mfa.gov.cn/ce/cetur//tur/ztx/t1173500.htm>

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. "Çin ve Türkiye dışişleri bakanları bir araya geldi". Erişim 13 Aralık 2022.
http://tr.chinaembassy.gov.cn/tur/xwdt/202201/t20220113_10492222.htm

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. "Embassy Spokesperson on the Fire in Xinjiang". Erişim 15 Aralık 2022.
http://tr.chinaembassy.gov.cn/tur/sgxw/202211/t20221128_10981433.htm

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, “Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. “Li Keqiang Babacan'la görüştü”. Erişim 18 Ekim 2021.
http://tr.chinaembassy.gov.cn/tur/ztgx/201309/t20130912_9619063.htm

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. “Wang Yi Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu ile telefonda görüştü”. Erişim 10 Aralık 2022.
http://tr.china-embassy.gov.cn/tur/sgxw/202002/t20200208_9617216.htm

ÇHC İstanbul Başkonsolosluğu, Çin Halk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu. “Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile telefonda görüştü”. Erişim 11 Aralık 2022.
http://istanbul.chinaconsulate.gov.cn/tur/xwdt/202004/t20200409_5347627.htm

ÇHC Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. “中国驻土耳其使馆举行庆祝中土建交 50 周年线上招待会.” Erişim 12 Aralık 2022.
http://tr.chinaembassy.gov.cn/chn/xwdt/202108/t20210805_8925260.htm

Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi, “一个中国原则”. Erişim: 20 Aralık 2022.
http://www.gov.cn/test/2005-07/29/content_18293.htm

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Deng Li Meets with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202009/t20200927_536323.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Attends the National Day Reception of Turkey”. Erişim 11 Nisan 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201910/t20191030_536298.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Attends National Day Reception of Turkey”. Erişim 20 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201711/t20171101_536228.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Meets With Newly-appointed Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen”. Erişim 20 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201712/t20171206_536237.html

- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Meets with Outgoing Turkish Ambassador to China Ali Murat Ersoy”. Erişim 20 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201711/t20171113_536231.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Kong Xuanyou Meets with Director General for Consular Affairs of Ministry of Foreign Affairs Mehmet Samsar of Turkey”. Erişim 16 Ocak 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201610/t20161027_536179.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Li Huilai Holds Counter-Terrorism Consultation with Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Ümit Yalçın of Turkey”. Erişim 21 Aralık 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1353750.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Qian Hongshan and Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Cihad Erginay of Turkey Hold Bilateral Talks on Foreign Embassies”. Erişim 10 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1529735.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Wu Jianghao Attends National Day Reception of Turkey”. Erişim 12 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202111/t20211101_10436311.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Zhang Jun Attends the National Day Reception of Turkey”. Erişim 14 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201811/t20181101_536271.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Assistant Foreign Minister Zhang Ming Meets with Chairman of Foreign Relations Committee of Turkish Grand National Assembly”. Erişim 18 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1079406.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “China and Turkey Hold Group Consultation on Bilateral Relations of the Fourth Meeting of the Joint Working Group of the Two Foreign Ministries”. Erişim 13 Ocak 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1372671.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “China and Turkey Hold Consultation on Middle East Affairs in Beijing”. Erişim 19 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1125323.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Chinese premier meets Turkey's parliament speaker”. Erişim 15 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201812/t20181205_536276.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Deputy Director-General of the Protocol Department of the Foreign Ministry Fan Yong Accepts Copies of Credentials from Newly-appointed Turkish and Portuguese Ambassadors to China”. Erişim 20 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201712/t20171205_536234.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Diplomatic Envoys to China from West Asian and North African Countries Mourn Comrade Jiang Zemin”. Erişim 14 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202212/t20221204_10985086.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping Holds Talks with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey”. Erişim 11 Nisan 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201912/t20191219_536301.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping Meets with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202005/t20200521_536316.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping Meets with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202008/t20200831_536321.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping Meets with Turkish Ambassador to China Abdulkadir Emin Onen”. Erişim 12 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202110/t20211020_10413083.html

- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Foreign Minister Wang Yi Meets with Turkish Ambassador to China”. Erişim: 19 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201311/t20131112_536069.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Foreign Minister Wang Yi Meets with Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Ümit Yalçın of Turkey”. Erişim 6 Kasım 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1246789.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “President Recep Tayyip Erdogan of Turkey Meets with Wang Yi”. Erişim 4 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161117_536198.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “President Xi Jinping Appoints New Ambassadors”. Erişim 4 Nisan 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201902/t20190213_536278.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “President Xi Jinping Meets with President Recep Tayyip Erdoğan of Türkiye”. Erişim 14 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202209/t20220916_10766998.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “President Xi Jinping Speaks with Turkish President Recep Tayyip Erdoğan on the Phone”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202004/t20200409_536312.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Prime Minister Binali Yıldırım of Turkey Meets with Wang Yi”. Erişim 4 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161117_536195.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Special Envoy on G20 Affairs Of the Foreign Ministry Wang Xiaolong Attends the 4th Sherpa Meeting of the Antalya Summit”. Erişim 20 Kasım 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1307133.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “State Councilor and Foreign Minister Wang Yi had a Phone Call with Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu”. Erişim 10 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202002/t20200202_536306.html

- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Turkish President Recep Tayyip Erdogan Meets with Wang Yi”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202103/t20210326_9168959.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Cheng Guoping Chairs Second Round of China-Turkey Counter-terrorism Consultation at Vice Ministerial Level”. Erişim 6 Kasım 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1246852.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Le Yucheng Expresses Three Points of Firm Support to Turkey”. Erişim 14 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201809/t20180918_536265.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister LeYucheng Holds Talks with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey”. Erişim 4 Nisan 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201905/t20190520_536284.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Le Yucheng Holds Video Consultation with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202007/t20200719_536318.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Le Yucheng Meets with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey”. Erişim 11 Nisan 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201912/t20191219_536303.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Zhai Jun Attends National Day Reception of Turkey”. Erişim 18 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201310/t20131031_536067.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Zhai Jun Meets with Media Delegation from Turkey”. Erişim 18 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201310/t20131014_536064.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Zhai Jun Meets with Turkish Ambassador of Turkey to China”. Erişim 18 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1103156.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Zhang Ming Attends National Day Reception of Turkey”. Erişim 26 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1206533.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Zhang Ming Attends National Day Reception of Turkey”. Erişim 20 Kasım 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1310979.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Zhang Ming Co-chairs the Fourth Meeting of the Joint Working Group of Chinese And Turkish Foreign Ministries with Deputy Undersecretary of the Ministry Of Foreign Affairs Murat Salim Esenli of Turkey”. Erişim 13 Ocak 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1372675.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Zhang Yesui Meets with Undersecretary to the Foreign Ministry Feridun Hadi Sinirlioğlu of Turkey”. Erişim 13 Ocak 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1372391.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Vice Foreign Minister Zhang Yesui Visits Turkey”. Erişim 19 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1148957.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi: Achieve Common Development in Joint Construction of the Belt and Road”. Erişim 20 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201708/t20170807_536217.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi and Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey Hold the First Meeting of China-Turkey Foreign Ministers' Consultation Mechanism”. Erişim 2 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161116_536185.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi: China and Turkey to Carry Out Cooperation in Safeguarding the Strategic Stability . Erişim 12 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201806/t20180620_536254.html

- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi: Create High-level China-Turkey Cooperation”. Erişim 2 Kasım 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1207146.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi: Expand Cooperation and Enhance Mutual Trust to Push China-Turkey Strategic Cooperative Relations for Greater Development”. Erişim 2 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161116_536188.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Holds Phone Talks with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey upon Request”. Erişim 7 Kasım 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1276238.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Holds Talks with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey”. Erişim 12 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201806/t20180620_536248.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Holds Telephone Talks with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey”. Erişim 13 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201808/t20180821_536262.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Holds Talks with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey”. Erişim 20 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201708/t20170807_536214.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Holds Talks with Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202103/t20210326_9168958.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Holds Talks with Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu”. Erişim 13 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202201/t20220113_10492427.html
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Meets with Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Murat Salim Esenli of Turkey”. Erişim 13 Ocak 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1372381.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Meets with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey”. Erişim 4 Nisan 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201905/t20190520_536281.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Meets with Foreign Minister Ahmet Davutoğlu of Turkey”. Erişim 22 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1159574.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Meets with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey”. Erişim 14 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201809/t20180930_536268.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Meets with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey”. 11 Nisan 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201908/t20190801_536292.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Meets with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey”. Erişim 12 Ocak 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1359757.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Meets with Minister Of Energy and Natural Resources Berat Albayrak of Turkey”. Erişim 4 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161117_536192.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Meets with Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202002/t20200218_536309.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Meets with Türkiye Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu”. Erişim 13 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202208/t20220807_10736566.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi: Promote China-Turkey Strategic Cooperative Relations to Develop at a Higher Level”. Erişim 20 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201708/t20170807_536220.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Wang Yi Speaks by Phone with Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202004/t20200422_536314.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi, Erdogan agree to enhance China-Turkey cooperation”. Erişim 13 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201807/t20180727_536260.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi calls on China, Turkey to share development opportunities”. Erişim 14 Mart 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201812/t20181203_536274.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping and Recep Tayyip Erdoğan Together Attend China-Turkey Business Forum”. Erişim 15 Kasım 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1286481.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Exchanges Messages of Congratulations with Turkish President Recep Tayyip Erdogan on the 50th Anniversary of the Establishment of China-Turkey Diplomatic Relations”. Erişim 12 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202108/t20210805_9168961.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Holds Talks with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey”. Erişim 10 Nisan 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201907/t20190704_536290.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Holds Talks with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey”. Erişim 17 Şubat 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201705/t20170522_536211.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Holds Talks with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey, Stressing to Connect Development Strategies of the Two Countries and Expand and Enrich Connotation of Bilateral Strategic Cooperation”. Erişim 7 Kasım 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1286471.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Meets the Press along with President of Kazakhstan and Special Envoy of Turkish President”. Erişim 20 Ekim 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1158611.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Holds Telephone Talks at Request with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey”. Erişim 12 Mart 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1553358.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Meets with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey”. Erişim 6 Nisan 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201906/t20190618_536286.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Meets with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey”. Erişim 16 Ocak 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1395029.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Sends Congratulatory Message for Recep Tayyip Erdogan's Election as Turkish President”. Erişim 26 Ekim 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1183007.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi sends congratulatory message to Turkey's President”. Erişim 13 Mart 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/201807/t20180702_536257.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Sends Message of Condolence to President Recep Tayyip Erdoğan over the Blast in Turkey”. Erişim 20 Kasım 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1305730.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Sends Message of Condolences to President Recep Tayyip Erdogan of Turkey over the Blast in Turkey”. Erişim 4 Şubat 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1424672.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Sends Message of Condolences to President Recep Tayyip Erdogan of Turkey over the Shooting Rampage in Turkey”. Erişim 17 Şubat 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201701/t20170105_536208.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Sends Message of Sympathy to Turkish President Recep Tayyip Erdogan”. Erişim 13 Aralık 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202202/t20220210_10640882.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Xi Jinping Sends Message of Sympathy to Turkish President Recep Tayyip Erdogan on Earthquake”. Erişim 11 Aralık 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202011/t20201110_536325.html

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Zhang Dejiang Meets with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey”. Erişim 15 Kasım 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1286468.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “多国领导人和国际组织负责人对江泽民同志逝世表示哀悼”. Erişim 14 Aralık 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202212/t20221206_10985938.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “李克强分别会见比利时首相迪吕波、芬兰总理卡泰宁、马耳总理穆斯卡特和土耳其副总理巴巴詹”. Erişim 18 Ekim 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201309/t20130911_8001423.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “土耳其、伊朗外长将访华”. Erişim 12 Aralık 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202201/t20220111_10480951.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “土耳其总统埃尔多安会见孟建柱”. Erişim 2 Kasım 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201411/t20141119_9304590.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “土耳其总统埃尔多安会见汪洋”. Erişim 21 Ocak 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1413764.shtml

- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “外交部副部长乐玉成同土耳其第一副外长厄纳尔通电话”. Erişim 13 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202204/t20220419_10669780.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “外交部副部长张明赴土耳其驻华使馆吊唁土煤矿爆炸事故死难者”. Erişim 20 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1156811.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “外交部副部长张志军与土耳其外交部次长斯尼尔利奥卢共同主持中土外交部联合工作组第二次会议”. Erişim 19 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201211/t20121120_8001417.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202102/t20210226_10405262.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “外交部亚非司司长王镝访问中东六国并赴俄罗斯举行中俄中东事务司局级磋商”. Erişim 13 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202206/t20220617_10705566.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “王毅会见土耳其外交部副次长恩鸿”. Erişim 19 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1123895.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “王毅会见土耳其外长查武什奥卢”. Erişim 26 Ekim 2021.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1195914.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “王毅同土耳其外长查武什奥卢通电话”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202012/t20201215_8001535.shtml
- FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “汪洋与土耳其副总理希姆谢克共同主持中土副总理级政府间合作委员会首次会议”. Erişim 21 Ocak 2022.
https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201611/t20161108_9304599.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “汪洋与土耳其总理耶尔德勒姆会见”. Erişim 21 Ocak 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201611/t20161108_8001479.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “习近平抵达土耳其安塔利亚出席二十国集团领导人第十次峰会”. Erişim 20 Kasım 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1314881.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “习近平会见土耳其总统埃尔多安”. Erişim 20 Kasım 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1314817.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “习近平同土耳其总统埃尔多安通电话”. Erişim 12 Aralık 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202107/t20210713_9181663.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “中国是中东国家长期可靠的战略伙伴”. Erişim 11 Aralık 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202103/t20210330_9181662.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “中国政府叙利亚问题特使解晓岩访问土耳其”. Erişim 17 Şubat 2022.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201701/t20170113_8001489.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “中国中东问题特使吴思科会见土耳其国家安全委员会秘书长图尔凯尔”. Erişim 22 Ekim 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201407/t20140712_8001442.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “中国中东问题特使吴思科会见土耳其外交部副次长恩鸿”. Erişim 22 Ekim 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1173325.shtml

FMPRC, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “中国中东问题特使吴思科接受中外媒体联合采访”. Erişim 22 Ekim 2021.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201407/t20140712_8001443.shtml

- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “CICA Dördüncü Devlet Başkanları Zirvesi sona erdi”. Erişim 21 Ekim 2021.
<https://www.mfa.gov.tr/cica-dorduncu-devlet-baskanlari-zirvesi-sona-erdi.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan Çin’de”. Erişim 15 Kasım 2021.
https://www.mfa.gov.tr/cumhurbaskani-erdogan-cin_de.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı’nın ülkemizi ziyareti”. Erişim 2 Şubat 2022.
https://www.mfa.gov.tr/cin-halk-cumhuriyeti-disisleri-bakani_nin-ulkemiziziyareti.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu BM 73. Genel Kurulu çerçevesinde ABD’yi ziyaretini tamamladı, 27 Eylül 2018”. Erişim 14 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-mevlut-cavusoglu-nun-bm-73-uncu-genel-kuruluna-katilimi-27-9-18.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu İstanbul Süreci Dışışleri Bakanları Konferansı’na katıldı”. Erişim 2 Kasım 2021.
https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-cavusoglu-i%CC%87stanbul-sureci-disisleri-bakanlari-konferansi_na-katildi.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Çin Halk Cumhuriyeti’ni ziyareti, 14-15 Haziran 2018”. Erişim 13 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-mevlut-cavusoglu-nun-cin-ziyareti-14-06-18.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Çin Halk Cumhuriyeti’ni ziyareti, 3 Ağustos 2017”. Erişim 20 Şubat 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-mevlut-cavusoglunun-chc-ziyareti.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Çavuşoğlu’nun Pekin Ziyareti”. Erişim 12 Ocak 2022.
https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-cavusoglu_nun-pekin-ziyareti.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun BRICS Zirvesi vesilesiyle Sayın Cumhurbaşkanımıza refakatle Güney Afrika Cumhuriyeti’ni ziyareti, 25-27 Temmuz 2018”. Erişim 13 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-mevlut-cavusoglu-nun-cbaskanina-refakatle-brics-zirvesine-katilimi.tr.mfa>

- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Çin Hükümeti Özel Temsilcisi Le Yucheng ile görüşmesi, 13 Eylül 2018”. Erişim 14 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-mevlut-cavusoglu-nun-le-yucheng-ile-gorusmesi.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun Sayın Cumhurbaşkanımıza refakatle Çin Halk Cumhuriyeti’ni ziyareti, 12-15 Mayıs 2017”. Erişim 17 Şubat 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-cavusoglunun-china-ziyareti.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun G20 Liderler Zirvesi’ne katılan Sayın Cumhurbaşkanımıza refakatle Arjantin’i ziyareti, 29 Kasım-1 Aralık 2018”. Erişim 15 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-mevlut-cavusoglu-nun-g20-liderler-zirvesine-refakati.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu’nun Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Wang Yi ile Gerçekleştirdiği Ortak Basın Toplantısı, 13 Kasım 2016, Ankara”. Erişim 2 Şubat 2022.
https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-mevlut-cavusoglu_nun-cin-halk-cumhuriyeti-disisleri-bakani-wang-yi-ile-gerceklestirdigi-ortak-basin-topla.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanı Sayın Mevlüt Çavuşoğlu’nun Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Wang Yi ile Ortak Basın Toplantısı, 3 Ağustos 2017, Pekin”. Erişim 20 Şubat 2022.
https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-mevlut-cavusoglu_nun-cin-halk-cumhuriyeti-disisleri-bakani-wang-yi-ile-ortak-basin-toplantisi_-3-agustos.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy’un Basın Bilgilendirme Toplantısı, 2 Ağustos 2019, Ankara”. Erişim 10 Nisan 2022.
https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakanligi-sozcusu-hami-aksoy_un-basin-bilgilendirme-toplantisi_-2-agustos-2019.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy’un Basın Bilgilendirme Toplantısı, 18 Ocak 2019, Ankara”. Erişim 6 Nisan 2022.
https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakanligi-sozcusu-hami-aksoy_un-basin-bilgilendirme-toplantisi_-18-ocak-2019.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy’un Basın Bilgilendirme Toplantısı, 19 Temmuz 2018, Ankara”. Erişim 3 Mart 2022.
https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakanligi-sozcusu-hami-aksoy_un-basin-bilgilendirme-toplantisi_-19-temmuz-2018.tr.mfa

- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dışışleri Bakan Yardımcısı Büyükelçi Ahmet Yıldız’ın Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakan Yardımcısı ile görüşmesi”. Erişim 16 Ocak 2022.
https://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakan-yardimcisi-buyukelci-ahmet-yildiz_in-chc-disisleri-bakan-yardimcisi-ile-gorusmesi.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Ağustos 2016”. Erişim 16 Ocak 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/agustos.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Ağustos 2016”. Erişim 4 Şubat 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/agustos.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Ağustos 2017”. Erişim 20 Şubat 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/agustos2017.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Ağustos 2022”. Erişim 13 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/agustos2022.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Aralık 2017”. Erişim 2 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/aralik2017.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Aralık 2018”. Erişim 15 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/aralik2018.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Aralık 2020”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/aralik2020.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi /Ekim 2013”. Erişim 19 Ekim 2021.
https://www.mfa.gov.tr/dis-politika-kronolojisi_2013-10-ekim.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. Dış Politika Kronolojisi / Ekim 2014”. Erişim 2 Kasım 2021.
https://www.mfa.gov.tr/ekim____.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Eylül 2016”. Erişim 16 Ocak 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/eylul.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Eylül 2018”. Erişim 14 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/eylul2018.tr.mfa>

- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Eylül2022”. Erişim 14 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/eylul2022.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Haziran 2019”. Erişim 7 Nisan 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/haziran2019.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Haziran 2022”. Erişim 13 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/haziran2022.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Kasım 2016”. Erişim 21 Ocak 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/kasim2016.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Kasım 2016”. Erişim 2 Şubat 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/kasim2016.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Kasım 2016”. Erişim 4 Şubat 2022.
https://www.mfa.gov.tr/haziran____.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Kasım 2018”. Erişim 15 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/kasim2018.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Mart 2021”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/mart2021.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2014”. Erişim 22 Ekim 2021.
https://www.mfa.gov.tr/mayis____.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2014”. Erişim 2 Kasım 2021.
https://www.mfa.gov.tr/mayis____.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2017”. Erişim 17 Şubat 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/mayis2017.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2017”. Erişim 2 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/nisan2017.tr.mfa>

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Mayıs 2019”. Erişim 6 Nisan 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/mayis2019.tr.mfa>

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi /Nisan 2014”. Erişim 19 Ekim 2021.
https://www.mfa.gov.tr/nisan____.tr.mfa

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi /Nisan 2016”. Erişim 12 Ocak 2022.
https://www.mfa.gov.tr/nisan____.tr.mfa

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Nisan 2018”. Erişim 15 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/nisan2018.tr.mfa>

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Nisan 2019” (Erişim 11 Nisan 2022).
<https://www.mfa.gov.tr/nisan2019.tr.mfa>

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Nisan 2022”. Erişim 13 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/nisan2022.tr.mfa>

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Ocak 2022”. Erişim 13 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/ocak2022.tr.mfa>

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Şubat 2020”. Erişim 10 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/subat2020.tr.mfa>

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2015”. Erişim 15 Kasım 2021.
https://www.mfa.gov.tr/temmuz____.tr.mfa

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2018”. Erişim 13 Mart 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/temmuz2018.tr.mfa>

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2019”. Erişim 10 Nisan 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/temmuz2019.tr.mfa>

MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2020”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/temmuz2020.tr.mfa>

- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Dış Politika Kronolojisi / Temmuz 2021”. Erişim 12 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/temmuz2021.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN)”. Erişim 10 Nisan 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/guneydogu-asya-ulkeleri-birligi.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “G20 Liderler Zirvesi Antalya’da düzenlendi”. Erişim 20 Kasım 2021.
https://www.mfa.gov.tr/g20-liderler-zirvesi-antalya_da-duzenlendi.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 12, 11 Ocak 2022, Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti’ni Ziyareti Hk”. Erişim 13 Aralık 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-12_-sayin-bakanimizin-cin-halk-cumhuriyeti-ni-ziyareti-hk.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 30, 29 Ocak 2020, Çin’deki Yeni Koronavirüs Salgını ve Vatandaşlarımızın Tahliyesi Hk.”. Erişim 10 Aralık2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_30_-cin-deki-yeni-koronavirus-salgini-ve-tahliye-hk.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No:90, 1 Nisan 2011, Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlıkları Arasında Düzenlenen Ortak Çalışma Grubu Toplantısı Hk.”. Erişim 19 Ekim 2021.
https://www.mfa.gov.tr/no_90_-1-nisan-2011_-turkiye-ile-cin-halk-cumhuriyeti-disisleri-bakanliklari-arasinda-duzenlenen-ortak-calisma-grubu.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 116, 23 Mart 2021, Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Konseyi Üyesi ve Dışışleri Bakanı Wang Yi’nin Ülkemizi Ziyareti Hk”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-116_-cin-halk-cumhuriyeti-db-wang-yi-nin-ulkemizi-ziyareti-hk.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 132, 10 Haziran 2016, Sayın Müsteşarımızın Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC) Ziyareti Hk”. Erişim 13 Ocak 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-132_-10-haziran-2016_-sayin-mustesarimizin-cin-halk-cumhuriyeti-_chc_-ziyareti-hk_.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 135, 1 Mayıs 2014, Çin Halk Cumhuriyeti’nde 30 Nisan 2014 Tarihinde Meydana Gelen Saldırıları Hk.”. Erişim 2 Şubat 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-135_-1-mayis-2014_-cin-halk-cumhuriyeti_nde-30-nisan-2014-tarihinde-meydana-gelen-saldirilar-hk_.tr.mfa

- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 145, 6 Temmuz 2020, Çin Halk Cumhuriyeti’nde Meydana Gelen Sel Felaketi Hk.”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-145_-cin-halk-cumhuriyeti-nde-meydana-gelen-sel-felaketi-hk.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 164, 11 Haziran 2018, Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti’ni ziyareti Hk.”. Erişim 12 Mart 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-164_-sayin-bakanimizin-cin-halk-cumhuriyetini-
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 192, 30 Haziran 2015, Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki Oruç Yasağı İddiaları Hk.” Erişim 2 Şubat 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-192_-30-haziran-2015_-sincan-uygur-ozerk-bolgesi_nde-oruç-yasagi-iddialari-hk_.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 248, 31 Temmuz 2017, Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti’ni Ziyareti Hk.”. Erişim 20 Şubat 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-248_-sayin-bakanimizin-CHC-ziyareti-hk.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 259, 21 Temmuz 2021, Çin Halk Cumhuriyeti’nde Meydana Gelen Sel Felaketi Hk”. Erişim 12 Aralık 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-259_-cin-halk-cumhuriyeti-nde-meydana-gelen-sel-felaketi-hk.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 260, 2 Ağustos 2014, Çin Halk Cumhuriyeti’nin Sincan Uygur Özerk Bölgesi’nde Meydana Gelen Olaylar Hk.”. Erişim 2 Şubat 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-260_-2-agustos-2014_-sincan_da-meydana-gelen- olaylarhk_.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 284, 11 Kasım 2016, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Wang Yi’nin Ülkemizi Ziyareti Hk.”. Erişim 2 Şubat 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-284_-11-kasim-2016_-cin-halk-cumhuriyetidisleri-bakani-wang-yi_nin-ulkemizi-ziyareti-hk_.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “No: 357, 26 Kasım 2022, Çin Halk Cumhuriyeti’nin Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki Yangın Hk”. Erişim 15 Aralık 2022.
https://www.mfa.gov.tr/no_-357_-cin-halk-cumhuriyeti-nin-sincan-uygur-ozerk-bolgesi-nde-yanin-hk.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakanı Wang Yi’yle görüşmesi, 25 Mart 2021”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-cin-halk-cumhuriyeti-db-ile-gorusmesi.tr.mfa>

- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Sayın Bakanımızın Çin Halk Cumhuriyeti’ni ziyareti, 12 Ocak 2022”. Erişim 13 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-cin-halk-cumhuriyeti-ni-ziyareti--12-ocak-2022.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Sayın Bakanımızın Dördüncü ASEAN-Türkiye Sektörel Diyalog Ortaklığı Üçlü Toplantısı'na Katılmak Üzere Kamboçya’yı Ziyareti, 3 Ağustos 2022”. Erişim 13 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin--kambocya-yi-ziyareti--3-agustos-2022.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Sayın Bakanımızın Hollanda, Çad ve Çin Halk Cumhuriyeti Büyükelçileriyle görüşmeleri, 26 Şubat 2019”. Erişim 4 Nisan 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-buyukelci-kabulleri.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Sayın Bakanımızın “Orta ve Güney “Asya: Bölgesel Bağlantısallık. Sınamalar ve Fırsatlar” konulu konferansa katılımı, 14-16 Temmuz 2021”. Erişim 12 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-orta-ve-guney-asya-bolgesel-baglantisallik-sinamalar-ve-firsatlar-konulu-konferansa-katilimi--14--16--temmuz-2021.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Sayın Bakanımızın Sayın Cumhurbaşkanımıza refakatle Çin Halk Cumhuriyeti’ni ziyareti, 2 Temmuz 2019”. Erişim 10 Nisan 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-cin-halk-cumhuriyeti-ziyareti-2-7-2019.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Sayın Bakanımızın Türkiye-ASEAN Toplantısına katılmak üzere Tayland’ı ziyareti, 26-30 Temmuz 2019”. Erişim 11 Nisan 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-turkiye-asean-toplantisina-katilmak-uzere-tayland-i-ziyareti.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Sayın Bakanımızın 56. Münih Güvenlik Konferansına katılmak üzere Münih’i ziyareti, 14-16 Şubat 2020”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.mfa.gov.tr/sayin-bakanimizin-munih-i-ziyareti.tr.mfa>
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “SC-06, 9 Şubat 2019, Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy’un Uygur Türklerine Yönelik Ağır İnsan Hakları İhlalleri ve Halk Ozanı Abdurrehim Heyit’in Vefatı Hakkındaki Soruya Cevabı”. Erişim 6 Nisan 2022.
https://www.mfa.gov.tr/sc_-06_-uygur-turklerine-yonelik-agir-insan-haklari-ihlalleri-ve-abdurrehim-heyit-in-vefati-hk.tr.mfa

- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “SC-25, 8 Eylül 2022, Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Büyükelçi Tanju Bilgiç’in Çin Halk Cumhuriyeti’nin Sincan Uygur Özerk Bölgesi’ndeki İnsan Hakları Durumuna İlişkin Olarak BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Tarafından Yayınlanan Rapor”. Erişim 15 Aralık 2022.
https://www.mfa.gov.tr/sc_-25_-cin-halk-cumhuriyeti-nin-sincan-uygur-ozerk-bolgesi-ndeki-insan-haklari-durumuna-iliskin-olarak-bm-insan-haklari-yuksek-komiserligi-tarafından-yayimlanan-rapor-hk-sc.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “SC-96, 7 Ekim 2020, Dışışleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy’un BM 75. Genel Kurulu III. Komitesi Toplantısında Ülkemizin Sincan Uygur Özerk Bölgesiyle İlgili Yaptığı Beyan Hakkındaki Soruya Cevabı”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://www.mfa.gov.tr/sc_-96_-bm-75-genel-kurulu-toplantısında-ulkemizin-sincan-uygur-ozerk-bolgesiyle-ilgili-beyani-hk-sc.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Türkiye CICA Dönem Başkanlığını ÇHC’ye devretti”. Erişim 20 Ekim 2021.
https://www.mfa.gov.tr/turkiye-cica-donem-baskanligini-chc_ye-devretti.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti Ortak Çalışma Grubu Toplantısı Ankara’da düzenlendi”. Erişim 19 Ekim 2021.
https://www.mfa.gov.tr/turkiye-ile-cin-halk-cumhuriyeti-ortak-calisma-grubu-toplantisi-ankara_da-duzenlendi.tr.mfa
- MFA, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Türkiye'nin Çok Taraflı Ulaştırma Politikası”. Erişim 20 Aralık 2022.
https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-cok-tarafli-ulastirma-politikasi.tr.mfa
- T.C. Çin Büyükelçiliği, Türkiye Cumhuriyeti Pekin Büyükelçiliği. “Büyükelçilik Tarihi ve Önceki Büyükelçilerimiz”. Erişim 18 Ekim 2021.
<http://pekin.be.mfa.gov.tr/Mission/MissionChiefHistory>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Aşı tedarikinde herhangi bir sıkıntı yaşanacağımızı kabul etmiyorum”. Erişim 12 Aralık 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/127755/-asi-tedarikinde-herhangi-bir-sikinti-yasayacagimizi-kabul-etmiyorum->
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Biyografi”. Erişim 26 Ekim 2021.
<https://www.tccb.gov.tr/receptayyiperdogan/biyografi/>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Bölgemizde İstikrar ve Refah Temelli Yeni Bir Dönemin Kapıları Aralanacak”. Erişim 17 Şubat 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/75192/bolgemizde-istikrar-ve-refah-temelli-yeni-bir-donemin-kapilari-aralanacak>

- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Asya’da İş Birliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı 6. Zirvesi’ne katıldı”. Erişim 15 Aralık 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/140118/cumhurbaskani-erdogan-asya-da-isbirligi-ve-guven-artirici-onlemler-konferansi-6-zirvesi-ne-katildi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Başbakan Yardımcısı Liu’yu Kabul Etti”. Erişim 2 Mart 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/74819/cumhurbaskani-erdogan-cin-basbakan-yardimcisi-yandogu-kabul-etti>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Çin büyükelçisinden güven mektubu”. Erişim 4 Nisan 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/101885/cin-buyukelcisinden-guven-mektubu>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Büyük Halk Meclisi’nde resmî törenle karşılandı”. Erişim 10 Nisan 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/106910/cumhurbaskani-erdogan-cin-buyuk-halk-meclisi-nde-resm-torenle-karsilandi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin’de Kuşak ve Yol Forumu Akşam Yemeğine Katıldı”. Erişim 17 Şubat 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/75203/cumhurbaskani-erdogan-cinde-kusak-ve-yol-forumu-aksam-yemegine-katildi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Şi ile bir araya geldi”. Erişim 13 Mart 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/95955/cumhurbaskani-erdogan-cin-devlet-baskani-si-ile-bir-araya-geldi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Jinping ile bir araya geldi”. Erişim 15 Mart 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/99869/cumhurbaskani-erdogan-cin-devlet-baskani-jinping-ile-bir-araya-geldi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Şi ile görüştü”. Erişim 14 Aralık 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/139621/cumhurbaskani-erdogan-cin-devlet-baskani-si-ile-gorustu>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Devlet Konseyi Başbakan Yardımcısı Yang’ı Kabul Etti”. Erişim 21 Ocak 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/58875/cumhurbaskani-erdogan-cin-devlet-konseyi-basbakan-yardimcisi-yangi-kabul-etti>

- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Endüstri ve Ticaret Bankası Heyetini Kabul Etti”. Erişim 21 Kasım 2021. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/32340/cumhurbaskani-erdogan-cin-endustri-ve-ticaret-bankasi-heyetini-kabul-etti>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan Çin’e Gitti”. Erişim 17 Şubat 2022. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/75159/cumhurbaskani-erdogan-cine-gitti>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti’nde”. Erişim 10 Nisan 2019. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/106902/cumhurbaskani-erdogan-cin-halk-cumhuriyeti-nde>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Kahramanları Anıtı’nı Ziyaret Etti”. Erişim 15 Kasım 2021. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/33991/cumhurbaskani-erdogan-cin-halk-kahramanlari-anitini-ziyaret-etti>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Şi Cinping ile Görüştü”. Erişim 16 Ocak 2022. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/51207/cumhurbaskani-erdogan-cin-halk-cumhuriyeti-cumhurbaskani-si-cinping-ile-gorustu>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti Devlet Başkanı Şi ile Görüştü”. Erişim 17 Şubat 2022. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/75183/cumhurbaskani-erdogan-cin-halk-cumhuriyeti-devlet-baskani-si-ile-gorustu>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Wang Yi’yi kabul etti”. Erişim 11 Aralık 2022. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/126353/cumhurbaskani-erdogan-cin-halk-cumhuriyeti-disisleri-bakani-wang-yi-yi-kabul-etti>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Cumhuriyeti’nde”. Erişim 17 Şubat 2022. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/75167/cumhurbaskani-erdogan-cin-halk-cumhuriyetinde>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Çin Halk Kahramanları Anıtı’nı Ziyaret Etti”. Erişim 15 Kasım 2021. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/33991/cumhurbaskani-erdogan-cin-halk-kahramanlari-anitini-ziyaret-etti>

- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Duşanbe’de gerçekleştirilen CICA Zirvesi kapsamında ikili görüşmelerde bulundu”. Erişim 7 Nisan 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/105676/cumhurbaskani-erdogan-dusanbe-de-gerceklestirilen-cica-zirve-si-kapsaminda-ikili-gorusmelerde-bulundu>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Koronavirüse karşı CoronaVac aşısı yaptırdı”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/123567/cumhurbaskani-erdogan-koronaviruse-karsi-coronavac-asisi-yaptirdi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Kuşak ve Yol Forumu Liderler Oturumuna Katıldı”. Erişim 17 Şubat 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/75207/cumhurbaskani-erdogan-kusak-ve-yol-forumu-liderler-oturumuna-katildi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye-Çin İş Forumu’na Katıldı”. Erişim 17 Kasım 2021.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/34000/cumhurbaskani-erdogan-turkiye-cin-is-forumuna-katildi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, video konferans yoluyla G-20 Liderler Olağanüstü Zirvesi’ne katıldı”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/118056/cumhurbaskani-erdogan-video-konferans-yoluyla-g-20-liderler-olaganustu-zirvesi-ne-katildi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü Sayın İbrahim Kalın’ın Cumhurbaşkanlığı Kabinesi Toplantısı Sonrası Yaptığı Açıklama”. Erişim 7 Nisan 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/cumhurbaskanligi-sozculugunden/1695/105646/cumhurbaskanligi-sozcusu-sayin-ibrahim-kalin-in-cumhurbaskanligi-kabinesi-toplantisi-sonrasi-yaptigi-aciklama>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Çin”. Erişim 15 Kasım 2021.
<https://www.tccb.gov.tr/yurt-disi-ziyaretler/355/34023/cin>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Çin”. Erişim 10 Nisan 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/yurt-disi-ziyaretler/355/106915/cin>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Çin”. Erişim 17 Şubat 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/yurt-disi-ziyaretler/355/75239/cin>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Çin’de Global Times ve Huánqíú Shíbào Gazetelerinde Yayımlanan Makale”. Erişim 10 Nisan 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/makaleler/1898/106908/-turkiye-ve-cin-ortak-gelecek-vizyonu-paylasiyor>

- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Çin Dışışleri Bakanı Wang Yi Cumhurbaşkanlığı Külliyesinde”. Erişim 4 Şubat 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/60982/cin-disisleri-bakani-wang-yi-cumhurbaskanligi-kulliyesinde>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Çin Komünist Partisi Merkezi Komite Tanıtım Bakanını Kabul”. Erişim 19 Ekim 2021.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler--abdullah-gul-/1726/11197/cin-komunist-partisi-merkezi-komite-tanitim-bakanini-kabul>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Dominik Cumhurbaşkanı Luis Abinader ile Telefon Görüşmesi”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/122807/dominik-cumhurbaskani-luis-abinader-ile-telefon-gorusmesi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Emine Erdoğan, Çin’in Tarihî İmparatorluk Sarayı Olan Yasak Şehir’i Ziyaret Etti”. Erişim 17 Şubat 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/75218/emine-erdogan-cinin-tarih-imparatorluk-sarayi-olan-yasak-sehiri-ziyaret-etti>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Emine Erdoğan, Pekin’de Çin Tıbbı Üniversitesi’ni Ziyaret Etti”. Erişim 21 Kasım 2021.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/33996/emine-erdogan-pekinde-cin-tibbi-universitesini-ziyaret-etti>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Güney Afrika Cumhuriyeti”. Erişim 13 Mart 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/yurt-disi-ziyaretler/355/96019/guney-afrika-cumhuriyeti>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Sayın Cumhurbaşkanımızın Güney Afrika Cumhuriyeti ve Zambiya Ziyaretlerine İlişkin Basın Açıklaması” Erişim 13 Mart 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/94917/sayin-cumhurbaskanimizin-guney-afrika-cumhuriyeti-ve-zambiya-ziyaretlerine-iliskin-basin-aciklamasi>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Özbekistan”. Erişim 14 Aralık 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/yurt-disi-ziyaretler/355/139685/ozbekistan>
- TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Sayın Cumhurbaşkanımızın Çin Halk Cumhuriyeti ve Endonezya Ziyareti”. Erişim 15 Kasım 2021.
<https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/33979/sayin-cumhurbaskanimizin-cin-halk-cumhuriyeti-ve-endonezya-ziyareti>

TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan, Çin Devlet Başkanı Şi Cinping ile gerçekleştirdiği telefon görüşmesi”. Erişim 12 Aralık 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari/365/128687/sayin-cumhurbaskanimiz-recep-tayyip-erdogan-cin-devlet-baskani-si-cinping-ile-gerceklestirdigi-telefon-gorusmesi->

TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Tacikistan”. Erişim 7 Nisan 2022.
<https://www.tccb.gov.tr/yurt-disi-ziyaretler/355/105694/tacikistan>

TCCB, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. “Teröre Karşı Ortak Bir Mücadele Platformu Oluşturmalıyız”. Erişim 20 Kasım 2021.
<https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/35944/terore-karsi-ortak-bir-mucadele-platformu-olusturmaliyiz>

İnternet Adresleri

AA, Anadolu Ajansı. “Asya’da İş Birliği ve Güven Arttırıcı Önlemler Konferansı Zirvesi yapıldı”. Erişim 6 Nisan 2022.
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/asyada-isbirligi-ve-guven-arttirici-onlemler-konferansi-zirvesi-yapildi/1505045>

AA, Anadolu Ajansı. “Cumhurbaşkanı Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan’ın Kovid-19 testleri pozitif çıktı”. Erişim 13 Aralık 2022.
<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-ve-esi-emine-erdoganin-kovid-19-testleri-pozitif-cikti/2494791>

AA, Anadolu Ajansı. “Çin Başbakan Yardımcısı Liu’dan Boğaziçi Üniversitesine ziyaret”. Erişim 2 Mart 2022.
<https://www.aa.com.tr/tr/egitim/cin-basbakan-yardimcisi-liudan-bogazici-universitesine-ziyaret-/800524>

AA, Anadolu Ajansı. “Çin’de ‘Türkiye Turizm Yılı’ başladı”. Erişim 10 Mart 2022.
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cinde-turkiye-turizm-yili-basladi/1041453>

AA, Anadolu Ajansı. “Çin’de ‘2018 Türkiye Turizm Yılı’ kapanış konseriyle taçlandı”. Erişim 10 Mart 2022.
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/cinde-2018-turkiye-turizm-yili-kapanis-konseriyle-taclandi/1325471>

AA, Anadolu Ajansı. “Kazakistan’da 6. CICA Zirvesi başladı”. Erişim 15 Aralık 2022.
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kazakistan-da-6-cica-zirvesi-basladi/2710046>

Aydınlık, Aydınlık Gazetesi. “Xi Jinping yeniden seçildi: Bu yeminle göreve başladı”. Erişim 10 Mart 2022.
<https://www.aydinlik.com.tr/haber/xi-jinping-yeniden-secildi-bu-yeminle-goreve-basladi-83939>

BRICS, “History of BRICS”. Erişim 13 Mart 2022.
<https://infobrics.org/page/history-of-brics/>

CRI Türk, China Radio International “Abdurrehim Heyit ölmedi, Türkiye Dışışleri'nin Xinjiang iddiaları asılsız”. Erişim 6 Nisan 2022.
<http://turkish.cri.cn/1781/2019/02/10/1s196040.htm>

Facebook, T.C. Pekin Büyükelçiliği. Türkiye Cumhuriyeti Pekin Büyükelçiliği. “Büyükelçi Sayın A. Emin Önen, Çin Halk Cumhuriyeti Dışışleri Bakan Yardımcısı ve Çin'in eski Ankara Büyükelçisi Sayın Deng Li'ye yeni görevi dolayısıyla nezaket ziyaretinde bulundu. Ziyarette iki ülke ilişkileri de kapsamlı şekilde ele alındı”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.facebook.com/photo/?fbid=2783237921999224&set=a.1966475977008760>

Facebook T.C. Pekin Büyükelçiliği, Türkiye Cumhuriyeti Pekin Büyükelçiliği. “Büyükelçi Sn. A. Emin Önen Çin Dışışleri Bakanlığı Dış Güvenlik Komiseri Sn. Cheng Guoping ile bugün Büyükelçiliğimizde düzenlenen bir çalışma yemeğinde bir araya gelerek ikili ilişkiler üzerine istişarelerde bulundu”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://www.facebook.com/TurkEmbBeijing/posts/2757913214531695/>

Habertürk, Habertürk TV, “Babacan Çin'de”. Erişim 18 Ekim 2021.
<https://tv.haberturk.com/tv/gundem/video/babacan-cinde/98247>

MGK, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği, “ÇHC Ortadoğu Özel Temsilcisi Büyükelçi Wu Sike'nin Ziyareti”. Erişim 22 Ekim 2021.
<https://www.mgk.gov.tr/index.php/chc-ortadogu-ozel-temsilcisi-buyukelci-wu-sikenin-ziyareti-11072014>

S-CICA, The Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia. “What is CICA”. Erişim 20 Ekim 2021.
<https://www.s-cica.org/index.php?view=page&t=about>

S-CICA, The Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia. “Member States”. Erişim 20 Ekim 2021.
https://www.s-cica.org/index.php?view=page&t=member_states

Twitter, Çin Ankara Büyükelçiliği, Çin Halk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. “23 Eylül'de Çin Dışışleri Bakan Yardımcısı Sn. DENG Li, Türkiye'nin Pekin Büyükelçisi Sn. Abdulkadir Emin Önen ile görüştü. Görüşmede ikili ilişkiler ele alındı”. Erişim 11 Aralık 2022.
<https://twitter.com/ChinaEmbTürkiye/status/1308818436974313478>

Twitter, T.C. Dışışleri Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı. “Bakan Yardımcımız Büyükelçi Sedat Önal ile ÇHC Dışışleri Bakan Yardımcısı Le Yucheng arasında video konferans yoluyla gerçekleştirilen siyasi istişarelerde, ikili ilişkiler bütün yönleriyle gözden geçirilmiş, önümüzdeki dönem için öngörülen faaliyetlerin koordinasyonu yapılmıştır”. Erişim 11 Aralık 2022.
https://twitter.com/tc_disisleri/status/1284049937878188034?lang=sk

UTİKAD, Uluslararası Taşımacılık ve Lojistik Hizmet Üretenleri Derneği. “Bir Kuşak Bir Yol (One Belt One Road) Projesinde Türkiye’nin Önemi”. Erişim 20 Aralık 2022.

<https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/14489/bir-kusak-bir-yol-one-belt-one-road-projesinde-turkiye-nin-onemi>

EKLER

EK 1

2013 YILI

2013.09.11(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1075590.shtml

李克强分别会见比利时首相迪吕波、芬兰总理卡泰宁、马耳他总理穆斯卡特和土耳其副总理巴巴詹

2013年9月11日上午，国务院总理李克强在大连分别会见出席2013年夏季达沃斯年会的比利时首相迪吕波、芬兰总理卡泰宁、马耳他总理穆斯卡特和土耳其副总理巴巴詹。

在会见巴巴詹时，李克强说，中土战略合作关系发展势头良好，在彼此核心利益和重大关切上相互支持。中方愿与土方密切高层交往，推动高铁、民航等大型基础设施合作，促进贸易在动态中平衡发展，加强在国际和地区事务中的沟通协调，推动中土关系向纵深发展。

巴巴詹表示，近年来，土中关系全面发展。土方高度重视对华关系，愿与中方加强战略沟通，扩大各领域合作，密切在地区热点问题上的协调配合，推动两国关系再上新台阶。

2013.09.17(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1079406.shtml

Assistant Foreign Minister Zhang Ming Meets with Chairman of Foreign Relations Committee of Turkish Grand National Assembly

On 17 September 2013, Assistant Foreign Minister Zhang Ming met with a visiting delegation headed by Volkan Bozkir, Chairman of the Foreign Relations Committee of the Turkish Grand National Assembly. Both sides exchanged views on China-Turkey relations and regional issues.

2013.10.09

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1088926.shtml

Vice Foreign Minister Zhai Jun Meets with Media Delegation from Turkey

On 9 October 2013, Vice Foreign Minister Zhai Jun at request met with the media delegation from Turkey. Both sides exchanged views on China-Turkey bilateral relations as well as media cooperation and other issues.

https://www.fmprc.gov.cn/resmî/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1086259.shtml

外交部副部长翟隽会见土耳其媒体代表团

2013 年 10 月 9 日，外交部副部长翟隽应约会见土耳其媒体代表团。双方就中土双边关系及新闻媒体合作等问题交换了意见。

2013.10.29

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1094534.shtml

Vice Foreign Minister Zhai Jun Attends National Day Reception of Turkey

On 29 October 2013, Vice Foreign Minister Zhai Jun at invitation attended the National Day reception of Turkey. He as well exchanged views with Murat Salim Esenli, Turkish Ambassador to China, on bilateral relations as well as issues of mutual interest.

https://www.fmprc.gov.cn/resmî/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1093836.shtml

外交部副部长翟隽出席土耳其国庆招待会

2013 年 10 月 29 日，外交部副部长翟隽应邀出席土耳其国庆招待会，并与土驻华大使埃森利就双边关系及共同关心的问题交换意见。

2013.11.11

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1098107.shtml

Foreign Minister Wang Yi Meets with Turkish Ambassador to China

On Nov. 8, 2013, Foreign Minister Wang Yi met with Turkish Ambassador to China Murat Salim Esenli to bid farewell for his departure.

Wang Yi spoke highly of Murat Salim Esenli's efforts in promoting China-Turkey relations during his tenure, and said that China and Turkey both are important emerging market countries, and there are huge potential and development space for bilateral cooperation in all fields. China puts forward the vision of the "Silk Road economic belt", to inherit the tradition of mutual learning among all nations in the eastern and western hemispheres in history, promoting the realization of common development of regions and countries. Turkey is a land where East and West are converging, and China is willing to see Turkey play a unique and important role in the construction of the "Silk Road economic belt". China is willing to strengthen

cooperation with Turkey in regional security, and actively advocates the new security concept featuring mutual trust, mutual benefit, equality and cooperation.

Murat Salim Esenli said that Turkey and China sit at both ends of the Silk Road, respectively. Turkey attaches great importance to China's vision of the "Silk Road economic belt", and is willing to strengthen cooperation with China in politics, economy, trade, security and other fields, jointly building the Silk Road in the new period, and comprehensively upgrading the bilateral strategic partnership.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1097643.shtml

王毅部长会见土耳其驻华大使

2013 年 11 月 8 日，王毅部长会见即将离任的土耳其驻华大使埃森利。

王毅积极评价埃任内为推动中土关系发展所作努力，表示中土同为重要新兴市场国家，双方开展各领域合作具有巨大潜力和发展空间。中方提出了“丝绸之路经济带”构想，以继承历史上东西方各民族相互学习的传统，推动地区国家实现共同发展。土耳其是东西方汇合之地，中方愿意看到土方为“丝绸之路经济带”的建设发挥独特重要作用。中方愿同土方加强区域安全合作，积极倡导“互利、互信、平等、协作”的新安全观。

埃表示，土中分别位于丝绸之路两端，高度重视中方提出的“丝绸之路经济带”设想，愿同中方加强在政治、经贸、安全等领域合作，共同打造新时期的丝绸之路，全面提升两国战略合作关系水平。

2013.11.27

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1103156.shtml

Vice Foreign Minister Zhai Jun Meets with Ambassador of Turkey to China

On November 27, 2013, Vice Foreign Minister Zhai Jun met with the outgoing Ambassador of Turkey to China Murat Salim Esenli.

Zhai Jun made positive comments on Esenli's efforts to promote the development of China-Turkey relations during his term, and had friendly talks with him on issues of bilateral relations and so on.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1103156.shtml

外交部副部长翟隽会见土耳其驻华大使

2013 年 11 月 27 日，外交部副部长翟隽会见即将离任的土耳其驻华大使埃森利。

翟隽积极评价埃任内为推动中土关系发展所作努力，并就双边关系等问题同埃进行了友好交谈。

EK 2

2014 YILI

2014.01.27

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1125323.shtml

China and Turkey Hold Consultation on Middle East Affairs in Beijing

On January 27, 2014, Vice Foreign Minister Zhang Ming and Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs of Turkey Enho co-chaired the China-Turkey Consultation on Middle East Affairs in Beijing. Both sides had an in-depth exchange of views on the situation in the Middle East region and the situations of Syria, the Iranian nuclear issue, Iraq, Palestine-Israel, Egypt and the Maghreb region as well as other hotspot issues.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1123413.shtml

中国与土耳其在北京举行中东事务磋商

2014 年 1 月 27 日，外交部副部长张明与土耳其外交部副次长恩鸿在北京共同主持中土中东事务磋商。双方就中东地区形势及叙利亚、伊朗核、伊拉克、巴以、埃及局势、马格里布地区形势等热点问题深入交换了意见。

2014.01.28(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1123895.shtml

王毅会见土耳其外交部副次长恩鸿

2014 年 1 月 27 日，外交部长王毅在北京会见来华参加中土中东事务磋商的土耳其外交部副次长恩鸿。

王毅表示，中土两国是古丝绸之路上的老朋友，也是重振丝绸之路的新伙伴。双方应加强高铁、核能、航天等领域合作，推动有关战略性项目早日开花结果，共同为重振丝路辉煌做出努力。中方愿与土方加强反恐、安全合作，共同维护地区稳定与安全。

恩鸿表示，土方高度重视发展对华关系，绝不允许任何组织和个人在土耳其从事针对中国的分裂和恐怖活动。土方视中国为重振丝绸之路的优先合作伙伴，愿以具体合作项目为牵引，同中方加强各领域务实合作。土方将大力支持中国举办亚信峰会和伊斯坦布尔进程外长会。

2014.04.18

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1148957.shtml

Vice Foreign Minister Zhang Yesui Visits Turkey

(From Chinese Embassy in Turkey)

On April 17, 2014, Vice Foreign Minister Zhang Yesui paid a visit to Turkey. He met respectively with Deputy Prime Minister Ali Babacan of Turkey and Foreign Minister Ahmet Davutoğlu, and co-chaired the third Joint Working Group meeting between the two Foreign Ministries with Foreign Ministry Undersecretary Feridun Sinirlioğlu.

Vice Foreign Minister Zhang Yesui meets with Deputy Prime Minister Ali Babacan of Turkey

Vice Foreign Minister Zhang Yesui meets with Foreign Minister Ahmet Davutoğlu of Turkey
Vice Foreign Minister Zhang Yesui co-chairs the third Joint Working Group meeting between the two Foreign Ministries with Foreign Ministry Undersecretary Feridun Sinirlioğlu of Turkey.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1148201.shtml

外交部副部长张业遂访问土耳其

2014年4月17日，外交部副部长张业遂访问土耳其，分别会见土副总理巴巴詹、外长达乌特奥卢，并同外交部次长斯尼尔利奥卢共同主持中土两国外交部联合工作组第三次会议。

张业部次长斯尼尔利奥卢共同主持中土外交部联合工作组第三次会议

2014.05.16(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1156811.shtml

外交部副部长张明赴土耳其驻华使馆吊唁土煤矿爆炸事故死难者

2014年5月16日，外交部副部长张明赴土耳其驻华使馆吊唁土煤矿爆炸事故遇难者。张明表示，中方对土矿难遇难者表示哀悼，对遇难者亲属及受伤人员表示慰问，强调中方愿就事故救援及后续处理工作向土方提供真诚的支持和帮助。土驻华大使埃尔索伊感谢张明副部长前来吊唁。

2014.05.16

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1161671.shtml

Xi Jinping Holds Telephone Talks with President Abdullah Gül of Turkey

On May 16, 2014, President Xi Jinping held telephone talks with President Abdullah Gül of Turkey at request.

Gül expressed that recently a severe coal mine explosion accident happened in Turkey. After the mining disaster, he soon received a message of condolences from President Xi Jinping. On behalf of the Turkish Government and people, he expressed heartfelt thanks. Gül introduced the latest progress in the emergency rescue and disaster relief of the mining disaster of the Turkish side, and voiced his regret that having to cope with the emergency, he could not pay a state visit to China and attend the Shanghai Summit of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia (CICA).

Xi Jinping expressed that the severe mining disaster in Turkey had caused heavy casualties. On behalf of the Chinese government and people, I again extend condolences to the victims and deep sympathy to those who lost their families in the accident and the injured. I believe the Turkish government is capable of properly dealing with the aftermath of the mining disaster. The Chinese side stands ready to provide emergency aid at any time to the Turkish side according to its needs. I understand that you will not be able to come to China for a state visit and to attend the Shanghai Summit of CICA due to the accident. And you are welcomed to visit China at a time convenient for both sides.

Xi Jinping expressed that the Chinese side will take over the CICA presidency from Turkey next week. We believe that with the concerted efforts made by all parties concerned, the upcoming Summit will certainly build a closer coordination and cooperation for all the parties in the CICA platform and make positive contributions to the peace and development in Asia.

Xi Jinping stressed, the Chinese side has always valued the bilateral relations at an overall and strategic height. I am willing to maintain frequent contacts with you and to jointly push forward the continuous development of China-Turkey relations.

Gül expressed that he attaches great importance to Turkey-China relations. The Turkish side will actively support the Chinese side in hosting the Shanghai Summit of the CICA and believes the Summit will surely achieve great success with the Chinese side presiding over the Summit. The Turkish side is ready to strengthen cooperation with the Chinese side through the CICA platform so as to jointly promote security and stability in Asia.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1156819.shtml

习近平同土耳其总统居尔通电话

2014年5月16日，国家主席习近平应约同土耳其总统居尔通电话。

居尔表示，日前土耳其国内发生严重煤矿爆炸事故。矿难发生后，我很快收到习近平主席发来的慰问电，我代表土耳其政府和人民对此表示衷心感谢。居尔介绍了土方矿难抢险救援的最新情况，并表示因为需要应对这一紧急事态，很遗憾无法来华进行国事访问并出席亚洲相互协作与信任措施会议上海峰会。

习近平表示，这次土耳其严重矿难造成重大人员伤亡，我再次代表中国政府和人民向死难者表示哀悼，向死难者亲属及受伤人员表示深切慰问。相信土耳其政府有能力妥善应对矿难事宜。中方愿意根据土方需要，随时向土方提供紧急援助。我对你这次因故无法来华进行国事访问并出席亚信上海峰会表示理解，欢迎你在双方方便的时候访华。

习近平表示，下周，中方将从土耳其手中接任亚信主席国。我们相信，在有关各方一道努力下，这次峰会一定能密切各方在亚信平台上的协调和合作，为促进亚洲和平与发展作出积极贡献。

习近平强调，中方始终从全局和战略高度重视两国关系。我愿同你保持经常性联系，共同推动中土关系不断向前发展。

居尔表示高度重视土中关系，土方将积极支持中方举办亚信上海峰会，相信在中方主持下，这次峰会一定能取得成功。土方愿通过亚信平台同中方加强合作，共同促进亚洲安全和稳定。

2014.05.21

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1158611.shtml

Xi Jinping Meets the Press along with President of Kazakhstan and Special Envoy of Turkish President

On May 21, 2014, the Fourth Summit of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia (CICA) concluded at the Shanghai Expo Centre. President Xi Jinping of China, the presidency of the CICA, President Nursultan Nazarbayev of Kazakhstan, the initiating country of the CICA, and Special Envoy of President and Foreign Minister Ahmet Davutoglu of Turkey, the last presidency of the CICA, jointly met the press.

Xi Jinping said, today, we held a grand conference with milestone significance, and had in-depth exchanges of views on the most urgent and most practical major issues confronting Asia's security, on the implementation of confidence building measures in various fields, on the promotion of the future development of the CICA and other topics, reaching a "Shanghai Consensus". We voiced our common aspiration, that is, only with solidarity, collaboration and joint efforts can Asia embrace a century of its own. Asian countries have the capacity to lead and to find solutions for the Asian affairs and realize security in Asia by enhancing the cooperation among ourselves.

Xi Jinping pointed out, in order to effectively cope with the complicated security challenges, all countries should absolutely abandon the old security concepts, advocate a security concept in Asia featured as being common, comprehensive, cooperative and sustainable, and forge a cooperative security pattern of openness, equality and transparency so as to march towards an Asian security path of common construction, sharing and win-win results.

Xi Jinping stressed, boasting advantages and real foundation in promoting dialogues among different civilizations, the CICA should play a greater role in the security in Asia. China will fulfill the mission of the CICA presidency and work with other member countries to implement the "Shanghai Consensus" and to enhance the mutual trust and dialogues among the Asian countries. China will promote the member countries to make it a common goal of building a peaceful, stable and cooperative new Asia for the third decade of CICA. As long as all member countries uphold a sincere wish as "family members wish each other well, and so do neighbours", and follow the idea of dialogue, trust and collaboration, Asia will embrace a broader and more promising prospect for its peace and development paths.

Nursultan Nazarbayev extended gratitude to China for successfully hosting the Shanghai summit of the CICA. He said that the Summit, with a milestone significance, has elevated the CICA to a new level of development. The security concept for Asia proposed by President Xi Jinping is of great significance and China's initiative to jointly build the Silk Road Economic Belt provides important opportunities for countries along the belt. He believed that with the joint efforts of China and all other parties, the CICA will surely enhance the dialogues, trust and cooperation among Asian countries and contribute to the peace, stability and prosperity in Asia.

Ahmet Davutoglu said that Turkey is glad to pass on the baton of the CICA presidency to China and believes that China would exercise leadership and make important contributions to the development of the CICA and Asian peace and stability.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1158275.shtml

习近平和哈萨克斯坦总统、土耳其总统特别代表共同会见记者

2014年5月21日，亚洲相互协作与信任措施会议第四次峰会在上海世博中心闭幕，亚信主席国中国国家主席习近平和亚信倡议国哈萨克斯坦总统纳扎尔巴耶夫，亚信上届主席国土耳其总统特别代表、外长达乌特奥卢共同会见记者。习近平表示，今天，我们举行了具有里程碑意义的一次盛会，就当前亚洲安全最紧迫、最现实的重大问题，就落实亚信各领域信任措施、推进亚信未来发展等问题，深入交换意见，达成“上海共识”。我们发出了共同声音，即亚洲要迎来属于自己的世纪，必须团结协作，携手努力。亚洲国家有能力主导解决亚洲事务，通过加强自身合作实现亚洲安全。

习近平指出，要有效应对复杂的安全挑战，必须彻底摒弃旧有安全观念，积极倡导共同、综合、合作、可持续的亚洲安全观，构建开放、平等、透明的安全合作格局，走出一条安全共建、共享、共赢的亚洲安全之路。

习近平强调，亚信在促进不同文明对话方面具有优越性和现实基础，应该为亚洲安全发挥更大作用。中国将履行亚信主席国职责，同其他成员国一道，贯彻落实“上海共识”，共同增进亚洲各国互信和对话，推动成员国将共建和平、稳定、合作的新亚洲作为亚信第三个 10 年的共同目标。只要大家都坚持“亲望亲好，邻望邻好”的真诚愿望，奉行对话、信任、协作理念，亚洲的和平之路、发展之路就会越走越宽广、越走越光明。

纳扎尔巴耶夫感谢中方成功举办亚信上海峰会，表示这次峰会把亚信提升到新的发展水平，具有重要里程碑意义。习近平主席提出亚洲安全观具有重大意义，中方倡议共建丝绸之路经济带为沿途国家提供了重要发展机遇。相信在中方及各方共同努力下，亚信一定能够加强亚洲国家的对话、信任、合作，促进亚洲和平、稳定、繁荣。

达乌特奥卢表示，土耳其很高兴将亚信主席国的接力棒交给中国，相信中国将发挥领导力，为亚信发展和亚洲和平稳定作出重要贡献。

2014.05.22

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1159574.shtml

Wang Yi Meets with Foreign Minister Ahmet Davutoğlu of Turkey

On May 21, 2014, Foreign Minister Wang Yi met with Foreign Minister Ahmet Davutoğlu of Turkey in Shanghai.

Wang Yi expressed, at the just concluded Shanghai Summit of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia (CICA), China took over smoothly the CICA presidency from Turkey. The Chinese side stands ready to continue to strengthen its coordination and cooperation with the Turkish side within the CICA framework so as to make positive contributions to the building of regional security structure and concept with Asian characteristics. Turkey is a major country in the region and also a country with international influence. It is an important strategic choice for China to strengthen its relations with Turkey. The new Chinese government attaches great importance to the development of China-Turkey relations, and stands ready to enhance strategic communication and cooperation with the Turkish side in various fields and to respect and take care of each other's core concerns, so as to further promote the bilateral relations to a new high.

Davutoğlu spoke highly of the Chinese side on the success of the Shanghai Summit of the CICA. He believed that the CICA will achieve further development during the presidency of China. He expressed that Asia is the center of global development and the driving force for growth. Turkey is located in the western end of Asia while China is located in the eastern end. Therefore, it is historically a must to intensify cooperation, and the bilateral relations enjoy broad prospects. The Turkish side firmly adheres to the One China principle and will continue to work with the Chinese side to combat terrorism of all forms. It is hoped to promote the development of bilateral relations to a higher level through building strategic cooperation mechanism in various aspects.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1158330.shtml

王毅会见土耳其外长达乌特奥卢

2014年5月21日，外交部长王毅在上海会见土耳其外长达乌特奥卢。

王毅表示，在刚刚闭幕的亚信上海峰会上，中方已从土耳其手中顺利接任亚信主席国。中方愿继续加强同土方在亚信机制框架下的协调与合作，为建立符合亚洲特色的地区安全架构和观念作出积极贡献。土耳其是地区大国，也是具有世界影响的国家，加强同土方的关系是中国的重要战略选择。中国新一届政府高度重视发展中土关系，愿加强同土方在各领域的战略沟通和合作，相互尊重和照顾彼此核心关切，进一步推动双边关系迈上新台阶。

达乌特奥卢高度评价中方成功举办亚信上海峰会，相信亚信会议在中国担任主席国期间会得到进一步发展。表示世界发展的中心在亚洲，增长的动力在亚洲，土中两国分处亚洲西东两端，加强合作是历史的必然，两国关系前景广阔。土方坚定遵循一个中国原则，将继续同中方合作打击一切形式的恐怖主义。希望通过建立多方面战略合作机制，推动双边关系向更高水平发展。

2014.07.10(C)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1173325.shtml

中国中东问题特使吴思科会见土耳其外交部副次长恩鸿

2014年7月10日，中国中东问题特使吴思科在安卡拉会见土耳其外交部副次长恩鸿，双方就伊拉克局势及双边关系等深入交换意见。

吴思科介绍了日前访问伊拉克的情况，表示中方对近期伊拉克局势发展感到担忧，当务之急是伊拉克应尽快组建包容性的新政府，将各政治力量团结起来，共同应对当前困难。同时，应当重视地区热点问题之间的联动效应，特别是叙利亚局势持续动荡为地区恐怖势力发展提供了空间和土壤，国际社会应加快推动叙利亚等地区热点问题的政治解决，并在反恐问题上形成共识与合力。土耳其是有影响的地区国家，中方愿与土方加强沟通协调，共同为维护地区安全、稳定发挥建设性作用。吴思科说，中土关系源远流长，又同为新兴经济体，有广泛的共同利益和广阔的合作空间，中方重视发展同土耳其的友好合作关系，愿同土方不断扩大各领域合作，推动双边关系取得更大发展。

恩鸿欢迎吴特使访土，赞赏中国在伊拉克等地区问题上发挥的作用，表示土方同样主张伊拉克尽快组建能够代表各派的新政府，认为国际社会在伊拉克问题上加强合作十分必要，土方支持推动叙利亚问题的政治解决，并希望中方在地区事务中发挥更大作用。中国是土耳其的重要合作伙伴，近年来中土关系取得长足发展，土方愿与中方共同努力，将中土关系不断推向新的高度。

2014.07.12(C-2)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1173765.shtml

1. 中国中东问题特使吴思科接受中外媒体联合采访

2014年7月11日，中国中东问题特使吴思科在安卡拉接受中外媒体联合采访，介绍了访问伊拉克和土耳其的情况。

吴思科表示，中土双方都高度关注伊拉克形势发展，认为伊形势急剧恶化与国内民族、教派矛盾复杂，中东热点问题持续发酵，特别是叙利亚问题长期得不到解决密切相关。中土两国都主张支持伊拉克维护主权、独立和领土完整，希望国际社会鼓励伊拉克建立包容性政府，推动热点问题政治解决，支持和帮助地区经济社会发展，从根本上消除滋生恐怖主义的土壤。

关于中土关系，吴思科表示，中土两国高层互访频繁，政治互信不断增强，务实合作取得长足发展。习近平主席建设丝绸之路经济带和 21 世纪海上丝绸之路的战略构思，为中土扩大在政治、经济、人文等领域的合作开辟了广阔空间，将为中土关系发展注入新的内涵，把两国战略合作关系提升到新的水平。吴思科特使还回答了记者的提问。

参加联合采访的媒体包括新华社、中央电视台、中国国际广播电台、光明日报及土耳其安纳多卢通讯社、晨报、BBC 土耳其电视台等。

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1173762.shtml

2. 中国中东问题特使吴思科会见土耳其国家安全委员会秘书长图尔凯尔

2014年7月11日，中国中东问题特使吴思科在土耳其国家安全委员会会见土国安委秘书长图尔凯尔，中国驻土耳其大使郁红阳参加会见。双方就地区形势和反恐合作深入交换了意见。

吴思科表示，极端恐怖势力蔓延威胁伊拉克主权和领土完整，也严重影响中东和国际社会安全稳定。恐怖主义是人类的公敌，国际社会应在反恐问题上加强合作，形成合力。土耳其是中东有重要影响的国家，中方愿与土方在反恐、安全等领域加强沟通与合作。

图尔凯尔表示，土中两国都是恐怖主义受害者，土愿与中方加强在反恐领域的合作，共同推动叙利亚、伊拉克、巴勒斯坦等热点问题政治解决，促进中东政治、经济、社会、文化等各领域的全面发展，从根本上消除滋生恐怖主义的土壤。

2014.08.13

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1183007.shtml

Xi Jinping Sends Congratulatory Message for Recep Tayyip Erdogan's Election as Turkish President

On August 12, 2014, President Xi Jinping sent a message congratulating Recep Tayyip Erdogan's election as the President of the Republic of Turkey.

Xi Jinping said in his message that since China and Turkey established diplomatic relationship 43 years ago, the bilateral relations have achieved substantial development. Especially, since the establishment of China-Turkey strategic cooperative relations in 2010, the two countries have witnessed constant improvement in political mutual trust, fruitful results in practical cooperation and rich and colorful achievements in people-to-people and cultural exchanges. I attach great importance to the development of China-Turkey relations, and stand ready to join efforts with you to enhance traditional friendship between the two peoples, to deepen mutually beneficial cooperation in all fields and to promote China-Turkey strategic cooperative relations for constant development, so as to benefit the two countries and peoples.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1182489.shtml

习近平致电祝贺埃尔多安当选土耳其总统

2014年8月12日，国家主席习近平致电祝贺雷杰普·塔伊普·埃尔多安当选土耳其共和国总统。

习近平在贺电中表示，中土建交43年来，两国关系实现长足发展。特别是2010年中土战略合作关系建立后，双方政治互信不断增强，务实合作成果丰硕，人文交流丰富多彩。我高度重视中土关系发展，愿同你一道努力，增进两国人民传统友谊，深化各领域互利合作，推动中土战略合作关系不断发展，造福两国和两国人民。

2014.09.28(C)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1195914.shtml

王毅会见土耳其外长查武什奥卢

2014年9月27日，外交部长王毅在出席联大期间会见土耳其外长查武什奥卢。王毅表示，自2010年中土建立战略合作关系以来，双边关系保持快速发展势头。中方始终从战略高度看待和发展中土关系，愿同土方共同努力，推动中土战略合作关系向更高层次发展。双方应保持两国领导人经常性会晤，发挥其对双边关系不可替代的引领作用。尊重对方的核心利益和重大关切。深挖潜力，进一步加强在高铁、核能等领域务实合作，共同建设“一带一路”。深化双方在联合国、二十国集团等多边组织内的协调，维护广大发展中国家的共同利益。查武什奥卢表示，土耳其高度重视对华关系，坚持奉行一个中国政策。土方愿保持两国高层交往，积极参与“一带一路”建设，扩大双边贸易、投资、旅游

等领域合作，加强在国际事务中的协作，与中方不断为双边关系注入新内涵和新动力。

2014.10.30(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1206533.shtml

Vice Foreign Minister Zhang Ming Attends National Day Reception of Turkey

On October 29, 2014, Vice Foreign Minister Zhang Ming attended upon invitation the National Day reception held by the Turkish Embassy in China, and exchanged views with Turkish Ambassador to China Ali Murat Ersoy on the bilateral relations and topics of common interest.

2014.11.01

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1207146.shtml

Wang Yi: Create High-level China-Turkey Cooperation

On October 31, 2014, after the fourth Foreign Ministerial Conference of the Istanbul Process on Afghanistan concluded, Foreign Minister Wang Yi met with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey.

Mevlüt Çavuşoğlu said that the Foreign Ministerial Conference held in Beijing achieved a great success, which is also the result of Turkey-China cooperation. The stability of every regional country concerns security of the whole region. Turkey welcomes China to play a greater role in regional affairs and is willing to enhance communication and coordination with China in this regard. The Turkish side highly values its relations with China, and hopes the two countries strengthen high-level exchanges and dialogues at various levels, expand bilateral cooperation in trade, investment, tourism and other fields thus to make the cooperation yield more practical results.

Wang Yi expressed that as a sponsor nation and important member of the Istanbul Process, Turkey has made important contribution to its development. The Process, which is led by cooperation projects, is very practical and meets the need of Afghanistan. China hopes to join efforts with all parties to well implement the various consensus reached at the Foreign Ministerial Conference in Beijing.

Wang Yi said that China-Turkey exchanges and cooperation in various fields are now progressing smoothly. China stands ready to, together with Turkey, enhance high-level exchanges, deepen practical cooperation and build the "One Belt One Road". Wang Yi elaborated China's stance on anti-terrorism, and expressed his hope that Turkey could support China's efforts in anti-terrorism and enhance cooperation with China to jointly create high-level security cooperation between China and Turkey.

Mevlüt Çavuşoğlu expressed that anti-terrorism requires determination and cooperation, and Turkey firmly supports China in fighting against terrorist forces and stands ready to intensify cooperation with China.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1206428.shtml

王毅：打造高水平的中土合作

2014 年 10 月 31 日，阿富汗问题伊斯坦布尔进程第四次外长会结束后，外交部长王毅会见土耳其外长恰武什奥卢。

恰武什奥卢表示，此次北京外长会十分成功，这也是中土合作的成果。每一个地区国家的稳定都关乎整个地区的安全，土方欢迎中方在地区事务中发挥更大作用，愿就此与中方加强沟通协调。土高度重视对华关系，希密切两国高层交往和各层级对话，扩大双方在贸易、投资、旅游等方面合作，并推动合作产生更多实际成果。

王毅表示，土耳其作为发起国和重要成员国，为推动伊斯坦布尔进程发展作出重要贡献。这一进程以合作项目为牵引，十分务实且契合阿富汗需要。中方希望同各方共同努力，落实好北京外长会达成的各项共识。

王毅说，当前中土各领域交流合作进展顺利。中方愿同土方加强高层交往，深化务实合作，共同建设“一带一路”。王毅详细阐述了中方在反恐问题上立场，希土方支持中方反恐努力，与中方加强合作，共同打造高水平的中土安全合作。恰武什奥卢表示，反恐需要决心，需要合作，土坚定支持中方打击恐怖主义势力，愿加强同中方的合作。

2014.11.19(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1212711.shtml

土耳其总统埃尔多安会见孟建柱

当地时间 11 月 18 日，土耳其总统埃尔多安在安卡拉会见习近平主席特使、中共中央政治局委员、中央政法委书记孟建柱。

孟建柱转达了习近平主席对埃尔多安的亲切问候。他说，近年来，中土关系保持快速发展势头，战略合作关系日益充实。中方愿和土方不断增进政治互信，提升两国经贸合作水平。习近平主席提出的建设“丝绸之路经济带”、“21 世纪海上丝绸之路”的战略构想与土耳其发展目标高度契合。双方可加强对接，实现优势互补，促进中土两国及“丝路”沿线国家共同发展、共同繁荣。

孟建柱强调，当前国际反恐形势日益严峻复杂，各国应加强合作，共同应对。希双方继续充分照顾彼此关切和核心利益，开展更深入、更扎实、更有效的反恐和执法安全合作，不断丰富中土战略合作关系内涵。

埃尔多安请孟建柱转达对习近平主席的良好祝愿。他表示，土方高度重视发展中土战略合作关系，全力支持习近平主席提出的“一带一路”倡议，愿在此框架内不断提升土中务实合作水平。土方绝不允许任何组织和个人在土领土从事

反华分裂和损害中国利益的活动，愿与中方进一步加强合作，共同打击恐怖势力。

访问期间，孟建柱还与土耳其副总理巴巴詹举行会谈，并会见了内政部长阿拉、国家安全委员会秘书长哈哲穆夫提奥卢等。

EK 3

2015 YILI

2015.03.17(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1246852.shtml

Vice Foreign Minister Cheng Guoping Chairs Second Round of China-Turkey Counter-terrorism Consultation at Vice Ministerial Level

On March 17, 2015, Vice Foreign Minister Cheng Guoping, together with Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Ümit Yalçın of Turkey, chaired the second round of China-Turkey Counter-terrorism Consultation at vice ministerial level in Beijing, mainly exchanging views on issues such as China-Turkey relations and bilateral cooperation in counter-terrorism.

Cheng Guoping said that the China-Turkey relations maintain an overall development momentum in recent years. China is ready to work with Turkey to intensify political mutual trust, deepen cooperation in economy and trade, boost people-to-people and cultural exchanges, enhance communication and coordination in international and regional affairs, and promote China-Turkey strategic cooperative relationship for in-depth development. As the counter-terrorism situation in the international community now is becoming increasingly severe, China and Turkey should further intensify cooperation in counter-terrorism and security and safeguard the security interests of both sides.

Ümit Yalçın noted that the Turkish government attaches great importance to its relations with China. Both sides should boost communication and dialogues at various levels, advance practical cooperation in various fields, and constantly enrich the connotation of bilateral strategic cooperative relationship. Turkey is willing to work with China to strengthen cooperation in counter-terrorism and security and address the threats of terrorism together.

2015.03.18(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1246789.shtml

Foreign Minister Wang Yi Meets with Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Ümit Yalçın of Turkey

On March 17, 2015, Foreign Minister Wang Yi met with Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Ümit Yalçın of Turkey, who came to China to attend the second China-Turkey counter-terrorism consultation at vice foreign ministerial level. Both sides exchanged in-depth views on the China-Turkey relations, counter-terrorism cooperation and other issues.

Wang Yi expressed that the Chinese side attaches importance to the development of relations with Turkey and stands ready to make joint efforts with Turkey to constantly strengthen political mutual trust, take care of each other's core concerns, earnestly enhance counter-terrorism communication and cooperation, jointly safeguard security and stability of the two countries and the region and open up broader prospect for China-Turkey practical cooperation in various fields.

Ümit Yalçın expressed that recently Turkey and China have frequent exchanges in various fields and close communication and cooperation in politics, economy, security, energy, tourism and other fields, and keep good communication in international and regional affairs. The Turkish side understands China's concern for counter-terrorism, and is willing to adopt the counter-terrorism consultation mechanism to exchange views on topics of common concern and promote the bilateral practical cooperation in counter-terrorism.

2015.06.23

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1276238.shtml

Wang Yi Holds Phone Talks with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey upon Request

On June 19, 2015, Foreign Minister Wang Yi held phone talks with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey upon request, exchanging views on the Syrian issue.

Mevlüt Çavuşoğlu noted that recently Syria is undergoing fierce wars and a large number of Syrian refugees are flocking into Turkey. The UN Security Council and the international community should take actions as soon as possible to deal with the growing humanitarian crisis in Syria.

Wang Yi expressed that China pays close attention to the Syrian issue and the humanitarian situation in Syria and believes that only by resolving the Syrian issue politically as well as ending the conflicts and turmoil and eliminating the threats of terrorism and extremism in Syria can we fundamentally alleviate the humanitarian crisis in Syria. The international community should strengthen coordination to practically implement UN Security Council's resolutions related to Syria's humanitarian issues. China has provided and will continue providing assistance to the best of its ability.

The two sides also exchanged views on strengthening China-Turkey relations including holding high-level exchanges and so on.

https://www.fmprc.gov.cn/resmî/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1275020.shtml

王毅应约同土耳其外长查武什奥卢通电话

2015年6月19日，外交部长王毅应约同土耳其外长查武什奥卢通电话，就叙利亚问题交换看法。

查武什奥卢表示，近来叙利亚境内战事激烈，大量叙难民涌入土耳其，联合国安理会及国际社会应尽快采取行动，应对日益严重的叙人道主义危机。

王毅表示，中方十分关注叙利亚问题及叙人道主义局势，认为只有实现叙问题的政治解决，结束叙境内的冲突和动荡，消除恐怖和极端势力的威胁，才能从根本上缓解叙人道主义危机。国际社会应加强协调，切实落实安理会有关叙人道主义问题的决议。中方已经并将继续提供力所能及的帮助。

双方还就加强中土关系、包括开展高层交往等交换了看法。

2015.07.30(4)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1286481.shtml

1. Xi Jinping and Recep Tayyip Erdoğan Together Attend China-Turkey Business Forum

On July 30, 2015, President Xi Jinping and President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey together attended and addressed the China-Turkey Business Forum in Beijing.

Xi Jinping said in his speech that standing at the east and west ends of the Eurasian continent respectively, China and Turkey were starting and ending points of the ancient Silk Road and made important contributions to exchanges and prosperity of human civilization. Today, the Chinese people are striving for the Two Centenary Goals and Turkey has also put forward its plan to be among the top 10 economies in the 100th year of its foundation. Realizing respective development requires both self-effort and international cooperation. President Recep Tayyip Erdoğan and I agreed to make greater progress in bilateral strategic cooperative relations on the basis of mutual respect and win-win cooperation thus better benefit the two countries and peoples.

Xi Jinping pointed out that China and Turkey should constantly advance bilateral relations through one steering mechanism, two key cooperation fields and three emerging areas.

First, give full play to the role of the mechanism of bilateral vice-prime-ministerial inter-governmental cooperation committee and coordinate cooperation in such sectors as politics, economy, trade, security and people-to-people and cultural engagement.

Second, focus on the two key cooperation fields of high-speed rail and new energy. China has a group of rail-building enterprises with strong comprehensive strength and high technological level. China will actively participate in relevant railway

construction projects in Turkey. China enjoys advantages in new energy and by closely connecting China's advantageous production capacity with regional advantage of Turkey and encouraging more Chinese enterprises in wind electricity and photovoltaics to start business in Turkey, we will bring new energy to bilateral cooperation.

Third, further advance the cooperation in three emerging fields of aerospace, finance and investment. The Chinese government will continuously guide and encourage Chinese enterprises to invest and develop in Turkey and make full use of their advantages to expand all-round cooperation with the Turkish side. It is hoped that Turkey will create a better investment and cooperation environment for them.

Xi Jinping stressed that entrepreneurs of the two countries are participators and promoters of bilateral economic and trade cooperation featuring mutual benefit and win-win results, and their arduous efforts are needed to translate potential of bilateral practical cooperation into concrete results. We should bear in mind bilateral strategic cooperation and stick to the principle of mutual respect and win-win cooperation to persistently and carefully cultivate the tree of bilateral relations and make it yield fruitful results constantly.

Recep Tayyip Erdoğan said in his speech that during his visit in China, he and President Xi Jinping reached multiple important consensus for promoting bilateral cooperation in all areas. In recent years, Turkey-China economic and trade relations are developing rapidly, making their economic and trade cooperation a vital driving force in the strategic cooperative relations. Turkey supports the Belt and Road initiative proposed by China and the Silk Road Fund and will take an active part in relevant cooperation. The Turkish government welcomes Chinese enterprises to increase investment in Turkey and will create a favorable environment to this end.

State Councilor Yang Jiechi and others attended the event.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1285122.shtml

习近平和埃尔多安共同出席中土经贸论坛

2015年7月30日，国家主席习近平和土耳其总统埃尔多安共同出席在北京举行的中国—土耳其经贸论坛并致辞。

习近平在致辞中表示，中土两国位于亚欧大陆东西两端，是古代丝绸之路的起点和终点，为促进人类文明交流繁荣作出了重要贡献。今天，中国人民正在实现“两个一百年”奋斗目标，土耳其也提出了建国百年计划。实现各自发展，既需要通过自身努力，也离不开国际合作。我同埃尔多安总统一致同意，要在相互尊重、合作共赢的基础上推动中土战略合作关系取得更大发展，更好造福两国和两国人民。

习近平指出，中土两国要通过“一个指导机制、两个合作重点、三个新兴领域”推动双边关系不断向前迈进。

首先，发挥两国副总理级政府间合作委员会机制作用，协调两国政治、经贸、安全、人文等各领域合作。

第二，重点打造高铁和新能源两个合作重点。中国拥有一批综合实力强、技术水平高的铁路建设企业，中方愿积极参与土耳其有关铁路项目建设。中国在新能源领域拥有优势，双方可以将中国的优势产能同土耳其的区位优势紧密结合起来，推动中方风电、光伏企业更多在土耳其落户，为深化两国合作注入新能量。

第三，进一步推进航天、金融和投资三个新兴合作领域。中国政府将继续引导和鼓励中国企业赴土投资兴业，发挥自身优势，扩大同土方各领域合作。希望土方能为中国企业创造更好投资合作环境。

习近平强调，两国企业家是中土互利双赢经贸合作的参与者、推动者。把中土务实合作潜力转化为实实在在的合作成果需要两国企业家付出艰辛努力。我们要站在中土战略合作的高度，坚持相互尊重、合作共赢的原则，持之以恒深耕细作，收获中土关系不断发展的丰硕成果。

埃尔多安在致辞中表示，我此次访华，同习近平主席就推进两国各领域合作达成许多重要共识。近年来，土中经贸关系发展迅速，经贸合作已成为双方战略合作关系的重要推动力量。土耳其支持中方倡议的“一带一路”设想和丝路基金，愿积极参与相关合作。土耳其政府欢迎中国企业加大对土投资，并愿为此营造有利环境。

国务委员杨洁篪等参加上述活动。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjlb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1286471.shtml

2. Xi Jinping Holds Talks with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey, Stressing to Connect Development Strategies of the Two Countries and Expand and Enrich Connotation of Bilateral Strategic Cooperation

On July 29, 2015, President Xi Jinping held talks with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey at the Great Hall of the People. The two heads of state agreed that China and Turkey should keep in mind the general direction of bilateral relations, cement the foundation of the political mutual trust, offer mutual support on issues of each other's major concern, link their development strategies and expand and enrich the connotation of bilateral strategic cooperation.

Xi Jinping pointed out that China and Turkey are both important members of G20. Against the backdrop of a complicated and ever-changing international situation, a weak recovery of world economy and a grave anti-terrorism situation in West Asia and North Africa, the two countries are facing mounting common challenges and responsibilities. Both sides should deepen political mutual trust and consolidate their friendly foundation. Recep Tayyip Erdoğan and the Turkish government have repeatedly reaffirmed that they firmly oppose all attempts sabotaging China's sovereignty and territorial integrity in the territory of Turkey and object to all forms of terrorism. China appreciates this and will enhance bilateral cooperation in law enforcement and security. China supports legislative bodies and government departments of the two countries to boost exchanges and intensify policy

communication and political mutual trust thus ensure bilateral strategic cooperative relations always move forward along the right track.

Xi Jinping pointed out that both countries are now embracing a historical opportunity to realize national rejuvenation, and their cooperation enjoys a bright prospect. Both sides should advance cooperation in all fields, which will benefit the two peoples and global peace and development. China will connect the “Belt and Road” initiative with Turkey’s development strategy for common cooperation, common development and common prosperity. Both nations should earnestly implement the medium-long term development planning for bilateral economic and trade cooperation and strengthen cooperation in such areas as economy, trade, investment, finance, infrastructure, tourism and people-to-people and cultural engagement as well as between local regions.

Xi Jinping stressed that China will step up cooperation with Turkey on such major issues as global economic governance and climate change within the frameworks of UN, G20 and International Monetary Fund, thus safeguard common interests of both countries and developing countries.

Recep Tayyip Erdoğan expressed that the Turkish government always views bilateral relations from a strategic height and firmly devotes itself to the greater development in bilateral strategic cooperative relations. On the occasion of the upcoming 45th anniversary of the establishment of bilateral diplomatic relations, Turkey will join efforts with China to deepen cooperation in all sectors including economy, trade, investment, science, technology, industry and infrastructure construction.

Recep Tayyip Erdoğan emphasized that the Turkish government sticks to the One China policy, resolutely supports China’s sovereignty and territorial integrity and opposes terrorist acts of the East Turkistan Islamic Movement and the like aimed at China, and will boost cooperation with China to this end. Turkey never allows ill-minded forces to affect bilateral strategic cooperative relations. In fact, Turkey is also a victim of terrorism. Due to a grave anti-terrorism situation, Turkey and West Asia and North Africa are facing challenges in security and stability. The Turkish government will resolutely fight against terrorist forces of all forms and hopes to obtain support from the international community.

Recep Tayyip Erdoğan said that China is an important member of the international community and Turkey will enhance coordination and cooperation with China on major international and regional issues.

Prior to the talks, Xi Jinping held a welcome ceremony for Recep Tayyip Erdoğan at the square outside the East Gate of the Great Hall of the People. Xi Jinping’s wife Mme. Peng Liyuan, Vice Chairman of the Standing Committee of the National People’s Congress Chen Changzhi, State Councilor Yang Jiechi, State Councilor and Minister of Public Security Guo Shengkun, Vice Chairman of the National Committee of the Chinese People’s Political Consultative Conference Luo Fuhe and others were present.

On that afternoon, Recep Tayyip Erdoğan went to the Tiananmen Square and laid a wreath at the Monument to the People's Heroes.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1284995.shtml

习近平同土耳其总统埃尔多安举行会谈强调要实现两国发展战略对接，拓宽和充实中土战略合作内涵

2015 年 7 月 29 日，国家主席习近平在人民大会堂同土耳其总统埃尔多安举行会谈。两国元首一致认为，中土双方要明确两国关系发展大方向，筑牢政治互信根基，在彼此重大关切问题上相互支持，实现两国发展战略对接，拓宽和充实中土战略合作内涵。

习近平指出，中国和土耳其都是二十国集团重要成员。在国际形势复杂多变、世界经济艰难复苏、西亚北非地区反恐形势严峻的大背景下，两国的共同挑战和共同责任不断增加。双方要深化互信，夯实两国友好基石。埃尔多安总统和土耳其政府多次重申坚决反对任何人在土耳其境内从事任何破坏中国主权和领土完整的活动，反对一切形式恐怖主义。中方对此表示赞赏，愿意加强两国执法安全合作。中方支持两国立法机构和政府部门密切交流，加强政策沟通和政治互信，确保中土战略合作关系始终在正确轨道上前行。

习近平指出，中土两国都面临实现民族复兴的历史机遇。中土合作前景广阔，大有可为。双方应当推进各领域合作，这将造福于两国人民，也有利于世界的和平与发展。中方愿将“一带一路”倡议同土方发展战略对接，实现共同合作、共同发展、共同繁荣。双方要落实好中土经贸合作中长期发展规划，加强在经贸、投资、金融、基础设施、旅游、人文、地方等领域的合作。

习近平强调，中方愿在联合国、二十国集团、国际货币基金组织框架内就全球经济治理、气候变化等重大议题同土方加强合作，维护中土两国以及广大发展中国家共同利益。

埃尔多安表示，土耳其政府一直从战略高度看待同中国的关系，坚定致力于推动土中战略合作关系取得更大发展。在我们即将迎来土中建交 45 周年之际，土方愿同中方共同努力，深化经贸、投资、科技、产业、基础设施等各领域合作。

埃尔多安强调，土耳其政府坚持一个中国原则，坚定支持中国的主权和领土完整，反对“东伊运”等针对中国的恐怖主义行径，愿就此加强同中方的合作，绝不允许土中战略合作关系受到破坏势力的干扰。事实上，土耳其也是恐怖主义的受害者。土国内和西亚北非地区恐怖主义形势严峻，安全与稳定面临挑战。土耳其政府将坚定打击各种形式的恐怖主义势力，并希望得到国际社会的支持。埃尔多安表示，中国是国际社会的重要成员。土方愿加强同中方在重大国际和地区问题上的协调与合作。

会谈前，习近平在人民大会堂东门外广场为埃尔多安举行欢迎仪式。习近平主席夫人彭丽媛，全国人大常委会副委员长陈昌智，国务委员杨洁篪，国务委员、公安部部长郭声琨，全国政协副主席罗富和等出席。

当天下午，埃尔多安前往天安门广场向人民英雄纪念碑敬献花圈。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1286470.shtml

3.Li Keqiang Meets with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey

On the afternoon of July 29, 2015, Premier Li Keqiang met at the Great Hall of the People with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey, who was in China for a state visit.

Li Keqiang expressed that China and Turkey are both major emerging markets. President Xi Jinping held fruitful talks with you. China is willing to, together with Turkey, enhance political mutual trust, accommodate each other's core interests and deepen practical cooperation in various areas on the basis of mutual respect, mutual benefit and win-win results so as to promote the healthy and stable development of the China-Turkey relations.

Li Keqiang pointed out that China pays high attention to bilateral practical cooperation. The two sides should make good use of the deputy-prime-ministerial intergovernmental cooperation committee and coordinate the cooperation in areas such as politics, economy and trade and people-to-people and cultural engagement. China is willing to link up its "Belt and Road" strategy with the "Middle Corridor" plan proposed by Turkey, and strengthen bilateral industrial cooperation in areas such as railway and other infrastructure construction, new energy sources, light industry and communication to promote the balanced growth of the bilateral trade. China will expand cooperation in aviation, aerospace, finance and other emerging fields with Turkey and hopes that Turkey would provide convenience and support for Chinese enterprises to invest in Turkey.

Recep Tayyip Erdogan expressed that Turkey holds strong aspiration and has clear goals in developing its relations with China and is willing to further elevate the level of bilateral cooperation in trade and investment. Turkey welcomes China's expanding of investment and cooperation in Turkey's infrastructure construction, energy sources, information and communication, finance, aviation, engineering contract and other fields. Turkey is willing to be the production base and logistics base of Chinese enterprises and is looking forward to carrying out the third-party market cooperation with China.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1284996.shtml

李克强会见土耳其总统埃尔多安

2015年7月29日下午，国务院总理李克强在人民大会堂会见来华进行国事访问的土耳其总统埃尔多安。

李克强表示，中土都是重要新兴市场国家。习近平主席同你举行富有成果的会谈。中方愿同土方在相互尊重、互利共赢基础上，加强政治互信，照顾彼此核心关切，深化各领域务实合作，推动中土关系健康稳定发展。

李克强指出，中方高度重视发展中土务实合作。双方要用好两国副总理级政府间合作委员会机制，协调政治、经贸、人文等领域合作；中方愿将“一带一路”

战略同土方“中间走廊”计划相衔接，加强铁路等基础设施建设、新能源、轻工、通信等产业合作，推动双边贸易均衡增长；拓展航空、航天、金融等新兴领域合作。希望土方为中方企业赴土投资提供便利和支持。

埃尔多安表示，土方发展对华关系愿望强烈、目标明确，愿进一步提升双边贸易投资合作水平。欢迎中方扩大对土基础设施建设、能源、信息通信、金融、航空、工程承包等领域投资与合作。土耳其愿成为中方企业生产、物流基地，期待与中方一道开展第三方市场合作。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zjzg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1286468.shtml

4.Zhang Dejiang Meets with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey

On July 29, 2015, Chairman of the Standing Committee of the National People's Congress (NPC) Zhang Dejiang met with President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey at the Great Hall of the People.

Zhang Dejiang said that China values its traditional friendship with Turkey. During your Excellency Mr. President's visit to China, President Xi Jinping and you made strategic plans for the development of bilateral relations in the next stage, which will surely guide the China-Turkey strategic cooperation to develop towards a higher level. The NPC of China and the Grand National Assembly of Turkey should always adhere to the principle of "respecting each other's sovereignty and territorial integrity and taking care of each other's core interests and major concerns", and carry out multi-layer and multi-channel dialogues, communications and cooperation to enhance mutual understanding, strengthen political mutual trust, consolidate the public support and legal basis of friendly cooperation, and create a social environment featuring friendly exchanges, so as to inject more "positive energy" into the bilateral traditional friendship.

Recep Tayyip Erdoğan said that Turkey and China enjoy close communications in various fields and fruitful results of cooperation. Turkey stands ready to actively promote the exchanges and cooperation between legislatures of the two countries.

Wang Chen attended the meeting.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1284997.shtml

张德江会见土耳其总统埃尔多安

2015年7月29日，全国人大常委会委员长张德江在人民大会堂会见了土耳其总统埃尔多安。

张德江说，中国珍视与土耳其的传统友谊。总统先生此次访华，习近平主席与你就双边关系下阶段发展作出战略规划，这必将指引中土战略合作朝着更高水平发展。中国全国人大与土耳其大国民议会应始终坚持“相互尊重主权和领土完整、相互照顾彼此核心利益和重大关切”这一原则，通过开展多层次、多渠道的对话、交流与合作，增进相互了解，加强政治互信，夯实友好合作的民意

和法律基础，营造友好交往的社会环境，为深化两国传统友谊提供更多“正能量”。

埃尔多安说，土中两国各领域交流密切，合作成果丰富。土方愿积极推动两国立法机关开展交流合作。

王晨参加会见。

2015.10.12(2)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1305731.shtml

1.Li Keqiang Sends Message of Condolence to Prime Minister Ahmet Davutoğlu over the Blast in Turkey

On October 11, 2015, Premier Li Keqiang sent a message of condolence to Prime Minister Ahmet Davutoğlu of Turkey over the blast in Turkey that caused a large number of casualties.

Li Keqiang expressed that I was shocked to learn about the blast in Turkish capital Ankara that caused a large number of casualties. I, on behalf of the Chinese government and people and in my own name, extend condolences to the victims and sympathies to the injured and the bereaved families. The Chinese side condemns all forms of terrorism and supports efforts of the Turkish government and people to safeguard national security and stability as well as to strike terrorism.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1305211.shtml

李克强就土耳其发生爆炸事件向达武特奥卢总理致慰问电

2015年10月11日，国务院总理李克强就土耳其发生爆炸事件造成大量人员伤亡，向土耳其总理达武特奥卢致慰问电。

李克强表示，惊悉贵国首都安卡拉发生爆炸事件，造成重大人员伤亡。我谨代表中国政府和人民，并以我个人名义，向遇难者表示哀悼，向伤员及遇难者家属表示慰问。中方谴责一切形式的恐怖主义，支持土耳其政府和人民为维护国家安全稳定、打击恐怖主义所作的努力。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1305730.shtml

2.Xi Jinping Sends Message of Condolence to President Recep Tayyip Erdoğan over the Blast in Turkey

On October 11, 2015, President Xi Jinping sent a message of condolence to President Recep Tayyip Erdoğan of Turkey over the blast in Turkey that caused a large number of casualties.

Xi Jinping expressed that I was shocked to learn about the blast in Ankara of your country that caused a large number of casualties. I, on behalf of the Chinese government and people and in my own name, extend condolences to the victims and sincere sympathies to the injured and the bereaved families.

Xi Jinping stressed that the Chinese side opposes all forms of terrorism and strongly condemns this terrorist act targeting civilians. The Chinese side is willing to work together with the Turkish side and the international community to combat terrorist threats.

https://www.fmprc.gov.cn/resmî/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1305212.shtml

习近平就土耳其发生爆炸事件向埃尔多安总统致慰问电

2015年10月11日，国家主席习近平就土耳其发生爆炸造成大量人员伤亡，向土耳其总统埃尔多安致慰问电。

习近平表示，惊闻贵国安卡拉发生爆炸事件，造成重大人员伤亡。我谨代表中国政府和人民，并以我个人的名义，对遇难者表示哀悼，向伤员及遇难者家属表示诚挚慰问。

习近平强调，中方反对一切形式的恐怖主义，强烈谴责这一针对平民的恐怖袭击。中方愿同土方和国际社会一道，共同应对恐怖主义威胁。

2015.10.15(1)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1307133.shtml

Special Envoy on G20 Affairs of the Foreign Ministry Wang Xiaolong Attends the 4th Sherpa Meeting of the Antalya Summit

The 4th Sherpa Meeting of the G20 Antalya Summit was held in Ankara, Turkey from October 13 to 14, 2015, and Special Envoy on G20 Affairs of the Foreign Ministry Wang Xiaolong attended the meeting. The meeting mainly discussed on topics such as global economic situation, trade, anti-corruption, development, employment, climate change and energy and exchanged views on the preparation of the Antalya Summit. Special Envoy Wang Xiaolong briefly introduced the initial tentative plan of the G20 Summit 2016 to be hosted by China, and noted that innovations will be made based on the results from the Antalya Summit so as to hold a forward-looking and fruitful G20 summit.

2015.10.29

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1310979.shtml

Vice Foreign Minister Zhang Ming Attends National Day Reception of Turkey

On October 29, 2015, Vice Foreign Minister Zhang Ming attended at invitation the National Day reception hosted by the Turkish Embassy in China, exchanging views with Turkish Ambassador to China Ali Murat Ersoy on China-Turkey relations and other topics of common interest.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1310176.shtml

外交部副部长张明出席土耳其国庆招待会

2015年10月29日，外交部副部长张明应邀出席土耳其驻华使馆举办的国庆招待会，并同土驻华大使埃尔索伊就中土关系及共同关心的问题交换了意见。

2015.11.14(C)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1314881.shtml

1. 习近平抵达土耳其安塔利亚出席二十国集团领导人第十次峰会

当地时间11月14日，国家主席习近平抵达土耳其安塔利亚，应土耳其共和国总统埃尔多安邀请，出席二十国集团领导人第十次峰会。

当地时间下午2时20分许，习近平乘坐的专机抵达安塔利亚国际机场。土耳其欧盟事务部长德代奥卢、安塔利亚省省长等土耳其高级官员到舷梯前迎接。

王沪宁、栗战书、杨洁篪、周小川等陪同人员同机抵达。

先期抵达的中共中央政治局委员、国务院副总理汪洋，中国驻土耳其大使郁红阳也到机场迎接。

安塔利亚位于土耳其南部、地中海沿岸。本次二十国集团领导人峰会的主题是“共同行动以实现包容和稳健增长”。在出席二十国集团领导人第十次峰会后，习近平还将赴菲律宾马尼拉出席亚太经合组织第二十三次领导人非正式会议。

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1314817.shtml

2. 习近平离京出席二十国集团领导人第十次峰会和亚太经合组织第二十三次领导人非正式会议

2015年11月14日，国家主席习近平乘专机离开北京，应土耳其共和国总统埃尔多安邀请，赴土耳其安塔利亚出席二十国集团领导人第十次峰会；应菲律宾共和国总统阿基诺邀请，赴菲律宾马尼拉出席亚太经合组织第二十三次领导人非正式会议。

陪同习近平与会的有：中共中央政治局委员、中央政策研究室主任王沪宁，中共中央政治局委员、国务院副总理汪洋，中共中央政治局委员、中央书记处书记、中央办公厅主任栗战书，国务委员杨洁篪，全国政协副主席、中国人民银行行长周小川等。

2015.11.15(C)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1314913.shtml

习近平会见土耳其总统埃尔多安

当地时间 11 月 14 日，国家主席习近平在土耳其安塔利亚会见土耳其总统埃尔多安。

习近平祝贺二十国集团安塔利亚峰会成功召开。习近平指出，中方积极评价土方在担任二十国集团主席国期间开展的各项工作。中国将主办 2016 年二十国集团领导人峰会，愿同土方保持密切配合和协作，推动二十国集团在全球经济治理领域发挥更大作用，促进世界经济强劲、可持续、平衡增长。

习近平强调，中土两国应该加强战略沟通，对接发展战略。双方即将签署政府间共同推进“一带一路”建设谅解备忘录，将为双方在“一带一路”框架内推进各领域合作提供重要政策支持。双方应该积极利用丝路基金和亚洲基础设施投资银行等平台，创新合作渠道和模式，实现共同发展和共同繁荣。中方愿同土方探讨在双边贸易和投资中扩大使用本币，促进贸易和投资便利化。双方应该扩大人文交流，夯实中土友好民意基础。双方要深化安全合作。中方愿加强同土方在气候变化等重大国际问题上和多边机构中的沟通和合作，维护中土两国及广大发展中国家共同利益。

埃尔多安表示，欢迎习近平主席来土耳其出席二十国集团峰会。土中两国保持密切高层和各领域交往，有助于增进相互理解、促成共识，对推动两国关系深入发展十分重要。土方高度重视对华关系，愿在相互尊重基础上，继续同中方深化政治、经济、能源、文化、安全、旅游等各领域合作，并同中方一道努力，提高两国贸易水平。土方愿积极参加“一带一路”框架下合作，欢迎中国企业加大对土耳其基础设施等领域投资。土方决不允许任何势力在土从事反华和破坏土中关系的活动。

会见中，两国元首一致对法国巴黎发生的系列恐怖袭击事件表示严正谴责，赞同国际社会加强合作，综合施策，标本兼治，共同打击恐怖主义。

会见后，两国元首共同见证了关于共推“一带一路”建设的谅解备忘录，以及基础设施、进出口检验检疫等领域合作协议的签署。

王沪宁、汪洋、栗战书、杨洁篪等参加会见。

EK 4

2016 YILI

2016.04.05(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1353750.shtml

Assistant Foreign Minister Li Huilai Holds Counter-Terrorism Consultation with Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Ümit Yalçın of Turkey

From March 30 to March 31, 2016, Assistant Foreign Minister Li Huilai led a delegation to Turkey, co-chairing the third round of China-Turkey counter-terrorism consultation at vice ministerial level with Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Ümit Yalçın of Turkey, and met with Minister of Interior Efkan Ala, Deputy Under-secretary of the Ministry of Foreign Affairs Levent Murat Burhan of Turkey and other officials. Both sides mainly exchanged views on the China-Turkey cooperation in counter-terrorism as well as security and other issues.

2016.04.27

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1359757.shtml

Wang Yi Meets with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey

On April 27, 2016, Foreign Minister Wang Yi met in Beijing with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey, who was in China to attend the fifth Foreign Ministers' Meeting of the Conference on Interaction and Confidence-Building Measures in Asia (CICA).

Wang Yi said that both China and Turkey are founding members of the CICA, and China is willing to communicate and cooperate with Turkey to well implement the consensus reached in the 2014 CICA Shanghai Summit, enhance confidence of Asian countries and persist in resolving issues through dialogues and consultations, in an effort to eventually build a security framework acceptable to all sides and consistent with the trend of regional development.

Wang Yi said that China stands ready to work with Turkey to implement the important consensus of the two heads of state, integrate development strategies, carry out cooperation in infrastructure and energy, and jointly push the G20 Hangzhou Summit towards success.

Wang Yi emphasized that cooperation in counter-terrorism and security is an important content of the political mutual trust between China and Turkey, and that the two sides should cooperate closely to jointly fight against terrorist organizations including the "East Turkistan Islamic Movement (ETIM)", combat extremism, and deter illegal immigration.

Mevlut Cavusoglu congratulated on the successful convening of the 5th CICA Foreign Ministers' Meeting, and expressed that Turkey will keep close cooperation with China to jointly promote security in Asia. Mevlut Cavusoglu said that Turkey attaches great importance to Turkey-China relations, and stands ready to continue to carry out high-level mutual visits and expand economic and trade cooperation with China. China's security concerns are also Turkey's concerns, and Turkey will take all necessary measures to practically strengthen bilateral cooperation in counter-terrorism and security, combat illegal immigration, fight against the ETIM, continuously pay attention to China's security concerns, and allow nobody in Turkey to engage in activities jeopardizing China's security. Turkey is looking forward to reinforcing cooperation with China in all fields.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1358954.shtml

王毅会见土耳其外长查武什奥卢

2016年4月27日，外交部长王毅在北京会见来华出席亚信第五次外长会议的土耳其外长查武什奥卢。

王毅表示，中土是亚信创始成员国，中方愿同土方沟通合作，落实好2014年亚信上海峰会达成的共识，增进亚洲各国信任，坚持对话协商解决问题，为最终建立一个各方都能接受的、符合地区发展潮流的安全架构而努力。

王毅说，中方愿与土方一道，落实两国元首重要共识，对接发展战略，开展基础设施和能源合作，共同推动二十国集团杭州峰会取得成功。

王毅强调，反恐安全合作是中土政治互信的重要内容，双方应密切配合，共同打击包括“东突厥斯坦伊斯兰运动”在内的恐怖主义组织，反对极端主义，遏制非法移民。

查武什奥卢祝贺亚信第五次外长会成功召开，表示将同中方密切配合共同促进亚洲安全。查武什奥卢说，土方高度重视土中关系，愿继续开展高层互访，扩大经贸合作。中国的安全关切就是土耳其的关切，土方将采取一切必要措施，切实加强两国反恐安全合作，打击非法移民，打击“东突厥斯坦伊斯兰运动”，继续重视中方安全关切，不允许任何人在土从事危害中国安全的活动。土方期待加强同中方在各个领域的合作。

2016.06.13

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1372381.shtml

Wang Yi Meets with Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Murat Salim Esenli of Turkey

On June 12, 2016, Foreign Minister Wang Yi met in Beijing with visiting Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Murat Salim Esenli of Turkey.

Wang Yi expressed that since last year, both sides have been fully carrying out the important consensus between the two heads of state, vigorously promoting the

development of bilateral relations. China is willing to closely cooperate with Turkey to well host the G20 Hangzhou Summit, give play to mechanisms of bilateral governmental cooperation, constantly deepen bilateral political mutual trust, earnestly strengthen cooperation in security and anti-terrorism, advance practical cooperation under the framework of jointly building the "Belt and Road", solidly push forward the progress of major projects and continue to enhance bilateral coordination in major international and regional affairs.

Murat Salim Esenli noted that highly valuing the development of Turkey-China strategic cooperative relations, the Turkish side stands ready to, together with China, maintain high-level exchanges, dovetail development strategies, expand cooperation in investment, infrastructure and other areas and jointly safeguard peace and stability in the region and the world. Turkey understands, and pays attention to China's security concerns, and is willing to further strengthen cooperation with China in security and combating terrorism.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1371673.shtml

王毅会见土耳其外交部副次长埃森利

2016年6月12日，外交部长王毅在北京会见来访的土耳其外交部副次长埃森利。

王毅表示，去年以来，双方全面落实两国元首重要共识，有力促进了双边关系发展。中方愿同土方密切配合开好二十国集团杭州峰会，发挥双方政府间合作机制作用，不断深化双方政治互信，切实加强安全反恐合作，在共建“一带一路”框架下推进务实合作，扎实推动重大项目进展，继续加强双方在重大国际地区事务中的协调。

埃表示，土方高度重视发展土中战略合作关系，愿同中方保持高层交往，对接发展战略，扩大投资、基础设施等领域的合作，共同促进国际和地区的和平稳定。土方理解、重视中方安全关切，愿同中方进一步加强安全反恐合作。

2016.06.14(3)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1372391.shtml

1.Vice Foreign Minister Zhang Yesui Meets with Undersecretary to the Foreign Ministry Feridun Hadi Sinirlioğlu of Turkey

On June 13, 2016, Vice Foreign Minister Zhang Yesui met in Beijing with visiting Undersecretary to the Foreign Ministry Feridun Hadi Sinirlioğlu of Turkey. Both sides exchanged in-depth views on China-Turkey relations and issues of common concern.

https://www.fmprc.gov.cn/resmî/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1371909.shtml

外交部副部长张业遂会见土耳其外交部次长斯尼尔利奥卢

2016年6月13日，外交部副部长张业遂在北京会见来访的土耳其外交部次长斯尼尔利奥卢，双方就中土关系及共同关心的问题深入交换意见。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1372675.shtml

2. Vice Foreign Minister Zhang Ming Co-chairs the Fourth Meeting of the Joint Working Group of Chinese and Turkish Foreign Ministries with Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Murat Salim Esenli of Turkey

On June 14, 2016, Vice Foreign Minister Zhang Ming co-chaired the 4th Meeting of the Joint Working Group of Chinese and Turkish Foreign Ministries with Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Murat Salim Esenli of Turkey in Beijing.

Zhang Ming expressed that the Chinese and Turkish heads of state met twice last year, during which they reached important consensus on developing bilateral relations, and charted the course for bilateral relations. China views bilateral relations from a strategic height and is ready to work with Turkey to well prepare for bilateral high-level exchanges, take care of each other's core concerns, and further deepen political mutual trust. Upholding the principles of equality, mutual benefit and win-win results, China is also willing to, together with Turkey, actively promote practical cooperation in infrastructure and other fields, enhance friendship between the two peoples and facilitate steadier and healthier development of China-Turkey relations.

Murat Salim Esenli noted that both as developing countries with many common tasks, Turkey and China share mutual understanding and enjoy huge potentials for cooperation. Turkey attaches great importance to the core concerns of China and stands ready to enhance mutual trust and facilitate cooperation and exchanges in all fields with China through high-level mutual visits and cooperation mechanisms in all fields.

Both sides also exchanged in-depth views on China-Turkey cooperation in all fields and international and regional topics of common interest.

Relevant departmental heads of the Ministry of Foreign Affairs, the National Development and Reform Commission, the Ministry of Public Security, the Ministry of State Security, the Ministry of Commerce, the Ministry of Culture, the National Tourism Administration, the National Energy Administration and the Turkish Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Culture and Tourism and the General Directorate of Security attended the meeting.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1372059.shtml

外交部副部长张明与土耳其外交部副次长埃森利共同主持中土外交部联合工作组第四次会议

2016年6月14日，外交部副部长张明在北京与土耳其外交部副次长埃森利共同主持中土两国外交部联合工作组第四次会议。

张明表示，去年中土两国元首两度会晤，就发展双边关系达成重要共识，确定了两国关系的方向。中方从战略高度看待两国关系，愿同土方共同努力筹备好双边高层交往，相互照顾核心关切，进一步深化政治互信，本着平等、互利、共赢的原则，积极推进基础设施等领域的务实合作，增进两国人民的友谊，使中土关系更加稳定、健康地发展。

埃森利表示，中土都是发展中国家，面临不少共同任务，能够相互理解，而且拥有巨大合作潜力。土方高度重视中方核心关切，愿同中方通过高层互访和各领域合作机制，加强互信，促进各领域合作和交流。

双方还就中土各领域合作和共同关心的国际和地区问题深入交换了意见。

外交部、发改委、公安部、安全部、商务部、文化部、旅游局、能源局及土耳其外交部、文化旅游部、警察总局等部门有关司局负责人参加了会议。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1372671.shtml

3.China and Turkey Hold Group Consultation on Bilateral Relations of the Fourth Meeting of the Joint Working Group of the Two Foreign Ministries

On June 13, 2016, Director-General of the Department of West Asian and North African Affairs of the Foreign Ministry Deng Li and Director-General for Asia-Pacific Affairs of the Foreign Ministry Ersin Erçin of Turkey co-hosted the group consultation on bilateral relations of the fourth meeting of the Joint Working Group of the two Foreign Ministries. Both sides restructured China-Turkey relations and the current development situation of bilateral cooperation and exchanged in-depth views on promoting China-Turkey cooperation in various fields in the next stage.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1371936.shtml

中国与土耳其外交部举行联合工作组第四次会议双边关系小组磋商

2016年6月13日，外交部亚非司司长邓励与土耳其外交部亚太总司长埃尔钦共同主持两国外交部联合工作组第四次会议双边关系小组磋商。双方梳理了中土关系及双边合作发展现状，就下阶段推进中土两国各领域合作深入交换了看法。

2016.09.03

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1395029.shtml

Xi Jinping Meets with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey

On September 3, 2016, President Xi Jinping met in Hangzhou with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey, who was in China for the G20 Hangzhou Summit.

Xi Jinping pointed out that Turkey successfully hosted the G20 Antalya Summit last year and maintained sound communication with China on the preparation of the Hangzhou summit. Thanks to concerted efforts from both sides, a series of consensus reached between Mr. President and I on advancing China-Turkey relations has been, or is in the process of being implemented, producing gratifying results. Taking the 45th anniversary of the establishment of diplomatic relations between the two countries this year as an opportunity, China is willing to work with Turkey to push bilateral strategic cooperative relations for greater development. Expectations run high on the prospect of China-Turkey relations.

Xi Jinping emphasized that both countries should firmly adhere to the core issue of political mutual trust. China appreciates Turkey's affirmation that it will never allow any activities that could undermine China's security to take place on Turkish soil and hopes to achieve more tangible results in anti-terrorism and security cooperation with Turkey. Both sides should deeply explore concrete cooperation means and projects to link the "Belt and Road" initiative with the "Middle Corridor" initiative and make substantial progress in practical cooperation in infrastructure construction, energy, inspection and quarantine and other fields by docking development strategies and earnestly advancing practical cooperation. China is willing to intensify collaboration with Turkey to propel the G20 to play a bigger role in global economic governance.

Recep Tayyip Erdogan said that both countries maintain close communication at all levels and in various areas, vigorously pushing forward the development of bilateral relations. The Turkish side appreciates China's support for Turkey to maintain its national security and social stability. Turkey hopes to, together with China, deepen cooperation in investment, energy, aviation, agriculture, tourism, counter-terrorism and other sectors, strengthen collaboration in infrastructure construction, and actively expand third-party markets. In favor of the theme and agendas of the G20 Hangzhou Summit set by China, Turkey is willing to cooperate with China to ensure the success of the summit.

After the meeting, both heads of state witnessed the signing of cooperation agreements in energy, inspection and quarantine and other fields.

Wang Huning, Li Zhanshu, Yang Jiechi and others attended above activities.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1394292.shtml

习近平会见土耳其总统埃尔多安

2016年9月3日，国家主席习近平在杭州会见来华出席二十国集团领导人杭州峰会的土耳其总统埃尔多安。

习近平指出，去年，土耳其成功举办了二十国集团领导人安塔利亚峰会，并同中方就筹备杭州峰会保持了良好沟通。在双方共同努力下，我同总统先生达成的关于推动中土双边关系发展的许多共识已经或者正在得到落实，取得可喜成果。中方愿以今年中土建交45周年为契机，同土方一道努力，推动中土战略合作关系得到更大发展。中土关系发展前景令人期待。

习近平强调，两国要牢牢抓住政治互信的核心问题，中方赞赏土方强调不会允许在土耳其发生损害中国安全的事情，希望双方反恐安全合作取得更多实质性成果。要通过对接发展战略，扎实推进务实合作，深入探讨对接“一带一路”和“中间走廊”倡议的具体合作方式和项目，扎实推进基础设施建设、能源、检验检疫等领域务实合作。中方愿同土方密切协作，推动二十国集团在全球经济治理领域发挥更大作用。

埃尔多安表示，土中两国各层级、各领域保持密切沟通，有力推动了双边关系发展。土方感谢中方支持土耳其维护国家安全与社会稳定，希望同中方深化投资、能源、航空、农业、旅游、反恐等领域合作，加强基础设施建设领域合作，积极开拓第三方市场。土方支持中方为二十国集团领导人杭州峰会确定的主题和议题，愿配合中方推动峰会取得成功。

会见后，两国元首见证了能源、检验检疫等领域合作文件的签署。

王沪宁、栗战书、杨洁篪等参加上述活动。

2016.10.25(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1409157.shtml

Assistant Foreign Minister Kong Xuanyou Meets with Director General for Consular Affairs of Ministry of Foreign Affairs Mehmet Samsar of Turkey

On October 24, 2016, Assistant Foreign Minister Kong Xuanyou met with Director General for Consular Affairs of Ministry of Foreign Affairs Mehmet Samsar of Turkey. Both sides exchanged views on bilateral relations, consular cooperation and other topics.

2016.11.08(3-Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1413768.shtml

1. 汪洋与土耳其副总理希姆谢克共同主持中土副总理级政府间合作委员会首次会议

当地时间 2016 年 11 月 4 日，国务院副总理、中土副总理级政府间合作委员会中方主席汪洋在安卡拉与土耳其副总理、委员会土方主席希姆谢克共同主持中土政府间合作委员会首次会议。

汪洋表示，建立中土政府间合作委员会机制，是习近平主席与埃尔多安总统达成的重要共识，目的是统筹推进双边政治、经贸、安全、人文四大领域合作，协调解决好双边关系中的重大问题。首次会议开得很成功，达成了一系列共识和成果，达到了增进互信、加强协调、拓展合作的目的。

希姆谢克表示，土中战略合作关系稳步发展，双方举行政府间合作委员会首次会议，为双边关系发展翻开了新的一页，将不断深化双方政治互信，推动贸易、安全等各领域合作持续发展。

双方认为，当前国际政治经济格局正在深刻变化，中土共同利益在增加，相互需要也在增加。双方愿意保持高层互访势头，继续在事关彼此核心利益的问题上相互支持，加强在国际事务中的沟通协调，不断筑牢政治互信的根基，维护两国及广大发展中国家的共同利益。

双方认为，中土经贸合作具有广阔前景。要坚持平等、互利、共赢的原则，推进“一带一路”和“中间走廊”倡议对接，加快推进东西高铁、核能等大项目合作，创新贸易方式，扩大双向投资，促进贸易自由化便利化，努力实现双边贸易平衡、稳定增长。

双方认为，中土同为恐怖主义受害者，加强安全反恐合作符合两国根本利益。土方承诺，中方的安全就是土方的安全，不会允许在土发生损害中国安全的事情。中方愿意本着相互尊重、平等合作原则，继续支持土方为维护国家安全稳定所做的努力。双方愿深入开展安全反恐和司法执法合作。

双方同意加强在文化、教育、卫生等人文领域的务实合作，落实好“中土文化合作协定 2017 年至 2020 年执行计划”，鼓励两国艺术团组、文化官员和专家互访，同意 2018 年在华举办“土耳其旅游年”活动，厚植两国民心相知的根基，使中土友好世代传承。

会议结束后，汪洋和希姆谢克共同出席了双方有关合作协议签字仪式，并会见了记者。

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1413767.shtml

2. 汪洋与土耳其总理耶尔德勒姆会见

当地时间 2016 年 11 月 3 日，在土耳其访问并主持中土副总理级政府间合作委员会首次会议的国务院副总理汪洋与土耳其总理耶尔德勒姆举行会见。

汪洋首先转达了李克强总理对耶尔德勒姆总理的亲切问候和良好祝愿。汪洋表示，去年以来，习近平主席和埃尔多安总统多次成功会晤，共同规划了中土关系的发展方向，就促进两国各领域务实合作达成重要共识。中土副总理级政府间合作委员会机制，就是根据两国元首共识建立的，目的是统筹推进双边政治、经贸、安全、人文四大领域合作，协调解决彼此关心的重大问题。中方愿同土方相向而行，发挥好委员会机制的作用，增进互信、拓展合作、管控分歧，推动中土战略合作关系向前发展。

汪洋指出，近来，双方认真落实两国元首杭州会晤共识取得积极进展。此访期间，中方专门组织了大型贸易投资促进团来土采购。土方中小企业将借助中土跨境电子商务平台进入中国市场。土樱桃、乳制品等优质农畜产品将很快销往中国。下阶段，双方要积极推进“一带一路”和“中间走廊”倡议对接，实现发展道路对接、发展战略并轨、发展模式兼容的目标；推进东西高铁和核能领域重大项目合作，实现早期收获。

汪洋表示，在埃尔多安总统和总理先生亲自关心下，中土两国安全反恐领域合作取得重要进展。希望土方继续支持、配合中方打击“东伊运”恐怖势力和“东突”反华分裂势力的努力。中方同样高度重视土方安全关切，不允许任何组织和势力在华进行损害土主权和安全的活动。

耶尔德勒姆请汪洋转达他对李克强总理的亲切问候。耶尔德勒姆表示，土方高度重视对华关系，两国发展阶段和遇到的问题相似。打击恐怖分裂势力对中国重要，对土也同样重要。土方理解中方在安全上的关切，愿同中方开展安全执法合作。请中方放心，令中方不安的因素对土也是隐患。土不会容忍新疆的分裂势力。

耶尔德勒姆表示，推进土中经贸合作符合双方利益，希中方采取措施减缓土方贸易逆差。土方欢迎更多中国游客来土旅游。土方愿积极推进“中间走廊”与“一带一路”倡议对接，共同推动土中两个古丝绸之路上的重要国家重振丝路繁荣。

耶尔德勒姆对东西高铁项目给予了高度关注，希望通过双方共同努力加快推进。

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1413764.shtml

3. 土耳其总统埃尔多安会见汪洋

当地时间 2016 年 11 月 5 日，土耳其总统埃尔多安在伊斯坦布尔会见了在土访问并主持中土政府间合作委员会首次会议的国务院副总理汪洋。

埃尔多安请汪洋转达他对习近平主席的亲切问候和良好祝愿。埃尔多安表示，我与习近平主席在二十国集团杭州峰会期间会晤达成重要共识，对两国关系发展进行了战略规划。你同希姆谢克副总理共同主持了土中政府间合作委员会首次会议。这种频繁的高层交往对促进双边关系发展、加强沟通协调具有重要意义。土中一致同意深化在安全反恐领域合作，土方将继续加大努力，妥善解决中方关切。土中经贸合作潜力巨大，希望通过加强旅游、投资、大项目合作促进贸易平衡。土方支持“一带一路”倡议，愿同中方联手振兴古丝绸之路。

汪洋转达了习近平主席对埃尔多安的亲切问候。汪洋表示，中土同为重要新兴市场国家和二十国集团成员，深化中土战略合作关系，符合两国共同利益。去年以来，习近平主席同你三度会晤，达成一系列重要共识，为中土关系发展指明了方向。我此访就是落实两国元首共识，同希姆谢克副总理共同主持中土政府间合作委员会首次会议，统筹推进双边政治、经贸、安全、人文四大领域合作，协调解决彼此关心的重大问题。

汪洋指出，中方始终从战略高度看待中土关系，愿同土方筑牢政治互信根基，深化安全反恐合作，努力实现双边贸易平衡发展，推进“一带一路”和“中间走廊”倡议对接，推动大项目合作取得突破，造福两国人民。

3 日，汪洋与土总理耶尔德勒姆举行会见，4 日与土副总理希姆谢克共同主持了中土政府间合作委员会首次会议。汪洋还向土耳其国父陵敬献了花圈。

2016.11.14

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161116_536185.html

Wang Yi and Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey Hold the First Meeting of China-Turkey Foreign Ministers' Consultation Mechanism

On November 13, 2016 local time, Foreign Minister Wang Yi held the first meeting of China-Turkey foreign ministers' consultation mechanism with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey in Ankara. Both sides exchanged in-depth views on bilateral relations and international and regional topics of common concern.

Wang Yi said that under concerted efforts of both sides, China-Turkey relations have presented a healthy, stable and positive development momentum in general in recent years. The two heads of state always view and manage China-Turkey relations from a strategic perspective, and both sides have enhanced mutual support on issues involving respective core concerns. As two major developing countries and important emerging economies, China and Turkey share tremendous potential and space in bilateral relations. Attaching great importance to its relations with Turkey, China is willing to make good use of the foreign ministers' consultation mechanism to strengthen strategic communication and policy coordination between the two foreign ministries, comprehensively implement the important consensus reached by the two heads of state and constantly push forward China-Turkey strategic cooperative relations. Through the joint construction of the "Belt and Road" initiative, we should fully tap the potential and advantages of both sides and make new contributions to achieving respective national development, revitalizing the Eurasian continent and boosting the progress of human civilization.

Mevlut Cavusoglu noted that in recent years, Turkey and China have maintained frequent high-level exchanges and close and effective consultations at all levels and in various fields, which plays an important role in promoting bilateral relations. Turkey-China strategic cooperative relations have been constantly enriched and deepened. Attaching great importance to developing relations with China, the Turkish side looks forward to further expanding bilateral cooperation in trade and investment, pushing forward cooperation in major projects and reinforcing exchanges and cooperation in education, culture, tourism and other people-to-people and cultural engagement areas.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201611/t20161114_9304602.shtml

王毅与土耳其外长查武什奥卢举行中土外长磋商机制首次会议

当地时间 2016 年 11 月 13 日，外交部长王毅在安卡拉与土耳其外长查武什奥卢举行中土外长磋商机制首次会议，就双边关系以及共同关心的国际地区问题深入交换意见。

王毅表示，在双方共同努力下，中土关系近年来总体上呈现健康、稳定和积极发展势头。两国元首始终从战略高度看待和把握中土关系，双方在彼此核心关切问题上加大相互支持。作为两个发展中大国和重要新兴经济体，中土关系发展有着巨大潜力和空间。中方高度重视对土关系，愿用好外长磋商机制，加强两国外交部之间的战略沟通 and 政策协调，全面落实两国元首达成的重要共识，推动中土战略合作关系不断向前发展。通过共建“一带一路”，充分挖掘彼此潜力优势，为实现各自国家发展、振兴亚欧大陆和人类文明进步作出新的贡献。

查武什奥卢表示，近年来土中两国高层互访频繁，各层级各领域磋商密切有效，对双边关系发展起到重要推动作用，土中战略合作关系不断充实和深化。土方高度重视发展对华关系，期待进一步扩大双方贸易投资合作，推动重大项目合作，加强教育、文化、旅游等人文领域交流合作。

双方一致同意，全面落实去年以来两国元首三次会晤共识，落实中土政府间合作委员会机制首次会议成果，推动两国战略合作关系取得更大发展。深入对接“一带一路”和“中间走廊”倡议，创新合作思路 and 方式，重点推进东西高铁等大型合作项目，争取早期收获，实现共同发展。深化安全反恐合作，从根本上构建双方政治互信，为两国务实合作提供更坚实基础。双方承诺坚定相互支持对方为维护国家主权、安全和稳定所做的努力，绝不允许在本国发生损害对方国家安全的事情。双方还一致同意坚持政治解决地区热点问题，维护地区和平。

2016.11.15(4)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161117_536198.html

1. President Recep Tayyip Erdogan of Turkey Meets with Wang Yi

On November 14, 2016 local time, President Recep Tayyip Erdogan of Turkey met at the Presidential Palace in Ankara with Foreign Minister Wang Yi.

Recep Tayyip Erdogan asked Wang Yi to convey his warm greetings to President Xi Jinping. He expressed that he is pleased to see that the consensus reached between President Xi Jinping and him during their meeting is being implemented. Both sides have successfully held the 1st meeting of the inter-governmental cooperation committee mechanism and the 1st meeting of foreign ministers' consultation mechanism. Turkey attaches high importance to developing its relationship with China and hopes that both sides could maintain high-level mutual visits, resolve problems emerged from bilateral cooperation in the spirit of strategic cooperation, speed up cooperation in major projects such as East-West High-speed Railway and the third nuclear power plant, and enhance people-to-people and cultural cooperation in tourism, culture, education and other areas. It is hoped that the two sides can

accelerate the docking of the "Belt and Road" construction as well as the "Middle Corridor" initiative, which will play an important role in promoting the long-term development of bilateral relations. Turkey thanks China for its firm support at the critical moments concerning Turkey's national security. The Turkish side is willing to further deepen cooperation with China in security, law enforcement and anti-terrorism, and continuously increase mutual support to each other's efforts in maintaining sovereignty, security and stability.

Wang Yi conveyed warm regards from President Xi Jinping to Recep Tayyip Erdogan. Wang Yi expressed that my visit this time aims at implementing the important consensus reached by President Xi Jinping and Mr. President, and launch the China-Turkey foreign ministers' consultation mechanism. Foreign Minister Mevlut Cavusoglu and I successfully held the first meeting of the mechanism yesterday, during which we exchanged in-depth views on bilateral relations and international and regional issues of common concern, reached a great deal of new consensus and deepened mutual understanding as well as trust. Both China and Turkey are countries with ancient civilizations and large developing countries. China values its relations with Turkey, and is willing to, together with Turkey, maintain high-level exchanges and strategic communication, adhere to the spirit of the ancient Silk Road and jointly build the "Belt and Road" initiative, so as to make new contributions to promoting respective national development, revitalizing the Eurasian continent and boosting human civilization progress. China stands ready to integrate the "Belt and Road" construction and the "Middle Corridor" vision, advance cooperation in major projects, such as the East-West High-speed Railway, continuously open up new cooperation areas in this process and tap new cooperation potentials. Both sides should especially deepen cooperation in security and anti-terrorism and enhance strategic mutual trust, so as to clear the way for bilateral all-round cooperation.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201611/t20161115_8001484.shtml

土耳其总统埃尔多安会见王毅

当地时间 2016 年 11 月 14 日，土耳其总统埃尔多安在安卡拉总统府会见外交部长王毅。

埃尔多安请王毅转达对习近平主席的亲切问候。埃尔多安表示，很高兴我与习近平主席会晤的共识正在得到落实，双方已相继成功举行政府间合作委员会机制首次会议和外长磋商机制首次会议。土方高度重视发展对华关系，希望双方保持高层互访，以战略合作精神处理两国合作中存在的问题，加快推进东西高铁、第三核电站等重大项目合作，加强在旅游、文化、教育等人文领域合作。希望双方加快对接“一带一路”和“中间走廊”建设，这将对两国关系长远发展起到重要推动作用。感谢中方在土国家安全处于关键时刻给予的坚定支持。土方愿与中方进一步深化安全执法和反恐合作，继续加大相互支持对方维护主权、安全和稳定的努力。

王毅转达习近平主席对埃尔多安的亲切问候。王毅表示，我此访目的就是落实习近平主席与总统先生达成的重要共识，启动两国外长磋商机制。昨天我和恰武什奥卢外长成功举行机制首次会议，就双边关系和共同关心的国际地区问题

深入交换意见，取得许多新的共识，深化了相互了解与信任。中土都是文明古国和发展中大国，中方重视对土关系，愿与土方保持高层交往和战略沟通，秉持古丝绸之路精神，共建“一带一路”，为促进各自国家发展、振兴亚欧大陆、促进人类文明进步作出新的贡献。中方愿与土方对接“一带一路”建设和“中间走廊”构想，推进东西高铁等重大项目合作，在此进程中不断开拓新的合作领域，挖掘新的合作潜力。双方尤应深化安全反恐合作，增进战略互信，为两国全方位合作不断扫清障碍，开辟道路。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161117_536195.html

2.Prime Minister Binali Yıldırım of Turkey Meets with Wang Yi

On November 14, 2016 local time, Prime Minister Binali Yıldırım of Turkey met in Ankara with Foreign Minister Wang Yi.

Binali Yıldırım expressed that Turkey and China have recently conducted frequent high-level mutual visits, which is of positive significance in promoting the further development of bilateral relations. Both countries are representatives of the eastern civilization, and the ancient Silk Road has witnessed friendly exchanges between the two nations in history. At present, China is promoting the joint construction of the "Belt and Road" initiative and Turkey is devoted to building the "Middle Corridor". It is hoped that both sides could tap the potential, enhance economic and trade cooperation, speed up the docking of strategies and boost the construction of the East-West High-speed Railway, so as to make it the new Silk Road of bilateral friendship in the new period. Turkey is willing to, together with China, strengthen cooperation in security and anti-terrorism, support each other's efforts in safeguarding national sovereignty, security and stability and never allow events that could damage the other country's national security in its own territory.

Wang Yi expressed that both China and Turkey are eastern countries with ancient civilizations, major developing countries and representative emerging economies. At present, both countries are focusing on national development and revitalization, and bilateral cooperation in various fields enjoys huge potential and space. China welcomes Turkey to actively participate in the "Belt and Road" construction, and regards Turkey as an important cooperation partner during the joint construction of the "Belt and Road" initiative. The Chinese side is ready to enhance the docking between the "Belt and Road" construction and Turkey's "Middle Corridor" initiative, and boost practical cooperation in infrastructure, including the East-West High-speed Railway, production capacity, people-to-people and cultural exchanges and other areas. Strengthening bilateral cooperation in security and anti-terrorism contributes to increasing mutual trust and provides a more firm foundation for expanding cooperation in various areas. China appreciates Turkey's commitment of not allowing any event that could undermine China's security interests within its territory, and hopes that Turkey will continue to provide strong collaboration to the Chinese side in fighting against the East Turkistan Islamic Movement terrorism force and managing the "Eastern Turkistan" anti-China separatist force.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201611/t20161115_8001483.shtml

土耳其总理耶尔德勒姆会见王毅

当地时间 2016 年 11 月 14 日，土耳其总理耶尔德勒姆在安卡拉会见外交部长王毅。

耶尔德勒姆表示，近来土中高层互访频繁，对推动双边关系进一步发展具有积极意义。土中都是东方文明的代表，古丝绸之路见证了历史上土中两个民族的友好交往。当前中国正推动共建“一带一路”，土方致力于建设“中间走廊”，希望双方挖掘潜力，加强经贸合作，加快战略对接，推进东西高铁建设，使之成为新时期促进土中友好的新丝绸之路。土方愿与中方加强安全反恐合作，相互支持对方为维护国家主权、安全和稳定所做的努力，不允许在本国发生损害对方国家安全的事情。

王毅表示，中土都是东方文明古国、发展中大国和有代表性的新兴经济体，当前都在聚焦国家发展振兴，各领域合作存在巨大潜力和空间。中方欢迎土方积极参与“一带一路”建设，将土作为共建“一带一路”的重要合作伙伴，愿加强对接“一带一路”建设与土方“中间走廊”构想，推进东西高铁等基础设施、产能和人文等领域务实合作。加强安全反恐合作有助于增进双方互信，为拓展各领域合作提供更坚实基础。中方赞赏土方承诺不允许在土境内发生损害中国安全利益的事情，希望土方在打击“东伊运”恐怖势力、管控“东突”反华分裂势力方面继续给予中方有力配合。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161117_536192.html

3. Wang Yi Meets with Minister of Energy and Natural Resources Berat Albayrak of Turkey

On November 14, 2016 local time, Foreign Minister Wang Yi met in Ankara with Minister of Energy and Natural Resources and President of China-Turkey Joint Economic and Trade Commission on the Turkish side Berat Albayrak of Turkey.

Wang Yi spoke positively of the development of China-Turkey relations, and expressed that economic and trade cooperation as well as security and anti-terrorism cooperation are two major aspects of bilateral relations at present. China is willing to work with the Turkish side to well implement the important consensus reached between both heads of state, vigorously enhance economic and trade cooperation, further deepen cooperation in security and anti-terrorism, and accommodate each other's core concerns. It is hoped that Turkey could continuously provide strong coordination to the Chinese side in fighting against the "Eastern Turkistan" anti-China separatist force, eliminate interference and give play to its potential, so as to ensure the smooth development of bilateral practical cooperation.

Berat Albayrak noted that Turkey-China relations are entering into a new development stage. Turkey treats bilateral relations from a strategic height, and will not allow any

event that could damage China's stability and security within its territory. The Turkish side will continue to create favorable conditions, so as to facilitate more smooth development of bilateral cooperation in various fields.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201611/t20161115_9304604.shtml

王毅会见土耳其能源部长阿尔巴伊拉克

当地时间 2016 年 11 月 14 日，外交部长王毅在安卡拉会见土耳其能源部长、中土经贸联委会土方主席阿尔巴伊拉克。

王毅积极评价中土关系发展，表示经贸和安全反恐合作是当前中土关系中的两个重要方面。中方愿同土方落实好两国元首重要共识，大力加强经贸合作，进一步深化安全反恐合作，相互照顾彼此核心关切。希望土方在打击“东突”反华分裂势力方面继续给予中方有力配合，排除干扰，发挥潜力，使两国务实合作顺畅发展。

阿尔巴伊拉克表示，土中关系正进入新的发展阶段。土方从战略高度看待土中关系，不会允许在土发生破坏中国稳定和安全的的事，将继续创造有利条件，使两国各领域合作更加顺利发展。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201611/t20161116_536188.html

4.Wang Yi: Expand Cooperation and Enhance Mutual Trust to Push China-Turkey Strategic Cooperative Relations for Greater Development

On November 13, 2016 local time, Foreign Minister Wang Yi and Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey jointly met the press in Ankara after the 1st meeting of China-Turkey foreign ministers' consultation mechanism.

Wang Yi said that the 1st meeting of China-Turkey foreign ministers' consultation mechanism is to implement the important consensus reached by President Xi Jinping and President Recep Tayyip Erdogan during their meeting last year. It aims at comprehensively strengthening strategic cooperation between the two countries in bilateral and multilateral affairs. I had a candid and in-depth talk with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu just now, and we have reached a great deal of new consensus on China-Turkey relations and issues of common interests.

Both sides agree to fully implement the outcomes of the three meetings held by the two heads of state since last year, seize the new opportunities that bilateral relations face and push bilateral strategic cooperative relations for greater development.

Both sides agree to dovetail development strategies and achieve mutual benefit and win-win results. China-Turkey cooperation enjoys a good foundation, strong complementarity and broad prospects. Both sides should deepen the docking between the "Belt and Road" initiative and Turkey's "Middle Corridor" initiative, put forward new cooperation concepts and patterns, and focus on promoting large cooperation

projects including the East-West High-speed Railway, for the sake of early harvest and common development.

Both sides agree to deepen anti-terrorism cooperation and safeguard common security. China and Turkey are both victims of terrorism. Strengthening security and counter-terrorism cooperation conforms to the common interests of both countries, is conducive to building political mutual trust at a fundamental level, provides a solid foundation and opens up broader prospects for bilateral pragmatic cooperation. Both sides pledge to firmly support each other's efforts in safeguarding national sovereignty, security and stability, and never allow any events that undermine the other country's national security in their own territory.

Both sides agree to adhere to political settlement and maintain regional peace. The situation in Western Asia and North Africa should be put to an end. Both sides should strengthen international anti-terrorism cooperation to prevent the spread of terrorism and extremism forces, stick to solving regional hotspot issues through political solutions under the guidance of the United Nations, and seek practical solutions that accommodate the concerns of all parties.

Wang Yi said that this year marks the 45th anniversary of the establishment of diplomatic relations between China and Turkey. Over the past 45 years, China-Turkey relations have gone through an extraordinary journey and entered a mature and stable development stage. As two large developing countries and important emerging economies, both countries enjoy huge space and potential in cooperation even though there are still some problems between them. China is willing to make joint efforts with Turkey to constantly expand cooperation, enhance mutual trust and eliminate interference, so as to jointly open up a brighter future for China-Turkey relations.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201611/t20161114_9304600.shtml

王毅：扩大合作、增进互信推动中土战略合作关系取得更大发展

当地时间 2016 年 11 月 13 日，外交部长王毅在安卡拉同土耳其外长查武什奥卢举行中土外长磋商机制首次会议后共见记者。

王毅表示，中土举行两国外长磋商机制首次会议，是为了落实习近平主席同埃尔多安总统去年会晤时达成的重要共识，目的是全方位加强两国在双多边事务中的战略性合作。刚才，我同查武什奥卢外长进行了坦诚、深入会谈，就中土关系和共同关心的问题达成了许多新的共识。

双方一致同意，要全面落实去年以来两国元首三次会晤成果，抓住双边关系面临的新机遇，推动两国战略合作关系取得更大发展。

双方一致同意，要对接发展战略，实现互利共赢。中土合作基础好、互补性强、前景广阔。要深入对接“一带一路”和“中间走廊”倡议，创新合作思路 and 方式，重点推进东西高铁等大型合作项目，争取早期收获，实现共同发展。

双方一致同意，要深化反恐合作，维护共同安全。中土同为恐怖主义受害者，加强安全反恐合作完全符合两国共同利益，有助于从根本上构建双方的政治互信，为双方务实合作提供更坚实基础，开辟更广阔前景。双方承诺坚定相互支持对方为维护国家主权、安全和稳定所做的努力，绝不允许在本国发生损害对方国家安全的事情。

双方一致同意，要坚持政治解决，维护地区和平。西亚北非局势的动荡不可持续。应加强国际反恐合作，防范恐怖极端势力蔓延。坚持在联合国主导下政治解决地区热点，寻求符合实际、兼顾各方关切的解决方案。

王毅表示，今年是中土建交 45 周年。45 年来，中土关系经历了不平凡历程，进入了成熟、稳定的发展阶段。作为两个发展中大国和重要新兴经济体，虽然两国之间仍存在一些问题，但双方合作存在巨大空间和潜力。中方愿同土方共同努力，不断扩大合作，增进互信，排除干扰，携手开辟中土关系更加光明的前景。

2016.12.14(2)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zjzg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1424672.shtml

1.Xi Jinping Sends Message of Condolences to President Recep Tayyip Erdogan of Turkey over the Blast in Turkey

On December 13, 2016, President Xi Jinping sent a message of condolences to President Recep Tayyip Erdogan of Turkey over the blast in Istanbul of Turkey on December 10, which caused heavy casualties. He extended sincere sympathy to President Recep Tayyip Erdogan, the bereaved families and the injured.

Xi Jinping stressed that China strongly condemns this terrorist attack and firmly opposes all kinds of terrorism. China is willing to work with the Turkish side and the international community to strengthen cooperation as well as jointly cope with terrorism threats.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1424196.shtml

习近平就土耳其发生爆炸事件向土耳其总统埃尔多安致慰问电

2016 年 12 月 13 日，国家主席习近平向土耳其总统埃尔多安致慰问电，就 12 月 10 日土耳其伊斯坦布尔市发生爆炸造成重大人员伤亡向埃尔多安总统、遇难者家属和受伤人员致以诚挚的慰问。

习近平强调，中方强烈谴责这一袭击事件，坚决反对一切形式的恐怖主义，愿同土方和国际社会加强合作，共同应对恐怖主义威胁。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1424673.shtml

2.Li Keqiang Sends Message of Condolences to Prime Minister Binali Yildirim of Turkey over the Blast in Turkey

On December 13, 2016, Premier Li Keqiang sent a message of condolences to Prime Minister Binali Yildirim of Turkey over the blast in Istanbul of Turkey on December 10, which caused heavy casualties. He extended sincere condolences to Prime Minister Binali Yildirim, the bereaved families and the injured.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1424194.shtml

李克强就土耳其发生爆炸事件向土耳其总理耶尔德勒姆致慰问电

2016年12月13日，国务院总理李克强向土耳其总理耶尔德勒姆致慰问电，就12月10日土耳其伊斯坦布尔市发生爆炸造成重大人员伤亡向耶尔德勒姆总理、遇难者家属和受伤人员致以诚挚的慰问。

EK 5

2017 Yılı

2017.01.03(2)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201701/t20170105_536208.html

1.Xi Jinping Sends Message of Condolences to President Recep Tayyip Erdogan of Turkey over the Shooting Rampage in Turkey

On January 2, 2017, President Xi Jinping sent a message of condolences to President Recep Tayyip Erdogan of Turkey over the shooting rampage in Istanbul, Turkey, which caused heavy casualties. He extended condolences to the victims as well as expressed sincere sympathies to President Recep Tayyip Erdogan, the bereaved families and the injured.

Xi Jinping stressed that China strongly condemns this attack and firmly opposes all forms of terrorism. China is willing to, together with Turkey and the international community, strengthen cooperation and jointly prevent and cope with terrorist threats.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201701/t20170103_9304607.shtml

习近平就土耳其发生严重枪击事件向土耳其总统埃尔多安致慰问电

2017 年 1 月 2 日，国家主席习近平就土耳其伊斯坦布尔市发生严重枪击事件造成重大人员伤亡向土耳其总统埃尔多安致慰问电，向遇难者表示哀悼，向埃尔多安总统、遇难者家属和受伤人员致以诚挚的慰问。

习近平强调，中方强烈谴责这一袭击事件，坚决反对一切形式的恐怖主义，愿同土方和国际社会加强合作，共同防范和应对恐怖主义威胁。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201701/t20170105_536205.html

2.Li Keqiang Sends Message of Condolences to Prime Minister Binali Yildirim of Turkey over the Shooting Rampage in Turkey

On January 2, 2017, Premier Li Keqiang sent a message of condolences to Prime Minister Binali Yildirim of Turkey over the shooting rampage that caused heavy casualties in Istanbul, extending condolences to the victims and expressing sincere sympathies to Prime Minister Binali Yildirim, the bereaved families and the injured.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201701/t20170103_8001487.shtml

李克强就土耳其发生严重枪击事件向土耳其总理耶尔德勒姆致慰问电

2017 年 1 月 2 日，国务院总理李克强就土耳其伊斯坦布尔市发生严重枪击事件造成重大人员伤亡向土耳其总理耶尔德勒姆致慰问电，向遇难者表示哀悼，向耶尔德勒姆总理、遇难者家属和受伤人员致以诚挚的慰问。

2017.01.13(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201701/t20170113_8001489.shtml

中国政府叙利亚问题特使解晓岩访问土耳其

2017 年 1 月 11 日，中国政府叙利亚问题特使解晓岩访问土耳其，分别会见土耳其外交部副次长厄纳尔和战略研究中心主席厄兹江，就叙利亚当前局势等问题深入交换了意见。

2017.05.13

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201705/t20170522_536211.html

Xi Jinping Holds Talks with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey

On May 13, 2017, President Xi Jinping met at the Great Hall of the People with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey, who was in China for the Belt and Road Forum for International Cooperation (BRF).

Xi Jinping pointed out that China-Turkey relations in various fields have enjoyed rapid development in recent years. To develop China-Turkey strategic cooperative relations conforms to the fundamental interests of the two countries and their peoples. In order to push bilateral relations for greater development, the two sides should respect and accommodate each other's core concerns, and deepen cooperation in security and anti-terrorism. Under the principle of equality, mutual benefit and win-win results, both sides should strengthen strategic docking, continue to advance economic cooperation in the Online Silk Road, promote bilateral policy communication, joint construction of infrastructure and industry cooperation, and push bilateral trade for balanced development. Highly appraising Turkey's support and active participation in the "Belt and Road" construction, China is willing to, together with Turkey, steadily advance major cooperative projects within the "Belt and Road" framework. China welcomes Turkey to hold Turkey Tourism Year in China in 2018, and stands ready to take the signing of agreement with Turkey to set up cultural centers in both countries as an opportunity to promote bilateral people-to-people and cultural exchanges as well as consolidate the public opinion foundation of bilateral relations.

Xi Jinping pointed out that a peaceful, stable and developing Middle East conforms to the common interests of the international community. China is willing to enhance communication with relevant parties to push the Middle East to achieve peace and stability at an early date.

Recep Tayyip Erdogan agreed with President Xi Jinping's appraisal on Turkey-China relations, and the Turkish side holds a positive attitude towards the implementation of the consensus reached by the leaders of both countries and the advancements of bilateral practical cooperation. The BRF held by China is very important. Under the "Belt and Road" framework, Turkey stands ready to work with China to strengthen cooperation in investment, transportation network, infrastructure construction and other fields. The country welcomes Chinese enterprises to invest in Turkey. The Turkish side stands ready to maintain communication with China on Middle East situation.

After the talks, the two heads of state jointly witnessed the signing of cooperation documents covering in judiciary, transportation, culture and other areas.

Before the talks, Xi Jinping held a welcoming ceremony for Recep Tayyip Erdogan at the North Hall of the Great Hall of the People.

Wang Huning, Li Zhanshu, Yang Jiechi and others attended above activities.

https://www.fmprc.gov.cn/resmî/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201705/t20170513_9304608.shtml

习近平同土耳其总统埃尔多安举行会谈

2017年5月13日，国家主席习近平在人民大会堂同来华出席“一带一路”国际合作高峰论坛的土耳其总统埃尔多安举行会谈。

习近平指出，近年来中土各领域关系发展迅速。发展中土战略合作关系，符合两国和两国人民根本利益。为推动双边关系取得更大发展，中土双方要尊重和照顾彼此核心关切，深化安全反恐合作。要本着平等、互利、共赢原则，加强战略对接，继续推进“网上丝绸之路”经济合作，促进双方政策沟通、设施共建、产业合作，推动两国贸易平衡发展。中方高度赞赏土方支持并积极参与“一带一路”建设，愿同土方在“一带一路”建设框架内，稳步推进重大合作项目。中方欢迎土方 2018 年来华举办土耳其旅游年，愿同土方以签署互设文化中心协定为契机，推动双边人文交流，夯实双边关系民意基础。

习近平指出，一个和平、稳定、发展的中东符合国际社会共同利益。中方愿同有关各方加强沟通，推动中东早日实现和平稳定。

埃尔多安表示，我赞同习近平主席对土中关系的评价，土方对落实两国领导人共识、推进双方务实合作持积极态度。中方举办“一带一路”国际合作高峰论坛十分重要。土方愿同中方在“一带一路”建设框架下加强投资、交通运输网络、基础设施建设等合作，欢迎中国企业赴土耳其投资。土方愿就中东局势同中方保持沟通。

会谈后，两国元首共同见证了司法、交通、文化等领域合作文件的签署。

会谈前，习近平在人民大会堂北大厅为埃尔多安举行欢迎仪式。

王沪宁、栗战书、杨洁篪等出席上述活动。

2017.08.03 (3)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201708/t20170807_536214.html

1.Wang Yi Holds Talks with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey

On August 3, 2017, Foreign Minister Wang Yi held in Beijing the second meeting of the China-Turkey Foreign Ministers' Consultation Mechanism with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey.

Wang Yi expressed that President Xi Jinping held four meetings in two years with President Recep Tayyip Erdogan, making plans and pointing out direction for China-Turkey relations at the highest level and the strategic height. Both sides should make full use of inter-governmental cooperation committee, foreign minister's consultation and other mechanisms, comprehensively and earnestly implement consensus of the two heads of state, so as to promote bilateral strategic cooperative relations to achieve greater development. The two sides need to continuously take care of each other's core concerns, support each other at the crucial time, enhance security cooperation and consolidate political mutual trust. Both countries should deeply integrate China's "Belt and Road" initiative with Turkey's "Middle Corridor" plan and push forward cooperation in major strategic projects, in a bid to promote bilateral cooperation in economy, trade, tourism, education and other fields to bear more fruits. China welcomes Turkey to host the Turkey Tourism Year in China in 2018.

Mevlut Cavusoglu said that Turkey is satisfied with the sound development of the current relations between both countries. China is very important to Turkey, the region and the world. The Turkish side pays high attention to China, and will take the enhancement of cooperation with China as a priority, continue to firmly adhere to the

one-China policy and attach importance to co-construction of the “Belt and Road” with China. It is hoped that both sides could constantly intensify high-level exchanges, fully tap potential and strengthen communication and cooperation in security, economy, trade, tourism, culture, education and other areas, and enhance communication and coordination in regional issues.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201708/t20170803_9304611.shtml

王毅同土耳其外长查武什奥卢举行会谈

2017年8月3日，外交部长王毅在北京同土耳其外长查武什奥卢举行中土外长磋商机制第二次会议。

王毅表示，习近平主席同埃尔多安总统两年来四度会晤，从最高层面和战略高度为中土关系做出规划，指明方向。双方应充分利用政府间合作委员会和外长磋商等机制，全面认真落实两国元首共识，推动中土战略合作关系取得更大发展。双方应继续照顾彼此核心关切，在关键时刻相互支持，加强安全合作，巩固政治互信。深入对接中方“一带一路”倡议和土“中间走廊”战略，推进重大战略性项目合作，推动两国在经贸、旅游、教育等领域合作取得更多成果。欢迎土方2018年在华举办土耳其旅游年。

查武什奥卢表示，土方对当前两国关系的良好发展感到满意。中国对于土耳其、地区和世界都非常重要，土方高度重视中国，将加强对华合作作为优先目标，将继续坚定恪守一个中国原则，重视与中方共建“一带一路”。希望双方继续密切高层交往，充分挖掘潜力，加强安全、经贸、旅游、文化、教育等领域交流合作，密切在地区问题上的沟通协调。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201708/t20170807_536220.html

2.Wang Yi: Promote China-Turkey Strategic Cooperative Relations to Develop at a Higher Level

On August 3, 2017, Foreign Minister Wang Yi jointly met the press with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey after holding the China-Turkey Foreign Ministers' Consultation.

Wang Yi expressed that Foreign Minister Mevlut Cavusoglu and I held the second meeting of the China-Turkey Foreign Ministers' Consultation Mechanism. Both sides agreed that the two countries should take the consensus between the two heads of state as guidance to push forward the development of China-Turkey strategic cooperative relations. In the past two years, President Xi Jinping held four meetings with President Recep Tayyip Erdogan, reaching important consensus on the healthy development of China-Turkey relations and mapping out strategic plans for the future of relations between the two countries. Both sides should comprehensively implement consensus between the two heads of state to promote cooperation in various fields for more achievements. China appreciates Turkey for reiterating that the country will firmly

adhere to the one-China policy, and both sides should continuously share mutual supports on issues concerning each other's core interests.

Both sides agreed that the two countries should take the win-win cooperation as a principle to deepen bilateral mutually beneficial cooperation. Both China and Turkey are important emerging market countries, and enjoy sound cooperative foundation and strong complementarities. Under the new situation, both sides should deeply integrate the "Belt and Road" initiative with the "Middle Corridor" project, innovate cooperation thoughts, speed up the settlement of concrete issues in bilateral cooperation and practically advance cooperation in major strategic projects.

The two countries agreed that deepening anti-terrorism cooperation and safeguarding common security fully conform to the fundamental interests of both countries, and are the most important contents of deepening bilateral strategic mutual trust. China firmly supports Turkey's efforts to safeguard national sovereignty, security and stability. Mr. Foreign Minister stressed that China's security is the security of Turkey. Turkey will not allow any issues occurring in Turkey's territory that undermine China's sovereignty, territorial integrity and security. The Turkish side has put the "East Turkistan Islamic Movement" terrorist force into the list of terrorism affirmed by Turkey, and China appreciates the above stances adopted by the Turkish side.

The two sides agreed to the adherence to political settlement of hotspot issues and safeguard regional peace and stability. When facing with continuous turbulence situation in West Asia and North Africa, the international community should always support the general direction including political and diplomatic settlement, seek practical solutions and giving consideration to all parties' concerns. All parties need to act on the norms of international relations, fulfill their respective international obligations and play active roles in achieving regional peace and stability.

Mevlut Cavusoglu said that Turkey attaches high importance to relations with China, and will firmly and powerfully adhere to the one-China policy. Turkey regards China's security as its own security, and will definitely not allow any activities to undermine China's sovereignty and security in its territory. Turkey appreciates China for leading and boosting co-construction of the "Belt and Road", and is willing to, together with the Chinese side, continuously strengthen security cooperation, deepen practical cooperation in economy, trade and other fields, and expand communication and cooperation in people-to-people and cultural exchanges including tourism, education, culture.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201708/t20170803_8001495.shtml

王毅：推动中土战略合作关系向更高水平发展

2017年8月3日，外交部长王毅在北京同土耳其外长查武什奥卢举行中土外长磋商后共同会见记者。

王毅表示，我同查武什奥卢外长举行了中土外长磋商机制第二次会议。我们一致认为，要以两国元首共识为指引，推进中土战略合作关系向前发展。近两年来，习近平主席同埃尔多安总统四次会晤，就中土关系健康发展达成重要共识，对两国关系未来做出战略规划。双方要全面落实两国元首共识，推动各领域合作取得更多成果。中方赞赏土方重申将坚定奉行一个中国政策，双方应继续在涉及彼此核心利益的问题上相互支持。

我们一致认为，要以合作共赢为原则，深化中土互利合作。中土两国同为重要新兴市场国家，双方合作基础好、互补性强。新形势下，双方要深入对接“一带一路”和“中间走廊”倡议，创新合作思路，抓紧解决两国合作中遇到的具体问题，切实推进重大战略性项目合作。

我们一致认为，深化反恐合作，维护共同安全，完全符合中土两国的根本利益，也是深化两国战略互信的最核心内容。中方坚定支持土方为维护国家主权、安全和稳定所做的努力。外长先生强调，中方的安全就是土方的安全，土耳其不会允许在土境内发生任何损害中方主权、领土完整和安全的事情。土方已经把“东伊运”这股暴恐势力列入土方认定的恐怖主义名单，中方对土方采取的上述立场表示赞赏。

我们一致同意，要坚持政治解决热点问题，维护地区和平稳定。面对西亚北非地区局势的持续动荡，国际社会应始终支持政治和外交解决的大方向，寻求符合实际、兼顾各方关切的解决方案。各方应根据国际关系准则行事，履行各自承担的国际义务，为实现地区和平稳定发挥积极作用。

查武什奥卢表示，土方高度重视对华关系，将坚定有力奉行一个中国政策。土方把中方的安全视作自己的安全，绝不允许在土境内发生任何危害中国主权和安全的活动。土方赞赏中方引领推进共建“一带一路”，愿与中方继续加强安全领域合作，深化经贸等领域务实合作，扩大旅游、教育、文化等人文领域交流与合作。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201708/t20170807_536217.html

3.Wang Yi: Achieve Common Development in Joint Construction of the "Belt and Road"

On August 3, 2017, Foreign Minister Wang Yi and Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey jointly met the press in Beijing after co-chairing China-Turkey Foreign Ministers' Consultation.

Wang Yi said that the joint construction of the "Belt and Road" best conforms to the common interests of China and Turkey. Highly appreciating President Recep Tayyip Erdogan for attending the Belt and Road Forum for International Cooperation in China, the Chinese side thanks Turkey for its contributions to the success of the forum.

Wang Yi expressed that Turkey has always been an important pivot for the "Belt and Road", no matter in the past or at present, on land or in ocean. I once visited two neighboring exhibition halls of the Topkapı Palace, and one of them was exhibiting knives and swords various countries had used over the past hundreds of years, reflecting all kinds of wars broke out on the land of Turkey, while the other was

exhibiting Chinese porcelains transported to the country along the Silk Road in those years, including exquisite celadon and peculiar blue and white porcelain of Yuan Dynasty. The two exhibition halls formed a sharp contrast, not just reflecting Turkey's unique and significant role in the Silk Road, but also vividly introducing ancient Silk Road's goal of peace, cooperation and friendliness. China is willing to, together with Turkey, carry forward the spirit of ancient Silk Road and inject new times connotation into it, and tap new cooperation potentials and expand new cooperation spaces in the joint advancement of the "Belt and Road", in a bid to achieve mutual benefit, win-win results and common development of the two countries.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201708/t20170803_8001494.shtml

王毅：在共建“一带一路”中实现共同发展

2017年8月3日，外交部长王毅在北京同土耳其外长查武什奥卢举行中土外长磋商后共同会见记者。

王毅说，共建“一带一路”最符合中土双方的共同利益。中方高度赞赏埃尔多安总统来华出席“一带一路”国际合作高峰论坛，感谢土方为论坛成功做出的贡献。

王毅表示，土耳其历来是“一带一路”的重要节点，无论是历史，还是现在，无论是陆地，还是海洋。我曾经参观过土耳其伊斯坦布尔王宫相邻的两个展厅。其中一个展示的是几百年来各国使用过的刀剑，反映了在土耳其这片土地上发生过的各种战争。另一个展示的则是当年从“丝绸之路”运送到土耳其的中国瓷器，既包括精美的青瓷，也有罕见的元代青花。这两个展厅形成了鲜明对比，既反映了土耳其在“丝绸之路”上的独特和重要地位，也生动诠释了古代“丝绸之路”所秉持的和平、合作、友好的宗旨。中方愿与土方一道，弘扬古代“丝绸之路”精神，并为其注入新的时代内涵，在共同推进“一带一路”过程中发掘新的合作潜力，拓展新的合作空间，实现中土两国的互利共赢和共同发展。

2017.10.30

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201711/t20171101_536228.html

Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Attends National Day Reception of Turkey

On October 30, 2017, Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong attended at invitation the National Day Reception marking the 94th anniversary of the founding of Turkey held by the Turkish Embassy in China, during which he exchanged views with Turkish Ambassador to China Ali Murat Ersoy on bilateral relations.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201710/t20171030_8001498.shtml

外交部部长助理陈晓东出席土耳其国庆招待会

2017年10月30日，外交部部长助理陈晓东应邀出席土耳其驻华使馆举办的土耳其建国94周年招待会，并同土耳其驻华大使埃尔索伊就双边关系交换意见。

2017.11.09

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201711/t20171113_536231.html

Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Meets with Outgoing Turkish Ambassador to China Ali Murat Ersoy

On November 9, 2017, Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong met with outgoing Turkish Ambassador to China Ali Murat Ersoy. Speaking positively of Ali Murat Ersoy's contributions to advancing the development of China-Turkish relations during his terms of office, Chen Xiaodong hoped that he could continue to care for and support the development of China-Turkey relations. Ali Murat Ersoy thanked China for providing its precious support during his tenure, and noted that he will continue making contributions to Turkey-China friendship after leaving his office.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201711/t20171109_8001500.shtml

外交部部长助理陈晓东会见土耳其离任驻华大使埃尔索伊

2017年11月9日，外交部部长助理陈晓东会见即将离任的土耳其驻华大使埃尔索伊。陈晓东积极评价埃在任期间为推动中土关系发展所作贡献，希望他今后继续关心、支持中土关系发展。埃感谢中方在其任内提供的宝贵支持，表示离任后将继续为中土友好贡献力量。

2017.12.01(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201712/t20171205_536234.html

Deputy Director-General of the Protocol Department of the Foreign Ministry Fan Yong Accepts Copies of Credentials from Newly-appointed Turkish and Portuguese Ambassadors to China

On December 1, 2017, Deputy Director-General of the Protocol Department of the Foreign Ministry Fan Yong respectively accepted the copies of credentials presented by newly-appointed Turkish Ambassador to China Abdulkadir Emin Önen and Portuguese Ambassador to China José Augusto Duarte.

2017.12.04

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/201712/t20171206_536237.html

Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Meets With Newly-appointed Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen

On December 4, 2017, Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong met with newly-appointed Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen, exchanging views on China-Turkey relations and other issues of common concern.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/201712/t20171204_9304612.shtml

外交部部长助理陈晓东会见土耳其新任驻华大使约南

2017 年 12 月 4 日，外交部部长助理陈晓东会见土耳其新任驻华大使约南，就中土关系和共同关心的问题交换意见。

EK 6

2018 Yılı

2018.01.25

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1529735.shtml

Assistant Foreign Minister Qian Hongshan and Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Cihad Erginay of Turkey Hold Bilateral Talks on Foreign Embassies

On January 22, 2018, Assistant Foreign Minister Qian Hongshan met with visiting Deputy Undersecretary of the Ministry of Foreign Affairs Cihad Erginay of Turkey. Both sides held a special consultation on issues concerning foreign embassies.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1528737.shtml

外交部部长助理钱洪山与土耳其外交部副次长埃尔吉纳伊进行双边外交馆舍会谈

2018 年 1 月 22 日，外交部部长助理钱洪山会见来华访问的土耳其外交部副次长埃尔吉纳伊，双方就外交馆舍问题进行了专题磋商。

2018.03.21(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1544889.shtml

Leaders of Foreign Countries Congratulate Xi Jinping on His Election as President of China

On March 21, 2018, some state leaders, political party leaders as well as principals of international and regional organizations sent telegrams and messages to Xi Jinping in succession, warmly congratulating Xi Jinping on his election as President of the People's Republic of China.

President Recep Tayyip Erdogan of Turkey extended sincere congratulations to Xi Jinping on his election as President of China. Under the leadership of Xi Jinping, China has achieved tremendous development and Turkey-China relations have also scored significant progress. He believes that China will continue achieving success in the new era, and he has full confidence in the future of Turkey-China relations.

2018.04.19

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1553358.shtml

Xi Jinping Holds Telephone Talks at Request with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey

On April 19, 2018, President Xi Jinping held telephone talks at request with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey.

Xi Jinping pointed out that in recent years, China-Turkey strategic cooperative relations have maintained stable development with positive results achieved from cooperation in various fields. Both sides should deeply tap potential to push China-Turkey relations for sustained development at higher levels as well as in broader areas. Both sides should maintain high-level exchanges and deepen strategic mutual trust. Both countries should accommodate each other's core concerns, so as to lay a more solid political foundation for bilateral cooperation. Both sides should reinforce the integration of development strategies, elevate the overall level of China-Turkey practical cooperation and well integrate the "Belt and Road" initiative with the "Middle Corridor" initiative. Both sides should enrich people-to-people and cultural exchanges to expand the public opinion foundation of China-Turkey friendship.

Xi Jinping stressed that Turkey has special influence on and plays a special role in relevant major international and regional issues. China and Turkey should continuously intensify communication and coordination on major issues within the framework of multilateral mechanisms such as the United Nations (UN) and the G20, so as to make positive contributions to promoting the building of a new type of international relations as well as the building of a community with a shared future for mankind.

Recep Tayyip Erdogan expressed that Turkey speaks highly of China's maintenance of fairness and justice in international affairs, respect for the diversity of civilizations and adherence to the principle that all countries, big or small, are equal and believes that China's development and prosperity is the cornerstone of the world stability.

Turkey is willing to intensify exchanges with China at all levels, supports and stands ready to actively participate in the "Belt and Road" construction and boost cooperation in such areas as economy and trade, energy, infrastructure and tourism. Turkey firmly opposes terrorist forces including the East Turkistan Islamic Movement and will never allow these forces to undermine social stability in all countries including Turkey and China.

The two heads of state also exchanged views on the current situation in Syria. Xi Jinping expounded on China's principle and stance on the Syrian issue and stressed that all relevant parties should take actions within the framework of international law, comply with the purposes and principles of the UN Charter, as well as respect sovereignty, independence and territorial integrity of every country.

Recep Tayyip Erdogan expressed that Turkey attaches great importance to China's important influence on the political settlement of the Syrian issue, and is willing to strengthen communication and coordination with China on relevant issues.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1552544.shtml

习近平应约同土耳其总统埃尔多安通电话

2018年4月19日，国家主席习近平应约同土耳其总统埃尔多安通电话。

习近平指出，近年来，中土战略合作关系稳步发展，各领域合作取得积极成果。双方要深挖潜力，推动中土关系向更高层次、更宽领域持续发展。要保持高层交往，加深战略互信。要照顾彼此核心关切，为双边合作奠定更加坚实的政治基础。要加强发展战略对接，提升中土务实合作整体水平，做好“一带一路”和“中间走廊”倡议的对接。要丰富人文交流，扩大中土友好民意基础。

习近平强调，土耳其在有关重大国际和地区问题上有着特殊影响和作用。中土两国要继续在联合国、二十国集团等多边机制框架内就重大问题密切沟通与协调，为推动建设新型国际关系和构建人类命运共同体作出积极贡献。

埃尔多安表示，土耳其高度评价中国在国际事务中维护公平正义、尊重文明多样性、坚持大小国家一律平等，认为中国发展繁荣是全球稳定的基石。土耳其愿同中国密切各层级交往，支持并愿积极参与“一带一路”建设，推进经贸、能源、基础设施、旅游等领域合作。土耳其坚定反对“东突”等恐怖主义势力，决不允许这些势力破坏包括土中在内各国社会稳定。

两国元首还就当前叙利亚局势交换了看法。习近平阐述了中方在叙利亚问题上原则立场，强调有关各方应在国际法框架内行事，遵循联合国宪章宗旨和原则，尊重各国主权、独立、领土完整。

埃尔多安表示，土方高度重视中方在政治解决叙利亚问题上的重要影响，愿同中方就相关问题加强沟通协调。

2018.06.15(2)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1570109.shtml

1.Wang Yi: China and Turkey to Carry Out Cooperation in Safeguarding the Strategic Stability

On June 15, 2018, when jointly meeting the press with visiting Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey in Beijing, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi expressed that facing the current regional and international situation which is full of uncertainties, China and Turkey could mainly carry out cooperation in safeguarding the strategic stability.

Wang Yi said that both sides should comprehensively implement the important consensus reached by the two heads of state, and consolidate political mutual trust, so as to promote bilateral strategic cooperative relations for sustained and in-depth development. Against the current regional and international situation, both sides could mainly carry out cooperation in safeguarding the strategic stability.

The first is to support each other in safeguarding the national stability and security. Turkey is going to hold its general election soon. China does not interfere in Turkey's internal affairs. The Chinese side respects the Turkish people's choice, and supports Turkey in maintaining national unity and stability, as well as in pursuing progress along the development path independently chosen by the Turkish side. China appreciates the Turkish side for reiterating that it will not allow any event that could undermine China's security in Turkey's territory.

The second is to safeguard the stable development of emerging economies. China will, together with all the emerging economies, jointly safeguard economic and financial stability to promote the prosperity and development of world economy. As for the specific measures to support the Turkish side, the Chinese side is willing to, together with Turkey, integrate the Belt and Road and the Middle Corridor Initiative, make innovation in cooperation thoughts and methods, and mainly advance cooperation in such fields as nuclear power, communication, finance and e-commerce, in a bid to constantly elevate the level and quality of bilateral cooperation.

The third is to jointly maintain the stability of the regional situation. The current situation in the Middle East is at a critical and sensitive stage with the profound evolution of the Iranian nuclear issue, the Syrian issue and the Palestinian issue. China has always been a constructive force in maintaining the regional peace and stability, and stands ready to strengthen communication and coordination with Turkey, jointly maintain the stability of multilateral agreements, stick to the political settlement of hotspot issues, and enhance international counter-terrorism cooperation, so as to safeguard the regional peace and stability.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1569374.shtml

王毅：中土两国就维护战略稳定开展合作

2018年6月15日，国务委员兼外交部长王毅在北京与来华访问的土耳其外交部长查武什奥卢在共见记者时表示，面对当前充满不确定性的地区和国际形势，中土双方可重点就维护战略稳定开展合作。

王毅说，中土双方要全面落实两国元首重要共识，筑牢政治互信，推动中土战略合作关系持续深入发展。面对当前地区和国际形势，双方可重点就维护战略稳定开展合作。

一是支持各自维护国家稳定和安全。土耳其即将迎来大选，中方不干涉土耳其内政，尊重土耳其人民的选择，支持土耳其保持国家团结稳定，沿着自主选择的发展道路向前发展。中方赞赏土方重申不会允许在土耳其发生损害中国安全的事情。

二是维护新兴经济体的稳定发展。中方将与所有新兴经济体共同维护经济金融稳定，促进世界经济的繁荣与发展。作为支持土方的具体措施，中方愿与土方一道，对接“一带一路”和“中间走廊”倡议，创新合作思路和方式，重点推进核电、通讯、金融、电子商务等领域合作，不断提升双边合作的水平 and 质量。

三是共同维护地区形势的稳定。当前中东形势处于关键敏感阶段，伊朗核、叙利亚、巴勒斯坦问题深刻演变。中国始终是维护地区和平稳定的建设性力量，愿加强与土耳其的沟通协调，共同维护多边协议的稳定性，坚持政治解决热点问题，加强国际反恐合作，维护地区和平稳定。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1570107.shtml

2.Wang Yi Holds Talks with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey

On June 15, 2018, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi held talks in Beijing with visiting Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey.

Wang Yi expressed that continuously consolidating China-Turkey strategic cooperative relations and deepening bilateral cooperation in various areas under the new situation conform to the fundamental and long-term interests of the two countries and the two peoples, and are the inevitable choices for both countries. Both sides should continue to accommodate each other's core concerns and consolidate the foundation of bilateral political mutual trust. China is willing to, under the framework of the joint construction of the Belt and Road, launch specific plans to align the development strategies of both sides, and support Chinese enterprises in conducting more practical cooperation with Turkey, so as to maintain sustained and stable development of bilateral economic and trade cooperation. It is hoped that the Turkish side will provide a sound business environment for Chinese enterprises. China is ready to, together with the Turkish side, jointly promote the work of establishing cultural centers in each other's country to advance mutual understanding.

Mevlüt Çavuşoğlu noted that Turkey views and pushes forward Turkey-China relations from a strategic height, and will abide by the stance on the one-China principle. Turkey stands ready to actively promote the positive development momentum of bilateral relations, deepen bilateral practical cooperation in such areas as energy, infrastructure, trade and investment, and attract more Chinese enterprises

to invest in Turkey. The Turkish side will continue to deepen cooperation in counter-terrorism and security as well as intelligence with China.

Both sides also exchanged views on such issues of common concern as the Syrian issue and the Palestinian issue, and agreed to strengthen communication and coordination, so as to jointly promote the stability in the Middle East, and push for the political settlement of hotspot issues.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1569373.shtml

王毅与土耳其外长查武什奥卢举行会谈

2018年6月15日，国务委员兼外交部长王毅在北京与到访的土耳其外长查武什奥卢举行会谈。

王毅表示，新形势下，继续巩固中土战略合作关系，深化双方各领域合作，符合两国和两国人民的根本和长远利益，也是双方的必然选择。双方要继续相互照顾彼此核心关切，筑牢双方政治互信的基础。中方愿在共建“一带一路”框架下，启动对接双方发展战略的具体规划，支持中国企业同土方开展更多务实合作，保持双边经贸合作的持续稳定发展，希望土方为中国企业提供良好的营商环境。中方愿同土方共同推进互设文化中心工作，促进相互了解。

查武什奥卢表示，土方从战略的高度看待和推进中土关系，将恪守一个中国的立场，愿积极促进两国关系的积极发展势头，深化两国能源、基础设施、贸易、投资等领域务实合作，吸引更多中方企业赴土投资。土方将继续深化同中方的反恐安全和情报合作。

双方还就叙利亚、巴勒斯坦等共同关心的问题交换了看法，同意加强沟通协调，共同促进中东地区稳定，推动热点问题的政治解决。

2018.06.29

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1573154.shtml

Xi sends congratulatory message to Turkey's President

On June 29, 2018, President Xi Jinping sent a congratulatory message to Recep Tayyip Erdogan on his re-election as Turkey's president.

Xi noted in the message that he and Erdogan have maintained close exchanges in recent years and promoted bilateral cooperation in various areas to yield positive outcomes.

The president said he believes that under the leadership of Erdogan, Turkey will make greater achievements in national development.

Xi added that he attaches great importance to the development of China-Turkey relations, and would like to work with Erdogan to push forward the China-Turkey strategic cooperative relation to better benefit both countries and their people.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1572915.shtml

习近平向土耳其当选总统埃尔多安致贺电

2018年6月29日，国家主席习近平向土耳其总统埃尔多安致贺电，祝贺埃尔多安再次当选土耳其总统。

习近平在贺电中指出，近年来，我同你保持密切交往，推动双方各领域合作取得积极成果。相信在你领导下，土耳其将在国家发展道路上取得新的更大的成就。我高度重视中土关系发展，愿同你一道努力，推动中土战略合作关系取得更大发展，更好造福两国和两国人民。

2018.07.27

Xi, Erdogan agree to enhance China-Turkey cooperation

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1580857.shtml

Chinese President Xi Jinping and his Turkish counterpart, Recep Tayyip Erdogan, agreed on July 26 to strengthen bilateral cooperation.

Xi and Erdogan met on the sidelines of the 10th BRICS summit in Johannesburg, South Africa.

The China-Turkey strategic cooperative relationship has seen smooth development in recent years with progress achieved in cooperation in various fields, Xi said, adding that China is willing to make joint efforts with Turkey to refresh and further promote bilateral cooperation.

Xi urged both sides to transform the consensus reached by him and Erdogan into concrete results, maintain exchanges at all levels and in various fields, enhance political mutual trust, boost policy communication, take care of each other's core interests and major concern, and strive for breakthroughs in security and counter-terrorism cooperation.

Calling China and Turkey natural partners in the joint construction of the Belt and Road, Xi said both sides should push for an early launch of major cooperation projects and achieve early results in aligning their development strategies.

He also called on the two countries to deepen people-to-people and cultural exchanges.

Turkey is an important emerging market economy in the Middle East, Xi said, stressing that China is looking forward to strengthening communication and cooperation with Turkey through the "BRICS Plus" model.

Erdogan said the development of Turkey-China relations is satisfying.

Turkey is willing to carry out closer high-level exchanges with China and deepen cooperation in such fields as economy and trade, investment, infrastructure construction, counter-terrorism and security, which is conducive to regional development and stability, he said.

The Turkish side supports the joint construction of the Belt and Road, opposes protectionism and stands for free trade, said Erdogan, adding that his country is willing to boost communication and coordination with China in international affairs.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1580649.shtml

习近平会见土耳其总统埃尔多安

当地时间 2018 年 7 月 26 日，国家主席习近平在南非约翰内斯堡会见土耳其总统埃尔多安。

习近平强调，近年来，中土战略合作关系发展顺利，各领域合作取得积极进展。中方愿同土方一道努力，为中土合作带来新气象、注入新动力。双方要将我和总统先生达成的共识转化为实实在在的成果，保持各层级、各领域交往，加强政治互信，密切政策沟通，照顾彼此核心利益和重大关切，促进安全反恐合作取得突破。中土是共建“一带一路”的天然伙伴。双方要推进重要合作项目尽早落地，实现中土对接发展战略的早期收获。要深入开展人文交流。土耳其是中东地区重要新兴市场国家。中方期待同土方通过“金砖+”模式加强沟通和合作。

埃尔多安表示，土中关系发展令人满意。土耳其愿同中国密切高层交往，深化经贸、投资、基础设施建设、反恐安全等领域合作，这有利于区域发展和稳定。土方支持共建“一带一路”合作，反对保护主义，支持自由贸易，愿密切同中方在国际事务中沟通和协调。

丁薛祥、杨洁篪、王毅、何立峰等参加会见。

2018.08.18

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1586896.shtml

Wang Yi Holds Telephone Talks with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey

On August 18, 2018, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi held telephone talks with Foreign Minister Mevlut Cavusoglu of Turkey at request. Both sides had in-depth exchanges on the current situation.

Wang Yi manifested the Chinese side's principled stance on committing to developing China-Turkey strategic cooperative relations, and expressed that the Chinese side supports the Turkish side's efforts in maintaining national security and stability and promoting economic and social development. It is believed that under the leadership of President Recep Tayyip Erdogan, the Turkish people will surely be united to conquer the temporary difficulties and achieve stable development. The Chinese side is willing to, together with the Turkish side, jointly safeguard the legitimate rights and interests of developing countries, especially of emerging economies.

Mevlut Cavusoglu introduced the current situation in Turkey and the stance of the Turkish side, and stressed that the Turkish side will overcome the current challenges. The Turkish side stands ready to enhance strategic communication in this regard with the Chinese side. Mevlut Cavusoglu also expressed that the Turkish side hopes to further deepen mutually beneficial cooperation with the Chinese side and will actively participate in the construction of the Belt and Road Initiative.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1586218.shtml

王毅同土耳其外长查武什奥卢通电话

2018年8月18日，国务委员兼外长王毅应约同土耳其外长查武什奥卢通电话。双方就当前形势进行了深入交流。

王毅表明中方致力于发展中土战略合作关系的原则立场，表示中方支持土方为维护国家安全稳定、经济社会发展所作出的努力，相信在埃尔多安总统领导下，土耳其人民一定能够团结一致，克服暂时困难，实现稳定发展。中方愿同土方一道，共同维护发展中国家，特别是新兴经济体的正当权益。

查武什奥卢介绍了土耳其当前形势及土方的立场，强调土方将会克服目前面临的挑战。土方愿为此同中方加强战略沟通。查武什奥卢并表示，土方希进一步深化同中方的互利合作，将积极参与“一带一路”建设。

2018.09.14

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1596242.shtml

Vice Foreign Minister Le Yucheng Expresses Three Points of Firm Support to Turkey

From September 13 to 14, 2018, the Chinese Government Representative and Vice Foreign Minister Le Yucheng visited Turkey. Le Yucheng paid courtesy calls on Vice President Fuat Oktay of Turkey, Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey and Minister of Treasury and Finance Berat Albayrak of Turkey upon his arrival in Ankara, and held talks with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey.

Le Yucheng expressed that as the current international situation is undergoing complex changes, and unilateralism, protectionism and power politics become prominent, China and Turkey should work together to overcome the difficult period. Le Yucheng stressed that the Chinese government firmly supports Turkey in safeguarding national security and legitimate rights and interests, firmly supports Turkey in following a development path that is in line with its national conditions, and firmly supports deepening China-Turkey strategic cooperation. China and Turkey should well implement the important consensus reached by the two heads of state during their meeting in Johannesburg, South Africa, strengthen political mutual trust, jointly build the Belt and Road Initiative, and constantly promote cooperation between the two countries in such fields as economy, trade, infrastructure, finance, energy and tourism, in a bid to elevate China-Turkey strategic cooperative relations to new highs.

The Turkish side noted that it attaches great importance to the relations between the two countries and thanked the Chinese side for its firm support. The Turkish side stands ready to actively participate in the joint construction of the Belt and Road Initiative, and looks forward to deepening and expanding cooperation with the Chinese side in an all-round way, jointly combating terrorism in all forms and breaking a new ground of Turkey-China relations.

https://www.fmprc.gov.cn/resmî/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1595242.shtml

外交部副部长乐玉成向土耳其表达三个坚定支持

2018年9月13至14日，中国政府代表、外交部副部长乐玉成访问土耳其。乐甫抵安卡拉即拜会土耳其副总统奥克塔伊、外交部长查武什奥卢、国库和财政部长阿尔巴伊拉克，并同土耳其第一副外长厄纳尔会谈。

乐玉成表示，当前国际形势复杂演变，单边主义、保护主义、强权政治现象突出，中土要携手合作，共克时艰。乐强调，中国政府坚定支持土耳其维护国家安全和正当合法权益，坚定支持土耳其走符合本国国情的发展道路，坚定支持深化中土战略合作。双方要落实好两国元首在南非约翰内斯堡会晤达成的重要共识，加强政治互信，共建“一带一路”，不断推进两国在经贸、基础设施、金融、能源、旅游等领域的合作，推动中土战略合作关系迈上新台阶。

土方表示高度重视两国关系，感谢中方给予的坚定支持，愿积极参与共建“一带一路”，期待全方位深化、扩大同中方的合作，共同打击一切形式的恐怖主义，开创土中关系新局面。

2018.09.28

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1601110.shtml

Wang Yi Meets with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey

On September 27, 2018 local time, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi met with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey on the sidelines of the United Nations General Assembly in New York.

Wang Yi said that China, as a friend of Turkey, firmly supports Turkey's efforts in safeguarding national stability and development. We are willing to, together with the Turkish side, maintain communication at all levels, increase mutual understanding, advance mutually beneficial cooperation, and fully accommodate each other's core interests and major concerns. Under the current situation, both sides should strengthen coordination and cooperation in international affairs, jointly commit to safeguarding multilateralism, international system and international rules, and work together to safeguard the legitimate rights and interests of the emerging market economies and the vast number of developing countries.

Mevlut Cavusoglu expressed that Turkey attaches importance to its relations with China, and hopes to work with the Chinese side to enhance high-level exchanges, expand practical cooperation in such fields as economy, trade, energy and counter-terrorism, and promote relevant major projects for smooth implementation. Speaking highly of China's just and balanced position in international affairs, Turkey stands ready to enhance cooperation between the two sides within multilateral frameworks.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1600043.shtml

王毅会见土耳其外长查武什奥卢

当地时间 2018 年 9 月 27 日，国务委员兼外长王毅在纽约出席联合国大会期间会见土耳其外长查武什奥卢。

王毅表示，作为土耳其的朋友，中国坚定支持土耳其维护国家稳定发展的努力。我们愿同土方保持各层级沟通，增进相互了解、推进互利合作，充分照顾彼此核心利益和重大关切。当前形势下，双方要加强在国际事务中协调合作，共同致力于维护多边主义、国际体系和国际规则，共同维护新兴市场国家和广大发展中国家的正当权益。

查武什奥卢表示，土耳其重视对华关系，希望同中方加强高层交往，拓展经贸、能源、反恐等各领域务实合作，推进有关大项目顺利展开。土耳其高度评价中国在国际事务中的公正平衡立场，愿加强双方在多边框架内的合作。

2018.10.30

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1609043.shtml

Assistant Foreign Minister Zhang Jun Attends the National Day Reception of Turkey

On October 29, 2018, Assistant Foreign Minister Zhang Jun attended at invitation the reception marking the 95th anniversary of the National Day of Turkey held by the Turkish Embassy in China, during which he exchanged views with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen on bilateral relations and other issues of mutual concern.

https://www.fmprc.gov.cn/resmî/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1608190.shtml

外交部部长助理张军出席土耳其国庆招待会

2018年10月29日，外交部部长助理张军应邀出席土耳其驻华使馆举办的土耳其国庆95周年招待会，并同土耳其驻华大使约南就双边关系及双方共同关心的问题交换了意见。

2018.12.01

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1618218.shtml

Xi calls on China, Turkey to share development opportunities

BUENOS AIRES, Nov. 30, Chinese President Xi Jinping called on China and Turkey to strengthen cooperation and share development opportunities when meeting with his Turkish counterpart, Recep Tayyip Erdogan, here on Friday.

The two leaders held talks on the sidelines of the Group of 20 (G20) summit in the Argentine capital.

Pointing out that both China and Turkey are emerging market economies, Xi urged the two countries to strengthen coordination and cooperation, share development opportunities and meet challenges and risks together.

Xi said he and the Turkish president have kept close communication in recent years and jointly led the strategic cooperation between their countries to a higher level.

He called on the relevant departments of the two countries to cooperate closely to fully implement the consensus achieved by him and the Turkish president and strive for tangible results.

Xi said China supports the efforts by Turkey to maintain its steady development. The Chinese side is willing to strengthen coordination and cooperation with Turkey to jointly oppose protectionism and unilateralism and safeguard the common interest of emerging market economies.

Erdogan said he is pleased that Turkey-China relations have kept developing and deepening.

The Turkish side looks forward to carrying out closer high-level exchanges with China, speaks highly of the Belt and Road Initiative, and is ready to deepen cooperation with China in areas such as trade and economy, investment, aviation and tourism within the Belt and Road framework, he said.

The Turkish side is ready to strengthen communication and cooperation with China in international and regional affairs, he added.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1618006.shtml

习近平会见土耳其总统埃尔多安

当地时间 2018 年 11 月 30 日，国家主席习近平在布宜诺斯艾利斯会见土耳其总统埃尔多安。

习近平指出，中土都是重要新兴市场国家。两国要加强团结合作，共享发展机遇，共迎风险挑战。近年来，我同总统先生保持密切沟通，共同引领中土战略合作迈上更高水平。希望两国主管部门密切配合，全面落实我们达成的共识，努力取得实实在在的成果。

习近平表示，中方支持土耳其为实现稳定发展所作的努力。中方愿同土方加强协调和配合，共同反对保护主义、单边主义，维护新兴市场国家共同利益。

埃尔多安表示，很高兴土中关系持续发展深化。土方期待同中方密切高层交往，高度评价“一带一路”倡议，愿在共建“一带一路”框架内深化经贸、投资、航空、旅游合作。土方愿同中方在国际和地区事务中加强沟通合作。

丁薛祥、杨洁篪、王毅、何立峰等参加会见。

2018.12.04

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1619088.shtml

Chinese premier meets Turkey's parliament speaker

BEIJING, Dec. 4, Chinese Premier Li Keqiang met with Speaker of the Grand National Assembly of Turkey Binali Yildirim in Beijing on Tuesday, vowing to push forward bilateral ties and deepen cooperation.

Hailing China and Turkey as emerging market economies and crucial partners, Li said China would continue working with Turkey to respect each other's core interests and major concerns, enhance exchanges and cooperation in all fields and at all levels, including parliamentary exchanges, reinforce the public-opinion foundation of ties, to push forward China-Turkey relations.

There is great potential for pragmatic cooperation and China hopes to synergize the development strategies of the two countries, Li said, proposing that they should make use of their respective advantages, work for balanced trade development, make progress in key cooperation areas, and realize mutual benefit and win-win results.

Turkey views China as an important strategic partner and appreciates China's achievements in reform and opening up, Yildirim said.

He noted that Turkey would align its development strategy with China, deepen cooperation in infrastructure, trade, investment and other areas, to achieve common development.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1618872.shtml

李克强会见土耳其大国民议会议长耶尔德勒姆

2018年12月4日下午，国务院总理李克强在中南海紫光阁会见土耳其大国民议会议长耶尔德勒姆。

李克强表示，中国和土耳其同为新兴市场国家，互为重要合作伙伴。前不久，习近平主席同埃尔多安总统成功会晤。中方愿同土方在相互尊重、平等合作的基础上，继续相互尊重彼此核心利益和重大关切，加强包括议会交往在内的各领域、各层级交流合作，夯实两国关系发展的民意基础，推动中土关系持续健康向前发展。

李克强指出，中土务实合作潜力很大。中方愿将“一带一路”倡议同土方发展战略更好对接，进一步发挥双方互补优势，推动两国贸易平衡发展，推进重点领域合作取得新进展，更好实现互利共赢。

耶尔德勒姆表示，土中两国地处亚洲两端，是重要战略合作伙伴。土方赞赏中国改革开放取得的成就，愿不断丰富和发展对华关系，同中方更好对接发展战略，深化基础设施建设、贸易投资等领域合作，实现共同发展。

EK 7

2019 Yılı

2019.02.03(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_63594/2898_663796/2900_663800/default.shtml

President Xi Jinping Appoints New Ambassadors

Recently, President of the People's Republic of China Xi Jinping announced the appointment of the following new Ambassadors in line with decisions adopted by the Standing Committee of the National People's Congress:

II. Deng Li was appointed Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the People's Republic of China to the Republic of Turkey, replacing Yu Hongyang.

2019.05.16(2)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_63594/2898_663796/2900_663800/t1664756.shtml

1.Vice Foreign Minister Le Yucheng Holds Talks with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey

On May 16, 2019, Vice Foreign Minister Le Yucheng held talks with visiting First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey. Both sides exchanged in-depth views on bilateral relations, and international and regional issues.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1664116.shtml

外交部副部长乐玉成同土耳其第一副外长厄纳尔举行会谈

2019年5月16日，外交部副部长乐玉成同来华访问的土耳其第一副外长厄纳尔举行会谈。双方就双边关系、国际和地区问题深入交换了意见。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1664747.shtml

2.Wang Yi Meets with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey

On May 16, 2019, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi met with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey in Beijing.

Wang Yi noted that both China and Turkey are representative emerging market countries and major developing countries. Under the current international situation, both sides should strengthen strategic coordination, increase strategic mutual trust, and safeguard the common interests of the two countries and other developing countries. Highly valuing China-Turkey relations, the Chinese side has always respected Turkey's sovereignty and territorial integrity and supported the Turkish side's efforts in safeguarding national security and stability. It is hoped that the Turkish side can also earnestly respect the Chinese side's core interests in safeguarding national sovereignty, security and unity, and support the Chinese side in cracking down on the East Turkestan terrorist forces with actions to well safeguard the overall situation of bilateral strategic cooperative relations. In recent years, China-Turkey cooperation under the framework of the joint construction of the Belt and Road Initiative has yielded positive results. The two sides should further enhance cooperation in major projects on the basis of increasing political mutual trust, so as to jointly establish the long-term, sound and stable China-Turkey strategic partnership.

Sedat Onal expressed that attaching great importance to China's international status and influence, Turkey stands ready to, together with the Chinese side, uphold multilateralism, and safeguard the international order based on international law. The Turkish side respects China's sovereignty and territorial integrity, supports the Chinese side's efforts in maintaining national unity and fighting terrorist forces, and stands ready to work with the Chinese side to enhance high-level exchanges, increase political mutual trust, intensify coordination on multilateral affairs, align the Turkish side's "Middle Corridor" initiative with the joint construction of the Belt and Road Initiative, and deepen practical cooperation, so as to elevate bilateral relations to a new height.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1664045.shtml

王毅会见土耳其第一副外长厄纳尔

2019年5月16日，国务委员兼外交部长王毅在北京会见土耳其第一副外长厄纳尔。

王毅表示，中国和土耳其都是具有代表性的新兴市场国家和发展中大国。当前国际形势下，双方应加强战略协调，增进战略互信，维护两国和广大发展中国家的共同利益。中方高度重视中土关系，始终尊重土耳其的主权和领土完整，支持土方为维护国家安全稳定所作的努力。希望土方也能切实尊重中方维护国家主权安全和统一的核心利益，以实际行动支持中方打击“东突”恐怖势力，维护好两国战略合作关系的大局。近年来，中土在共建“一带一路”框架下的合作取得积极成果，双方应在增进政治互信基础上，进一步加大大项目合作，共同建立长期健康稳定的中土战略伙伴关系。

厄纳尔表示，土耳其高度重视中国的国际地位和影响，愿同中方共同坚持多边主义，维护以国际法为基础的国际秩序。土方尊重中国的主权和领土完整，支持中方维护国家统一和打击恐怖主义势力的努力，愿同中方加强高层交往，增进政治互信，密切多边事务协调，将土方“中间走廊”计划同共建“一带一路”倡议对接，深化务实合作，将两国关系提升到新的高度。

2019.06.15

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1673155.shtml

Xi Jinping Meets with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey

On June 15, 2019 local time, President Xi Jinping met with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey in Dushanbe.

Xi Jinping pointed out that I attach great importance to China-Turkey relations and am ready to work with Mr. President to turn bilateral friendship into mutual trust between the two countries and push for the opening of new chapters in China-Turkey strategic cooperative relations. Under the current circumstances, the two sides should firmly support each other's core interests and major concerns and strengthen counter-terrorism cooperation. Turkey is a traditional country along the Silk Road. We are ready to strengthen mutually beneficial cooperation with the Turkish side within the framework of the Belt and Road Initiative. Both China and Turkey are important members of the G20. The two sides should strengthen communication and coordination in the G20 and other multilateral areas.

Recep Tayyip Erdogan agreed with President Xi Jinping's opinions, stressing that Turkey attaches great importance to relations with China and is willing to intensify high-level exchanges between the two countries and expand cooperation in a wide range of fields such as economy, trade, finance and infrastructure construction. The Belt and Road Initiative carries great significance to Turkey, and the Turkish side is willing to actively participate in the joint construction and cooperation.

Wang Yi attended the meeting.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1672533.shtml

习近平会见土耳其总统埃尔多安

当地时间 2019 年 6 月 15 日，国家主席习近平在杜尚别会见土耳其总统埃尔多安。

习近平指出，我高度重视中土关系，愿同总统先生一道，将双方友谊转化为两国间的互信，推动中土战略合作关系不断开启新的篇章。当前形势下，双方要坚定相互支持彼此核心利益和重大关切，加强反恐领域合作。土耳其是传统的丝绸之路沿线国家，我们愿同土方加强“一带一路”框架内互利合作。中土都是二十国集团重要成员，双方要加强在二十国集团等多边领域的沟通协调。

埃尔多安对习主席的意见表示赞同，强调土耳其高度重视对华关系，愿密切两国高层交往，拓展经贸、金融、基础设施建设等广泛领域合作。“一带一路”倡议对土耳其很重要，土方愿积极参与共建合作。

王毅参加会见。

2019.07.02

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1678399.shtml

Xi Jinping Holds Talks with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey

On July 2, 2019, President Xi Jinping held talks with President Recep Tayyip Erdogan of Turkey at the Great Hall of the People.

Noting China and Turkey are both major emerging markets and developing countries, Xi Jinping said that enhancing strategic cooperation is of great significance. The two countries should deepen political mutual trust, beef up strategic communication, respect each other's core interests and major concerns on issues pertaining to national sovereignty, independence and territorial integrity, and consolidate the political foundation underlying the development of China-Turkey strategic cooperative relations to keep bilateral relations on a healthy and stable track. We should take concrete measures to promote counter-terrorism security cooperation. The Chinese side appreciates Mr. President's reiteration on many occasions about not allowing anti-China separatist activities instigated by any force in Turkey, and highly values the repeated emphasis by the Turkish side on supporting the Chinese side's counter-terrorism efforts. The Chinese side is ready to strengthen cooperation with the Turkish side in the field of international counter-terrorism. The two sides need to reinforce the alignment of development strategies and expand practical cooperation. Since Turkey is an important partner in jointly building the Belt and Road Initiative, the Chinese side is willing to, together with the Turkish side, move faster in dovetailing the Belt and Road Initiative with the Middle Corridor project, steadily promote cooperation in trade, investment, science and technology, energy, infrastructure and major projects and actively seek cooperation in small and medium-sized programs and those that benefit the people, to deliver concrete benefits to more enterprises and the people. We will continue expanding people-to-people and cultural exchanges and tourism

cooperation for better mutual understanding between the two peoples, to solidify the non-governmental support for China-Turkey friendship.

In face of the on-going major shifts in the international situation, Xi Jinping stressed that China and Turkey should firmly uphold the international system with the United Nations at the core and the international law as the basis, safeguard multilateralism and international fairness and justice, as well as the multilateral trading regime with World Trade Organization at the core. The two sides should endeavor to deepen the strategic cooperative relations, guard the common interests of China and Turkey as well as developing countries at large and jointly forge a new type of international relations featuring mutual respect, fairness and justice, and win-win cooperation. The two sides should keep in contact and coordination in regional affairs and jointly advance political settlements for hotspot issues, to contribute to regional peace, stability and development.

Noting that the time-honored Turkey-China friendship which can be traced back to the time of ancient Silk Road is further consolidated today, Recep Tayyip Erdogan said that the close bilateral relations are significant for regional peace and prosperity. Turkey stays committed to developing its relations with China and deepening bilateral cooperation. The Turkish side firmly pursues the one-China policy. It is a fact that residents of various ethnicities living happily in Xinjiang Uygur Autonomous Region thanks to China's development and prosperity. The Turkish side will not allow anyone to drive a wedge in its relations with China. Turkey resolutely opposes extremism, and is ready to increase political mutual trust and strengthen security cooperation with the Chinese side. Lauding the huge potential for bilateral cooperation, the Turkish side firmly supports the Belt and Road Initiative, and hopes the two sides can step up cooperation in areas such as trade, investment, finance, energy, automobile manufacturing, infrastructure, 5G mobile communications and smart city as well as exchanges in educational, cultural and scientific research sectors.

Prior to the talks, Xi Jinping held a welcome ceremony for Recep Tayyip Erdogan at the square outside the East Gate of the Great Hall of the People. Yang Jiechi, Ji Bingxuan, Wang Yi, Xia Baolong, He Lifeng and others were present.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1677841.shtml

习近平同土耳其总统埃尔多安举行会谈

2019年7月2日，国家主席习近平在人民大会堂同土耳其总统埃尔多安举行会谈。

习近平指出，中国和土耳其都是重要新兴市场国家和发展中大国，双方加强战略合作具有重要意义。两国要增进政治互信，强化战略沟通，相互尊重彼此在涉及主权、独立和领土完整问题上的核心利益和重大关切，巩固中土战略合作关系发展的政治基础，确保双方关系始终在健康稳定的轨道上运行。要采取切实行动，推进反恐安全合作。中方赞赏总统先生多次重申不允许任何势力在土耳其从事反华分裂活动，重视土方多次强调支持中方打击恐怖主义，愿同土方加强在国际反恐领域合作。要加强发展战略对接，扩大务实合作。土耳其是共

建“一带一路”的重要伙伴，中方愿同土方加快共建“一带一路”倡议和“中间走廊”计划的对接，稳步推进贸易、投资、科技、能源、基础设施及重大项目合作，同时积极开展中小型、惠民项目合作，让更多企业和民众从中土合作中获得实实在在的好处。要继续扩大人文交流和旅游合作，增进两国人民的相互了解，夯实中土友好的民意基础。

习近平强调，当前国际形势正在发生巨大变化，中土要坚定维护以联合国为核心、以国际法为基础的国际体系，维护多边主义和国际公平正义，维护以世界贸易组织为核心的多边贸易体制，努力深化两国战略合作关系，捍卫两国和广大发展中国家的共同利益，共同构建相互尊重、公平正义、合作共赢的新型国际关系。双方要在地区事务中保持沟通与协调，共同推动政治解决有关热点问题，为实现地区和平、稳定、发展作出贡献。

埃尔多安表示，通过千年古丝绸之路连接起来的土中友好源远流长，今天得到进一步加强。密切的土中关系对地区和平繁荣有重要意义。土耳其致力于发展对华关系，深化对华合作。土方坚定奉行一个中国政策，中国新疆地区各民族居民在中国发展繁荣中幸福地生活是个事实，土方不允许任何人挑拨土中关系。土耳其坚定反对极端主义，愿同中方增进政治互信，加强安全合作。土中合作潜力巨大，土方坚定支持“一带一路”建设，希望双方在“一带一路”框架内加强贸易、投资、金融、能源、汽车制造、基础设施、第五代移动通信、智慧城市等领域合作，增进在教育、文化、科研等领域交流。

会谈前，习近平在人民大会堂东门外广场为埃尔多安举行欢迎仪式。杨洁篪、吉炳轩、王毅、夏宝龙、何立峰等参加。

2019.07.30

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1685159.shtml

Wang Yi Meets with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey

On July 30, 2019 local time, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi met with Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu of Turkey in Bangkok, Thailand.

Wang Yi said, President Xi Jinping and President Recep Tayyip Erdogan have reached important consensus during the latter's recent visit to China, charting the course for the development of bilateral relations. The Chinese side is ready to, together with the Turkish side, implement the consensus reached by the two Heads of State, strengthen strategic mutual trust, enhance counter-terrorism cooperation and continue to firmly support each other on issues concerning the core interests and major concerns. The Chinese side congratulated the Turkish side on the new progress in its relations with the Association of Southeast Asian Nations, making more new friends.

Mevlüt Çavuşoğlu noted, President Recep Tayyip Erdogan's visit to China in early July was a big success. The Turkish side stands ready to work with the Chinese side to implement the consensus reached by the two Heads of State, give full play to the role

of mechanisms such as inter-governmental cooperation committee, and boost cooperation in the areas of economy and trade, security, high-speed railways, nuclear power, aviation and people-to-people and cultural engagement, in a bid to elevate China-Turkey relations to new highs.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1684528.shtml

王毅会见土耳其外长查武什奥卢

当地时间 2019 年 7 月 30 日，国务委员兼外交部长王毅在泰国曼谷会见土耳其外长查武什奥卢。

王毅表示，习近平主席同不久前访华的埃尔多安总统达成重要共识，为两国关系发展指明了方向。中方愿同土方落实好两国元首共识，增进战略互信，提升反恐合作，在涉及彼此核心利益和重大关切问题上继续坚定相互支持。中方祝贺土方同东盟关系取得新进展，朋友圈不断扩大。

查武什奥卢表示，埃尔多安总统 7 月初访华十分成功。土方愿同中方一道落实好两国元首共识，充分发挥政府间合作委员会等机制作用，推进经贸、安全、高铁、核电、航空、人文等领域合作，推动两国关系迈上新台阶。

2019.10.28

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1711804.shtml

Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong Attends the National Day Reception of Turkey

On October 28, 2019, Assistant Foreign Minister Chen Xiaodong attended and addressed the national day reception held by the Turkish Embassy in China upon invitation.

In his speech, Chen Xiaodong congratulated Turkey on its national day. He expressed, China and Turkey are both major developing countries and emerging market countries with important influence. President Xi Jinping has met with President Recep Tayyip Erdogan twice this year, making strategic plans and a top-level design for the development of China-Turkey relations for the next stage. The Chinese side is willing to make joint efforts with the Turkish side to implement the consensus reached by the two heads of state, constantly enrich the connotation of strategic cooperative relations, and enhance integration between the Belt and Road Initiative and the "Middle Corridor" initiative, in a bid to benefit the two countries and the two peoples.

Chen Xiaodong also exchanged views on such topics as China-Turkey relations with visiting Deputy Minister of Energy and Natural Resources Alparslan Bayraktar of Turkey and Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1711325.shtml

外交部部长助理陈晓东出席土耳其国庆招待会

2019年10月28日，外交部部长助理陈晓东应邀出席土耳其驻华使馆举行的国庆招待会并致辞。

陈晓东在致辞中祝贺土耳其国庆，表示中土两国同为有重要影响的发展中大国和新兴市场国家，习近平主席同埃尔多安总统年内两度会晤，就下阶段中土关系发展作出战略规划和顶层设计。中方愿同土方携手努力，落实两国元首共识，不断充实战略合作关系内涵，加强共建“一带一路”倡议同“中间走廊”计划对接，造福两国和两国人民。

陈晓东并同正在访华的土能源与自然资源部副部长巴依拉克塔尔、土驻华大使约南就中土关系等交换意见。

2019.12.17(2)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1725948.shtml

1.Vice Foreign Minister Le Yucheng Meets with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey

On December 16, 2019, Vice Foreign Minister Le Yucheng met with visiting First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey, exchanging views on China-Turkey relations and international and regional issues of common concern.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1725407.shtml

外交部副部长乐玉成会见土耳其第一副外长厄纳尔

2019年12月16日，外交部副部长乐玉成会见来华访问的土耳其第一副外长厄纳尔，双方就中土关系和共同关心的国际地区问题交换意见。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1725947.shtml

2.External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping Holds Talks with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey

On December 16, 2019, External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping held talks with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey, exchanging views on issues of common concern.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1725410.shtml

外交部涉外安全事务专员程国平同土耳其第一副外长厄纳尔举行会谈

2019年12月16日，外交部涉外安全事务专员程国平同土耳其第一副外长厄纳尔举行会谈，双方就共同关心的问题交换意见。

EK 8

2020 Yılı

2020.02.02

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zjig_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1739127.shtml

State Councilor and Foreign Minister Wang Yi had a Phone Call with Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu

On 1 February, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi had a phone call with Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu.

Çavuşoğlu conveyed condolences and sympathies on the loss of lives and to the families who lost their loved ones to the novel coronavirus pneumonia outbreak. He expressed full recognition of China's strong response to the outbreak and confidence that the measures China took would soon pay off. Turkey has provided some medical supplies needed for the response and is ready to do more to support China if there is any need.

Wang thanked Turkey for its medical supplies to China at such a crucial moment in the fight against the outbreak. It demonstrates Turkey's friendship towards the Chinese people. Wang said that China and Turkey are friends and partners. It is only natural that the two countries would stand firmly with each other in times of difficulty. Under the direct leadership of President Xi Jinping, China has put in place a nationwide mechanism to battle the outbreak with concerted efforts. With a strong ability to mobilize resources and rich experience in tackling public health emergencies, China will win the battle against the outbreak at an early date.

Wang said that the WHO Director-General has spoken highly of the decisive measures China has taken to fight the outbreak. The Director-General said that China has done more than what is required by the International Health Regulations (2005) and recommended by the WHO. The WHO does not recommend travel or trade restrictions against China. China believes that Turkey will fully respect the professional advice of the WHO, continue its normal exchanges and economic cooperation with China and firmly support China in its control efforts.

Çavuşoğlu agreed with Wang's remarks and said that the WHO statement is accurate and balanced. He is confident that China is fully capable of overcoming the outbreak.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1738944.shtml

王毅同土耳其外长查武什奥卢通电话

2020年2月1日，国务委员兼外长王毅应约同土耳其外长查武什奥卢通电话。查武什奥卢对因新型冠状病毒感染肺炎影响离世的人员及家属表示哀悼和慰问，充分肯定中方抗击疫情的强有力举措，相信中方的防疫措施将很快见效。土方已向中方提供必要医疗物资，并愿根据中方需要提供更多帮助。

王毅感谢土方在中方防控疫情的关键时刻向中方提供医疗物资，这体现了土方对中国人民的友好情谊。王毅说，中土双方是朋友和伙伴，理应在困难时刻坚定站在一起。在习近平主席亲自指挥下，中国建立了举国体制，上下一心，全力应对疫情。我们有强大的动员能力，丰富的应对公共卫生突发事件经验，一定会尽早战胜疫情。

王毅说，世界卫生组织总干事高度评价中方为抗击疫情采取的果断措施，认为中方举措已远远超出《国际卫生条例》要求和世卫组织提出的建议，不赞成对中国采取旅行和贸易限制。相信土耳其会充分尊重世卫组织的专业建议，保持中土之间的正常交往和经贸合作，坚定支持中方做好疫情防控工作。

查武什奥卢对此表示赞同，认为世卫组织的声明是平衡、客观的，相信中方完全有能力战胜疫情。

2020.02.16

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1746139.shtml

Wang Yi Meets with Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu

On February 15, 2020 local time, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi met at request with Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu on the sidelines of the 56th Munich Security Conference.

Wang Yi expressed, the Chinese side appreciates that President Recep Tayyip Erdogan and Mr. Foreign Minister have repeatedly expressed support for China's fight against the epidemic. The novel coronavirus is the common enemy of mankind and the international community needs to join hands to deal with it. China has made arduous efforts to fight against the epidemic, and the prevention and control work have achieved positive results. I believe that China will become stronger after the epidemic. Wang Yi said, China and Turkey, both as important emerging economies, should strengthen strategic coordination, enhance mutual trust, extend mutual understanding and support on issues involving each other's core interests and major concerns, and jointly safeguard the sovereignty of each other and the common interests of developing countries.

Mevlut Cavusoglu noted, I am glad to hear that the epidemic situation has stabilized in China, which is good news for China and the rest of the world. The Turkish side firmly supports the Chinese side in the battle against the epidemic and believes that China is fully capable of achieving victory as soon as possible. The Turkish side has provided some material assistance for the Chinese side and is willing to provide further assistance in accordance with the Chinese side's needs. The Turkish side hopes

to strengthen high-level exchanges with the Chinese side, deepen cooperation in various fields, and continue to adhere to the consensus reached by the two heads of state. The Turkish side is committed to continuously enhancing mutual trust with the Chinese side. Supporting the stable development of China's Xinjiang Uygur Autonomous Region and the measures adopted by the Chinese side to counter terrorism and eradicate extremism, the Turkish side will maintain a fair and objective stand in this regard and will not be used as a tool for certain countries to oppose or suppress China.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1745446.shtml

王毅会见土耳其外长查武什奥卢

当地时间 2020 年 2 月 15 日，国务委员兼外长王毅在出席第 56 届慕尼黑安全会议期间应约会见土耳其外长查武什奥卢。

王毅表示，埃尔多安总统和外长先生多次表示支持中国抗击疫情，中方对此表示感谢。病毒是人类共同敌人，需要国际社会携手应对。中国已为抗击疫情作出了艰苦卓绝努力，防控工作取得了积极成效。相信疫情过后，中国将浴火重生，更加强大。王毅表示，中土都是重要新兴经济体，双方应该加强战略协作，增进互信，在涉及彼此核心利益和重大关切问题上相互理解、相互支持，共同维护好各自主权和发展中国家的共同利益。

查武什奥卢表示，我很高兴听到疫情形势趋稳，这对中国和世界都是好消息。土方坚定支持中方正在进行的这场战斗，相信中国完全有能力尽快取得胜利。土方已经向中方提供了一些援助物资，愿根据中方需要进一步提供帮助。土方希望同中方加强高层交往，深化各领域合作，将继续坚持两国元首达成的共识，致力于同中方不断增进互信。土方支持中国新疆地区实现稳定发展，支持中方为反恐和去极端化采取的措施，将秉持公正客观立场，不会成为某些国家反对或打压中国的工具。

2020.04.08

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1767993.shtml

President Xi Jinping Speaks with Turkish President Recep Tayyip Erdoğan on the Phone

President Xi Jinping spoke with Turkish President Recep Tayyip Erdoğan on the phone on the evening of 8 April.

Noting the severe challenge Turkey is facing as COVID-19 continues to spread around the world, Xi extended on behalf of the Chinese government and people, heartfelt sympathies and firm support to the government and people of Turkey. Xi said that having just emerged from the most difficult time through arduous efforts, the Chinese people are accelerating the effort to return life and work to normal. China is making tremendous effort to step up production of medical and containment materials in a bid to provide as much as it can for the global fight against the outbreak. China has

provided supplies to Turkey for the fight against the virus and arranged video exchanges between medical experts of the two countries to share response experiences. China stands ready to provide further help to Turkey in light of its needs and will assist and facilitate its procurement of medical supplies from China. Xi expressed confidence that under the leadership of Erdoğan, Turkey will ultimately prevail over the outbreak.

Xi stressed that viruses respect no borders or races and can only be defeated by the international community working together. China and Turkey should enhance cooperation and coordination to follow through on the agreement of the Extraordinary G20 Leaders' Summit on COVID-19 and make a joint contribution to the global fight against the outbreak. The two sides should strengthen mutual political trust, in particular, mutual understanding and support on issues bearing on each other's core interests and major concerns, foster greater synergy between their development strategies, and deepen practical cooperation in various fields in order to bring the bilateral relationship to a new level.

Erdoğan noted that the war against COVID-19 is one that confronts all humanity. He expressed admiration for the heroic efforts with which the Chinese people have defeated the outbreak, adding that China has set a fine example for the world and its unreserved efforts to provide medical supplies for the world have been a great inspiration to the international community. He underscored that the people of the two countries have each other's support and enjoy a long-lasting friendship, and thanked China for supporting Turkey's response to the outbreak and facilitating its purchase of medical supplies in China. Turkey hopes to strengthen practical cooperation with China in trade, finance, aviation and other areas and wishes China more prosperity and its people greater happiness emerging from the outbreak.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1767557.shtml

习近平同土耳其总统埃尔多安通电话

2020年4月8日，国家主席习近平同土耳其总统埃尔多安通电话。

习近平指出，当前，新冠肺炎疫情在全球蔓延，土耳其也面临严峻挑战，我代表中国政府和中国人民向土耳其政府和土耳其人民表示诚挚慰问和坚定支持。经过艰苦卓绝努力，中国人民刚刚度过了最困难时期，正在加快恢复生产生活秩序。我们重视提高医疗防疫物资生产能力，努力为全球抗疫提供尽可能多的物资保障。中方已经向土方援助了一些抗疫物资，并安排两国医疗卫生专家进行视频交流，分享抗疫经验。中方愿根据土方需要继续为土方抗疫提供帮助，并为土方在华采购医疗物资提供协助和便利。相信在总统先生领导下，土耳其一定能够战胜疫情。

习近平强调，病毒没有国界，不分种族，国际社会只有形成合力，才能战而胜之。中土双方要密切合作，加强协调，落实二十国集团领导人应对新冠肺炎特别峰会共识，共同为国际抗疫合作贡献力量。两国应该携手努力，增进政治互信，特别是在涉及彼此核心利益和重大关切问题上相互理解、相互支持，加强发展战略对接，深化各领域务实合作，推动双边关系再上新台阶。

埃尔多安表示，抗击新冠肺炎疫情是人类正在面临的共同战争。中国人民经过英勇努力，战胜了疫情，为世界树立了榜样。中国全力为世界生产提供医疗抗疫物资，使世界深受鼓舞。土中两国人民相互支持，彼此友谊历久弥坚。感谢中方为土方抗击疫情提供支持，并为土方在华采购医疗物资提供便利。土方希望同中方加强贸易、金融、航空等领域务实合作。祝愿疫情过后中国更加繁荣、人民更加幸福。

2020.04.21

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1772367.shtml

Wang Yi Speaks by Phone with Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu

On 21 April, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi took a phone call from Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu.

Noting the important agreement reached between President Xi Jinping and President Recep Tayyip Erdoğan during their recent phone call to step up cooperation on COVID-19 response and advance bilateral relations, Wang said that China and Turkey should follow through on the two Presidents' agreement and strengthen political trust, especially mutual understanding and support on issues bearing on each other's core interests and major concerns. As the two countries mark the 50th anniversary of diplomatic ties next year, the two sides need to work together for another 50 years of mutual trust and support in their strategic relationship of cooperation.

Wang said that as COVID-19 continues to spread in many countries, Turkey is also facing a grave challenge. He extended sympathies to the Turkish people and confidence that Turkey will triumph over the virus under the leadership of President Erdoğan. China follows a longstanding policy of friendship toward Turkey, and values the friendship between the two peoples. China has provided several batches of medical supplies to Turkey and facilitated on a priority basis Turkey's procurement of urgently needed medical supplies, and will continue to support and help Turkey if needed. Given the enormous potential of mutually beneficial cooperation, it is important that the two sides step up coordination and cooperation to minimize the impact of the virus.

Wang noted that more than 180 countries including Turkey have extended understanding and support to China since the start of COVID-19. In return, China is providing badly needed medical supplies to more than 100 countries in need. In the battle against the virus, what is needed the most is working together rather than undercutting each other's efforts, and what matters the most is trust rather than suspicion. Wang expressed confidence that the friendship between China and Turkey will emerge even stronger from this test.

Çavuşoğlu said that the two Presidents had a fruitful discussion on the phone and reached extensive agreement on jointly fighting the virus and deepening bilateral ties. It is important for the two sides to follow up on the two Presidents' agreement, accommodate each other's concerns, strengthen practical cooperation in economic,

trade, financial and other fields, and make good preparations for the celebration of the 50th anniversary of diplomatic ties. In addition to defeating the virus at home, China has done its utmost to help Turkey and other countries, and become the biggest contributor of medical supplies to the rest of the world. Turkey highly commends China's contribution. In the face of this severe disease, the international community should step up solidarity and cooperation rather than otherwise.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1772085.shtml

王毅同土耳其外长查武什奥卢通电话

2020年4月21日，国务委员兼外长王毅应约同土耳其外长查武什奥卢通电话。王毅表示，不久前，习近平主席和埃尔多安总统通电话，就加强抗疫合作和推进两国关系达成重要共识。中土应加紧落实两国元首共识，不断增进政治互信，特别是在涉及彼此核心利益和重大关切问题上相互理解、相互支持。明年是中土建交50周年，希望双方共同努力，将相互信任、彼此支持的战略合作关系带入下一个50年。

王毅说，新冠肺炎疫情在全球蔓延，土耳其也面临严峻挑战。中方向土耳其人民致以诚挚慰问，相信在埃尔多安总统带领下，土耳其一定能够战胜疫情。中方一直奉行对土友好政策，重视两国人民之间的友情，已向土方援助多批抗疫物资，优先满足土方急需的医疗物资采购需求，愿继续向土方抗击疫情提供必要支持和帮助。中土互利合作潜力巨大，双方应加强协调合作，将疫情带来的影响降至最低。

王毅表示，新冠肺炎疫情暴发后，全球包括土耳其在内180多个国家向中方表达了理解和支持，而中国今天也在向100多个有需要的国家提供抗击疫情急需的医疗物资。抗击疫情最需要的是合作，而不是拆台；最重要的是信任，而不是猜忌。相信中土友谊在经历此次疫情考验后，将得到进一步发展。

查武什奥卢表示，两国元首近日通话富有成效，就合作抗击疫情、深化双边关系达成广泛共识。双方应认真落实两国元首共识，照顾彼此关切，加强经贸、金融等领域务实合作，做好两国建交50周年庆祝活动筹备工作。中国不仅战胜了疫情，还全力为包括土耳其在内的世界各国提供帮助，是向全球提供医疗物资援助最多的国家，土方对此高度赞赏。大疫当前，国际社会理应加强团结合作，而不是相反。

2020.05.19(i)

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1781153.shtml

External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping Meets with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen

On May 19, 2020, External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping met with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen, exchanging views on bilateral relations and security cooperation between both countries.

Cheng Guoping noted, China and Turkey have rendered support to each other in the response to COVID-19, which showcases the connotation of China-Turkey strategic cooperative relations and the friendly feelings between the two peoples. Cheng Guoping expressed China's readiness to work with Turkey to implement the consensus reached by the two heads of state, enhance political mutual trust, understand and support each others on issues regarding respective core interests and major concerns, and deepen cooperation in security and others fields, in a bid to take forward China-Turkey relations.

Citing the phrase, "a friend in need is a friend indeed", Abdülkadir Emin Önen expressed, Turkey and China have helped each other in fighting the epidemic, sending a positive signal of unity and cooperation to the outside world. Attaching great importance to its relations with China, the Turkish side hopes to intensify high-level exchanges and deepen practical cooperation with the Chinese side so as to push bilateral relations for more outcomes.

2020.07.16

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1798783.shtml

Vice Foreign Minister Le Yucheng Holds Video Consultation with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey

On July 16, 2020, Vice Foreign Minister Le Yucheng held video consultation with First Deputy Foreign Minister Sedat Onal of Turkey. Both sides exchanged views on China-Turkey relations and cooperation in COVID-19 response and reached extensive consensus on enhancing China-Turkey cooperation across the board.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1798263.shtml

外交部副部长乐玉成同土耳其第一副外长厄纳尔视频磋商

2020年7月16日，外交部副部长乐玉成同土耳其第一副外长厄纳尔视频磋商，就中土关系和抗击新冠肺炎疫情合作交换意见，并就加强两国各领域合作达成广泛共识。

2020.08.27

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1809851.shtml

External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping Meets with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen

On August 27, 2020, External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping met with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen, exchanging views on topics including bilateral relations and bilateral cooperation in security.

Cheng Guoping said, China and Turkey overcame the impact of COVID-19, maintained close communication at all levels, actively carried out practical cooperation in anti-epidemic and other areas, and have seen positive progress. The Chinese side is willing to work with the Turkish side to further implement the important consensus of the two heads of state, and deepen cooperation in areas including security, so as to push China-Turkey strategic cooperative relationship for healthy development.

Abdülkadir Emin Önen spoke highly of the mutual support and help between Turkey and China in the fight against the epidemic. He said, the Turkish side is willing to, together with the Chinese side, take the 50th anniversary of the establishment of diplomatic relations as an opportunity to strengthen high-level exchanges, comprehensively deepen practical cooperation in all fields, and push bilateral relations to new highs.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1809851.shtml

外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南

2020年8月27日，外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南，就双边关系和两国安全合作等问题交换意见。

程国平表示，中土两国克服新冠肺炎疫情影响，保持各层级密切交往，积极开展抗疫等务实合作，取得积极进展。中方愿同土方进一步落实两国元首重要共识，深化安全等领域合作，推动中土战略合作关系健康发展。

约南高度评价土中在抗击疫情中的相互支持和帮助，表示土方愿同中方以建交50周年为契机，加强高层交往，全面深化各领域务实合作，推动双边关系迈上新台阶。

2020.09.23

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1818948.shtml

Assistant Foreign Minister Deng Li Meets with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen

On September 23, 2020, Assistant Foreign Minister Deng Li met with Turkish Ambassador to China Abdülkadir Emin Önen, exchanging views on China-Turkey relations and issues of common concern.

Deng Li noted, China-Turkey relations have witnessed steady development in recent years, with positive progress in practical cooperation in various fields. The Chinese side is willing to work with the Turkish side to make good preparations for the celebration of the 50th anniversary of the establishment of diplomatic relations next year, and take China-Turkey strategic cooperative relationship to a new level.

Abdülkadir Emin Önen said, the Turkish side attaches great importance to its relations with China and is willing to work with the Chinese side to continuously strengthen

practical cooperation in various fields and push bilateral relations for greater development.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1817469.shtml

外交部部长助理邓励会见土耳其驻华大使约南

2020 年 9 月 23 日，外交部部长助理邓励会见土耳其驻华大使约南。双方就中土关系及共同关心的问题交换意见。

邓励表示，近年来中土关系稳步发展，各领域务实合作取得积极进展。中方愿同土方一道，规划好明年两国建交 50 周年庆祝活动，推动中土战略合作关系迈上新台阶。

约南表示，土方高度重视对华关系，愿与中方一道努力，不断加强各领域务实合作，推动两国关系取得更大发展。

2020.11.06

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/t1830869.shtml

Xi Jinping Sends Message of Sympathy to Turkish President Recep Tayyip Erdogan on Earthquake

On November 6, 2020, President Xi Jinping sent a sympathy message to Turkish President Recep Tayyip Erdogan on the earthquake disaster in Turkey.

Xi Jinping stated in his sympathy message that he was shocked to learn the severe casualties caused by the earthquake, and expressed deep condolences to the victims and sincere sympathies to the bereaved families and the wounded, on behalf of the Chinese Government and people, as well as in his own name. He also conveyed his wish that Turkish people will overcome the disaster and rebuild their homes as soon as possible.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1830010.shtml

习近平就土耳其遭受地震灾害向土耳其总统埃尔多安致慰问电

2020 年 11 月 6 日，国家主席习近平就土耳其遭受地震灾害向土耳其总统埃尔多安致慰问电。

习近平在慰问电中指出，惊悉贵国遭受地震灾害，造成重大人员伤亡。我谨代表中国政府和中国人民，并以我个人的名义，对遇难者表示深切的哀悼，向遇难者家属和伤者致以诚挚的慰问。祝愿土耳其人民早日战胜灾害、重建家园。

2020.11.18(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1833337.shtml

外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南

2020 年 11 月 18 日，外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南，就双边关系和两国安全合作等问题交换意见。

程国平表示，今年以来，中土两国克服新冠肺炎疫情影响，各领域合作取得积极进展。中方高度重视发展对土关系，愿同土方落实两国元首重要共识，深化安全等领域合作，推动中土战略合作关系向前发展。

约南高度评价土中两国抗疫中相互支持，表示土方希以明年土中建交 50 周年为契机，密切高层交往，深化各领域合作，推动双边关系取得更多成果。

2020.12.15(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/t1840197.shtml

王毅同土耳其外长查武什奥卢通电话

2020 年 12 月 14 日，国务委员兼外长王毅应约同土耳其外长查武什奥卢通电话。

查武什奥卢祝贺中国成功控制疫情，高度赞赏中方在疫苗研发方面取得的成就。查表示，土方认为中方的疫苗安全有效，已宣布将从中国紧急采购，愿就此同中方加强合作。土方希望以明年土中建交 50 周年为契机，进一步与中方深化合作，提高双边关系水平。

王毅表示，今年以来，中土携手抗击疫情，在医疗物资提供、抗疫经验分享、新冠疫苗三期临床试验等方面开展了富有成效的合作。目前第二波疫情正在全球蔓延，中方愿坚定地同土耳其人民站在一起，直到土方最终彻底战胜疫情。土方决定采购中国疫苗体现了对中方的信任。中方愿依法依规向土方提供必要协助。双方要隆重纪念两国建交 50 周年，深化政治互信和各领域合作，推动中土关系迈上新台阶。

王毅说，政治互信是两国战略合作关系的根基，两国元首多次就此交换意见，强调在涉及核心利益和重大关切问题上相互理解、相互支持。中土在打击恐怖主义、维护国家安全稳定方面有共同关切。双方要反对将反恐问题政治化、工具化和在反恐问题上搞“双重标准”。“东伊运”是联合国安理会认定的国际恐怖组织，打击“东伊运”是各国的国际义务。中方愿与土方更深入开展反恐合作。

查武什奥卢表示，在反恐问题上，土耳其也是受害者。土方反对一切形式的恐怖主义，也反对将反恐问题政治化，将严格遵守认定有关国际恐怖组织的联合国安理会决议。土方不会允许任何人破坏中国的主权和领土完整。

EK 9

2021 Yılı

2021.02.26(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202102/t20210226_10405262.shtml

外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南

2021年2月26日，外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南，就双边关系和两国安全合作等问题交换意见。

程国平表示，面对新冠肺炎疫情挑战，中土两国同舟共济，相互支持，各领域合作取得积极进展。今年是中土建交 50 周年，中方愿同土方落实两国元首重要共识，深化安全等领域合作，推动中土关系取得更大发展。

约南高度评价土中各领域合作成果，表示土方愿以建交 50 周年为契机，加强高层交往，深化各领域合作，推动双边关系取得更多成果。

2021.03.25

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/202103/t20210326_9168958.html

Wang Yi Holds Talks with Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu

On March 25, 2021 local time, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi held talks with Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu in Ankara.

Wang Yi said that in recent years, great progress has been made in the China-Turkey strategic cooperative relations under the guidance of the leaders of both countries. In particular, during the pandemic period, the bilateral ties have stood the test of the pandemic as the two countries offer mutual support and assistance to overcome the difficulties. The friendship between the two peoples has been further deepened. This year marks the 50th anniversary of the establishment of diplomatic ties between China and Turkey. The bilateral relations are at a historic moment of building on past achievements and opening up new prospects. China is willing to work with Turkey to enhance mutual trust, deepen mutually beneficial cooperation, and elevate the strategic cooperative relations to a new level.

Wang Yi said that China supports the independence and sovereignty of Turkey, and respects the social system, economic model, and path of development chosen by the Turkish side that fit its national conditions. The essence of Xinjiang-related issues is fighting against violence, terrorism and separatism. China hopes that the Turkish side will continue to offer understanding and support to China on issues related to China's core interests and major concerns.

Wang Yi said that China will continue to support Turkey's pandemic fight until it achieves a full victory. He believes the China-Turkey traditional friendship will be further solidified through the joint fight against the pandemic. Some powers attempt to politicize vaccine cooperation and attach labels to it, which undermines the global fight against the pandemic and should be rejected by all nations.

Noting that the China-Turkey cooperation is all-dimensional, Wang Yi said that the two sides should make good use of all kinds of cooperative mechanisms and strengthen policy communication and coordination to increase exports of Turkey's quality products to China, currency swaps, major projects, and people-to-people exchanges, so as to achieve better results in the win-win cooperation.

Wang Yi stressed that China is willing to strengthen its strategic coordination with Turkey in supporting multilateralism, rejecting unilateralism, safeguarding the international system with the United Nations at its core and the international order based on international law, and jointly building a community with a shared future for mankind. China has proposed a five-point initiative for achieving the security and stability in the Middle East based on an objective and fair attitude and the wills of most countries in the region. China is ready to work with Turkey to maintain regional peace and stability. China welcomes Turkey's delegation to take part in the 2022 Beijing Winter Olympic Games.

Cavusoglu said that Turkey has always abided by the one-China principle and is committed to elevating the Turkey-China strategic cooperative ties. Turkey will never get involved in any actions that are hostile to China, while prohibiting any violent terrorist acts against China on its territory. The Turkish side appreciates China's vaccine cooperation with Turkey, and expects to deepen such cooperation. Turkey rejects the vaccine politicization and is willing to work with China to jointly push forward the building of a global community of health for all. The Turkish side hopes to strengthen the cooperation with China on implementing major projects, deepen the synergy of its Middle Corridor project with the Belt and Road Initiative, increase exports to China, expand the people-to-people exchanges, and welcome the establishment of cultural centers in each other's countries. The Turkish side appreciates China's initiative for the security and stability in the Middle East, and is willing to enhance Turkey's communication and coordination with China on regional issues. Turkey hopes China to take an active part in the Istanbul Process on Afghanistan. Turkey has always opposed politicizing sports events, welcomes China to host the Winter Olympics and will encourage Turkish athletes to actively take part in the 2022 Beijing Winter Olympic Games. Turkey looks forward to working with China to safeguard the multilateral system.

The two foreign ministers also exchanged in-depth views on international and regional issues of common concern.

The Turkish side introduces the effectiveness of the Chinese vaccines

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202103/t20210325_9181660.shtml

王毅同土耳其外长查武什奥卢举行会谈

当地时间 2021 年 3 月 25 日，国务委员兼外长王毅在安卡拉同土耳其外长查武什奥卢举行会谈。

王毅表示，近年来，在两国元首关心指导下，中土战略合作关系取得长足发展，特别是疫情期间，两国守望相助、共克时艰，中土关系经受住考验，双方人民之间的友谊进一步加深。今年是中土建交 50 周年，两国关系面临继往开来的历史时刻。中方愿同土方共同努力，增进相互信任，深化互利合作，推动中土战略合作关系迈上新台阶。

王毅说，中方支持土方坚持独立自主政策，尊重土方根据自身国情选择的社会制度、经济模式、发展道路。涉疆问题的实质是反暴恐、反分裂问题，希土方在事关中方核心利益和重大关切问题上继续给予中方理解和支持。

王毅说，中方将支持土方抗击疫情直到取得彻底胜利，相信中土传统友谊会在共同抗疫中得到进一步提升。一些势力试图把疫苗政治化、标签化，这显然不利于国际抗疫合作，理应受到各国抵制。

王毅表示，中土合作是全方位的。双方要充分发挥两国间各类合作机制的作用，加强政策沟通协调，扎实推进土优质产品对华出口、本币互换、大项目等领域合作，扩大两国人文交流，实现更高水平互利共赢。

王毅强调，中方愿同土方加强战略协调，共同支持多边主义，反对单边行径，维护好以联合国为核心的国际体系、以国际法为基础的国际秩序，共同构建人类命运共同体。中方本着客观公正态度，根据大多数国家意愿提出实现中东安全稳定的五点倡议，愿同土方一道努力维护地区和平稳定。欢迎土代表团参加北京冬奥会。

查武什奥卢表示，土方恪守一个中国原则，致力于进一步提升土中战略合作关系，不会参与任何反华行动，不允许在土境内出现针对中国的暴恐行为。土方高度赞赏并期待同中方进一步深化疫苗合作，反对将疫苗政治化，愿同中方共同推进人类卫生健康共同体建设。土方希同中方加强大项目合作，深化“中间走廊”计划同“一带一路”倡议对接，扩大对华出口，拓展人文交流。欢迎双方互设文化中心。土方赞赏中方提出实现中东安全稳定的倡议，愿同中方在中东问题上加强沟通协调。希中方积极参与阿富汗问题伊斯坦布尔进程。土方一贯主张，体育不应同政治扯上任何关系，欢迎中方举办冬奥会，支持土体育健儿积极参加北京冬奥会。土方期待与中方共同维护多边体系。

双方还就共同关心的国际和地区问题深入交换了意见。

2021.03.26

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/202103/t20210326_9168959.html

Turkish President Recep Tayyip Erdogan Meets with Wang Yi

On March 25, 2021 local time, Turkish President Recep Tayyip Erdogan met with State Councilor and Foreign Minister Wang Yi in Ankara.

Erdogan asked Wang Yi to convey his sincere greetings and best wishes to President Xi Jinping and warmly congratulated the Communist Party of China (CPC) on the 100th anniversary of its founding. Erdogan said the Justice and Development Party of Turkey looks forward to enhancing its communication with the CPC, so as to make contributions to the cooperation among the political parties around the world. This year marks the 50th anniversary of the establishment of diplomatic ties between Turkey and China. Turkey attaches great importance to developing its relations with China, firmly opposes any form of terrorism, and hopes to build closer ties and exchanges with China for further developing bilateral relations.

Erdogan said, I myself have been publicly vaccinated with China's COVID-19 vaccine, aiming to show the safety and effectiveness of the Chinese vaccines to Turkish citizens

as well as the whole world. Turkey is willing to deepen its vaccine cooperation with China and explore the potential of conducting such cooperation with a third party. Turkey looks forward to increasing Turkey-China high-level exchanges, boosting mutual trust, making good use of the existing cooperative mechanisms, promoting the synergy between its Middle Corridor project and the Belt and Road Initiative, enhancing cooperation in the fields including connectivity, infrastructure construction and investment, seeking more balanced development of bilateral trade, and encouraging local currency settlement. Turkey attaches great importance to China's five-point initiative for achieving the security and stability in the Middle East and is willing to deepen communication and coordination with China on regional affairs.

Wang Yi conveyed the cordial greetings from President Xi Jinping to Erdogan. Wang Yi said that China, under the CPC leadership, has found a development path that fits its national conditions and is now embarking on the new journey to fully building a modern socialist country. China is willing to deepen friendly cooperation with Turkey and strengthen exchanges of experience in state governance.

Wang Yi said that taking the opportunity of the 50th anniversary of the establishment of diplomatic relations between the two nations, China is ready to work with Turkey to implement the important consensus reached by the two heads of state, build on past achievements and forge ahead to promote the healthy and stable development of China-Turkey strategic cooperative relations, so as to bring more benefits to the two peoples.

Wang Yi stressed that both sides need to continue to understand and support each other on the issues related to core interests, and insist on not interfering in each other's domestic affairs, so as to effectively safeguard the political foundation of China-Turkey relations. China is ready to continue to provide help for Turkey in its fight against the COVID-19 pandemic, and fully release the positive energy of the vaccine cooperation between the two nations. The two countries should further promote the synergy between the Belt and Road Initiative and the Middle Corridor project, strengthen cooperation in the high tech sectors including 5G, artificial intelligence, big data and digital economy, and make solid progress in major projects to seek win-win results. China will encourage more Chinese enterprises to import quality products from Turkey and increase the investment in Turkey. As two important emerging economies, China and Turkey should solidify their unity and cooperate on deepening party communications, safeguarding the development rights of each other, and protecting the common interests of the developing countries.

On the same day, Wang Yi also met with Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202103/t20210326_9181661.shtml

土耳其总统埃尔多安会见王毅

当地时间 2021 年 3 月 25 日，土耳其总统埃尔多安在安卡拉会见国务委员兼外长王毅。

埃尔多安请王毅转达对习近平主席的诚挚问候和良好祝愿，热烈祝贺中国共产党成立 100 周年。埃尔多安表示，土正义与发展党期待同中国共产党加强交往，为世界政党交流合作作出贡献。今年是土中建交 50 周年，土方高度重视发展对华关系，坚决反对各种形式的恐怖主义，愿同中方建立更为密切的联系和交流，引领土中关系进一步深入发展。

埃尔多安说，我本人公开接种中国新冠疫苗，用实际行动向土民众和全世界展示了中国疫苗的安全性和有效性。土方愿同中方继续深化疫苗合作，并探讨开展三方疫苗合作。土方期待加强双方高层交往，增进彼此互信，用好现有合作机制，推动土“中间走廊”计划和“一带一路”倡议对接，深化互联互通、基础设施建设、投资等领域合作，促进双边贸易平衡发展，推动使用本币结算。土方高度重视中方刚刚提出的实现中东安全稳定的倡议，愿就中东事务加强同中方的沟通协作。

王毅向埃尔多安转达习近平主席的亲切问候。王毅表示，在中国共产党领导下，中国已成功找到一条符合自身国情的发展道路，正在开启全面建设社会主义现代化国家新征程。中方愿深化中土友好合作，加强双方治国理政经验交流。

王毅说，中方愿同土方以两国建交 50 周年为契机，落实两国元首达成的重要共识，承前启后，继往开来，推动中土战略合作关系健康稳定发展，为两国人民带来更多福祉。

王毅强调，双方要继续在涉及彼此核心利益问题上相互理解和支持，坚持互不干涉对方内政，切实维护好中土关系政治基础。中方愿继续为土方抗疫提供支持，充分释放两国疫苗合作的正能量。双方要推进“一带一路”倡议和“中间走廊”计划对接，深化 5G、人工智能、大数据、数字经济等高新技术领域合作，稳步推进大项目合作，实现互利共赢。中方将鼓励更多中国企业进口土优质产品，加大对土投资。中土都是重要的新兴经济体，应加强团结协作，深化执政党交流，共同捍卫中土两国的发展权利和广大发展中国家共同利益。

同日，王毅还同土外长查武什奥卢举行会谈。

2021.03.30(C)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202103/t20210330_9181662.shtml

中国是中东国家长期可靠的战略伙伴

——王毅国务委员兼外长在结束访问中东六国后接受媒体采访

2021 年 3 月 24 日至 30 日，国务委员兼外长王毅应邀对沙特、土耳其、伊朗、阿联酋、巴林进行正式访问并工作访问阿曼。结束访问之际，王毅接受了记者的采访。内容如下：

一、虽然新冠肺炎疫情仍在蔓延，此次七天访问中东六国，创下了中国外长一次访问最多中东国家的纪录。请问中方主要考虑是什么？访问主要成果有哪些？

王毅：此次访问的六国纵贯中东，是中东历史上三大文明的代表，各具鲜明的政治、经济、社会、文化特色，在地区事务中发挥着独特作用。同时，六国都是发展中国家，都是新兴经济体，也都是中国的友好国家。面对百年变局和世纪疫情的挑战，面对中东错综复杂的纷争，地区国家对内探索符合本国国情的发展道路，以实现各自的民族梦想；对外深刻反思外部干涉造成的恶果，努力找寻维护地区长治久安的有效途径。

在此背景下访问中东，是为发展同地区国家的双边关系而来，是为促进地区和平稳定而来，也是为维护发展中国家整体利益、捍卫共同发展权利和国际公平正义而来。

访问中，我分别同六国领导人和外长会见会谈，落实双方最高领导人达成的重要共识，提出了关于实现中东安全稳定的五点倡议，重点传递以下信息：一是中方支持地区国家排除外部施压干扰，坚持独立自主，探索具有自身特色的社会制度和治理模式。二是支持地区国家摆脱大国地缘争夺阴影，以主人翁姿态，努力化解地区内矛盾分歧，构建兼顾各方合理关切的安全框架。三是中方在中东不谋求私利，不搞地缘争夺，不划分势力范围，秉持平等友善的伙伴精神，尊重地区国家自主选择，愿以真诚合作为中东和平发展作出“中国贡献”。此访实现了预期目标。

我们一致认为，应尊重各国主权独立和民族尊严，以自主多样的发展方式，丰富发展中国家实现现代化的路径选择，促进不同文明的和谐共处；应抵制将意识形态强加于人，反对打着人权旗号干涉别国内政，肆意对别国攻击抹黑；应维护以联合国为核心的国际体系和以国际法为基础的国际秩序，高举多边主义旗帜，捍卫国际公平正义。中国将同六国继续在彼此核心利益上坚定相互支持，这是此访的最重要成果。

我们一致认为，应以高质量共建“一带一路”为牵引，促进双方务实合作提质升级。中国构建新发展格局为中国同地区国家合作带来了新机遇，注入了新动力。

我们一致认为，全球抗疫进入新阶段，应弘扬共克时艰的抗疫精神，继续反对将疫情政治化，抵制将疫苗标签化。要继续相互支持，在同阿联酋、土耳其、巴林成功开展疫苗三期国际临床试验的基础上，就疫苗合作、三方合作、健康码互认等深入探讨，不断创新合作模式。

我们一致认为，应坚持政治解决地区热点问题的大方向，倡导包容性对话，“说服”而不是“压服”。应以“两国方案”为核心，凝聚国际社会促和努力，推动巴勒斯坦问题早日得到公正合理解决。我同伊朗领导人就伊核问题深入交换意见，认为应在分清是非曲直的基础上，尽快解除非法的单边制裁和“长臂管辖”，按照同步对等思路，有序恢复履约，确保伊核问题全面协议重回正轨。同时探索建立地区对话平台，通过沟通协商，维护海湾安全稳定。六国欢迎中国在中东事务中发挥更大作用。

六国祝贺中国共产党建党 100 周年，期待同中方加强治国理政经验交流；支持中国举办北京冬奥会，反对将体育政治化。

二、您在访问沙特期间接受阿拉伯媒体专访时，提出关于实现中东安全稳定的五点倡议，请问中方是出于何种考虑？中方下一步将如何推动落实？

王毅：中东历史悠久、文明深厚、资源富集，但近现代饱受大国博弈和地缘争夺之苦，演变为全球热点最集中的地区。今年是“阿拉伯之春”10 周年，10

年前发生的那场动荡后遗症依然顽固，但10年的反思与探索也带来了新希望，谋稳定、促发展、走自己的路逐渐成为地区共识。

中东不应该充当大国博弈的受害者，不应该成为地缘冲突的牺牲品，不应该在世界发展潮流中掉队。中东越是“是非”多，就越要明辨是非；越是问题难，就越需群策群力。我在此访首站沙特提出了关于中方实现中东安全稳定的五点倡议，包括倡导相互尊重、坚持公平正义、实现核不扩散、共建集体安全、加快发展合作等五方面内容。上述倡议反映了中方为实现地区安全稳定进行的思考，体现了中国促进中东和平安宁的诚意和作为安理会常任理事国的担当。

倡议提出后，得到中东国家普遍欢迎和积极响应，多位往访国领导人和外长对倡议表示赞赏和支持。巴勒斯坦外交部也发表声明，感谢中方提出上述倡议，迫切期待同中方合作，推动重启巴以和谈。地区各界认为，倡议切中当前中东国家紧迫关切，既反映了中国一以贯之的政策主张，更彰显了新时代中国中东外交的格局理念，将为中东实现安全稳定注入正能量。

中东只属于中东人民，不是任何人的领地。作为中东国家的真诚朋友，中方下阶段将围绕落实上述倡议，同有关各方密切沟通协调，重点做好以下几件事情：

一是全力支持国际社会围绕实现巴以“两国方案”积极斡旋，今年5月中国出任安理会轮值主席期间，我们将推动安理会全面审议巴勒斯坦问题。我们将适时举办巴以和平人士研讨会。二是积极参与解决伊朗核问题相关进程，中方官员已赴莫斯科同伊、俄一道，讨论重启伊核全面协议的路线图和时间表。我们也愿就在华举办海湾地区安全多边论坛同各方保持密切沟通，这一新平台也可从2轨或1.5轨开启，从保障石油设施和航道安全等议题入手，先易后难、积累互信。三是继续推进同地区国家疫苗合作，助力地区国家加快复工复产，保障中方参与的重大合作项目顺利实施，帮助地区早日实现经济复苏。四是年内举办中阿改革发展论坛、中东安全论坛，加强治国理政交流，促进文明对话，深化反恐和去极端化合作。

三、新冠肺炎疫情仍是当前全球各国面临的共同挑战，能否介绍中国和中东国家团结抗疫情况以及下一步抗疫合作重点方向？

王毅：面对突如其来的疫情，中国和中东国家携手抗疫，在应对公共卫生危机中升华了中国人民同中东人民的友谊，加深了相互信任，开拓了合作新领域。

去年中国疫情发生时，沙特国王萨勒曼是第一个致电习近平主席支持中国抗疫的外国元首。伊朗外长扎里夫是全球首个公开声援中国抗疫的外长。阿联酋全球第一高楼哈利法塔打出“武汉加油”等鼓劲标语。这些都令中国人民倍感温暖。中东出现疫情后，中方紧急驰援，及时迅速向地区国家提供了呼吸机、检测试剂、额温枪、口罩、眼罩、防护服等大量抗疫物资，向地区9国派出超百人次医疗专家组，同地区国家举办了60多场卫生专家视频会议。

中国同阿联酋合作开展全球首个新冠灭活疫苗三期国际临床试验，创造了多国籍、大规模临床试验的纪录。此次访问期间，中国同阿联酋又启动灌装中国疫苗生产线的合作项目，双方还就在阿设立全球首个“春苗行动”接种点达成一致，中阿抗疫合作持续引领风气之先。埃尔多安总统公开接种中国疫苗，中国同土耳其开展的疫苗三期国际临床试验也取得成功。中国政府切实落实将疫苗作为全球公共产品的庄重承诺，向17个中东国家援助和出口近3800多万剂疫苗，有力支持地区国家的抗疫斗争。

当前，全球仍未摆脱疫情，团结抗疫仍在路上。中方愿与中东国家一道，推动双方抗疫合作继续走在前列：一是加紧推进疫苗合作，在疫苗援助和出口上继续提供力所能及的帮助；二是推动建立健康码国际互认机制，便利疫情防控常态化背景下人员往来；三是不断凝聚团结抗疫共识，防止疫情政治化再度抬头，推动疫苗真正成为各国都能用得上、用得起的“人民疫苗”。

四、中阿双方已就召开中阿峰会和构建中阿命运共同体达成共识。此访中方进一步提出中阿要携手打造志同道合、安宁和谐、发展繁荣的中阿命运共同体。请问如何评价当前中阿关系与合作？

王毅：面对国际形势的复杂变化和一些人反华杂音，中阿关系如疾风中的劲草，以鲜明的稳定性、创新性，对冲各种不稳定、不确定性，打造了南南关系与合作的样板。

一年多来，习近平主席同多位阿拉伯国家元首 10 余次通话、近 20 次互致信函，为中阿关系发展定向指路。中阿双方相互坚定支持，共同捍卫《联合国宪章》宗旨原则，共同维护多边主义和公平正义。

面对疫情，中阿双方互相鼓励、互相支持、分享经验，彰显患难与共的兄弟情谊。阿拉伯国家为中国抗疫加油鼓劲不遗余力，中国对阿拉伯国家抗疫合作实现了“全覆盖”，双方疫苗合作更是敢为人先、可圈可点。

2020 年，中阿贸易额近 2400 亿美元，中国稳居阿拉伯国家第一大贸易伙伴国地位；中国自阿拉伯国家原油进口 2.5 亿吨，占同期中国进口总量的一半。中阿共建“一带一路”重点项目复工复产有序推进，5G、大数据、人工智能、航空航天等高新技术合作方兴未艾，中国产品、中国技术、中国标准在地区认可度不断提升。

去年 7 月，中阿合作论坛第九届部长会成功举行，双方规划中阿合作前行路径，共同宣布携手打造面向新时代的中阿命运共同体，一致同意召开首次中阿峰会，为中阿战略伙伴关系发展注入新的强大动力。

此访中提出中阿双方打造志同道合、安宁和谐、发展繁荣的命运共同体，体现了中阿关系的高水平，也反映了下阶段双方携手并进的大方向。

构建中阿命运共同体，既要志存高远，也要脚踏实地。要以加强发展中国家团结协作为核心，推动国际体系变革和国际规则制定更多反映发展中国家的呼声和关切。中阿刚刚签署“数据安全合作倡议”，为全球数字经济规则制定作出中阿贡献。要以实现中阿融合发展为基础，对接彼此发展战略，巩固能源全产业链合作，深化高新技术合作，提升金融投资和自贸安排水平，促进规则标准衔接。要以促进中阿民心相通为保障，用好中阿合作论坛等机制，深化青年、文化、教育、旅游等交流合作，厚植世代友好根基。

中方愿与阿方密切沟通协调，办好中阿峰会，推动中阿命运共同体落地，为构建人类命运共同体作出更大贡献。

五、此次访问正值联合国人权理事会会议期间，人权问题成为各方关注焦点之一。请问中国同地区国家达成了哪些共识？

王毅：此次访问的六国和中国都是发展中国家，在人权问题上看法高度一致和相近。我们认为某些西方国家的人权观并不代表国际人权观，发展中国家的人权观应该更多得到倾听、尊重和吸收，以丰富人权的内涵，促进社会的进步，维护世界的和谐。

我们一致认为，人权应是全面均衡的。既要重视政治和社会权利，也要重视生存权和发展权；既要讲民主自由，也要讲公平正义。一国人权状况如何应由本国民众来评判，而不应由别国根据自身好恶决定。

世界上不同文明和国家对人权的理解不完全相同，各国可就此开展平等和建设性对话，增进相互了解，共同促进人权事业的进步。但我们反对将人权问题政治化。一些西方势力打着人权旗号干涉别国内政，将人权问题作为政治工具，肆意攻击抹黑别国，遏制打压发展中国家的做法，违背了基本的人权理念，是霸道霸权行为，广大发展中国家应予坚决抵制。

在前不久结束的联合国人权理事会上，21个阿拉伯国家和众多发展中国家一起，共同发出声援支持中国的正义之声。中方也历来坚决反对以人权为借口对阿拉伯国家内政指手画脚。中方愿同阿拉伯等地区国家一道，继续高举不干涉内政旗帜，维护《联合国宪章》宗旨和原则，维护双方及发展中国家的共同利益。

六、2021年是“十四五”规划开局之年。中国将如何同地区国家深化发展对接、助力构建新发展格局？

王毅：2021年启动“十四五”规划实施，开启了中国全面建设社会主义现代化国家新征程。此访期间，六国均高度评价中方抗疫和发展成就，尤为看好中国增长前景，对深化对华务实合作寄予厚望。下阶段，中国愿同中东国家一道，做好以下三方面工作：

一是对接彼此发展战略。六国均高度期待把握中国新发展格局为双方合作带来的新机遇，与中方对接发展战略意愿强烈。中方愿与中东国家一道，促进高质量共建“一带一路”与沙特“2030愿景”、土耳其“中间走廊计划”、伊朗第七个“五年计划”、阿联酋“面向未来50年国家发展战略”、阿曼“2040愿景”、巴林“2030经济发展愿景”等地区国家规划衔接，充分发挥中东作为陆海丝绸之路交汇地带的优势，形成中东国家向东开放，中国向西拓展合作，双方优势互补、互利共赢的大格局。

二是融合两个资源市场。中东资源禀赋特色鲜明，石油、天然气储量分别占全球探明总量的55%、42%。20多年来，中东一直占据中国原油进口的半壁江山，双方以原油、石化为主轴的务实合作深入开展。要巩固双方能源上中下游合作，拓展新能源、可再生能源等纵深合作，筑牢双方稳定可靠的战略能源伙伴关系。10多年来，中东工业化进程加快发展，与中国对外合作重点高度契合。要稳步推进产业投资、园区良港、互联互通等合作，深化重大基础设施工程承包合作，同时创新投融资模式，提升贸易便利化水平，扩大双边本币互换规模。近几年来，中国和中东信息化产业方兴未艾，要加强双方5G、大数据、人工智能等高新技术合作，打造后疫情时期合作新增长极。

三是交流执政兴国理念。当前，中东国家面临抗疫情、保稳定、促发展的艰巨任务，对民生关注和投入持续上升。此访中多国领导人钦佩习近平主席大国领袖风范和中方治国理政成就，赞赏中方以人民为中心的执政理念。共享是中国新发展理念要义之一。中国愿结合中东国家特点，加强双方治国理政经验的交流，更多聚焦助力中东国家改善民生，更好实现发展成果让人民共享。

2021.07.13(C)

https://www.fmprc.gov.cn/resmî/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202107/t20210713_9181663.shtml

习近平同土耳其总统埃尔多安通电话

2021 年 7 月 13 日晚，国家主席习近平同土耳其总统埃尔多安通电话。

习近平指出，去年以来，中土两国务实合作取得可喜进展，展现出强劲韧性和巨大潜力，双方就抗击新冠肺炎疫情开展密切合作，为两国关系增添了新亮点。中土即将迎来建交 50 周年，中方愿同土方一道努力，推动中土战略合作关系得到更大发展。

习近平强调，双方应该坚持尊重彼此核心关切，增强战略互信。中方支持土方维护国家主权、独立、领土完整，走符合自身国情的发展道路，愿同土方加强反恐、安全等领域合作。双方应推进对接共建“一带一路”倡议和土方“中间走廊”计划，探讨优化双边贸易结构的新思路新举措，提升经贸合作水平，推动两国务实合作取得更多成果。中方愿同土方深入开展疫苗合作，助力土方早日战胜疫情。双方应该共同反对溯源政治化、病毒标签化，推动构建人类卫生健康共同体。

埃尔多安再次祝贺中国共产党成立 100 周年。他表示，今年也是土中建交 50 周年，对土中两国具有特殊意义。土方重视发展对华关系，愿同中方密切往来，面向未来，积极共建“一带一路”，扩大经贸、基础设施等领域务实合作，欢迎中方企业赴土投资合作。感谢中方为土方抗击新冠肺炎疫情提供宝贵支持。中国疫苗的安全性、有效性得到了世界的认可和信任，土方希望同中方加强疫苗合作。土方过去、现在和将来都坚定奉行一个中国政策，支持中国维护独立、主权、领土完整，打击恐怖主义，不允许任何人利用土耳其领土从事危害中国主权的分裂活动。

2021.07.16

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjlb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/202107/t20210717_9168960.html

Wang Yi Meets with Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu

On July 16, 2021 local time, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi met with Turkish Foreign Minister Mevlut Cavusoglu in Tashkent.

Wang Yi said, facing the turbulent and changing international situation, it is necessary for China and Turkey, as important emerging markets, to strengthen strategic dialogue and carry out strategic cooperation. China is ready to work with Turkey to implement the important consensus reached by the two heads of state during the recent phone conversation and push forward bilateral cooperative relations in all areas. In particular, the two countries should carefully maintain political mutual trust and keep

political commitments. Mutually beneficial cooperation between China and Turkey has broad prospects and great potential. China supports Chinese enterprises in continuously advancing bilateral cooperation in accordance with market principles. China is also willing to strengthen coordination with Turkey on the current international and regional situation, promote the process of political settlement of the Afghan issue, and maintain the overall situation of regional peace and stability.

Cavusoglu said that Turkey attaches great importance to the relations with China and the recent phone conversation between the two heads of state is very important and successful. The Turkish side would like to establish more regular and closer contacts with China. He thanked the Chinese side for providing vaccines to Turkey and said that Turkey supports further deepening cooperation with Chinese enterprises on vaccines. Turkey firmly supports the one-China principle and China's efforts to safeguard its sovereignty. Turkey does not agree with or participate in any move by some forces to pressure China by using Xinjiang-related issues. Turkey is ready to strengthen communication and coordination with China on the Afghan issue to prevent the outbreak of a civil war in Afghanistan and promote peace and reconciliation among all parties in Afghanistan.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202107/t20210716_9181664.shtml

王毅会见土耳其外长查武什奥卢

当地时间 2021 年 7 月 16 日，国务委员兼外长王毅在塔什干会见土耳其外长查武什奥卢。

王毅表示，面对动荡变革的国际形势，中土两国作为重要新兴市场国家，有必要加强战略对话，开展战略合作。中方愿同土方一道，落实好两国元首最近通话达成的重要共识，推动中土各领域合作关系向前发展。尤其要悉心维护好两国的政治互信，恪守做出的政治承诺。中土互利合作具有广阔前景和巨大潜力，中方支持中国企业按照市场原则持续推进两国合作。中方也愿同土方就当前国际和地区形势加强协调，推动阿富汗问题政治解决进程，维护地区和平稳定的大局。

查武什奥卢表示，土方高度重视对华关系，最近两国元首的通话十分重要和成功。土方愿同中方建立更加经常、密切的联系。感谢中方向土方提供疫苗，土方支持同中国企业进一步深化疫苗合作。土方坚定支持一个中国原则，支持中方维护自身主权，不认同、不参与一些势力利用涉疆问题向中国施压。土方愿同中方加强在阿富汗问题上的沟通协调，防止阿富汗爆发内战，促进阿各方实现和平和解。

2021.08.04

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/202108/t20210805_9168961.html

Xi Jinping Exchanges Messages of Congratulations with Turkish President Recep Tayyip Erdogan on the 50th Anniversary of the Establishment of China-Turkey Diplomatic Relations

On August 4, 2021, President Xi Jinping exchanged congratulatory messages with Turkish President Recep Tayyip Erdogan on the 50th anniversary of the establishment of diplomatic ties between China and Turkey.

Xi Jinping pointed out in his message that over the past 50 years since the establishment of diplomatic relations, China-Turkey relations have been developing steadily. Since the establishment of the China-Turkey strategic cooperative relationship in 2010, exchanges and cooperation in various fields have been moving forward in an orderly manner. Since last year, the two sides have been supporting each other in the fight against the COVID-19 outbreak, and carried out fruitful cooperation on vaccines, which has deepened the friendship between the people of the two countries. I attach great importance to the development of China-Turkey relations, and am willing to work with President Erdogan to take the 50th anniversary as an opportunity to show mutual understanding and support on issues concerning each other's core interests and major concerns, accelerate the alignment of development strategies, and push for the steady and long-term development of China-Turkey strategic cooperative relationship, so as to bring benefits to the two countries and their people.

Erdogan said in his message that Turkey-China relations have a sound foundation for mutually beneficial development. Over the past half-century, bilateral cooperation in trade, investment, transportation, tourism and other fields has achieved tremendous development. The two countries have also promoted strategic cooperation on the basis of mutual respect and exerted a positive influence in the region and the world. In the face of COVID-19, the two countries have been working together and helping each other to ensure the health of their people. The Turkish side attaches great importance to the development of bilateral relations and will continue to push forward strategic cooperation between the two countries.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202108/t20210804_9181665.shtml

习近平同土耳其总统埃尔多安就中土建交 50 周年互致贺电

2021 年 8 月 4 日，国家主席习近平同土耳其总统埃尔多安互致贺电，庆祝两国建交 50 周年。

习近平在贺电中指出，建交 50 年来，中土关系稳步发展。2010 年两国建立战略合作关系后，各领域交流合作有序推进。去年以来，双方在抗击新冠肺炎疫情中相互支持，疫苗合作富有成效，加深了两国人民友谊。我高度重视中土关系发展，愿同埃尔多安总统一道努力，以两国建交 50 周年为契机，在涉及彼此核心利益和重大关切问题上相互理解和支持，加快对接发展战略，推动中土战略合作关系行稳致远，造福两国和两国人民。

埃尔多安在贺电中表示，土中两国关系具有实现互利发展的良好基础。过去半个世纪，土中贸易、投资、交通、旅游等各领域合作取得巨大发展。两国基于相互尊重推进战略合作，在地区和全球范围内形成积极影响。面对新冠肺炎疫情，两国团结互助，保障民众身体健康。土方高度重视双边关系发展，将继续推进土中战略合作。

2021.10.19

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/202110/t20211020_10413083.html

External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping Meets with Turkish Ambassador to China Abdulkadir Emin Onen

On October 19, 2021, External Security Commissioner of the Foreign Ministry Cheng Guoping met with Turkish Ambassador to China Abdulkadir Emin Onen. The two sides mainly had in-depth exchanges of views on China-Turkey relations, issues concerning Xinjiang, and counter-terrorism security cooperation.

Cheng Guoping said, in the face of the challenges of COVID-19, China and Turkey have stood together in solidarity to overcome difficulties, and the friendship between the people of the two countries has further deepened. This year marks the 50th anniversary of the establishment of diplomatic relations between China and Turkey. China is willing to work with Turkey to implement the important consensus reached by the two heads of state, understand and support each other on issues concerning each other's core interests and of major concerns, and push forward the continuous development of bilateral relations.

Onen said, as Turkey and China mark the 50th anniversary of the establishment of diplomatic relationship, the two countries have overcome the impact of the pandemic, and made positive progress in cooperation in all areas. Turkey attaches great importance to developing relations with China, and stands ready to follow the vision mapped by the two heads of state to keep strengthening dialogues and cooperation in all areas, and push forward Turkey-China relations to make new and greater progress.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202110/t20211019_10405263.shtml

外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南

2021 年 10 月 19 日，外交部涉外安全事务专员程国平会见土耳其驻华大使约南，双方主要就中土关系、涉疆问题及反恐安全合作等深入交换意见。

程国平表示，面对新冠肺炎疫情挑战，中土两国守望相助、共克时艰，两国人民友谊进一步加深。今年是中土建交 50 周年，中方愿同土方一道，落实好两国元首重要共识，在涉及彼此核心利益和重大关切问题上相互理解、相互支持，深化反恐安全等领域合作，推动双边关系不断向前发展。

约南表示，在土中建交 50 周年之际，两国克服疫情影响，各领域合作取得积极进展。土方高度重视发展对华关系，愿按照两国元首规划的愿景，继续加强各领域对话与合作，推动土中关系取得新的更大进展。

2021.11.01

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjb_663304/zzjg_663340/xybfs_663590/gjlb_663594/2898_663796/2900_663800/202111/t20211101_10436311.html

Assistant Foreign Minister Wu Jianghao Attends National Day Reception of Turkey

On October 29, 2021, Assistant Foreign Minister Wu Jianghao attended the National Day reception held by the Turkish Embassy in China and exchanged views with Turkish Ambassador to China Abdulkadir Emin Onen on bilateral relations and other issues.

Wu Jianghao extended his congratulations on the 98th anniversary of the founding of the Republic of Turkey. He said that in the past 50 years since the establishment of China-Turkey diplomatic ties, bilateral relations have moved forward steadily. In recent years, under the personal attention and strategic guidance of President Xi Jinping and President Recep Tayyip Erdogan, the China-Turkey strategic partnership achieved considerable development. China is willing to work with Turkey to implement the important consensus reached by the two heads of state to advance new progress in the China-Turkey strategic partnership.

Abdulkadir Emin Onen once again expressed his congratulations on the 100th anniversary of the founding of the Communist Party of China and said Turkey attaches great importance to developing its relations with China. Turkey stands ready to work with China and take the opportunity of the 50th anniversary of the establishment of diplomatic ties to elevate bilateral relations to a new level.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202111/t20211101_10434142.shtml

外交部部长助理吴江浩出席土耳其国庆招待会

2021 年 10 月 29 日，外交部部长助理吴江浩出席土耳其驻华使馆举办的国庆招待会，同土耳其驻华大使约南就双边关系等交换意见。

吴江浩祝贺土耳其国庆 98 周年并表示，中土建交 50 年来，双边关系稳步推进。近年来，在习近平主席和埃尔多安总统的亲自关心和战略引领下，中土战略合作关系取得长足发展。中方愿同土方共同努力，落实好两国元首达成的重要共识，推动中土战略合作关系不断取得新成果。

约南再次祝贺中国共产党成立 100 周年并表示，土方高度重视发展对华关系，愿同中方一道努力，以两国建交 50 周年为契机，推动两国关系迈上新台阶。

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202201/t20220113_10492427.html

Wang Yi Holds Talks with Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu

On January 12, 2022, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi held talks with Turkish Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu in Wuxi, Jiangsu Province. Wang Yi first conveyed President Xi Jinping's cordial greetings to President Recep Tayyip Erdogan, saying that under the joint guidance of the two heads of state, China-Turkey relations have maintained the development momentum and anti-pandemic cooperation has become a new highlight of bilateral relations. Last year, the two sides jointly celebrated the 50th anniversary of the establishment of diplomatic ties and the two heads of state exchanged congratulatory messages. We should follow the direction set by the two heads of state, respect each other, conduct candid exchanges, enhance mutual trust and overcome disturbance so as to consolidate the political foundation of bilateral relations and push for sound and steady development of bilateral relations. Wang Yi stressed, China and Turkey, as strategic partners, should be committed to enhancing mutual trust and mutual support. I have the following hopes for both sides. First, support each other in safeguarding respective sovereignty, security and development interests. Second, abide by non-interference in each other's internal affairs, a basic norm of international relations. Third, not participate in activities against each other on international occasions. Fourth, strengthen communication and enhance mutual understanding on cognitive differences in issues such as history and ethnic groups through bilateral channels.

Çavuşoğlu conveyed President Erdogan's sincere greetings to President Xi Jinping, saying that Turkey is pleased with the sound development momentum of Turkey-China relations and is willing to give full play to the role of the Turkey-China Inter-governmental Cooperation Committee, the Foreign Ministers' Consultation Mechanism and the Joint Economic and Trade Committee to deepen cooperation in various fields and push for greater development of bilateral relations.

Wang Yi said, Turkey is the first country to sign an inter-governmental cooperation document with China on jointly building the Belt and Road, which demonstrates the importance Turkey attaches to the pragmatic cooperation between the two countries. Last year, the trade volume between China and Turkey increased significantly, demonstrating the huge potential of bilateral economic and trade cooperation. We should make good use of the renminbi-Turkish lira swap arrangement, seek greater synergy between our development strategies, advance landmark projects in fields such as nuclear power, and expand cooperation in new energy, 5G, cloud computing, big data and other fields. China is willing to import more high-quality products from Turkey, and Turkey is welcome to make good use of the China International Import Expo and other channels to promote Turkish products.

Çavuşoğlu said, Turkey speaks highly of the positive role played by bilateral cooperation in economy, trade and investment as well as connectivity between Turkey and China in enhancing Turkey's economic strength. Turkey stands ready to seek greater synergy between the Middle Corridor project and the Belt and Road Initiative. The new currency swap agreement between the two sides is very timely and Turkey will encourage its enterprises to make full use of this arrangement. Turkey is willing to actively promote bilateral cooperation in nuclear power and fully tap the huge potential of cooperation in new energy and other fields.

Both sides agreed to strengthen people-to-people and cultural exchanges. Çavuşoğlu said, Beijing will become the only city in the world that hosts both the Summer and Winter Olympics. I believe that the Beijing Olympic Winter Games will be as successful as the 2008 Beijing Olympic Games. The Turkish side fully agrees that sports should not be politicized and Turkish athletes are looking forward to participating in the Games in China. Wang Yi welcomes Turkish athletes' participation in the Olympic Winter Games in China, saying that China will facilitate their smooth participation.

The two sides exchanged views on the situation in Kazakhstan and other international and regional issues of common concern. Wang Yi introduced China's principled position. Wang Yi said, China attaches importance to Turkey's unique role in regional and international affairs, and stands ready to strengthen multilateral coordination and cooperation, jointly safeguard true multilateralism, make efforts to promote greater democracy in international relations, and safeguard the common interests of emerging market economies including China and Turkey.

Wang Yi introduced China's position on the AUKUS (Australia, the United Kingdom and the United States) nuclear submarine cooperation upon request, stressing the three countries' move sets a bad precedent, is bound to create the risk of nuclear proliferation and provoke a new round of regional arms race, and has aroused strong dissatisfaction among regional countries. China is ready to work with other countries to uphold the international nuclear non-proliferation regime.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202201/t20220112_10481460.shtml

王毅同土耳其外长查武什奥卢举行会谈

2022 年 1 月 12 日，国务委员兼外长王毅同土耳其外长查武什奥卢在江苏无锡举行会谈。

王毅首先转达习近平主席对埃尔多安总统的亲切问候，表示在两国元首共同引领下，中土关系保持发展势头，抗疫合作成为双边关系新亮点。去年，双方共同庆祝建交 50 周年，两国元首互致贺电。我们要按照两国元首确定的方向，相互尊重、坦诚交流、增进互信、克服干扰，夯实两国关系的政治基础，推动两国关系获得健康稳定的发展。王毅强调，中土作为战略伙伴，应致力于增进相互信任与相互支持。希望双方一是支持彼此维护好本国的主权、安全和发展利益；二是恪守互不干涉内政这一国际关系基本准则；三是不在国际场合参加

针对对方的活动；四是在历史、民族等认知差异问题上，通过双边渠道加强沟通，增进相互了解。

查武什奥卢转达埃尔多安总统对习近平主席的诚挚问候，表示土方对土中关系良好发展势头感到高兴，愿发挥土中政府间合作委员会、外长磋商机制、经贸联委会作用，深化各领域合作，推动两国关系实现更大发展。

王毅表示，土耳其是第一个同中国签署政府间共建“一带一路”合作文件的国家，体现了土方对两国务实合作的重视。去年，中土贸易额大幅增长，展现了两国经贸合作的巨大潜力。双方要用好人民币本币互换安排，加强发展战略对接，推进核电等标志性大项目，拓展新能源、5G、云计算、大数据等合作。中方愿增加从土进口优质产品，欢迎土方用好中国国际进口博览会等渠道宣介推广土产品。

查武什奥卢表示，土方高度评价土中经贸投资合作和互联互通为土增强经济实力发挥的积极作用，愿加强“中间走廊”计划与共建“一带一路”对接。双方新达成的本币互换协议十分及时，土方将鼓励企业充分用好这一安排。土方愿积极推进双方核电合作，充分挖掘新能源等合作巨大潜力。

双方一致同意加强两国人文交流。查武什奥卢表示，北京将成为全球唯一的“双奥城”，相信北京冬奥会将同 2008 年北京奥运会一样圆满成功。土方完全赞同体育不应被政治化，土方运动员对赴华参赛充满期待。王毅欢迎土方运动员来华参加冬奥会，将为他们顺利参赛提供便利。

双方就哈萨克斯坦局势等共同关心的国际和地区问题交换了意见。王毅介绍了中方的原则立场。王毅说，中方重视土方在地区和国际事务中的独特作用，愿加强多边协调配合，共同维护真正的多边主义，推进国际关系民主化进程，维护包括中土在内新兴市场经济体的共同利益。

王毅应询介绍了中方对美英澳核潜艇合作的立场，强调三国此举形成恶劣先例，势必造成核扩散风险，挑动新一轮地区军备竞赛，已引发地区国家强烈不满。中方愿同各国一道，共同维护国际核不扩散体系。

2022.02.10

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202202/t20220210_10640882.html

Xi Jinping Sends Message of Sympathy to Turkish President Recep Tayyip Erdogan

On February 10, 2022, President Xi Jinping sent a message of sympathy to Turkish President Recep Tayyip Erdogan over his and his wife's infection with COVID-19.

Xi Jinping said, learning that Mr. President and Ms. Emine are infected with COVID-19, my wife, Peng Liyuan, and I would like to extend our sincere sympathy to you and

Ms. Emine and wish you a speedy recovery. The Chinese side will continue to firmly support Turkey in its fight against the pandemic. I attach great importance to the development of China-Turkey relations and stand ready to work with Mr. President Erdogan to continuously lift China-Turkey strategic cooperative relationship to new levels.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202202/t20220210_10640827.shtml

习近平向土耳其总统埃尔多安致慰问电

2022 年 2 月 10 日，国家主席习近平致电土耳其总统埃尔多安，就埃尔多安总统夫妇感染新冠病毒致以慰问。

习近平表示，得知总统先生和埃米奈女士感染新冠病毒，我和夫人彭丽媛谨向你和埃米奈女士表示诚挚的慰问，望你们早日康复。中方将继续坚定支持土方抗击疫情。我高度重视中土关系发展，愿同埃尔多安总统先生一道努力，推动中土战略合作关系不断迈上新台阶。

2022.04.19(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202204/t20220419_10669780.shtml

外交部副部长乐玉成同土耳其第一副外长厄纳尔通电话

2022 年 4 月 19 日，外交部副部长乐玉成应约同土耳其第一副外长厄纳尔通电话，就双边关系及乌克兰问题交换意见。

双方一致表示，将按照两国元首确定的方向，加强各领域合作，推动两国关系健康稳定发展。

乐玉成表示，乌克兰危机发生后，中方积极劝和促谈，主张遵循国际关系基本准则，尊重各方合理安全关切，防止出现大规模人道危机，防范危机外溢负面影响。中方愿同土方加强沟通，继续为维护地区和国际和平稳定发挥建设性作用。

厄纳尔表示，土中两国在乌克兰问题上立场相近，愿同中方密切沟通协调，推动乌危机得到妥善解决。

2022.06.17(Ç)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202206/t20220617_10705566.shtml

外交部亚非司司长王镛访问中东六国并赴俄罗斯举行中俄中东事务司局级磋商

2022年6月4日至17日，外交部亚非司司长王镝访问阿联酋、沙特、科威特、阿尔及利亚、土耳其和埃及，同往访国外交部相关负责人就发展双边关系和共同关心的地区和国际问题深入沟通、探讨合作。王镝一行并赴俄罗斯举行两国外交部中东事务司局级磋商，就加强中俄中东事务协调合作交换意见。

2022.08.04

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202208/t20220807_10736566.html

Wang Yi Meets with Türkiye Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu

On August 3, 2022 local time, State Councilor and Foreign Minister Wang Yi met with Türkiye Foreign Minister Mevlüt Çavuşoğlu on the sidelines of the series of foreign ministers' meetings on East Asia cooperation in Phnom Penh.

Wang Yi noted that China and Türkiye are both representatives of emerging economies with closely-intertwined interests and similar positions. China stands ready to work with Türkiye to enhance mutual trust and cooperation in line with the principles set by the two heads of state, support each other in safeguarding national sovereignty, security, and development interests, foster greater synergy of development strategies, and promote the sound and stable development of the strategic cooperative relationship between the two countries.

Wang Yi said that in the face of the drastic increase in the instability, uncertainty and insecurity in the current international situation, major countries should have taken the lead in abiding by the UN Charter, upholding the basic norms governing international relations, and advocating and practicing multilateralism. However, the United States is just doing the opposite, blatantly challenging China's sovereignty and territorial integrity, and jeopardizing peace and stability across the Taiwan Strait. The international community has unanimously condemned its dangerous and foolish acts. The Chinese side will work with all sides to strictly abide by the basic norm of respecting national sovereignty and territorial integrity in international relations, and safeguard peace and stability in the region and the world at large.

Çavuşoğlu said that Türkiye is firmly committed to the one-China policy, not only on the Taiwan question but also on Xinjiang-related issues. Türkiye welcomes United Nations High Commissioner for Human Rights Michelle Bachelet's visit to Xinjiang, and hopes to maintain communication with the Chinese side regarding the Turkish delegation's visit to Xinjiang.

Çavuşoğlu noted that Türkiye adheres to multilateralism, and opposes unilateral sanctions. Currently, the Ukraine crisis has posed serious challenges to global economic recovery. Türkiye is ready to strengthen solidarity with the Chinese side to jointly cope with food security and other challenges. Türkiye attaches great importance to the effort to foster greater synergy between the Middle Corridor Initiative and the Belt and Road Initiative, stands ready to push for a more balanced bilateral economic and trade relationship between the two countries, welcomes more

Chinese enterprises to invest and operate in Türkiye, and would like to see increased direct flights between the two countries.

Wang Yi said that the Chinese side appreciates Türkiye's active part in mediating the Black Sea Grain Initiative, and supports Türkiye in playing a constructive role in securing a soft landing of the Ukraine crisis. Since the beginning of this year, the Chinese side has overcome difficulties to provide the neediest developing countries with more than 30,000 tons of emergency humanitarian food aid. The Chinese side also put forward a cooperation initiative on global food security at the G20 Foreign Ministers' Meeting, and will continue to play a constructive role in tackling global food security challenges.

Wang Yi emphasized that Xinjiang-related issues are China's internal affairs. China takes an open and transparent attitude towards Xinjiang-related issues, and welcomes the Turkish delegation to Xinjiang for a visit.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202208/t20220804_10734757.shtml

王毅会见土耳其外长查武什奥卢

当地时间 2022 年 8 月 3 日，国务委员兼外长王毅在金边出席东亚合作系列外长会期间会见土耳其外长查武什奥卢。

王毅表示，中土是新兴市场经济体的代表，双方利益相融、立场相近。中方愿同土方携手努力，按照两国元首确定的方针，增进互信与合作。支持彼此维护国家主权、安全、发展利益，深化发展战略对接，推动两国战略合作关系健康稳定向前发展。

王毅说，面对当前国际局势不稳定、不确定和不安定因素急剧上升，大国本应率先遵守联合国宪章，率先维护国际关系基本准则，率先倡导践行多边主义。但美国却反其道而行之，公然挑战中国的主权和领土完整，破坏台海和平稳定。国际社会对其危险而愚蠢的行径一致予以谴责。中方愿同各方一道，共同恪守尊重国家主权和领土完整这一国际关系基本准则，维护地区和世界的和平稳定大局。

查武什奥卢表示，土方坚定奉行一个中国政策，不仅体现在台湾问题上，在涉疆问题上同样如此。土方欢迎联合国人权事务高专巴切莱特访疆，希就土代表团访疆事宜同中方保持沟通。

查武什奥卢表示，土坚持多边主义，反对单边制裁。当前，乌克兰危机对全球经济复苏带来严重挑战，土方愿同中方加强团结，共同应对粮食安全等困局。土方高度重视“中间走廊”计划同“一带一路”倡议深度对接，希推动两国经贸关系更为平衡，欢迎更多中国企业赴土投资兴业，希增开两国直航频次。

王毅表示，中方赞赏土方积极斡旋，推动达成乌克兰粮食出口协议，支持土为实现乌克兰危机软着陆发挥建设性作用。今年以来，中方克服困难，已向最需要的发展中国家提供了 3 万吨以上紧急人道主义粮援。中方还在二十国集团外长会上提出了国际粮食安全合作倡议，将继续为应对全球粮食安全挑战发挥建设性作用。

王毅强调，新疆事务是中国内政。我们在涉疆问题上秉持开放、透明态度，欢迎土代表团访疆。

2022.09.16

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202209/t20220916_10766998.html

President Xi Jinping Meets with President Recep Tayyip Erdoğan of Türkiye

On the morning of 16 September local time, President Xi Jinping met with President Recep Tayyip Erdoğan of Türkiye at Forumlar Majmuasi Complex in Samarkand.

President Xi pointed out that in recent years, China-Türkiye relations have maintained a momentum of growth, with steady progress in practical cooperation and effective collaboration against the pandemic. Facts have shown that sound relations between China and Türkiye serve the long-term interests of both countries, and have important significance for deepening the solidarity and cooperation among developing countries. Currently, the international community is faced with multiple opportunities as well as challenges. China and Türkiye, both being major developing countries and emerging markets, share much common interests in defending their respective rights and interests, pursuing development and rejuvenation, and safeguarding international justice. China is ready to work with Türkiye to elevate the strategic cooperative relations to a higher level.

President Xi underscored that the two sides need to enhance political mutual trust, earnestly respect each other's core interests, and consolidate the political foundation of China-Türkiye strategic relationship of cooperation. It is important to focus on development cooperation, make good use of the various bilateral cooperation mechanisms and respective strengths, work for more fruits in the high-quality Belt and Road cooperation, and contribute to the security of the global industrial and supply chains as well as food and energy security. The two sides need to advocate true multilateralism, uphold international equity and justice, and strengthen cooperation in multilateral organizations including the United Nations, the G20, and the Shanghai Cooperation Organization.

President Erdoğan noted the important progress in Türkiye-China relations in various areas and expressed the readiness to work with China to leverage bilateral mechanisms such as the inter-governmental cooperation committee to promote even more fruitful trade and investment cooperation between the two countries. Given the strong complementarity between Türkiye's "Middle Corridor" plan and the Belt and Road Initiative, it is hoped that intensified efforts can be made to build synergy

between the development strategies of the two countries to boost common development and rejuvenation. He also reiterated Türkiye's firm commitment to the one-China principle.

Ding Xuexiang, Yang Jiechi, Wang Yi, He Lifeng and other officials attended the meeting.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202209/t20220916_10766916.shtml

习近平会见土耳其总统埃尔多安

当地时间 2022 年 9 月 16 日上午，国家主席习近平在撒马尔罕国宾馆会见土耳其总统埃尔多安。

习近平指出，近年来，中土关系保持发展势头，两国务实合作稳步推进，抗击新冠肺炎疫情合作卓有成效。事实证明，发展好中土关系符合两国长远利益，对深化发展中国家团结合作也具有重要意义。当前，国际社会面临多重机遇和挑战。中土同为发展中大国和新兴市场国家，在捍卫自身权益、追求发展振兴、维护国际公道方面拥有诸多共同利益。中方愿同土方一道，推动中土战略合作关系朝着更高水平发展。

习近平强调，双方要夯实政治互信，切实尊重彼此核心利益，巩固中土战略合作关系的政治基础。要聚焦发展合作，发挥好两国间各项合作机制作用和各自优势，推动高质量共建“一带一路”结出更多硕果，为维护国际产业链供应链、粮食、能源安全作出贡献。双方要倡导真正的多边主义，维护国际公平正义，在联合国、二十国集团、上海合作组织等多边组织内加强合作。

埃尔多安表示，土中关系在各领域取得重要进展，土方愿同中方利用两国政府间合作委员会等机制，推动双边贸易、投资等合作取得更多成果。土“中间走廊”计划同“一带一路”倡议高度契合，希望加紧推进两国发展战略对接，促进双方共同发展振兴。土方将继续坚定恪守一个中国原则。

丁薛祥、杨洁篪、王毅、何立峰等参加会见。

2022.12.04

https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/gjhdq_665435/2675_665437/2898_663796/2900_663800/202212/t20221204_10985086.html

Diplomatic Envoys to China from West Asian and North African Countries Mourn Comrade Jiang Zemin

From December 1 to 2, 2022, diplomatic envoys to China from West Asian and North African countries, including, Egypt, Algeria, the United Arab Emirates, Yemen, Mauritania, Syria, Türkiye, Bahrain, Iran, South Sudan, Tunisia, Israel, Kuwait, Iraq, Libya, Morocco, and Sudan, went to the Ministry of Foreign Affairs to mourn Comrade

Jiang Zemin. They left messages on the condolence book, expressed deep condolences over the passing of Comrade Jiang Zemin, extended sincere sympathies to Comrade Jiang Zemin's family, and spoke highly of his important contributions to China's development and progress, and to promoting relations between China and countries in the region and the whole world.

Assistant Foreign Minister Wu Jianguo expressed his gratitude to the diplomatic envoys who came to convey condolences.

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202212/t20221204_10984998.shtml

西亚北非地区国家驻华使节吊唁江泽民同志

2022年12月1日至2日，埃及、阿尔及利亚、阿联酋、也门、毛里塔尼亚、叙利亚、土耳其、巴林、伊朗、南苏丹、突尼斯、以色列、科威特、伊拉克、利比亚、摩洛哥、苏丹等西亚北非地区国家驻华使节到外交部吊唁并在吊唁簿上留言，对江泽民同志逝世表示沉痛哀悼，向江泽民同志亲属致以诚挚慰问，高度评价江泽民同志为中国发展进步以及促进中国同地区国家和世界各国关系发展作出的重要贡献。

外交部部长助理吴江浩对前来吊唁的使节表示感谢。

2022.12.06(C)

https://www.fmprc.gov.cn/resmi/gjhdq_676201/gj_676203/yz_676205/1206_676956/xgxw_676962/202212/t20221206_10985938.shtml

多国领导人和国际组织负责人对江泽民同志逝世表示哀悼

近日，印度总统穆尔穆、斯里兰卡总统维克拉马辛哈、亚美尼亚总统哈恰图良、叙利亚总统巴沙尔、土耳其总统埃尔多安、毛里塔尼亚总统加兹瓦尼、利比亚总统委员会主席曼菲、刚果（金）总统齐塞克迪、赤道几内亚总统奥比昂、加蓬总统邦戈、利比里亚总统维阿、苏里南总统单多吉、塞尔维亚总统武契奇、保加利亚总统拉德夫、阿尔巴尼亚总统贝加伊、马耳他总统维拉、印度总理莫迪、泰国总理巴育、亚美尼亚总理帕什尼扬、伊拉克总理苏达尼、巴布亚新几内亚总理马拉佩、斐济总理姆拜尼马拉马、新西兰总理阿德恩、国际奥委会主席巴赫、新开发银行行长特罗约等分别向国家主席习近平致唁电函并通过其他方式，对江泽民同志逝世表示深切哀悼，向江泽民同志家属、中国政府和中国人民致以最深切的慰问。

ÖZGEÇMİŞ

Serpil Meltem Arslan, Erciyes Üniversitesi Çin Dili ve Edebiyatı Bölümü’nden mezun oldu. Lisans mezuniyeti sonrasında Pekin Dil ve Kültür Üniversitesi’nde burslu olarak ileri seviye Çince eğitimi almış, Okan Üniversitesi Çeviribilim Bölümü Çince Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı’nda Çince öğretim görevlisi olarak çalışmıştır. Yabancılarla yönelik Çince eğitiminden oluşan “*Başarının Yolu*” isimli kitap serisi sürecinde editör olarak görev almıştır. Yüksek lisans eğitimine Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı’nda devam etmektedir. Şu an da Çin Halk Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu Siyaset ve Basın Ofisi’nde çalışmaktadır.

